

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KARDAŞLIK DERGİSİ'NDE (1961-1977) YER
ALAN HOYRATLAR: DİL İNCELEMESİ-METİN-
SÖZLÜK**

Ahmed DANDAN

2501181653

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. Hatice TÖREN

İSTANBUL-2021

ÖZ

Kardeşlik Dergisi'nde (1961-1977) Yer Alan Hoyratlar: Dil İncelemesi-Metin-Sözlük

Ahmed DANDAN

Bağdat'ta Kardeşlik Ocağı tarafından 1961 yılında yayın hayatına geçirilen Kardeşlik Dergisi, (1961-1977) yılları arasında Arapça, Türkçe (Arap Alfabeti) ile ve birkaç sayısında Türkiye Türkçesi Latin Alfabeti ile yazılıp 125 sayı olarak yayımlanmış bir kültür ve edebiyat dergisidir. Dergide yer alan hoyratlar ve birçok şiir ise Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağızı örnek alınarak yazılmıştır. Dergi, Irak Türkmen edebiyatının çeşitli simalarını, folklor değerlerini, kültürünü yansıtmaya ve bunların yeni nesillere aktarılması bakımından Irak Türkmen Türkçesi için önemli bir kaynaktır.

Kardeşlik'in içeriği başlıca; folklor, şiir, hoyrat, dil ve imla, çeşitli röportaj ve mülakatlar, kitap tanıtımı ve eleştiri, roman, hikâye, tarih, spor vs. konulardan oluşmaktadır. Derginin her sayısında "Folklor" veya "Folklor Araştırmaları" başlığı adı altında hoyrat, şiir, mani, bilmece, atasözleri, deyimler, örf ve âdetler, müzik, marşlar, çeşitli halk inançları, çocuk folkloru, gibi ürünler yer almaktadır. Bunun yanı sıra "Genç Kalemler" veya bazı sayılarda "Açılan Cumbutlar" başlıklı kısımlarda genç şair ve yazarların çeşitli şiirlerine ve hoyratlarına yer verilmiştir. Bu çalışmada, derginin Folklor, Genç Kalemler ve diğer kısımlarında geçen toplam 1552 hoyrat ele alınmış, hoyratların transkripsiyonlu metinleri verilmiş ve dil özellikleri incelenmiştir.

Giriş kısmında Irak Türkmenleri, Kardeşlik Dergisi ve hoyratlar hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde hoyratlar üzerinde ses bilgisi, ikinci bölümde ise şekil bilgisi incelenmiştir.

Üçüncü bölümde Kardeşlik Dergisi'nde (1961-1977) geçen hoyratların transkripsiyonlu metni verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise hoyratlarda geçen Türkmençe kelimelerin Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını içeren bir sözlük yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Irak Türkmen Türkçesi, Kardeşlik Dergisi, Horyat/ Hoyrat, Dil İncelemesi, Sözlük.

ABSTRACT

Hoyrats in Qardashliq Magazine (1961-1977): Language Analysis- Text-Dictionary

Ahmed DANDAN

Qardashliq Magazine, which was given a start by Kardeşlik Ocağı (Qardashliq Quarry) in Baghdad in 1961, written in Arabic, Turkish (Arabic alphabet) and also few editions in Turkish (Latin alphabet) has published around 125 editions between the years 1961-1977, is believed to be a cultural and literary magazine. Hoyrats and many other poems in the magazine were written in the Kirkuk dialect of Iraqi Turkmen Turkish. This magazine is valuable and a major source of Iraqi Turkmen Turkish in terms of reflecting manifold visages, values of folklore and culture of Iraqi Turkmen literature following their transmission to the new generations.

The major substances of Qardashliq consist of the topics such as poetry, hoyrat, language and dictation, various reports and interviews, book promotion, critique and review, novel, story, history, sports etc. In each edition of the magazine, works such as hoyrat, poetry, mani, riddles, proverbs, idioms, customs, music, marches, various folk beliefs, child folklore has been done under the title of “Folklore” or “Folklore Studies”. In addition, in the edition titled “Genç Kalemler” or in few other editions in the section titled “Açılan Cumbutlar”, various poems and hoyrats of young poets and writers are given a place in the magazine. In this study, a total of 1552 hoyrats from the section of Folklore, Genç Kalemler and other parts of the magazine, following the transcription of hoyrats and their language features were examined.

In the introduction part, information about the Iraqi Turkmens, Qardashliq Magazine and hoyrats are given.

This study consists of four chapters. In the first chapter, phonology of the hoyrats, and in the second chapter, their morphology were analysed.

In the third chapter, the transcription of hoyrats in Qardashliq Magazine (1961-1977) is given.

Fourth chapter consists of a dictionary containing the Turkish equivalents of the Turkmen words in hoyrats.

Key words: Iraqi Turkmen Turkish, Qardashliq Magazine, Horyat/ Hoyrat, Language Analysis, Dictionary.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, 14 Temmuz 1959 tarihindeki Kerkük Katliamı'ndan sonra Bağdat'a göç eden aydın Türkmenlerin, kendilerini ifade edebilmek için 7 Mayıs 1960 tarihinde bir dernek ve siyasi parti mahiyetinde kurdukları Kardaşlık Ocağı tarafından 1961 senesinde yayın hayatına geçirilen ve Irak Türkmenlerinin en uzun soluklu ve en kuşatıcı basın organı olan Kardaşlık Dergisi'ndeki hoyratları ele alınmıştır. Dergide bir taraftan Türk dili, Türk tarihi, Irak Türkmenlerinin folklor ve edebiyatına dair bilgiler içeren makaleler, araştırmalar ve yazı dizileri yayımlanmış; bir taraftan da haber, duyuru ve ilanlarla Irak'taki Türk nüfusunun sosyal iletişimini sağlamaya çalışılmıştır. Kardaşlık, kesintilere rağmen altmış yılı bulan ömrüyle, Irak Türkmenleri için, Irak Türkmen edebiyatı için ve Irak Türkmen Türkçesi için çok önemli bir kaynak olmuştur. Ayrıca Irak'taki Türkmenler için adeta, Türk Dünyası'na ve Arap ülkelerine açılan bir pencere olmuştur.

Irak Türkmenlerinin folklorunu, edebiyatını, gelenek ve göreneklerini en iyi şekilde yansıtan hoyratlar; çoğunlukla aşk, gurbet, arkadaşlık, özlem, keder, sevinç, kahramanlık gibi konuları bir de milli şuuru canlandıran olayları ve duyguları konu edinmiştir. Arkadaş ortamlarında, kına gecelerinde, düğün törenlerinde, kır gezintilerinde, bağ, bahçe ve tarlalardaki çalışmalar sırasında, radyo ve televizyonda, eğlencelerde, mevlit ve zikir gibi dini törenlerde ve ağıtlarda hoyratların çokça söylenip, çeşitli musiki aletlerle bu ortamlarda icra edilerek yeni kuşaklara aktarılmıştır. Bu gelenek günümüze kadar Irak Türkmen halkı arasında canlılığını korumaktadır. Hoyratlarla ilgili bir sürü yazılar, kitaplar, makaleler ve tezler de bulunmaktadır. Bu yüzden hoyratlar, Irak Türkmenleri için çok önemli bir sözlü ve yazılı ürün niteliği taşımakta ve bizi bu çalışmaya yönlendiren en önemli sebep.

Kardaşlık Dergisi, Türkmenlerin bulundukları her bir bölgeden hoyratlar içermektedir fakat Türkiye Türkçesinde olan İstanbul Ağzı gibi Irak Türkmen Türkçesinin genel olarak standart ağzı diye kabul edilen Kerkük ağzını örnek alarak yazılmıştır. Bu çalışmada, derginin (1961-1977) yılları arasındaki 125 sayıda geçen

tüm hoyratları tarayıp bu hoyratlar aracılığıyla Kerkük ağzının belirgin ses ve şekil özelliklerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın her aşamasında beni destekleyen ve yardımlarını esirgemeyen, çalışmamla yakından ilgilenen, eleştirileriyle yol gösteren değerli tez danışmanım Prof. Dr. Hatice TÖREN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Beni bu çalışmaya yönelten, fikirleriyle aydınlatan ve bu konuyla ilgili bana birçok kaynak sağlayan Öğr. Gör. Dr. Önder SAATÇİ'ye, benimle her zaman yakından ilgilenen, çok değer verdiğim Asst. Prof. Dr. Rasim ÖZYÜREK Hocama ve yüksek lisansa başlamam konusunda bana yardımcı olan Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı Eski Başkanı sn. Fatih TÜRKCAN'a yürekten teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca kaynak sıkıntımı giderden Kerkük Vakfı'na ayrıca teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca desteklerini her zaman arkamda hissettiğim ve bana güven kaynağı olan sevgili anneme, babama, aileme ve tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Son olarak, Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından yürütülen Türkiye Bursları programı kapsamında bana İstanbul Üniversitesi gibi köklü bir üniversitede yüksek tahsilimi tamamlama imkânı sağladıkları için ve sunulan her türlü maddi, manevi desteklerinden dolayı başta Türkiye Cumhuriyeti'ne ve YTB başkanlığına sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ahmed DANDAN

İstanbul, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ LİSTESİ	xvi
RESİMLER LİSTESİ	xvii
KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SES BİLGİSİ

1.1. Sesler	19
1.1.1. Ünlüler	19
1.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler	19
1.1.1.2. Uzun Ünlüler	22
1.1.1.3. Kısa Ünlüler	25
1.1.2. Ünsüzler	28
1.2. Ses Değişimleri	28
1.2.1. Ünlü Değişimleri	28
1.2.1.1. İncelme	28
1.2.1.2. Kalınlaşma	29
1.2.1.3. Daralma	30
1.2.1.4. Genişleme	32
1.2.1.5. Yuvarlaklaşma	33
1.2.1.6. Düzleşme	34

1.2.2. Ünsüz Değişmeleri	35
1.2.2.1. c < ç	35
1.2.2.2. ç < s	35
1.2.2.3. d < t	36
1.2.2.4. g < k	36
1.2.2.5. ğ < k	36
1.2.2.6. g < ğ	36
1.2.2.7. ħ < k	37
1.2.2.8. k < ğ	37
1.2.2.9. l < r	37
1.2.2.10. n < l	37
1.2.2.11. n < m	38
1.2.2.12. p < b	38
1.2.2.13. ş < ç	38
1.2.2.14. ş < s	38
1.2.2.15. t < d	38
1.2.2.16. v < ğ	38
1.2.2.17. y < d	38
1.3. Ses Benzeşmeleri	38
1.3.1. Ünlü Benzeşmesi (Ünlü Uyumu)	38
1.3.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu	39
1.3.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	40
1.3.2. Ünsüz Benzeşmesi	41
1.3.2.1. İlerleyici Benzeşme	41
1.3.2.2. Gerileyici Benzeşme	42
1.4. Ses Düşmesi	42
1.4.1. Ünlü Düşmesi	42
1.4.1.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi	43
1.4.1.2. İç Seste Ünlü Düşmesi	43
1.4.1.3. Son Seste Ünlü Düşmesi	43
1.4.1.4. İki Kelimenin Birleşmesi Sonucu Ünlü Düşmesi	44

1.4.2. Ünsüz Düşmesi	44
1.4.2.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi	45
1.4.2.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi	45
1.4.2.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi	46
1.4.2.4. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	47
1.5. Ses Türemesi	48
1.5.1. Ünlü Türemesi	48
1.5.2. Ünsüz Türemesi	48
1.5.2.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi	48
1.5.2.2. İç Sesste Ünsüz Türemesi	48
1.5.2.3. Ünsüz İkizleşmesi	49
1.5.2.4. Son Seste Ünsüz Türemesi	49
1.6. Hece Düşmesi	50
1.7. Göçüşme	50

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ

2.1. Yapım Ekleri	51
2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri	51
2.1.1.1. +AG	51
2.1.1.2. +An	52
2.1.1.3. +Az	52
2.1.1.4. +cA	52
2.1.1.5. +çI	52
2.1.1.6. +Daş	53
2.1.1.7. +Dİ	53
2.1.1.8. +gil	53
2.1.1.9. +(I)ğ	53
2.1.1.10. +II	54
2.1.1.11. +IIğ	54

2.1.1.12. +mAn	55
2.1.1.13. +sIz	55
2.1.1.14. +sul	55
2.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri	55
2.1.2.1. +A-	56
2.1.2.2. +Al-	56
2.1.2.3. +An-	56
2.1.2.4. +Ar-	56
2.1.2.5. +(U)k-	57
2.1.2.6. +lA-	57
2.1.2.7. +lA-n-	57
2.1.2.8. +lA-ş-	57
2.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri	58
2.1.3.1. -A	58
2.1.3.2. -AcAğ	58
2.1.3.3. -ağ/ -eg	58
2.1.3.4. -An	59
2.1.3.5. -cA	59
2.1.3.6. -DIğçA	59
2.1.3.7. -g/-ğ/ (I)ğ	59
2.1.3.8. -ge/ -ğa	60
2.1.3.9. -gI/ ğI	60
2.1.3.10. -gIn/ -ğIn	60
2.1.3.11. -I	60
2.1.3.12. -IcI	61
2.1.3.13. -(I)m	61
2.1.3.14. -mA	61
2.1.3.15. -mAğ/ -meg	61
2.1.3.16. -mİş	62
2.1.3.17. -mUr	62
2.1.3.18. -(I)n	62
2.1.3.19. -(I)ş	63

2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri.....	63
2.1.4.1. -Ar-.....	63
2.1.4.2. -DAr-.....	63
2.1.4.3. -Dİr-.....	63
2.1.4.4. -h-.....	64
2.1.4.5. -(I)l-.....	64
2.1.4.6. -mA-.....	64
2.1.4.7. -n- /-(I)n-.....	65
2.1.4.8. -r- /-(I)r-.....	65
2.1.4.9. -ş- /-(I)ş-.....	65
2.1.4.10. -t- / -(I)t-.....	66
2.2. Çekim Ekleri	66
2.2.1. İsim Çekim Ekleri	66
2.2.1.1 Çokluk Eki	66
2.2.1.2. İyelik Ekleri.....	66
2.2.1.3. Durum Ekleri.....	68
2.2.1.3.1. Yalın Durumu	68
2.2.1.3.2. İlgi Durumu (+In/ +Un/ +nIn/ +nUn)	69
2.2.1.3.3. Belirtme Durumu (+I/ +U).....	70
2.2.1.3.4. Yönelme Durumu (+A).....	71
2.2.1.3.5. Bulunma Durumu (+DA).....	71
2.2.1.3.6. Ayrılma Durumu (+DAn)	71
2.2.1.3.7. Eşitlik Durumu: (+cA)	72
2.2.1.3.8. Vasıta Durumu	72
2.2.1.4. Soru Eki.....	73
2.3. Sıfat	73
2.3.1. Niteleme Sıfatları	73
2.3.2. Belirtme Sıfatları.....	74
2.3.2.1. İşaret Sıfatları	74
2.3.2.2. Sayı Sıfatları.....	74
2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	74

2.3.2.3. Belirsizlik Sıfatları	75
2.3.2.4. Soru Sıfatları	75
2.4. Zarf	75
2.4.1. Zaman Zarfları	76
2.4.2. Yer Yön Zarfları.....	76
2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları.....	77
2.4.4. Durum Zarfları	77
2.4.5. Soru Zarfları	77
2.5. Zamirler.....	78
2.5.1. Kişi Zamirleri	78
2.5.2. Dönüşlülük Zamirleri.....	79
2.5.3. İşaret Zamirleri.....	79
2.5.4. Soru Zamirleri	80
2.5.5. Belirsizlik Zamirleri	80
2.5.6. Aitlik Zamirleri	81
2.6. Fiil	81
2.6.1. Görevleri Bakımından Fiiller	81
2.6.1.1. Asıl Fiiller	81
2.6.1.2. Yardımcı Fiiller	81
2.6.2. Kullanışları Bakımından Fiiller	82
2.6.2.1. Çekimli Fiiller	82
2.6.2.1.1. Kişi Ekleri	82
2.6.2.1.1.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri.....	82
2.6.2.1.1.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri	83
2.6.2.1.1.3. Emir Kipindeki Kişi Ekleri	85
2.6.2.1.2. Şekil ve Zaman Çekimleri.....	86
2.6.2.1.2.1. Geniş Zaman	86
2.6.2.1.2.2. Şimdiki Zaman	90
2.6.2.1.2.3. Görülen Geçmiş Zaman	92
2.6.2.1.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman	95
2.6.2.1.2.5. Gelecek Zaman.....	98

2.6.2.1.2.6. Emir Kipi.....	98
2.6.2.1.2.7. Dilek-Şart Kipi.....	102
2.6.2.1.2.8. İstek Kipi.....	104
2.6.2.1.2.9. Gereklilik Kipi	105
2.6.2.1.3. Fiillerin Birleşik Çekimleri	105
2.6.2.1.3.1. Hikâye	106
2.6.2.1.3.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi	106
2.6.2.1.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi	106
2.6.2.1.3.1.3. İstek Kipinin Hikâyesi.....	106
2.6.2.1.3.1.4. Dilek-Şart Kipinin Hikâyesi.....	108
2.6.2.1.3.2. Şart	108
2.6.2.1.3.2.1. Geniş Zamanın Şartı.....	108
2.6.2.1.3.2.2. Şimdiki Zamanın Şartı	110
2.6.2.1.3.2.3. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	110
2.6.2.2. İsim-Fiiller	110
2.6.2.2.1. -İş	110
2.6.2.2.2. -mA.....	110
2.6.2.2.3. -mAğ	110
2.6.2.3. Sıfat-Fiiller	110
2.6.2.3.1. -An	111
2.6.2.3.2. -DIĞ/ -DUĞ	111
2.6.2.3.3. -mİş/ -mUş	111
2.6.2.3.4. -mAz.....	111
2.6.2.4. Zarf-Fiiller.....	111
2.6.2.4.1. -IncA/ -UncA	112
2.6.2.4.2. -AndA.....	112
2.6.2.4.3. -A...-A	112
2.6.2.4.4. -DIğçA/ -DUğçA.....	113
2.6.2.4.5. -Anİ	113
2.6.2.4.6. -mAdAn	113
2.6.2.4.7. -ken.....	114

2.7. Edatlar	114
2.7.1. İşlevlerine Göre Edatlar	114
2.7.1.1. Beraberlik Bildiren Edatlar	114
2.7.1.2. Sebep ve Maksat Bildiren Edatlar	115
2.7.1.3. Benzerlik Bildiren Edatlar	115
2.7.1.4. Başkalık Bildiren Edatları	116
2.7.1.5. Zaman Bildiren Edatları	116
2.7.1.6. Yön Bildiren Edatlar	116
2.8. Bağlaçlar	116
2.8.1. Sıralama Bağlaçları	116
2.8.2. Kuvvetlendirme Bağlaçları	117
2.8.3. Karşılaştırma Bağlaçları	118
2.8.4. Nöbetleşme Bağlaçları	118
2.8.5. Cümle Başı Bağlaçları	119
2.9. Ünlemler	119

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TRANSKRİPSİYONLU METİN

3.1. Metin	121
------------------	-----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

4.1. Sözlük	310
-------------------	-----

SONUÇ	336
-------------	-----

KAYNAKÇA	338
----------------	-----

EKLER	346
-------------	-----

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ LİSTESİ

-	: Ünlülerde uzunluk
‘	: Ayın “ع”
’	: Hemze “ء”
è	: Kapalı “e”
ġ	: Gayın “غ” sesi
ħ	: Geriden boğumlanan ha “ح” sesi
ħ	: Hırıltılı hı “خ” sesi
ı̇	: “ı” ile “i” arası bir ses. Kısa “ı”
î	: “i” ile “ı” arası bir ses. Kısa “i”
ķ	: “ق” ka sesi
ñ	: Kaf-i nuni, sağır kaf “ك”
ŋ	: nazal “n”, “ng” sesi
ş	: “ص” sesi
š	: “ث” sesi
ţ	: “ط” sesi
u̇	: “u” ile “ı” arası bir ses. Kısa “u”
ü̇	: “ü” ile “i” arası bir ses. Kısa “ü”
ẓ	: “ض” sesi
ẓ	: “ذ” sesi
ẓ	: “ظ” sesi

RESİMLER LİSTESİ

Resim1: Türkmeneli Haritası.....6

KISALTMALAR LİSTESİ

Ar. : Arapça

Az. : Azerbaycan Türkçesi

bs. : baskı numarası

C. : Cilt numarası

ET. : Eski Türkçe

Far. : Farsça

Frn. : Fransızca

İtal. : İtalyanca

Moğ. : Moğolca

OT. : Orta Türkçe

S. : Sayı numarası

s. : Sayfa numarası

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

Yay. : Yayımlayan

Yun. : Yunanca

~ : Kelimenin değişik iki şeklini gösteren işaret.

→ : Bakınız

< : Ögenin art zamanlı biçimini gösteren işaret (gelişme sonucu < eski biçimi)

GİRİŞ

- **Konu, Amaç, Kapsam, Yöntem**

Bu çalışmada Irak Türkmen Türkçesinin en önemli yayın organlarından Kardeşlik Dergisi'nin 1961-1977 yılları arasındaki sayılarda yer alan hoyratlar tespit edilmiş ve incelenmiştir. Söz konusu tarihler arasında derginin 125 sayısı çıkmış ve dergide “Folklor”, “Folklor Araştırmaları”, “Genç Kalemler”, “Açılan Cumbutlar”, “Horyatlar”, “Cinaslı Horyatlar”, “Seçme Horyatlar”, “Horyatlarımızda Toy” ve “Horyatlarımızda Eski Giyişler” başlığı adı altında toplam 1552 hoyrat yayımlanmıştır. Bu tez çalışmasında, hoyratların transkripsiyonlu metinleri verilmiş; metinlerin dil özellikleri incelenmiş ve sözlüğü hazırlanmıştır.

Metinlerin çeviri yazıya aktarılmasında Irak Türkmen Türkçesi Kerkük ağız ses özelliklerine uyulmuş, Kerkük ağızındaki uzun ve kısa ünlüler belirli işaretlerle gösterilmiştir.

İnceleme bölümünde metinlerin ses ve şekil bakımından sergiledikleri dil özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Metin kısmında hoyratlar 1'den 125'e kadar numaralandırılan dergi sayıları ile o dergide yer alan hoyratın sıra numarası kesme işaretiyle ayrılarak gösterilmiştir: 1. sayıdaki 1. hoyrat için 1/1, 125. sayıdaki 2. hoyrat için 125/2. gibi. Ayrıca söz konusu dergi sayılarının yıllarını da belirtmek üzere dergideki her sayının başında o sayının senesi, sayı numarası ve tarihi de yine kesme işareti ile ayrılarak verilmiştir: 1. Sene/ 1. Sayı / Mayıs 1961 gibi.

- **Kardeşlik Dergisi ve Hoyratlar Hakkındaki Yayınlar**

Kardeşlik Dergisi ile ilgili yapılan önemli çalışmalar arasında şunlar zikredilebilir: “**Kardeşliğin Altıncı Yılında Yazı ve Şiirleri**” (Terzibaşı, 1967), “**Türkmen Basınından Parlak Sayfalar**” (Saatçi, 2008), “**Kardeşlik Çıkarken**” (Hattat, 1961), “**Irak Türkmen Kültüründe Önemli Bir Kilometre Taşı**”

“Kardeşlik”ten “Kardaşlık”a” (Ergin, 2016), **“Irak Türklerinin Varlık Mücadelesinde Bir İrfan Ocağı: Kardaşlık Dergisi”** (Saatçi, 2016), **“Habib Hürmüzlü ile Kardeşlik’ten Kardaşlık’a”** (Saatçi, 2011), **“Kardaşlık”** (Çetinoğlu, 2009), **“Kardeşlik Dergisi, Yurt Gazetesi ve Birlik Sesi Dergisinin Üçgeni İçerisinde Türkmen Öykücülüğü”** (Kazancı, 2007) başlıkları altında bilimsel makaleler yayımlanmıştır.

“Kardaşlık Dergisinde Irak Türkmenlerinin Hikâyesi: 1961-1977”

(Mohammed, 2015) başlığı altında bir Doktora tezi hazırlanmıştır. Çalışmada, 1909-1977 yılları arasında basılmış Irak Türkmenlerine özgü hikâye kitapları ve söz konusu yıllarda Kardaşlık Dergisi’nde yayımlanan hikâyeler temel alınarak iki düzlemde incelenmiştir.

Ardından **“Kardeşlik Dergisi (1961-1976) Bağlamında Irak Türkmen Türkçesi Atasözleri ve Deyimleri”** (Kareem, 2018) başlığı altında bir Yüksek Lisans tezi hazırlanmıştır. Bu çalışmada, 1961-1976 yılları arasında çıkan Kardeşlik Dergisi’nde bulunan atasözleri ve deyimler ile Türkiye Türkçesi’ndeki atasözleri ve deyimler arasında bir karşılaştırma yapılmıştır.

Daha sonra **“Irak Türkmenlerinin Yayın Organı: Kardaşlık Dergisi (1961-1963)”** (Jumailı, 2019) başlığı altında Yüksek Lisans tezi hazırlanmıştır. Bu çalışma, 1961-1963 yılları arasında yayımlanan Kardaşlık Dergisi’ne dair bir çalışmadır. Irak Türkmenleri ve Kardaşlık Dergisi ile ilgili temel edebi noktaları açıklamaktadır.

Hoyratlar hakkında da birçok kitap, makale, bildiri ve tez hazırlanmıştır. Önemli kitaplar arasında **“Kerkük Hoyrat ve Manileri”** (Sevimli, 1950), **“Kerkük Hoyratları”** (Mazlum, 1951), üç ciltlik **“Kerkük’ün Müntehap Horyatları”** (Muhammetoğlu, 1951-1957), dört ciltlik **“Kerkük Hoyratları ve Manileri”** (Terzibaşı, 1955-1975), **“Kerkük Bayatıları”** (Rıza, 1968) ve **“Azerbaycan Bayatıları ve Irak Türkmen Hoyratları”** (Bender, 1989) adlı kitaplar yazılmıştır.

Yayımlanan önemli makaleler; **“El Horyat Neş’etuhu ve Tatavvuru”**, (Terzibaşı 1962), **“Kerkük Hoyrat ve Manilerinde Başlıca Ağız Özellikleri”**

(Buluç, 1968), **“Hoyratlarımızın Edebî Değeri”** (Demirci, 1966), **“Kerkük Hoyratlarında ve Manilerinde Türklük Şuuru”** (Hürmüzlü, 1976), **“Kerkük Hoyratlarında Usul”** (Terzibaşı, 1953), **“Kerkük Hoyratları”** (Yakuboğlu, 1953), **“Hoyrat Lafzının Aslı”** (Terzibaşı, 1953), **“Kerkük Hoyratları ve Manileri”** (Damacı, 1956) ve **“Hoyratlarımızda Eski Giyişler”** (Sabır, 1962).

Çalışılan tezler ise; **“Kerkük Türklerinde Horyat Geleneği”** (Akkoyunlu 1986).

“Kerkük Horyatları ve İcrası” (Mahdi, 2010) Bu çalışmada hoyratların edebî ve musikî yönünden çeşitli özellikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

“Muhammedoğlu Sabır'ın “Kerkük'ün Müntehab Horyatları” Adlı Eserinden Hareketle Standart Türkiye Türkçesi ile Kerkük Ağzı Karşılaştırmalı Ses ve Şekil Bilgisi” (Rıdha, 2019). Bu çalışmada, Büyük Hafız Molla Muhammedoğlu Sabır'ın *Kerkük'ün Müntehab Horyatları* adlı eseri incelenmiştir. Eserin, Kerkük 2007'de yayımlanan baskısı esas alınmıştır.

“Kerkük Hoyratları ve Melodik Kalıpları Üzerine Bir İnceleme” (Güç, 2019).

“Irak Halk Şiirinde Cinâs Sanatı El-Ubudiye ve Türkmen Hoyratlarının Karşılaştırılması” (Wazir, 2017).

“Irak Türkmen Türkçesi ile Yazılan Halk Şiirleri Üzerine Bir Dil Bilgisi İncelemesi” (Mustafa, 2019). Bu çalışma, *Degme Yarama, Kerküklü Nâsih Bezirgan, Bu Menim Hoyrat Gewlim, Atasözlerimize Dayanan Hoyratlarımdan ve Horyat Divanım* adlı beş eserden seçilmiş hoyratlar üzerine yapılmış bir dil tezidir.

Bahsi geçen çalışmalardaki ele alınan hoyratlar incelenmiş ve Kardeşlik Dergisi'ndeki hoyratlar arasında benzerlik görülmemiştir.

• **Irak Türkmenleri ve Yaşadıkları Coğrafya**

Sümer, Türkmen tanımlamasını “Seyhun (Siriderya) boylarında oturan Oğuzlar arasında X. yüzyıldan itibaren İslâmiyet'in yayılması sonucu ortaya

çıkmıştır ve Mâverâünnehirli yerli müslümanlar tarafından İslâmiyet'e giren Oğuzlar için gayri müslim Oğuzlar'dan ayırt edilmek üzere kullanılmıştır.” (Sümer, 2012: 607) şeklinde ifade etmektedir.

“Türkmenlerin Irak'a gelişi, birbirini izleyen dönemlerde gerçekleşmiştir ve hicri 54 (miladi 674) yılına kadar geri gitmektedir. Emevi Halifesi Muaviye döneminde Horosan'a gönderilen Ubeydullah bin Ziyad 20.000 kişilik ordusu ile Buhara'ya yönelmiştir. Buhara Prensesi Hatun'un emrindeki Türk kuvvetleriyle şiddetli çatışmalar sonrasında barış yapmak zorunda kalan Ziyad, yanına aldığı Türkmen askerleriyle birlikte Irak'a döner. Tarihî kaynaklarda bu sayının 2.000 civarında olduğu belirtilir.” (Saatçi, 2007: 20-21).

“Abbâsiler döneminde Türkmenlerin Irak'a girişleri yoğunlaşmıştır. Bunun etkisi ile Memun'un tahta oturmasında Türkmenler büyük rol oynamış ve Bağdat'a yerleştirilmiştir. Bu dönemden itibaren hem Memun'un hem de Bağdat'ın korunması Türkmenler tarafından sağlanmıştır. Irak Türkmenleri, Osmanlı egemenliğine kadar aşağıdaki dönemlerde Irak'a gelişlerini sürdürmüşlerdir:

Büveyhiler Dönemi 935-1055

Selçuklular Dönemi 1055-1194

Atabeyler Dönemi 1127-1233

İlhanlılar Dönemi 1258-1344

Celayirliler Dönemi 1339-1410

Karakoyunlular Dönemi 1411-1468

Akkoyunlular Dönemi 1468-1508

Safeviler Dönemi 1508-1534” (Ertuğrul, 2006: 125-126).

“Irak'a en yoğun Türkmen göçü, Selçuklular döneminde gerçekleşmiştir. Selçukluların Irak'a hâkim olmasıyla birlikte egemenlik altına alınan bölgeler Türkmen beyleri tarafından yönetilmeye çalışıldı. Bu dönemde Türkmenler yoğun

bir şekilde Kerkük, Erbil, Musul ve çevrelerine yerleşmiştir.” (Saatçi, 2015: 16-17). “Aynı coğrafyada Karakoyunlu Devleti’nin kurulması ile birlikte Türkmenler devlet teşkilatlanmasına yönelmişlerdir.” (Koçsoy, 1991: 126). “Karakoyunlu Devleti’nden sonra 1470 yılında Musul-Kerkük bölgesinde kurulan Akkoyunlular bölgeye hâkim oldular. Bir müddet Akkoyunluların elinde kaldıktan sonra 1508 yılında Safeviler tarafından işgal edildi. 1534 yılında Osmanlı-Safevi mücadelesinde Osmanlı egemenliğine geçti.” (Hürmüzlü, 2006: 9). “Bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra, daha önceki yıllarda bölgeye göç eden Türklerle Osmanlı askerleri arasındaki kaynaşma, Türklerin bölgede iyice yerleşmesini sağlamıştı.” (Demirci, 1991: 24).

Yukarıda belirtildiği gibi çok uzun bir geçmişe sahip ve Irak’ın en önemli etnik gruplarından biri olan Irak Türkmenleri, günümüzde ülkenin kuzey ve orta bölgesinde bulunmaktadır. Musul, Kerkük, Erbil Diyala ve Selahattin illerinin sınırları ile başkent Bağdat’ın birkaç mahallesi de dâhil olmak üzere Irak’ın kuzeyinden ortaya kadar bir şerit halinde bulunmaktadır. “Başka bir deyişle Irak’taki Türk yerleşim alanları, Suriye sınırından başlayarak Bağdat’ın güneydoğusundaki Bedre kasabasına doğru bir hat üzerinde çekilecek bir kavisin güneyinde kalmaktadır. Bu bölgenin kuzeyinde Kürtler, güneyinde ise Araplar bulunmaktadır.

Başlangıç yeri Telafer olan bu bölge içerisinde bütün özellikleri ile Türk olan birçok şehir ve kasaba vardır. Telafer’den başlayan bu bölge Musul’da daralır ve tekrar Kerkük bölgesine geldiğinde ise genişler. Son olarak Bedre’ye kadar ulaşan bu hat tekrar daralır.” (Koçsoy, 1991: 132). Iraklı Türkmenlerinin yaşadıkları bu bölgelere “Türkmeneli” adı verilmiştir.

Resim 1: Türkmeneli Haritası

- **Irak Türkmenlerinin Nüfusu**

Irak'ın, 20. yüzyıl başlarında 2 milyon civarında olan nüfusu 1947'de 4.186.000, 1957'de 6.298.000, 1965'te 8.220.000, 1977'de 12.171.500, 1987'de 16.335.00 ve 1995'te 20.400.000 ve en son resmi olan 1997 sayımında ise 22 milyon olarak belirtilmiştir.

1997 sayımından günümüze kadar resmi bir sayım yapılmadığından son senelerde sadece tahmini sayılar verilmektedir. Irak Türkmenlerinin bu sayımlar içinde nüfusu hükümetçe açıklanan sayılarına bakılırsa 1957 sayımı akabinde en düşük sayı olarak açıklanan rakam 136.800 olarak verilmiştir. Bu rakam, Irak hükümetinin 1958'de yapılan darbeden bir yıl sonra yayımladığı ve 1957 rakamlarını düzelttiği sonuçlara göre 567.000 olarak verilmiştir. Böylece gerçekçi ve dürüst sayımların yapılmayışı nedeniyle aynı kriterlere dayandırılarak 2000 yılı başlarında Türkmenlerin nüfusu 2 milyon civarında olması gerektiği söylenebilir. (Hürmüzlü, 2019: 115-116).

“2014 Irak seçimleri göz önünde bulundurulduğunda, Irak’ın nüfusu yaklaşık 35 milyon olarak belirtilmiştir. Irak Türkmenlerinin nüfus oranı da %9-10 olarak belirtilmiştir. Buna göre günümüzde 3 ile 4 milyon arasında Irak Türkmen nüfusu bulunmaktadır.” (Duman, 2014: 14).

• Irak Türkmen Türkçesi

Irak Türkmen Türkçesi, İran’ın Güney Azerbaycan, Tahran, Save bölgesi ağızları ve Türkiye’nin Urfa, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep ağızlarıyla büyük benzerlikler göstermektedir. Bazı araştırmacılara göre ise Irak Türkmenlerinin konuştukları ağız, Türkçenin Azerbaycan Türkçesi sahası içine girmesi gerektiğini öne sürmektedirler.

Irak’ta konuşulan Türk ağızları genel olarak aynı çizgide olmasına rağmen; aralarında ağız farklılığı görülmektedir. Bu farklılıklar bazen aynı il, ilçe, bucak ve bazen de bunların iki ayrı mahallesinde bile göze çarpmaktadır. Bu da değişik zamanlarda bu bölgelere göç edip yerleşen Türk boylarının ağız farklılıklarından meydana gelmiştir. Teklik ve çokluk 2. şahıs iyelik eklerinde, teklik ve çokluk 2. şahıs zamirlerinin genetik (ilgi) durumunda ve bazı fiil kiplerinin teklik ve çokluk 2. şahıs çekimlerinde “n” sesinin “v”ye ve “y”ye değişmesi açısından başlıca iki gruba ayrılmaktadır.

“v” grubu: Kerkük, Erbil, Dakuk, Karahan, Kızrabat (Kızıl Avant), Hanekin, Şahraban, Mendeli ve Bedre’de yaşayan Türkmenlerin ağızları bu gruba girmektedir: “üzüv, torpāğuv” şekilleri gibi.

“y” grubu: “Tisin mahallesi, Beşir köyü, Bayat ağzı: Bastamlı, Abbut, Yengice, Zengili, Bıravçılı ve Çardağlı köylerinde geçmektedir. Ayrıca Musul ve yöresinde bulunan Altunköprü, Tuzhurmatu, Tazehurmatu, Kifri, İmam Zeynelabdin ve Keretepe bu gruba girmektedir.” (Buluç, 1975: 181). “üzüy, torpāğıy” şekilleri gibi

Mevcut çalışmamızda ele aldığımız hoyratlar, Irak Türkmen Türkçesinin standart ağzı diye kabul edilen Kerkük ağzını örnek alarak yazılmıştır.

- **Türkmenlerin Irak Topraklarında Çıkardıkları Dergiler**

Irak Türkmenlerinin kültür birikimlerini ortaya koydukları alanlardan biri de basındır. Türkmenlerin Irak topraklarında, Osmanlı döneminden günümüze kadar basımevleri, gazete, dergi vb. kültürel ürünleri çokça bulunmaktadır. Osmanlı, İngiliz İşgali, Krallık, Cumhuriyet dönemlerinde çıkan dergiler şunlardır:

Osmanlı Dönemi (1534-1918)

Osmanlı döneminde, Türkçe yayımlanan ilk dergi, 24 Nisan 1913 tarihinde Ahmet Medeni tarafından kurulan Maarif dergisidir. Dergi, 15 günde bir Türkçe basılmıştır. 8 sayfadan oluşan derginin son sayısı olan 11. sayısı 20 Ekim 1913 tarihinde çıkmıştır. Maarif dergisi kapatıldıktan sonra Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin bir yayın organı olan Kevkeb-i Maarif Dergisi 3 Şubat 1915 tarihinde basılmıştır. Kerkük'te çıkan ikinci kültür ve edebiyat dergisidir. (Merdan, 2010: 130-131).

Bağdat şehrinde yayımlanan dergiler ise, Mektep ile Muktebesat dergileridir. Mektep dergisi, 1914 yılında yayımlanan bu dergi, ilmî, fennî, tarihî, felsefi konular içererek Türkçe Arapça ve Fransızca basılmıştır. Muktebesat dergisi ise Rizeli İsa Efendi tarafından 1 Mayıs 1914 tarihinde kurulmuştur. Mizahi içerikli, edebi ve tarihi konuları ele alan bu dergi, sadece bir sayısı çıkarılarak 1. Dünya Savaşının başlamasıyla durdurulmuştur. (Merdan, 2010: 76-77).

İngiliz İşgal Dönemi (1918 - 1921)

Osmanlılar Irak topraklarından çekildikten sonra İngilizler Irak'ı işgal ettiler. Osmanlı döneminde yayımlanan bütün gazete ve dergileri kapattılar. Bir geçiş dönemi olan bu dönemde, Irak'ta Necme ve Teceddüt gazeteleri dışında pek fazla bir yayın organı bulunmadı. (Merdan, 2010: 135-140).

Krallık Dönemi (1921 - 1958)

23 Ağustos 1921 tarihinde Kral Faysal'ın tahta çıkmasıyla birlikte işgal döneminde durdurulan bazı dergiler tekrar basılmaya başladı. Önceki dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de dergiden çok gazeteye önem verildi. Es-Sahafetü'l

Hadise, Şafak, Sada Eş-Şebab dergileri bu dönemde Kerkük'te yayın hayatına başladılar. Yalnız dergilerin dili Arapçadır. Devlet tarafından Türkçe yasaklanmış, yerine Arapça yayına izin verilmiştir.

Es-Sahafetü'l Hadise, Kerkük'te basılan aylık ilmî ve edebî araştırma dergisidir. İmtiyaz sahibi Kerkük Muallimler Cemiyeti idi. Sorumlu müdürlüğünü ise Ata Terzibaşı üstlenmişti. İlk sayısı 1 Mayıs 1954 tarihinde yayımlanmıştır. İkinci sayı 1 Temmuz 1954 tarihinde yayımlandıktan sonra dergi kapatılmıştır.

Şafak, Kerkük'te on beş günde bir çıkan edebî, ilmî, içtimai bir dergidir. Daha sonra ayda bir defa basılmıştır. Bu derginin sahibi, Süleymaniyeli emekli Yarbay Abdülkadir Berzenci, mali işler müdürü Süleymaniyeli Ali Bapir'dir. Dergi Kerkük'te basılmasına rağmen, Kerkük toplumunun kültür ve edebiyatına önem vermemekteydi. Bu yüzden Kerkük halkı tarafından rağbet görmeyen Şafak dergisi, ikinci yılına girdiğinde hacmini küçültürerek "Beh yan" yani Beyan adı altında Süleymaniye'de sadece Kürtçe dilinde basılmaya başlanmıştır. Derginin Mayıs 1959 tarihli dördüncü sayısı çıktıktan sonra durduruldu.

Sada Eş-Şebab, Arapça dilinde öğrenci dergisi olan bu dergi bir ara lise, bir ara da muhtelif ortaokullar tarafından yayımlanmıştır. İlk sayısı, 23 Nisan 1949 tarihindedir. (Küzeci, 2009: 33-40).

Cumhuriyet Dönemi (1958 - 2003)

"14 Temmuz 1958 tarihinde Irak'ta darbe sonucu Cumhuriyet ilan edildikten sonra iletişim sistemine yeni bir yön verildi. Kraliyet döneminde sansürün uygulandığı bir sistem, bu dönemde çok sesli ve çeşitlilik arz eden bir yönetimin uygulanması umuduyla, birçok özel gazete ve dergi yayın yapmaya teşvik beklerken, siyasi gelişmeler iletişim sistemini farklı bir boyuta sürükledi. İktidar her şeyi ele almak isteyince aydın kesim de direnişe geçti. Fikir mücadelesi hız kazandı. Her şeye rağmen özel sektör sistemi de Cumhuriyetin kazançlarından olarak sistemde aktif oldu. Bu dönemde hem hükümet tarafından hem de özel sektör tarafından çok sayıda gazete ve dergi yayımlandı" (Küzeci, 2009: 70).

(1959-2003) Cumhuriyet ve Baas Partisi dönemlerinde ve 2003 sonrasında Irak'ta çok önemli Türkçe gazete ve dergiler yayımlanmıştır. Yayımlanan dergilerin başında Kardeşlik Dergisi gelmektedir. Kardeşlik'in yanı sıra Birlik Sesi, Türkmen Yazarı, El- Mürebbi, Barış Türkmen Dili, Altunköprü, Türkmen Bohçası, Gökbörü, Türkmeneli, Işık, Sümer, Şafak, Yıldız, Mavi Dergisi gibi dergiler de yayımlanmıştır.

- **Kardeşlik Dergisi'nin Kuruluşu ve Önemi**

“Irak Türkmenleri, Krallık döneminde elde edemedikleri bazı temel hak ve hürriyetlerini cumhuriyetin ilan edilmesiyle elde edebileceklerini düşündüler ve Cumhuriyet'in kuruluşunu candan desteklediler. Bu süreçte ilkin, 1 Şubat 1959'da Bağdat Radyosu'ndan Türkmence (Türkiye Türkçesi) Yayını başlatıldı. Bu, Irak Türkmenleri için basın Yayın alanında önemli bir kazanımdı. Irak Türkmenleri günde birkaç saat de olsa kendi dilleriyle, devlet radyosundan kendi kültürlerini yayabilme imkânına kavuştular. Fakat 14 Temmuz 1959'daki Kerkük Katliamı bu sevinci gölgede bıraktı. Cumhuriyet'in birinci yılı kutlamaları sırasında Kerkük sokaklarını dolduran Irak Türkmenlerinin üzerine Komünist Kürt gruplarca yayılım ateşi açıldı, maktullerin cesetleri elektrik direklerine asıldı, otomobillere iple bağlanarak yerlerde sürüklendi üç gün boyunca evlere girildi, bir kısım vatandaşlar silah zoruyla garnizona götürülüp çeşitli işkencelere tabi tutuldu, Türkmenlerin dükkânları yağmalandı. Kerkük'te üç gün boyunca kamu düzeni askıya alındı. Bu faciadan sonra Irak Türkmenlerinin bazıları Bağdat'a göç etmeyi tercih etti.” (Saatçi, 2016: 353).

Bağdat'a göç eden aydın Türkmenler, kendilerini ifade edebilmek için 7 Mayıs 1960 tarihinde dernek ve siyasi parti hüviyetinde olarak Kardeşlik Ocağı'nı kurdular. Kısa bir süre sonra da Kardeşlik Dergisi'ni çıkardılar.

“Ocak, bir taraftan Bağdat'ta öğrenci yurdu işleterek yükseköğrenim çağındaki Türk öğrencilerin barınma sorununa çözüm getirirken bir taraftan da geniş bir kütüphane kurarak ve İngilizce, Türkçe kursları açarak Irak Türklerinin kültür yuvası oldu. Ayrıca, Ocak'ta geceler düzenlenerek konserler verildi, folklor ve

tiyatro çalışmaları da yapıldı. Bu yüzden, Ocakla Irak Türklüğü âdeta bütünleşmişti.” (Ergin, 2016: 28-32).

“Ocak’ın kurucu üyelerinden Merdan Ali, Şakir Sabir Zabit-Kerkük; Abdulkadir Süleyman Hanekin; Yasin Abdulkarim-Telafer; Celal Aziz Nakip ise Altunköprü doğumludur. Aynı durum dergide yazı yazarlar için de geçerliydi. Derginin ilk idare heyetinde yer alanlar ve görev dağılımları şöyleydi: İmtiyaz sahibi: Dr. Merdan Ali Başyazar: Muhammet Hacı İzzet İdari işler ve yazışmalar: Tahsin Behçet. Bu kadroya kısa bir süre sonra Habib Hürmüzlü de katılarak yazı işlerinden sorumlu üye olarak görev almıştır. Dergiye zamanla daha başka isimler de katkı sağlamışlardır: Abdulkadir Süleyman, Fahrettin Ergeç, Rıza Demirci, İhsan S. Vasfi, Vahdettin Bahattin,...” (Saatçi, 2011: 21).

Kardaşlık Dergisi’nin ilk sayısı, Mayıs 1961 tarihinde Bağdat şehrinde çıkarılmıştır. Dergi, Irak Türkmenlerinin dil, tarih, folklor, edebiyat, kültür ve sanat ürünlerini Türkiye ve dünyaya tanıtmak amacıyla çıkarılmıştır. Dergi, 1977 yılında Baas Partisi’nin müdahalesiyle karşılaşmış, derginin idaresine Baas yönetimine yakın kişiler atanmışlardır. Bu tarihten sonra dergi kimliğini kaybetmiş, böylece “1991-2003 yılları arasında ise yayınına ara vermiştir. Bu uzun aranın bir sebebi de 1991’den itibaren Irak’a uygulanan ambargonun getirmiş olduğu maddi kısıtlamalardır. Bu süre içinde Kardaşlık Dergisi’nin yalnızca Haziran 1998 ve Temmuz-Ağustos 2001 sayıları çıkarılabilmektedir.” (Merdan, 2010: 164-165).

“Kardaşlık, yukarıda anılan sebeplerden ötürü 1977 yılından bu yana Irak Türklüğünü temsil etmekten uzaktı. Bu durum Irak Türkleri arasında tatminsizliğe yol açmıştır. Derginin eski günlerine döndürülmesi için bir hamle başlatılmış ve 1997’de, İzzettin Kerkük, Erşat Hürmüzlü ve Suphi Saatçi’nin ortak girişimiyle, İzzettin Kerkük Kültür ve Araştırma Vakfı kurulmuş; böylece, 1999 yılının başından itibaren İstanbul’da, Kardaşlık Dergisi gerçek amacıyla yeniden hayat bulmuştur.” (Saatçi, 2016: 369).

Bağdat’ta yayımlanan Kardaşlık Ocağınca, Kardaşlık Dergisi’nin dili, Arapça ve Türkçedir (Türkiye Türkçesi). Sayfa sayısı genellikle 48-56 sayfadan oluşmaktadır. Bu derginin Türkçe bölümünde Arap Alfabesi kullanılmaktaydı.

Bununla birlikte, Temmuz 1964 /Ağustos 1971 tarihlerindeki sayılarda, Arap harfleri ile yazılmış Türkçe sayfaların yanında Latin harfli sayfalar da bulunmaktaydı. Derginin ön kapağında Arap Alfabetiyle “Kardaşlık” ibaresi küçük punto ile yazılırken “Kardeşlik” anlamındaki Arapça الاخاء (El-Ehâ) kelimesi daha büyük punto ile yazılıdır. Dergi, birinci sayısında kendini “Aylık Edebî ve Kültürel Dergi” şeklinde tanıtmıştır, sonraki sayılarda Aylık Edebiyat Dergisi ibaresi yazılıdır. 1999 Ocak ayından itibaren İstanbul’da yayımlanmaya başlanan Kardaşlık sayılarında ise Kültür Sanat Edebiyat ve Folklor Dergisi yazılıdır. Bağdat’ta 2003 yılından sonra yayımlanmaya başlanan dergi sayılarında ise derginin içeriği hakkında şunlar yazılıdır: Kültür Edebiyat ve Sanat Dergisi yazı dili de Türkiye Türkçesiyle yazılmaya başladı. Arka kapakta ise Irak Türkmenlerinin bulundukları bölgeleri gösteren bir fotoğraf bazen de Irak Türkmen şahsiyetlerinden bazen de boş bırakılan veya reklamlara yer verilmekteydi.

“Kerkük Vakfınca Yayımlanan Kardaşlık Dergisi’nin dili Türkçe-Arapça-İngilizcedir. Türkçe bölümü bu sayılarda tamamıyla Latin harflidir. Arap Alfabeti, yalnızca ön ve arka kapakta yer alan “Kardaşlık” logosunda kullanılmaktadır. Ön kapaktaki Latin harfli “Kardaşlık” logosu büyük, eski harfli قارداشلىق ve İngilizce logo “Qardashliq” küçük boyutta; arka kapaktaki Arap harfli logo büyük, Türkçe ve İngilizce logolar küçük boyutta yazılmaktadır. İngilizce sayfaların sayısı ise diğer dillere göre daha azdır.” (Saatçi, 2016: 369).

Irak Türkmenlerinin dil, tarih, folklor, edebiyat, kültür ve sanat ürünlerini dünyaya tanıtmak amacıyla çıkarılan kardaşlık Dergisi’nin içeriği başlıca; Folklor, şiir, dil ve imla, röportaj ve mülakat, genç kalemler, kitap tanıtım ve eleştiri, roman ve hikâye ve tarih, spor vs. başlıkları altında toplanmıştır. Çalışmamızda ele aldığımız hoyratlar, derginin zikredilen farklı başlıkları altında yer almıştır.

Kardaşlık’ın ilk sayılarından itibaren yazı yazan kalem sahipleri de şunlardır: Ata Terzibaşı, Dr. Mustafa Cevat, Halide Nusret Zorlutuna, Abdulkadir Süleyman, Dr. E. Neşet İbrahim, Şakir Sabir Zabit, İhsan S. Vasfi, Ali Marufoğlu, Abdulhakim Rejioğlu, Mevlüt Taha Kayacı, Vahdettin Bahattin, Muhammet Hurşit Dakuklu, Habib Hürmüzlü. (Saatçi, 2011: 22).

“Dergide yalnız Irak Türkmenlerinden yazarlara yer verilmemiş aynı zamanda Türkiye’den de önemli şair ve yazarların eserleri yayımlanmıştır. Kardeşlik’ta eseri yayımlanan Azerbaycan ve Türkiye Türkü yazarlardan bazıları şunlardır: Halide Nusret Zorlutuna, Behçet Kemal Çağlar, Cahit Sıtkı Tarancı, Ziya Gökalp, Namık Kemal, Ziya Osman Saba, Abdalbaki Gölpınarlı, Sabahattin Topuzoğlu, Faruk Nafiz Çamlıbel, İbrahim Kafesoğlu, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Faruk Sümer, Resul Rıza, Abbas Zamanov, M. Hüseyin Tahmasıp, Mirza Ali Ekber’dir.” (Saatçi, 2016: 357).

Kardeşlik Dergisi’nde bir taraftan Türk dili, Türk tarihi, Irak Türkmenlerinin folklor ve edebiyatına dair bilgiler içeren makaleler, araştırmalar ve yazı dizileri yayımlanmış; bir taraftan da haber, duyuru ve ilanlarla Irak’taki Türk nüfusunun sosyal iletişimi sağlanmaya çalışılmıştır. Zaman zaman yayımı kesintilere maruz kalmışsa da altmış yılı bulan ömrüyle Irak Türkmenlerinin en uzun soluklu, kuşatıcı basın organı olan Kardeşlik, Irak Türkmen Türkçesi ve Irak Türkmen edebiyatı için önemli bir kaynaktır. Dergi ayrıca Irak Türkmenleri için adeta, Türk Dünyası’na ve Arap ülkelerine açılan bir pencere olmuştur.

• **Irak Türkmen Edebiyatında Hoyrat**

“Mani, hoyrat/ horyat; bayatı terimleriyle tanınan, köklü bir yapıya sahip olan ve müzik ile doğrudan ilişkisi görülen bu tür, her şeyden önce hece veznine dayalı ve anonim olarak ortaya çıkan bir türdür. Mani, Türkiye Türklerince; hoyrat, koryat veya horyat Irak (Kerkük) Türklerince; bayatı da Azerbaycan Türklerince kullanılan genel adlandırmalardan ibarettir. Anlaşıyor ki, Türk nazımının temeli olan dörtlük, zamanla çeşitli ad ve yapı değişiklikleri geçirerek, çeşitli Türk toplulukları arasında kullanılır olmuştur. (Karaağaç ve Açıkgöz, 1998: 14).

Çağlar boyunca değişik Türk toplulukları arasında hoyrata en büyük şöhreti sağlayan Irak Türkleri olduğuna inanmak gerekir. Hatta bu sebepten ötürüdür ki, Kerkük anıldığı zaman hatıra ilk olarak Hoyrat terimi gelir ve hoyrat adını duyduğumuz vakit hayalimizde Kerkük canlanır. (Terzibaşı, 1975: 42)

Halk arasında çok sevilen ve eski tarihlerden beri yaygın olarak dillerde dolaşan bu halk mahsulünün Türkiye’de de Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde yer alan Urfa, Elazığ, Diyarbakır, Kars ve Erzurum illerinde hoyrat geleneğinin yaşadığı görülmektedir. Irak Türkmen halkının folklorunu, edebiyatını, gelenek ve göreneklerini en iyi şekilde yansıtan hoyratlar, çoğunlukla aşk, gurbet, keder, sevinç ve kahramanlık konuları üzerinde durarak, arkadaş toplantıları, kına geceleri, düğün, törenler; kır gezintileri, bağ, bahçe ve tarlalardaki çalışmalar, Radyo ve Televizyonda, eğlenceler, mevlit, zikir gibi dini törenler, doğum ve ölüm gibi olaylar hoyratların çokça söylenerek ve çeşitli musiki aletleriyle bu ortamlarda icra edilerek yeni kuşaklara aktarılmıştır. Bu gelenek günümüze kadar Irak Türkmen halkı arasında canlılığını korumaktadır.

“Dörtlükler şeklinde yazılan hoyratlarda kafiye ve redif vardır. Bu dörtlükler genelde “aaba” şeklinde kafiyeleşip dört mısradan oluşmaktadır. Bazı hoyratların birinci mısrası 3, 4, 5 veya 6 heceden oluşur. Kimi hoyratlar dört mısradan fazla yapıda olur. Bu tür hoyratlarda “kanat” adı verilen mısralar aabbba şeklindedir. Dörtten fazla mısradan oluşan hoyratların oluşturulması için hoyrattaki cinas ögesinin farklı manalar veren şekillerin mısraları arasına aynı kafiye mısraların eklenmesi gerekmektedir. Bu mısralar aababa şeklindedir yani biri serbest biri kafiye olmak üzere istendiği kadar çoğaltılabilmektedir.” (Tuzlu, 2014: 223-224).

“Özel bir üslûpla yazılmış olan bu dörtlükler, hakîkatte derin anlamlar taşıyan ufacık sözlerin sanatkârane işlenmesinden doğan ve halkın içli duygusuna tercüman olan bir çeşit ifade tarzıdır.” (Terzibaşı 1973: 50).

• **Kardaşlık Dergisi’ndeki Hoyratlar**

Derginin Folklor kısmı, Irak Türkmenlerinin folklor alanındaki çeşitli ürünlerine yer verilen geniş ve kapsamlı bir kısımdır. Her sayıda “Folklor” veya “Folklor Araştırmaları” başlığıyla içinde (hoyrat, mani, bilmece, atasözleri, deyimler, örf ve âdetler, benzetmeler, müzik, Türkmen marşı, gün adları, çocuk dili, çeşitli halk inançları, çocuk folkloru, vb.) ürünler yer almıştır. Genellikle bu kısımda hoyratlara cinaslı hoyratlar başlığı verilmiştir. Bunun yanı sıra hoyratlar Genç Kalemler

kısımında da bulunmaktadır. Bu kısımda Türkmeneli'nin her bölgesinden yeni yazarların yazdıkları şiir ve hoyratlar yer almıştır. Bu kısmın adı 111. sayıdan itibaren (Açılan Cumbutlar) olarak değiştirilmiştir. Ayrıca hoyratlar dergide yer alan halk hikayelerinde de bulunmaktadır. Hoyratlar, Türkiye Türkçesinde olan İstanbul Ağzı gibi Irak Türkmen Türkçesinin genel olarak standart ağzı diye kabul edilen Kerkük ağzını örnek alarak yazılmıştır.

Kardaşlık'ın ilk sayılarından itibaren hoyrat yazan kalem sahipleri şunlardır: Ata Terzibaşı, Mustafa Gökkaya, Nasih Bezirgan, Reşit Ali Dakuklu, Şemsettin Türkmenoğlu, Sadun Osman Köprülü, Sabır Demirci, Muhammed Asker Tuzlu, Hüseyin Ali Mübarek, Felekoğlu, Farah Gökkaya, Halide Ömer Salihi, Galip Kifri, Şakir Sabir Zabit, İhsan Reşit Beyatlı, Ali Marufoğlu, Mevlüt Taha Kayacı, Muhammet Hurşit Dakuklu, Edibe Kifri vd. (→ Ek 1, s. 339).

- **Kardaşlık Dergisi'ndeki Hoyratların Şekil Yapıları**

Cinaslı Hoyratlar

Cinaslı hoyratlar, anlamları ayrı, söylenişleri aynı olan kelime veya kelimelerden meydana gelir. Irak Türkmenleri arasında çok sevilen ve düzülmüş ustalık isteyen hoyrat türüdür. İlk mısrası 3, 4, 5 veya 6 heceden oluşur ve genelde (aaba) şeklinde olur.

Eger mene	Yaz bele
Luṭfētsev, eger mene	Bahar bele yaz bele
Ēlūv ēlīmde olsa	Kātıbıñ ne şuçu var
Felek baş eger mene (2/2.)	Huda'm diyip yaz bele (10/1.)

Kafiyeli Hoyratlar

“Bu tür hoyratlarda birinci mısradaki sözcük, dördüncü mısradaki harf değişikliğine uğrar. Bu değişiklik kelimenin başında, ortasında veya sonunda olabilir.

Terzibaşı bu çeşit hoyratlara “cinâs-ı lâhik” demektedir” (Tuzlu, 2014:225). “Bunlar halk edebiyatının elverdiği nispette, yani ses benzerliklerine dayanan hoyratlardır” (Akkoyunlu 1986: 92).

Al bağla

Gül āğın

At ķerēnī al bağla

Bağvan ālī gül āğın

Sen mēnīm ‘eklīm āldıv

Ėem bize yoldaş olıv

Bir şırmālī albağla (8/22.)

Ėoymaz birez gülēğın (3/5.)

Yarālī

Ėuda’m almazsa cānım

Cümle cānım yarālī

Bı vafāsız yar ālī (12/2.)

Redifli ve Kafiye Hoyeratlar

Redifli ve kafiye hoyratlarda, ilk mısradaki kafiye sözcüğün köküne ekler getirilir. Kökten sonra getirilen ekler “redif”adı verilir. “Redif, şiirde olduğu gibi, kafiye den sonra gelen bir veya birkaç harf veyahut sözcükten ibarettir. Türk ve Acem şiirine mahsus olan bu sanat biçimi için bazı Türk semtlerinde “döner ayak” terimi kullanılmaktadır.”(Terzibaşı, 1975:65)

Bağ dādī

Ėşılsam ķanaraya (23/14.)

Çoh şirindī bağ dādī

Ėem dērsin de

Yüz bağ mene vērsele

Dert ēksin Ėem dērsin de

He Ėōzüm o bağdādī (15/9.)

Derecem yüzde yüzdü

Ėan araya

Dert ile Ėem dērsinde! (63/8.)

Şaldılar ķan araya

Cam elden

Bı dilden men dönmerem

Ėoyma düşşün cam elden

Çohlar bugün güvêni

Bir vârlıg bir camaldan (71/4.)

Kelime Tekrarı ile Kurulan Hoyratlar

Bu tür hoyratların özelliği, ilk mısradaki bulunan kelimelerin anlamlarının değişmemesiyle birlikte tekrar edilmesidir.

Dalgâsız

Üzüne

Şular olmaz dalgâsız

İşşig vurmuş üzüne

Ne gevlim dertten hâlî

Yanâgıñ yad dişlemiş

Ne de başım dalgâsız (67/7.)

Leke şâlmış üzüne (85/11.)

Şad ölü

Yurdunu

Yetim ohşa şad ölü

Kuşlar sever yurdunu

Elüv elimnen şalma

Dünyede her bir muhlus

Duşman duysa şad ölü (71/1.)

Gerek sêvsin yurdunu (102/14.)

Dörtten Fazla Mısradan Oluşan Hoyratlar

Bu tür hoyratlarda mısra sayısı dördün üstüne çıkmaktadır. Çoğu zaman 6, 8 ve bazen de 10, 12 mısradan oluşmaktadır.

Rākıb dērdüv bēş ölsün

Düşesen yüce dağdan

Bēş iken on bēş ölsün

Bōynuv hurduhaş ölsün (2/6.)

Dōşşēgüv çākır tiken

Yārım kitab elinde

Yorgānıv ataş ölsün

Öhür yoldaş yanında

Ekmēgüv nar kâbuğu

Ne keder eyliğ yaptım

Dişlērüv mumnan ölsün

Hiçbirî yoh yadında

Yar mēñi derde şāldı

Hiç kıymādı dādında (110/10.)

Bir de dal

Gir denize bir de dal

Üç şey bilı ‘aşk dādın

Bılbıl, kınca bir de dal

Sēvda baldan şırındı

Gel sen de sēv bir dad al (112/8.)

BİRİNCİ BÖLÜM

SES BİLGİSİ

1.1. Sesler

1.1.1. Ünlüler

İncelemeye konu olan hoyratlarda tespit edilen ünlüler şunlardır: a, ā, e, ē, è, ē, ı, ĩ, î, ï, o, ō, ö, õ, u, ū, ü, ũ.

Irak Türkmen Türkçesi uzun ve kısa ünlülerin bulundurması itibariyle standart Türkiye Türkçesinden farklı bir görünüm sergilemektedir. Bu sebeple bu çalışmada ünlüler uzunluklarına ve kısalıklarına göre ele alınmıştır.

1.1.1.1. Normal Süreli Ünlüler

/a/

Türkçe Kelimelerde

ağ 33/13-4 “ak, beyaz”

balağ 8/23-4 “paça”

saçağ 1/18-1 “saçak”

ķarğa 6/20-1 “karga”

Alıntı Kelimelerde

agıyar 64/3-3 (Ar. ağıyār) “yabancılar”

almaz 17/5-2 (Ar. elmās) “elmas”

‘aba 8/24-1 (Ar. ‘abā) “kadınların giydiği bir tür çarşaf”

/e/

Türkçe Kelimelerde

belem 26/11-2 “sandal, kayık”

nece 12/5-4 “nasıl”

enni 6/6-2 “enli, geniş”

eyliğ 95/3-3 “iyilik”

Alıntı Kelimelerde

etref 73/2-3 (Ar. etrāf) “etraf, çevre”

heket 98/11-2 (Ar. hikāyet) “laf, söz”

eger 2/1-1 (Far. eger) “eğer”

‘elem 6/1-3 (Ar. ‘ālem) “halk, el âlem”

/è/ (Kapalı e)

/e/ ile /i/ arası bir ses. “Eski ve Orta Türkçede ve hâlâ bazı Anadolu ağızlarında kimi kelimelerin ilk ve orta hecelerinde bulunur” (Banguoğlu, 2011: 37). Kapalı e, Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında da çok belirgin bir şekilde ilk ve orta hecede görülmektedir.

Türkçe Kelimelerde

mév 52/1-2 “asma yaprağı”

bêl 12/10-4 “bel, kürek”

êt- 98/8-4 “etmek”

êv 42/3-3 “ev”

Alıntı Kelimelerde

kêf 22/15-2 (Ar. keyf) “keyif”

bêzar 11/5-4 (Far. bîzār) “bizar, bezmiş”

dêm 51/9-2 (Ar. diym) “susuz, kıraç tarla”

hêr 88/2-2 (Ar. hayr) “hayır, iyilik”

/ı/

Türkçe Kelimelerde

çılı- 34/1-1 “çıkmak”

kırıl- 9/6-3 “kırılmak”

kız 102/8-2 “kız”

çılpağ 50/17-2 “çıplak”

Alıntı Kelimelerde

fışka 8/25-2 (Yun. phouska) “fiske”

hınna 7/26-1 (Ar. hınne) “kına”

çitäre 8/31-2 (Far. sih-tār/ seh-tār) “çitari, bir tür kumaş”

mılla 10/2-2 (Ar. mevlā) “molla, cami imamı”

mırvet 43/20-4 (Ar. muruvvet) “iyilik severlik, mürüvvet”

/i/

Türkçe Kelimelerde

itir- 3/7-3 “yitirmek”

bilav 26/6-4 “bileme taşı”

çigın 8/34-1 “omuz”

iti 116/2-3 “keskin, sivri”

miskî 77/11-2 “ekşi limon”

Alıntı Kelimelerde

fitil 5/6-2 (Ar. fetîl) “fıtıl”

sıl 19/6-4 (Ar. sill) “verem hastalığı”

nışter 2/9-2 (Far. nīşter) “neşter, bisturi”

miskīn 16/8-3 (Ar. miskīn) “zavallı, sesiçikmayan kimse”

/o/

Türkçe Kelimelerde

oh 9/15-3 “ok”

çoh 99/12-3 “çok”

olar 9/4-3 “onlar”

boyağ 112/4-4 “boya”

Alıntı Kelimelerde

bostan 15/10-2 (Far. būstān) “bostan”

duhtor 26/18-2 (Frn.docteur) “doktor”

hōr 41/12-2 (Far. hōr) “itibarsız, değersiz”

dost 34/14-3 (Far. dūst) “dost”

/ö/

Türkçe Kelimelerde

ög 112/9-2 “ön”

köneg 8/15-2 “gömlek”

gögüzü 103/5-2 “gökyüzü”

çöl 99/11-3 “çöl”

gözel 33/4-1 “güzel”

kösk 8/6-3 “göğüs”

/u/

Türkçe Kelimelerde

uzağ 89/2-2 “uzak”

yıldız 70/13-2 “yıldız”

āltun 96/13-2 “altın”

uyuz 20/4-4 “yoksul”

Alıntı Kelimelerde

zānbur 12/14-3 (Ar. zenbūr) “eşek arısı”

hurda 4/11-2 (Far. hūrde) “hurda, ufak”

Ḥuda 12/2-3 (Far. Ḥudā) “Allah”

lābud 1/3-4 (Ar. lā-büdd) “mutlaka”

/ü/

Türkçe Kelimelerde

üz 6/30-3 “yüz”

dünen 110/5-3 “dün”

güzgü 39/3-3 “ayna”

üzüg 21/4-1 “yüzük”

Alıntı Kelimelerde

dür 28/1-2 (Ar. durr) “çok değerli iri inci”

‘ümür 20/9-4 (Ar. ‘umr) “ömür”

hesüt 34/10-3 (Ar. hasūd) “kıskanç, hasut” gülden 65/5-2 (Far. guldān) “vazo”

1.1.1.2. Uzun Ünlüler

“Uzun ünlü, Boğumlanma süresi normal bir ünlünün süresinden daha uzun olan veya normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlüdür.” (Korkmaz, 2003: 221)

Talat Tekin, “Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler” adlı çalışmasında uzun ünlüler konusunu ele almıştır. Tekin, Türkçedeki birincil uzun ünlülerin kendilerini düzenli bir şekilde Yakutça ve Türkmence’de korunduğuna işaret eder (Tekin, 1995).

Zeynep Korkmaz, Anadolu bölgesindeki ağızlarda Türkmen Türkçesine paralel ünlü uzunluklarının bulunduğunu ve Dinar, Denizli-Çivril-Acıpayam, Aydın-Karacasu-Bozdoğan gibi belirli ağız bölgelerinde çok yaygın olduğunu ortaya koymuştur (Korkmaz, 1995: 445).

Irak Türkmen Türkçesinde bilhassa Kerkük ağzında uzun ünlülerin sayısı çoktur. “Kerkük ağzında çok sayıda uzun ünlü olması dikkati çekmektedir. Bu uzun ünlülerin çok ileri bir seviyede oluşu, bu ağzın belli başlı hususiyetlerinden birini teşkil etmektedir” (Shahbaz, 1979: 329).

Irak Türkmen Türkçesinde düzenli sayılacak ve bir kural haline gelmiş şekilde, geniş ünlülerden (a, e, ê, o, ö) sonra dar ünlülerin (ı, i, u, ü) gelmesi halinde geniş ünlülerin uzadığı görülür. Bu şekilde uzun geniş ünlüler (**a, e, ê, o, ö**) ortaya çıkar:

/ā/

Türkçe Kelimelerde

āğız 91/12-2 “ağız”

yādlıg 7/3-1 “yabancılık”

yāğlıg 111/3-2 “büyük mendil”

yāhun 79/9-2 “yakın”

dāşı 46/5-2 “taşı”

şādlıg 24/2-3 “mutluluk”

āyrı 16/9-2 “ayrı”

kāldı 36/3-2 “kaldı”

yuvāsı 41/18-3 “yuvası”

Alıntı Kelimelerde

bārīg 5/15-4 (Far. bārī) “bari, hiç değilse”

rākīb 14/9-3 (Ar. rakib) “rakip, düşman” hālī 67/7-3 (Ar. hālī) “boş, تنها”

zālīm 26/9-3 (Ar. zālīm) “zalim” āşına 119/2-4 (Far. āşnā) “tanıdık, dost”

/ē/

Türkçe Kelimelerde

bezēglī 6/6-4 “süslü püslü”

çēmlīg 11/1-2 “ormanlık”

ēvliġ 7/29-4 “pudra, allık”

kēklük 24/9-3 “keklik”

kēmīş 12/19-1 “kamış”

Kērkük 46/6-2 “Kerkük”

ēlūvde 8/28-1 “elinde”

gēzīrem 9/10-2 “geziyorum”

bēnzīrī 41/13 “benziyor”

mēnī 63/4-4 “beni”

Alıntı Kelimelerde

kērbīl 118/7-4 (Ar. ġirbāl) “kalbur”

hēvüş 9/8-2 (Ar. hāvş) “avlu”

kel‘ēmīz 110/19-1 (Ar. qal‘a) “kalemiz”

nēcīh 43/24-3 (Ar. nēcīh) “sınav kazanan, başarılı”

pērcīm 14/1-3 (Far. perçem) “alına sarkan saç demeti”

/ē/

Türkçe Kelimelerde

ētti 89/3-4 “etti”

yēşil 3/7-2 “yeşil”

gēvīl 23/26-3 “gönül”

yēri- 16/14-4 “yürümek”

yēngi 98/7-3 “yeni”

gēçti 1/26-2 “geçti”

dēdim 75/5-3 “dedim”

sēvgi 8/2-3 “sevgi”

yēddi 18/6-2 “yedi”

vērdim 23/26-3 “verdim

Alıntı Kelimelerde

pēndir 63/2-1 (Far. penīr) “peynir”

yētīm 21/11-4 (Ar. yetīm) “yetim”

yēmīnd 102/12-3 (Ar. yemīn) “yemin”

/ō/

Türkçe Kelimelerde

kōnşu 30/21-3 “komşu”

ōdu 41/11-4 “odur, işte”

ōssun 1/9-1 “olsun”

bōyun 4/15-3 “boyun”

kōhū 24/6-4 “koku”

ōdun 24/7-3 “odun”

kōlūv 123/1- 3 “kolun”

ōyunçağ 124/12-4 “oyuncak”

Alıntı Kelimelerde

pōtin 9/7-2 (Frn. bottine) “potin”

dōstūm 125/5-3 (Far. dūst) “dostum”

duhtōruñ 108/8-3 (Frn. docteur) “doktorun”

/ō/

Türkçe Kelimelerde

kōprü 26/5-2 “köprü”

ōzü 12/4-4 “kendisi”

gōrdü 5/2-1 “gördü”

kōtü 64/2-2 “kötü”

ōksüz 108/21-3 “öksüz”

dōndü 4/8-4 “döndü”

ōlüm 46/18-3 “ölüm”

sōzü 38/5-2 “sözü”

Eski ve Orta Türkçedeki bazı asli uzun ünlülü kelimeler, Kerkük ağzında normal süreli ünlülü kelimelere dönüşmektedir. Ancak bu kelimelerdeki geniş ünlülerden sonra dar ünlüler geldiğinde geniş ünlülerin uzadığı görülür.

ac 16/4-2 < ET. āç “aç”

daş 110/23-3 < ET. tāş “taş”

ağ 28/17-4 < ET. āk “ak”

dal 62/6-4 < ET. tāl “dal”

bağ 18/15-4 < ET. bāğ “bağ”

kan 6/25-3 < ET. kār “kan”

kaş 44/4-2 < ET. kās “kaş”

gece 7/8-3 < ET. kīçe “gece”

boş 63/3-4 < ET. bōş “boş”

gêç 109/4-3 < ET. kīç “geç”

Bazı istisna kelimelerde geniş ünlülerden sonra dar ünlülerin gelmesine rağmen geniş ünlülerin uzamadığı görülür:

Türkçe Kelimelerde

beyyüg 8/3-3 “büyük”

eyliğ 46/11-3 “iyilik”

çekküc 88/9-2 “çekiç”

Alıntı Kelimelerde

feḳḳir 112/3-3 (Ar. faḳīr) “fakir”

‘eḳḳil 74/9-4 (Ar. ‘āḳil) “akıllı, uslu”

ḳehḳr 118/11-4 (Ar. ḳahr) “üzüntü, kahır”

ṭabib 5/11-3 (Ar. ṭabīb) “tabip”

ṣabır 36/3-3 (Ar. ṣabr) “sabır”

Birkaç alıntı kelimeye geniş ünlüden sonra dar ünlü gelmeksizin geniş ünlünün uzadığı görülmektedir:

bēḳāra 22/13-4 (Far. bīḳāre) “çaresiz”

bēḳes 39/6-3 (Far. bīḳes) “kimsesiz”

ḡābat 110/1-3 (Ar. ḡābat) “orman”

nāmart 24/1-1 (Far. nāmerd) “namert”

‘ēdet 38/3-3 (Ar. ‘ādet) “töre, ādet”

çitāre 8/31-2 (Far. siḥ-tār/ seh-tār)

“çitari, bir tür kumaş”

1.1.1.3. Kısa Ünlüler

Irak Türkmen Türkçesinde genellikle dar ünlülerin normal boğumlanma süresinden kısa bir sürede boğumlandığı ve ünlü kısalmasına yol açtığı, bu şekilde kısa ünlülerin ortaya çıktığı görülür. “Bu kısaltmalar genellikle uzun ünlülerden sonra gelen dar ünlülerde meydana gelmektedir” (Haydar, 1979: 169).

/ı/ Kısa ı (“ı” ile “i” arası “ı”ya yakın bir ses)

Türkçe Kelimelerde

yāzı 23/25-2 “yazı”

şādıḡ 24/2-3 “mutluluk”

adāḡlı 8/36-3 “nişanlı”

ādım 93/12-1 “adım, ismim”

ḳāldım 5/17-1 “kaldım”

ḡānım 19/1-1 “hanım”

çāmır 50/11-1 “çamur”

dālsız 117/1-2 “dalsız”

Alıntı Kelimelerde

nāşī 1/12-1 (Ar. nāşī) “acemi, tecrübesiz” āşīna 30/25-3 (Far. āşnā) “tanıdık, dost”

bāhtī 37/2-4 (Far. baht) “bahtı, şansı” mayāsī 30/1-1 (Far. māye) “mayası”

bārīg 5/15-4 (Far. bārī) “bari, hiç değilse” antārī 8/38-1 (Ar. antāri) “genellikle tek parçalı kadın giyeceği”

/î/ Kısa i (“i” ile “ı” arası “i”ye yakın bir ses)

Türkçe Kelimelerde

indī 5/9-1 “şimdi”

işşīg 7/1-3 “ışık”

kiprīk 13/1-2 “kirpik”

nişīn 51/4-3 “niçin”

mēnī 78/6-1 “beni”

gēlīn 97/8-1 “gelin”

dērdī 19/10-2 “derdi”

ērīdī 19/13-3 “eridi”

ēvlīg 7/29-4 “pudra, allık”

vērsīn 19/20-3 “versin

Alıntı Kelimelerde

rēkīb 122/3-3 (Ar. rakīb) “rakip, düşman” dērvīş 6/4-1 (Far. dervīş) “derviş”

gēmgin 9/1-2 (Far. āgīn “dolu” ile) “gam dolu”

/ū/ Kısa u (“u” ile “ı” arası “u”ya yakın bir ses)

Türkçe Kelimelerde

döldür- 100/4-2 “doldurmak”

ōdū 41/11-4 “odur, işte”

yāvūğ 20/3-2 “yakın”

kōnşū 30/21-3 “komşu”

şāvūğ 72/10-3 “soğuk”

yāvru 78/17-3 “yavru”

yōlūm 48/8-3 “yolum”

kāvūn 102/3-2 “kavun”

kāpūvda 43/20-1 “kapıda”

ōhūyan 117/6-1 “okuyan”

şāğdūç 6/12-4 “sağdıç”

yōhsūl 36/9-3 “yoksul”

Alıntı Kelimelerde

peştēmāl 8/29-1 (Far. puşt-māl) “peştamalın”

dōst 78/6-5 (Far. dūst) “dostum”

/ü/ Kısa ü (“ü” ile “i” arası “ü”ye yakın bir ses)

Türkçe Kelimelerde

keklük 24/9-3 “keklik”

gördüm 124/18-3 “gördüm”

kösküv 124/4-2 “göğsün”

kömür 40/4-2 “kömür”

öğünü 118/7-4 “önünü”

sözüm 48/2-4 “sözüm”

döndü 82/4-2 “döndü”

ölü 112/2-1 “ölü”

Alıntı Kelimelerde

leblēv 124/2-3 (Far. leb) “dudakların”

hēvüş 9/8-2 (Ar. hāvş) “avlu”

Kuraldan ayrı olarak da öncesinde uzun ünlü gelmeksizin kısa telaffuz edilen ünlüler de görülmektedir.

Türkçe Kelimelerde

kılınc 11/2-2 “kılıç”

kiprik 26/1-2 “kirpik”

kuru 60/6-2 “kuru”

vurar 98/8-2 “vurur”

muncuğ 6/9-2 “boncuk”

yüngül 57/4-3 “havai kişi”

tülkü 66/2-6 “tilki”

yıldız 12/6-2 “yıldız”

müşkü 8/39-1 “bir çeşit saçaklı başlık”

Alıntı Kelimelerde

ümür 20/9-4 (Ar. ‘umr) “ömür”

duvar 20/1-1 (Far. dīvār) “duvar”

bılbıl 29/2-2 (Far. bulbul) “bülbul”

zılf 1/11-4 (Far. zulf) “züluf”

cıvan 17/11-4 (Far. cevān-cuvān) “civan, genç”

muhlıs 102/14-3 (Ar. muhlis) “dürüst ve samimi olan kimse”

1.1.2. Ünsüzler

Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında bulunan ünsüzler, diğer Türk lehçelerindeki ünsüzlerle büyük bir fark göstermez. Çalışmada tespit edilen ünsüzler şunlardır: b, ç, c, d, f, g, ğ, h, ħ, ĩ, j, k, q, l, m, n, p, r, s, ş, s̃, t, t̃, v, y, z, ž, z̃, z̃̃.

1.2. Ses Değişmeleri

1.2.1. Ünlü Değişmeleri

Irak Türkmen ağızlarında, özellikle Kerkük ağzında türlü ünlü ve ünsüzlerin komşu ünlüler üzerinde yaptıkları etki sonunda meydana gelen değişimlerdir.

1.2.1.1. İncelme

Kalın ünlülerin incelmesi şeklinde ortaya çıkar. Bazı Türkçe kelimelerde de görülen bu değişme, Kerkük ağzında genellikle Arapçadan ve Farsçadan alınan kelimelerde görülmektedir.

e < a

Türkçe Kelimelerde

kere 19/7-4 < OT. kara “kara, siyah” kemiş 12/19-1 < ET. kemiş “kemiş”

keymeğ 8/31-4 < OT. kayak “kaymak” keyye 24/9-3 < ET. kaya “kaya”

yehe- 111/3-2 < ET. yayka- “yıkamak” sekkel 8/37-4 < ET. sakal “sakal”

‘eccı 93/6-2 < ET. āçığ “acı”

Alıntı Kelimelerde

bele 15/1-4 < (Ar. belā’) “bela, musibet” dene 101/12-4 < (Far. dāne) “tane”

rēķib 1/11-3 < (Ar. raķib) “rakip, düşman” ķehır 73/7-2 < (Ar. ķahr) “kahır, üzüntü”

heste 17/7-2 < (Far. ĥaste) “hasta” heşret 18/17-4 < (Ar. ĥasret) “hasret”

Ḥeḵ 20/1-4 < (Ar. Ḥaḵḵ) “Hak”

teze 113/16-2 < (Far. tāze) “taze”

zerel 33/2-1 < (Ar. zarar) “zarar”

güneḥ 86/2-1 < (Far. gunāh) “günah”

ê < a

Türkçe Kelimelerde

yēḡi 85/8-3 < ET. yaḡı “yeni”

yēṣīl 3/7-2 < ET. yaṣıl “yeşil”

Alıntı Kelimelerde

ḥēr 86/2-2 < (Ar. ḥayr) “hayır, iyilik”

i < ı

Türkçe Kelimelerde

ḵil 14/4-3 < ET. kıl “kıl”

il 38/11-3 < ET. yıl “yıl”

ḵiy- 26/14-2 < OT. ḵıy- < ḵıd- “kıymak”

iraḡ 18/5-2 < ET. ırak “ırak, uzak”

‘eccī 93/6-2 < ET. āçığ “acı”

yēḡi 85/8-3 < ET yaḡı “yeni”

ü < u

Türkçe Kelimelerde

bügün 59/1-1 < “bugün”

bürüş- 48/16-3 < “buruşmak”

Alıntı Kelimelerde

gūman 60/4-3 < (Far. gumān) “umut”

güneḥ 86/2-1 < (Far. gunāh) “günah”

‘ūmr 20/9-4 < (Ar. ‘umr) “ömür”

mektüb 79/8-2 < (Ar. mektūb) “mektup”

rūḥ 75/11-3 < (Ar. rūḥ) “ruh”

ḥesūt 34/10-3 < (Ar. ḥasūd) “kıskanç, hasut”

1.2.1.2. Kalınlaşma

İnce ünlülerin kalınlaşması şeklinde ortaya çıkar. “Irak Türkmen ağızlarında genellikle gırtlak ve boğaz ünsüzlerinden daha az oranla **l, n, t, c, s, r** diş ve diş eti

bölgesinde boğumlanan ünsüzler yanlarındaki ünlüleri kendi boğumlanma yerlerine çekerek kalınlaşmalarına sebep olduklarını görmekteyiz” (Haydar, 1979: 174).

a < e

Alıntı Kelimelerde

macal 2/4-3 < (Ar. mecāl) “mecal”	çāra 9/16-1 < (Far. çāre) “çare”
nāmart 36/12-3 < (Far. nāmerd) “namert”	bayaz 48/16-3 < (Ar. beyāz) “beyaz”
lala 68/3-4 < (Far. lāle) “lale”	mazar 19/6-3 < (Ar. mezār) “mezar”
cavab 46/4-3 < (Ar. cevāb) “cevap”	salām 115/12-4 < (Ar. selām) “selam”
zavķ 77/9-4 < (Ar. zevķ) “zevk”	ataş 21/6-1 < (Far. āteş) “ateş”
almaz 17/5-2 < (Ar. elmās) “elmas”	bada 74/11-3 < (Far. bāde) “şarap, bade”
dallal 8/29-4 < (Ar. dellāl) “tellal”	hurda 108/16-2 < (Far. ħurde) “hurda”

ı < i

Alıntı Kelimelerde

bārīg 91/6-4 < (Far. bārī) “bari, hiç değilse”	hınna 7/26-1 < (Ar. ħinne) “kına”
hāyın 114/3-4 < (Ar. ħā’in) “hain”	āhır 46/14-3 < (Ar. āħir) “âhir, son”
hızmet 26/18-3 < (Ar. ħidmet) “hizmet”	zālīm 116/11-4 < (Ar. zālīm) “zalim”
rākīb 28/13-3 < (Ar. rakīb) “rakip, düşman”	

u < ü

lābud 1/3-4 < (Ar. lā-büdd) “lâbüd, mutlaka”

1.2.1.3. Daralma

Ünsüzlerin ünlülere etkisi ile ortaya çıkan bir değişimdir. Genellikle **b, g, h, ħ, ħ, c, s, ş, k, t, m, p, z** ünsüzleri yanlarındaki geniş ünlüleri kendi boğumlanma noktalarına çekerek genişlikten daralmalarına sebep olur.

ı < e

Alıntı Kelimelerde

milla 10/2-2 < (Ar. mevlā) “molla”

nārınc 121/5-4 < (Far. nāreñc) “nareñç”

ı < o

fıskā 8/25-2 < (Yun. phouska) “fiske”

i < a

Alıntı Kelimelerde

ğiryet 108/4-3 < (Ar. ğayret) “gayret”

ķērbīl 118/7-4 (Ar. ğirbāl) “kalbur”

‘İzrā’īl 16/7-3 < (Ar. ‘Azrā’īl) “Azrail”

i < e

Alıntı Kelimelerde

kinar 77/13-1 < (Far. kenār) “kenar”

hilek 82/1-2 < (Ar. helāk) “helak”

himyan 8/33-3 < (Far. hemyān) “hemyan”

fitil 53/8-2 < (Ar. fetīl) “fitil”

pērçīm 14/1-3 < (Far. perçem) “alına sarkan saç demeti”

u < o

Türkçe Kelimelerde

buḥça 6/14-2 < ET. boğça “bohça”

muncuğ 6/9-2 < ET. monçuk “boncuk”

yuhārı 77/9-3 < ET. yokaaru “yukarı”

Alıntı Kelimelerde

duḥtor 38/7-3 < (Frn.docteur) “doktor”

ü < ö

gügērçin 20/8-1 < ET. kögürçün “güvercin”

güzgü 39/3-3 < ET. közüñü “gözü”

1.2.1.4. Genişleme

Ünsüzlerin ünlülere etkisi ile ortaya çıkan bir değişimdir. Genellikle **g, h, z, l, r, n, y** ünsüzleri, yanlarındaki ünlülerin genişlemelerine sebep olur.

a < i

cahaz 6/10-4 < (Ar. cihāz) “çeyiz”

a < u

oyan- 98/1-2 < ET. odun- “uyanmak”

e < i

Alıntı Kelimelerde

me‘de 6/17-2 < (Ar. mi‘de) “mide”

heket 98/11-2 < (Ar. hikāyet) “laf, söz”

ķerbīl 118/7-4 < (Ar. ġirbāl) “kalbur”

seheb 6/24-3 < (Ar. šāhib) “sahip”

ê < i

Türkçe Kelimelerde

gêt- 107/3-4 < ET. kīt- “gitmek”

yēddī 8/30-3 < ET. yīti-yītti “yedi”

Alıntı Kelimelerde

vêran 15/8-3 < (Far. vīrān) “viran”

bêzar 41/10-4 < (Far. bīzār) “bizar”

bēçāra 22/13-4 < (Far. bīçāre) “biçare”
kimsesiz”

bêkes 43/12-3 < (Far. bīkes) “bikes,

e < u

Meḥammed 18/4-4 < (Ar. Muḥammed) “Muhammed”

o < u

Türkçe Kelimelerde

şona 47/8-2 < OT. suna “suna, erkek ördek”

ōğur 34/6-2 < ET. uğur “uğur”

oğra- 17/5-3 < ET. uğra- “uğramak”

olaş- 41/19-4 < OT. ulaş- “ulaşmak”

Alıntı Kelimelerde

polat 35/5-3 < (Far. pūlād) “polat”

1.2.1.5. Yuvarlaklaşma

Ünsüzlerin ünlülere etkisi ile ortaya çıkan bir değişimdir. Genellikle **v, y, t, d, ş, l, ş, h, z** ünsüzlerin, yanlarındaki ünlüleri etkileyerek yuvarlaklaşmalarına sebep olur.

o < e

toba 8/24-4 < (Ar. tevbe) “tövbe”

u < ı

Türkçe Kelimelerde

yāhūn 79/9-2 < ET. yakın “yakın”

ācuğ 4/13-3 < ET. açığ “acı, acık”

kōnşu 30/21-3 < ET. kōnşı “komşu”

şāğduç 6/12-4 < ET. sağıdıç “sağıdıç”

u < i

Alıntı Kelimelerde

muhlūs 102/14-3 < (Ar. muhlīs) “muhlis”

duvar 20/1-1 < (Far. dīvār) “duvar”

ü < i

Türkçe Kelimelerde

tülkü 66/2-6 < ET. tilkü “tilki”

küçüg 121/11-2 < ET. kiçig “küçük”

kēklük 8/17-2 < ET. keklik “keklik”

Alıntı Kelimelerde

şüşē 8/27-3 < (Far. šīše) “şişe”

1.2.1.6. Düzleşme

Çeşitli fonetik sebeplerle, yuvarlak sıradan bir ünlünün düz sıraya geçmesidir. **s, k, g, d, y, z, b, v, p, l, r** ünsüzlerinin, yanlarındaki yuvarlak ünlüleri etkileyerek düzleşmelerine sebep olur.

a < o

Türkçe Kelimelerde

şāvuğ 20/3-4 < ET. soğık “soğuk”

ķav- 6/24-2 < ET. ķov- “kovmak”

a < u

oyan- 98/1-2 < ET. odun- “uyanmak”

e < ö

Türkçe Kelimelerde

sele- 8/33-1 < ET. sözle- “söylemek”

teppe 34/1-1 < ET. tōpü “tepe”

é < ö

Türkçe Kelimelerde

gēvde 105/3-2 < ET. kövdōñ “gövde”

gēvīl 23/26-3 < ET. kōñūl “gönül”

yēri- 41/19-2 < ET. yorī- , yōri- “yürümek”

ı < o

fısqā 8/25-2 < (Yun. phouska) “fiske”

ı < u

Türkçe Kelimelerde

çāmır 9/4-3 < OT. çamur “çamur”

yuhārı 77/9-3 < ET. yoķaru “yukarı”

Alıntı Kelimelerde

ķārpız 102/3-2 < (Far. ħarbuз) “karpuz”

māzı 72/9-4 < (Far. māzū) “mazi”

mırvet 43/20-4 < (Ar. muruvvet) “mürüvvet”

i < u

Alıntı Kelimelerde

kıfır 67/1-2 < (Ar. kufr) “küfür”

zıl 1/11-4 < (Far. zulf) “zülûf”

dılmiç 6/17-3 < (Ar. dumluc) “bilezik”

gılab 7/28-1 < (Far. gulâb) “gül suyu”

bılbıl 9/21-3 < (Far. bulbul) “bülbül”

zıl 4/2-2 < (Far. zulf) “zülûf”

i < ü

Türkçe Kelimelerde

diş 18/1-4 < OT. tüş “düş”

eri- 35/5-4 < ET. erü- “erimek”

gēvil 44/2-3 < ET. köñül “gönül”

tıfir- 14/10-3 < OT. tüfkür- “tükürmek”

1.2.2. Ünsüz Değişmeleri

Korkmaz ses değişmesi terimini “Bir dilde kendiliğinden veya o dilin ses eğilimlerine bağlı olarak, kelime veya eklerde, bir sesin yerini genellikle kendisine yakın başka bir sese veya gelişme yolu ile kendisinden türemiş başka bir sese bırakması olayı” şeklinde tanımlar. (Korkmaz, 2003: 129)

Ünsüz değişmesi, Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında sıkça görülen bir olaydır. Metinde tespit edilen ünsüz değişmeleri şunlardır:

1.2.2.1. c < ç

Türkçe Kelimelerde

ağac 108/17-4 < ET. yıgaç-ıgaç “ağaç”

genc 19/13-3 < ET. kēnç “genç”

muncuğ 6/9-2 < ET. monçuğ “boncuk”

ac 16/4-2 < ET. āç “aç”

ācuğ 4/13-3 < ET. āçığ “acı, acık”

kılınc 20/5-4 < ET. kılıç “kılıç”

1.2.2.2. ç < s

çaş- 39/2-2 < ET. sāş- “şaşmak”

1.2.2.3. d < t

Türkçe Kelimelerde

dad- 46/7-4 < ET. **tāt-** “tatmak”

dırnağ 108/20-2 < ET. **tırnağ** “tırnak”

dokuz 6/23-3 < ET. **tokuz-tokkuz** “dokuz”

dal- 112/8-2 < ET. **tal-** “dalmak”

düğün 5/12-2 < ET. **tüğün** “düğüm”

daş 70/14-1 < ET. **tāş** “taş”

yēddi 8/30-3 < ET. **yīti-yītti** “yedi”

durna 21/1-3 < ET. **turna** “turna”

dal 115/13-4 < ET. **tāl** “dal”

diş 18/1-4 < OT. **tūş** “düş”

1.2.2.4. g < k

Türkçe Kelimelerde

gög 21/1-3, 30/25-2 < ET. **kōk** “gök”

üzüğ 21/4-1 < ET. **yüzük** “yüzük”

gēvīl 76/1-3 < ET. **kōñül** “gönül”

ipeğ 8/28-1 < ET. **yipek** “ipek”

köneg 8/15-2 < ET. **kōñlek** “gömlek”

bilēzig 102/8-4 < ET. **bilezük** “bilezik”

gēt- 33/7-3 < ET. **kīt-** “gitmek”

göz 56/6-2 < ET. **köz** “göz”

bileğ 6/17-3 < OT. **bilek** “bilek”

güzgü 39/3-3 < ET. **közünü** “gözü”

1.2.2.5. ğ < k

Türkçe Kelimelerde

işşığ 85/11-2 < ET. **yaşuk** “ışık”

ırağ 18/5-2 < ET. **ırak** “ırak”

ayağ 50/10-1 < ET. **adağ** “ayak”

muncuğ 6/9-2 < ET. **monçuğ** “boncuk”

keymeğ 8/31-4 < OT. **kağak** “kaymak”

çılpağ 50/17-2 < ET. **çılbağ** “çıplak”

ağ 28/17-4 < ET. **āk** “ak”

pıçağ 114/9-4 < ET. **bıçağ** “bıçak”

yanağ 10/7-4 < ET. **yağak** “yanak”

yāstuğ 71/2-3 < ET. **yastuğ** “yastık”

1.2.2.6. g < η

Türkçe Kelimelerde

ög 118/7-4 < ET. **öη** “ön”

güzgü 39/3-3 < ET. **közünü** “gözü”

1.2.2.7. ħ < k

Doğu Anadolu ağızları ve Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen ağızlarında da, kelime içinde ve sonunda “k” sesi yerine hırıltılı “ħ” sesi hakimdir.

Türkçe Kelimelerde

yoh 110/10-4 < ET. yōk “yok”

bah 101/8-2 < ET. bak- “bakmak”

çih 123/3-2 < OT. çık- “çıkma”

kalhan 50/13-3 < ET. kalkan “kalkan”

yih 19/23-3 < ET. yık- “yıkma”

kah 28/13-2 < ET. kalık- “kalkmak”

yāhun 79/9-2 < ET. yakın “yakın”

oh 27/2-3 < ET. ok “ok”

yuhārī 77/9-3 < ET. yohārū “yukarı”

korh 7/19-3 < ET. kork- “korkmak”

1.2.2.8. k < ğ

Alıntı Kelimelerde

konca 50/8-2 < (Far. ğonçe) “gonca”

kērbīl 118/7-4 < (Ar. ğirbāl) “kalbur”

1.2.2.9. l < r

Türkçe Kelimelerde

kerel 33/14-1 < OT. karar- “kararmak”

şaral 43/20-3 < ET. şargar- “sararmak”

Alıntı Kelimelerde

melhem 51/6-3 < (Ar. merhem) “merhem”

zerel 33/2-2 < (Ar. zarar) “zarar”

1.2.2.10. n < l

Irak Türkmen Türkçesinde -**AnI** zarf-fiil ekinde bu ses değişikliği görülür:

-ānı/ -ēnı < ET. -ğalı/ -geli

Ek, Kerkük ağzında da -**ānı**/ -**ēnı** şeklindedir.

āyrıl-ānı 17/2-3, 103/5-3 < ET. adrıl-ğalı “ayrılalı”

kal-ānı 41/2-3 < ET. kal-ğalı “kalalı”

düş-ēnı 32/8-4 < ET. tüş-geli “düşeli”

em-ēnı 78/6-4 < ET. em-geli “emeli”

1.2.2.11. n < m

indî 5/9-1 < ET. uş imdi “şimdi”

1.2.2.12. p < b

pıçağ 114/9-4 < ET. bıçak “bıçak”

1.2.2.13. ş < ç

nişin 78/2-4 < “niçin”

1.2.2.14. ş < s

herkêş 108/4-1 (Far. herkes) “herkes”

1.2.2.15. t < d

ēşit- 98/3-3 < ET. eşid- “ışitmek”

1.2.2.16. v < η

gēvîl 1/4-3 < ET. kōñül “gönül”

1.2.2.17. y < d

Türkçe Kelimelerde

āyır- 27/8-4 < ET. adır- “ayırarak”

oyan- 98/1-2 < ET. odun- “uyanmak”

ayağ 50/10-1 < ET. adağ “ayak”

beyyüg 8/3-3 < ET. bedük “büyük”

eyyi 19/7-3 < ET. edgü “iyi”

1.3. Ses Benzeşmeleri

1.3.1. Ünlü Benzeşmesi (Ünlü Uyumu)

Ünlü uyumu, en az iki ünlü arasında gerçekleşen bir benzeşmedir. Bir ünlünün kendisinden sonra gelen ünlüleri, çıkış yerleri veya çıkış biçimleri bakımından kendisine benzetmesi olayıdır. “Türkçede kelimenin hecelerini oluşturan ünlüler, bazı nitelikleri bakımından benzeşirler. Ünlü uyumları olarak anılan bu benzeşme, ünlülerin çıkarılışı sırasında dilin ve dudakların durumuyla ilgilidir. Buna göre iki türlü ünlü benzeşmesi görülür” (Özkan, 2001: 346).

1.3.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Ünlülerin, çıkış yerlerini ölçü alan bir uyumdur. Bir kelimenin ilk hecesinde kalın ünlü varsa, ondan sonra gelen hecelerde kalın ünlü; ince ünlü varsa, sonraki hecelerde de yine ince ünlü bulunur. İlerleyici bir benzeşme olan dil uyumuna göre, Türkçe bir kelimede ya sadece ince ünlüler, veya sadece kalın ünlüler bulunur. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, Irak Türkmen Türkçesinde de kelime tabanında, ekleme sırasında ve birleşik kelimelerde kalınlık-incelik bakımından ünlü uyumu tamdır.

tāptım 109/4-3 “buldum”	adāhlıv 7/15-4 “nişanlın”
tōppuğ 7/15-2 “topuk”	ekmek 81/1-2 “ekmek”
pıçağ 105/3-2 “bıçak”	dişüv 4/11-2 “dişin”
üzüğ 21/4-1 “yüzük”	olmuşam 59/1-3 “olmuşum”
gününde 40/7-4 “gününde”	ala 18/20-3 “ela”
birez 108/6-4 “biraz”	sözü 60/12-1 “sözü”
anna 51/6-2 “anne”	gēvıl 33/13-3 “gönül”

Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik bakımından ünlü uyumuna girmeyen bazı alıntı kelimeler; Kerkük ağzında uyuma girmektedir.

hesret 46/12-2 (Ar. ḥasret) “hasret”	teze 113/16-2 (Far. tāze) “taze”
hençer 40/7-2 (Ar. ḥancer) “hançer”	vafa 19/14-4 (Ar. vefā) “vefa”
kelem 71/6-3 (kalem) “kalem”	dene 93/2-4 (Far. dāne) “tane”
heber 19/5-4 (haber) “haber”	salam 102/19-3 (ar. selām) “selam”
baḥça 56/3-1 (Far. bāğçe) “bahçe”	ataş 60/3-3 (Far. āteş) “ateş”
çāra 9/16-2 (Far. çāre) “çare”	bayaz 7/29-1 (Ar. beyāz) “beyaz”
nāmart 81/2-4 (Far. nāmerd) “namert”	etref 12/15-3 (Ar. eṭrāf) “etraf”

alat 28/5-2 (Ar. ālet) “alet”

bārīg 5/15-4 (Far. bārī) “bari”

“-ki” aitlik ekinin Kerkük ağzında da, standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi ünlü uyumuna girmedeği görülür.

yardāki 39/15-4 “yardaki”

baḥçadāki 34/18-4 “bahçedeki”

kaṣṣardāki 21/4-4 “karşıdaki”

bāğrımdāki 101/14-4 “bağrımdaki”

sēnūvki 7/26-3 “seninki”

gōzūmdēki 70/14-4 “gözümdeki”

mēnīmki 108/11-4 “benimki”

bizīmki 9/7-4 “bizimki”

1.3.1.2. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Ünlülerin çıkış biçimlerini ölçü alan bu uyum, ünlülerin düzlük yuvarlaklık bakımından birbirine benzeşmesidir. “Türkçede yalın veya eklerle genişletilmiş bir kelimenin ilk hecesinde düz bir ünlü (**a, e, ı, i**) varsa, ondan sonraki hecelerde de düz bir ünlü bulunur. Fakat kelimenin ilk hecesinde yuvarlak bir ünlü (**o, ö, u, ü**) varsa, sonraki hecelerde ya dar yuvarlak (**u, ü**) ya da düz deniş (**a, e**) ünlüler bulunur” (Özkan, 2001: 350). Eski Anadolu Türkçesinde ve Anadolu ağızlarında olduğu gibi, Kerkük ağzında da bu uyumun tam olmadığı görülmektedir.

āltun 17/5-2 “altın”

yālğuz 94/3-2 “yalnız”

yāhun 79/9-2 “yakın”

şāvūğ 72/10-3 “soğuk”

ācuğ 4/13-3 “acıık, üzüntü”

yāştuğ 1/20-4 “yastık”

Kerkük ağzında, teklik ve çokluk 2. kişi iyelik ekleri, 2. kişi zamirlerinin ilgi hâli eklerini almış şekilleri ve görülen geçmiş zamanın teklik ve çokluk 2. kişi eklerindeki “v” sesi kendisinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmaktadır. Bu olay da Türkiye Türkçesinde düzlük-yuvarlaklık uyumuna giren birçok kelimeyi, Kerkük ağzında uyum dışında bırakır. Metinde geçen hoyratlar üzerinden aşağıdaki örneklerde görülmektedir:

ēlūv 71/1-4 “elin”

sēnūv 111/6-3 “senin”

sizūv 20/2-3 “sizin”

ēttūvūz 48/17-2 “ettiniz”

yorgānūv 2/6-4 “yorganın”

şāçūv 6/30-3 “saçın”

zılfüv 30/30-2 (Far. zulf) “zülfün”

‘aşkıv 96/5-3 (Ar. ‘aşk) “aşkın”

leblêrv 78/6-4 (Far. leb) “leblerin, dudakların”

dêrdüv 1/2-3 (Far. derd) “derdin”

1.3.2. Ünsüz Benzeşmesi

Ünsüzler arasında görülen bir benzeşmedir. “İç seste yanyana iki ünsüz bulunan yerlerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında, bazen iki ünsüzden birinin kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan öteki tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilmesi olayı: kanbur > kambur, çenber > çember, cünbüş > cümbüş, onbir > ombir, bunlar > bunnar, karanlık > garannık, türlü > tüllü, Hatice > Hacca vb.” (Korkmaz, 2003: 162).

Ünsüz benzeşmesi, Irak Türkmen ağızlarında yaygın görülen olaylardan birisidir. İlerleyici ve gerileyici benzeşme olarak iki gruba sınıflandırılmaktadır.

1.3.2.1. İlerleyici Benzeşme

ll < lr

“l” ünsüzüyle biten fiillerin, geniş zaman 1. teklik ve çokluk kişi çekimlerinde “-Ar” geniş zaman ekinin ünlüsü düşer ve **ll < lr** benzeşmesi ortaya çıkar.

ollam 101/13-3 < olaram “olurum”

billem 105/8-3 < bilerem “bilirim”

allam 6/13-4 < alaram “alırım”

güllüg 52/13-2 < gülêriğ “güleriz”

nn < nd

“n” ünsüzüyle biten bir kelimenin sonrasında ayrılma durumu eki (+dAn) geldiğinde, “d” ünsüzünün “n”ye benzediği görülür.

yannan 31/1-1 < yan+dan “yandan”

sarâyınnan 125/3-1 < saray+ı+(n)+dan “sarayından”

āğzınnan 39/6-3 < āğız+ı+(n)+dan “ağızından”

mennen 39/1-3 < men+den “benden”

ältunnnan 43/13-4 < ältun+dan “altından”

köyⁿⁿen 4/2-3 < köy+ü+(n)+den “köyünden”

yalanⁿⁿ 4/17-2 < yalan+dan “yalandan”

nn < nr

“n” ünsüzüyle biten fiillerin, geniş zaman 1. teklik ve çokluk kişi çekimlerinde “-Ar” geniş zaman ekinin ünlüsü düşer ve **nn < nr** benzeşmesi ortaya çıkar.

güvenⁿⁿem 47/9-4 < güvenerem “güvenirim”

dayanⁿⁿam 113/3-3 < dayanaram “dayanırım”

1.3.2.2. Gerileyici Benzeşme

ll < rl

Şimdiki zaman ve geniş zaman kiplerinin çokluk 3. kişi çekimlerinde **ll < rl** benzeşmesi görülür.

iç^{ll}er 6/10-2 < iç-er-ler “içerler”

diy^{ll}er 9/2-1 < de-(y)-er-ler “derler”

éd^{ll}er 110/11-1 < ét-er-ler “ederler”

gül^{ll}er 110/11-2 < gül-er-ler “gülerler”

ss < ls

ol^{ss}sa 1/4-3 < ol-sa “olsa”

1.4. Ses Düşmesi

1.4.1. Ünlü Düşmesi

“Bilindiği gibi seslerin birbiriyle münasebeti sırasında gramer birliğinin bünyesindeki bir ünlü bazen düştüğü görülür. Bu hadiseye ünlü düşmesi hadisesi denir.” (Ergin, 2013: 51)

Kerkük ağzında değişik fonetik sebeplere dayanarak ister alıntı ister Türkçe kelimelerde sık sık ünlülerin düştüğü görülür. Bu olaya, hoyrat gibi bazı edebi metinlerde ve daha sık bir şekilde konuşma dilinde rastlamak mümkündür.

1.4.1.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi

Kerkük ağzında çok az rastlanan bir olaydır. Metinde, “iki” örneğinde görülür: (ki 30/12-1 < “iki”) genellikle bu sayı, hem yazı dilinde hem de konuşma dilinde ön sesindeki “i” ünlüsü düşerek kullanılır.

1.4.1.2. İç Seste Ünlü Düşmesi

Kerkük ağzında, gerek konuşma dilinde gerekse edebi metinlerde rastlanılan bir olaydır.

kāpsın 24/1-4 < kāpı+sı+(n)+ı “kapısını” yuḥsı 34/9-3 < yuḥu+su “uykusu”

bırda 1/20-3 < “burada”

orda 38/1-4 < “orada”

bırdan 7/20-1 < “buradan”

ordan 97/8-2 < “oradan”

hānsı 76/2-4 < hanı+sı “hangi”

dekḫe 29/3-4 < (Ar. daḫīḫa) “dakika”

ḫaḫ- 56/8-2 < ET. ḫalıḫ- “kalkmak”

Geniş zamanın teklik ve çokluk 1. kişi çekimlerinde de ünlü düşmesi görülür.

vırram 112/11-4 < vur-ar-am “vururum”

yāndırram 7/20-3 < yan-dır-ar-am “yandırırım”

yalvarram 21/17-3 < yalvar-ar-am “yalvarırım”

görrem 39/19-1 < gör-er-em “görürüm”

vérrem 110/20-4 < ver-er-em “veririm”

allam 6/13-1 < al-ar-am “alırım”

ollam 48/1-1 < ol-ar-am “olurum”

1.4.1.3. Son Seste Ünlü Düşmesi

Bazı kelimelerde son seste kalıcı ünlü düşmesi söz konusudur: ḫolbağ 6/16-2 “kolbağı, bir çeşit bilezik”.

Özellikle halk şiirinde vezin dolayısıyla hece sayısını tutturmak için teklik 3. kişi iyelik eki alan kelimelerde, belirtme durumu ekinin son seste düştüğü görülür. Bu olay, diğer yazılı metinlerde çok görülmesine de konuşma dilinde çok yaygındır.

gölün 3/7-3 < gül+ü+(n)+ü “gülünü”

ohun 5/20-3 < oh+u+(n)+u “okunu”

belin 5/2-4 < bel+i+(n)+i “belini”

dilin 30/28-3 < dil+i+(n)+i “dilini”

daşın 108/16-2 < daş+ı+(n)+ı “taşını”

kapsın 24/1-4 < kap+ı+sı+(n)+ı “kapısını”

kedir 9/23-2 < kedir+i+(n)+i (Ar. kadr) “kadrini”

tahtın 1/26-2 < taht+ı+(n)+ı (Far. taht) “tahtını”

1.4.1.4. İki Kelimenin Birleşmesi Sonucu Ünlü Düşmesi

Kerkük ağzında, “için” edatı ile tamlama kurulduğu zaman, için edatının başındaki “i” ünlüsü düşer ve tamlanan ile birleşip onun ünlü uyumuna uyar.

mənimçin 6/26-3 < mənim için “benim için”

önuyçun 80/6-3 < onun için “onun için”

olduğumçun 17/14-3 < olduğum için “olduğum için”

gülüyçün 22/6-4 < gülü için “gülü için”

maşadımçin 33/2-2 < maşadım için “maksadım için”

Lillēhçin 22/9-3 < Lilleh için “Allah için”

‘elēmçin 46/5-3 < ‘elem için “el ālem için”

Ünlü ile biten bir kelimedenden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde ünlülerden birsinin düşerek iki kelimenin birleştiği görülür.

nöldü 86/1-1 < ne öldü “ne oldu”

nēttim 121/3-3 < ne ēttim “ne ettim”

1.4.2. Ünsüz Düşmesi

“Türkiye Türkçesi ağızlarının en karakteristik ses özelliklerinden biri de ünsüz düşmesidir. Genel olarak Anadolu ağızlarında Doğu kökenli kelimelerde /f/,

/ğ/, /h/, /k/, /n/, /r/, /t/, /v/, /y/ ünsüzlerinin düştüğü tespit edilmiştir. Bunlardan /ğ/, /h/, /n/, /v/, /y/ ünsüzlerinin zamanla ünlüleşerek eriyip kayboldukları görülmektedir” (Gülensoy 1988: 65). Ünsüz düşmesi olayı, Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında da çok gelişmiş olaylardan birisidir. (y, f, l, n, v, r, p) ünsüzlerin ister ön seste, ister iç seste, ister son seste düştükleri görülmektedir.

1.4.2.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi

“y” düşmesi

üreg 74/11-1 < ET. yürek “yürek”

igîd 24/2-4 < ET. yigit “yiğit”

il 28/10-3 < ET. yıl “yıl”

üz 48/6-4 < ET. yûz “yüz, çehre”

üskek 20/2-1 < ET. yüksek “yüksek”

üzüg 72/10-1 < ET. yüzük “yüzük”

işşîğ 85/11-2 < ET. yaşuk “ışık”

ipeğ 8/28-1 < ET. yipek “ipek”

“b” düşmesi

ol- 32/6-3 < ET. bol- “olmak”

1.4.2.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi

“f” düşmesi

cüt 9/24-2 < (Far. cuft) “çift, iki”

“l” düşmesi

ḥaḥ 1/23-4 < (Ar. ḥalk) “halk”

ḳaḥ- 119/1-1 < ET. ḳalık- “kalkmak”

köneg 8/15-2 < ET. köṇlek “gömlek”

ōtur- 113/18-2 < OT. oltur- “oturmak”

beke 6/5-4, 121/1-4, 124/17-4 < belke < Ar. bel+Far. ki “belki”

“n” düşmesi

şora 75/7-2 < “sonra”

“r” düşmesi

aşlan 124/10-2 < ET. arslan “aslan”

“v” düşmesi

“v” ünsüzü ünlü yanında erime temayülündedir.

toba 8/24-4 < (Ar. tevbe) “tövbe”

“y” düşmesi

“y” ünsüzü ünlü yanında erime temayülündedir.

hër 86/2-2 < (Ar. hayr) “hayır, iyilik”

kêf 22/15-2 < (Ar. keyf) “keyif”

pēğember 18/4-3 < (Far. peygāmbēr) “peygamber”

heket 98/11-2 < (Ar. hikāyet) “laf, söz”

“z” düşmesi

sele- 8/33-1 < ET. sözle- “söylemek”

1.4.2.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi

“l” düşmesi

“gel-“ fiili, emir kipi teklik 2. kişi çekiminde genellikle sonundaki “l” ünsüzü düşerek “ge” şeklinde kullanılır: (ge 8/28-3 < ET. kel- “gel”)

dēgi 6/28-2 < OT. tegül “değil”

“n” düşmesi

“için” edatı ile tamlama kurulduğu zaman bazen hem başındaki “i” ünlüsü hem de sonundaki “n” ünsüzü düşerek “çI/ çU” şeklinde kullanılır:

gölçü 34/9-4 < gül için “gül için”

nişi 42/3-4 < ne için “niçin”

“p” düşmesi

he 30/31-2, 30/31-4, 47/10-4, 51/1-3 “hep”

“r” düşmesi

“otur-“ fiili, emir kipi teklik 2. kişi çekiminde genellikle sonundaki “r” ünsüzü düşerek “**ötu**” şeklinde kullanılır: (ötu 113/18-2 < OT. oltur- “otur”)

Geniş zaman teklik 3. kişi çekiminde, “-r” geniş zaman ekinin bazen düştüğü görülür.

ķālī 46/11-3 < ķal-ır “kalır”

ōlū 7/2-1 < ol-ur “olur”

gēlī 4/6-3 < gel-ir “gelir”

ālī 53/3-4 < al-ır “alır”

aḥtārī 86/12-3 < aḥtar-ır “arar”

bilī 38/7-2 < bil-ir “bilir”

“y” düşmesi

buğda 97/7-2 < ET. buğday “buğday”

1.4.2.4. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

“İkiz ünsüzlerin tekleşmesi, ikiz ünsüz bulunduran sözcüklerdeki ünsüzlerden birinin düşmesi olayıdır” (Gülensoy 1988: 67). “Anadolu ağızlarında bünyesinde ikiz ünsüz olan Doğu kökenli sözcüklerde, ikiz ünsüzden kaçma yönünde bir görünüm vardır” (Korkmaz, 1956: 81). Kerkük ağzında da genellikle bazı alıntı kelimelerde bulunan ikiz ünsüzlerin tekleştiği görülür.

mırvet 43/20-4 < (Ar. muruvvet) “mürüvvet”

ķuvvat 18/16-4 < (Ar. kuvvet) “kuvvet”

dür 28/1-2 < (Ar. durr) “değerli inci”

ḥec 52/2-2 < (Ar. ḥacc) “hac”

ğem 39/29-3 < (Ar. ġamm) “gam, üzüntü”

1.5. Ses Türemesi

1.5.1. Ünlü Türemesi

Genellikle alıntı kelimelerde ön ve iç seste ünlü türemesi görülmektedir

iskārpino 9/10-1 < (İtal. scarpino) “iskarpin”

‘ümür 20/9-4 < (Ar. ‘umr) “ömür”

kifir 67/1-2 < (Ar. kufr) “küfür”

‘ekil 62/1-4 < (Ar. ‘akl) “akıl”

zulüm 21/8-3 < (Ar. zulm) “zulüm”

peştamal 8/29-1 (Far. puşt-māl) “peştamal”

behir 39/28-3 < (Ar. baḥr) “deniz, bahir”

1.5.2. Ünsüz Türemesi

Bir kelimenin aslında bulunmayan bir ünsüzün ortaya çıkmasıdır. Kerkük Ağzında ünsüz türemesi ön, iç ve son seste görülür.

1.5.2.1. Ön Seste Ünsüz Türemesi

h türemesi

Kerkük ağzında, ünlüyle başlayan bazı kelimelerin başında “h” ünsüzünün türediği görülür.

hayva 38/7-2 < OT. avya “ayva”

hör- 86/7-2 < ET. ör- “örmek”

hürk- 30/11-4 < ET. ürk- “ürkmek”

halav 93/4-3 “alev”

1.5.2.2. İç Sesste Ünsüz Türemesi

d türemesi

pēndir 63/2-1 < (Far. penīr) “peynir”

n türemesi

kılınc 11/2-2 < ET. kılıç “kılıç”

1.5.2.3. Ünsüz İkizleşmesi

“Ünsüz ikizleşmesi, Kerkük Ağzında çok belirgin bir şekilde görülmektedir. İç seste iki ünlü arasında kalan vurgulu ikinci hecenin ön sesindeki ünsüzün yinelenmesidir” (Tekin, 1971: 1-8). Ünsüz ikizleşmesi, ünsüz türemesinin özel bir şeklidir. Irak Türkmen Türkçesinde, özellikle de Kerkük ağzında, çeşitli sebeplerden dolayı ortaya çıkan bu olay diğer Türk diyalektlerinden daha yaygın bir şekilde görülmektedir.

b: dabban 9/10-1 < ET. taban “taban”

c: ‘eccî 93/6-2 < ET. açığ “acı”

k: çekküç 88/9-2 < ET. çekük “çekiç”

k: sekkel 8/35-4 < ET. sakal “sakal”

fekkîr 35/3-3 < (Ar. fakîr) “fakir”

tokka 39/3-4 < ET. toku “toka”

‘ekkil 74/9-4 < (Ar. ‘âkil) “akıllı, uslu”

l: dellî 74/9-4 < OT. telü “deli”

milla 10/2-2 < (Ar. mevlâ) “molla, cami imamı”

p: teppe 33/12-2 < ET. töpü “tepe”

töppü 7/15-2 < ET. topık “topuk”

heppi 20/3-3 < ET. kop+ı “hepsi”

ş: kışşa 44/9-1 < ET. kısga “kısa”

ş: döşsek 2/6-3 < ET. töşek “döşek”

işşig 85/11-2 < ET. yaşuk “ışık”

y: beyyüg 8/3-3 < ET. bedük “büyük”

eyyi 19/7-3 < ET. edgü “iyi”

keyye 24/9-3 < ET. kaya “kaya”

1.5.2.4. Son Seste Ünsüz Türemesi

d türemesi

yemînd 102/12-3 < (Ar. yemîn) “yemin, ant”

n türemesi

yen...yen 33/15-2, 107/1-2 < “ya...ya”

1.6. Hece Düşmesi

İncelenen hoyratlarda hece düşmesi “dünen” kelimesinde görülmüştür. Türkiye Türkçesi ağızlarında da görülen kelimenin Derleme Sözlüğü’nde **dünegen, dünegi, dünegin, dünegün, dünan, dünen** şekilleri yer almaktadır.

dünen 110/5-3 <düneyin <dünegen < ET. tünekün “dün”

1.7. Göçüşme

“Kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayıdır.” (Korkmaz, 2003: 107) Bir kelime içinde iki ya da daha fazla ünsüz arasında meydana gelen yer değiştirme olayıdır. Bu olayın başlıca sebebi, ünsüzlerin karşılaşmasından doğan zorunlulukları gidermek amacına dayanır. Kerkük ağzında, birkaç kelimedede görülmektedir:

torpağ 95/5-2 < ET. toprak “toprak”

üskek 20/2-1 < ET. yüksek “yüksek”

kiprik 13/1-2 < ET. kirpik “kirpik”

kösk 77/13-2 < ET. kögüz, kögüs “göğüs”

yarpağ 21/8-2 < ET. yapırğak, yapırkak “yaprak”

İKİNCİ BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ

2.1. Yapım Ekleri

“Bir varlığa, bir nesneye, bir harekete veya bir duruma karşılık olan kelimeler, kökler ve gövdelerdir.” (Vural, 2001: 151) “Köklerden, daha geniş kökler yani gövdeler yapan, yeni kelimeler türeten eklerle yapım ekleri denir. Yapım Ekleri eklendikleri kök veya gövdelerin anlamlarında değişiklik yapar. Yapım eki ile meydana getirilen bir kelime gövdesi, kendisinden türediği kök veya gövde ile uzak yakın bir ilgisi olmakla birlikte, ondan ayrı ve yeni anlam taşır.” (Özkan, 2001: 484)

Yapım ekleri, kökler ile ekler arasında bir bitişme olayıdır. İkisinin birleşme neticesinde ortaya farklı isimler ve fiiller üretirler. Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında yapım ekleri, çok belirgin bir şekilde görülmektedir.

2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

İsim kök ve gövdelerine gelerek yeni isimler yapan eklerdir.

2.1.1.1. +AG

Eski Türkçedeki +**GAk** küçültme ve kuvvetlendirme ekiyle ilişkisi olan bu ek genellikle tek heceli kelimelere gelerek benzetme ve küçültme işleviyle az sayıda isimler türetmektedir (Korkmaz, 2009: 35). Bu ek Kerkük ağzında (+**ağ**/ +**eg**) şekilleri ile görülmektedir.

yan**ağ** 118/2-2 < yan+ağ “yanak”

saç**ağ** 1/18-1 < saç+ağ “saçak”

bud**ağ** 44/2-2 < bud+ağ “budak”

bile**g** 6/17-3 < bil+eg “bilek”

ipe**g** 8/28-1 < ip+eg “ipek”

köne**g** 8/15-2 < ET. köñlek < köñül+ek “gömlek”

2.1.1.2. +An

Eski Türkçede bağılılık, güçlendirme ve çokluk eki olarak kullanılan bu ek, Irak Türkmen Türkçesinde bir, iki kelimede görülmektedir. İşlek olmayan bir ektir.

oğlan 9/11-1, 48/17-1 < oğul+an “oğlan”

2.1.1.3. +Az

İsimden küçültme ve ilgi ifade eden isimler yapar. İşlek değildir.

ayaz 124/15-2, 125/7-2 < ay+az “açık, bulutsuz hava”

2.1.1.4. +cA

Kerkük ağzında, örneklerde de görüldüğü gibi sadece +cA şekli bulunmaktadır. Türkiye Türkçesinde görüldüğü gibi Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında da bu ekin yapım ve çekim eki olarak kullanımı mevcuttur. Vurgusuz bir ektir.

a. Bu ekin en yaygın kullanımı, millet, halk ve kavim adlarına gelerek dil ve lehçe adları yapar: Türkmanca 23/21-4, 88/6-4 < Türkman+ca “Türkmence”

b. +lAr çokluk eki almış sayı ve zaman gösteren isimlere gelerek sayı ve zamanda çoklu, pekiştirilmiş zarflar yapar.

aylarca 23/4-3 < ay+lar+ca “aylarca”

binlerce 118/4-5 < bin+ler+ce “binlerce”

illerce 5/15-3 < yıl+lar+ca “yıllarca”

c. Bazı sıfatlara gelerek yer isimleri yapar.

Yēngiçe 110/3-1 < yēngi+ce “Tuzhurmatu’ya bağlı bir Türkmen köyü”

2.1.1.5. +çI

Bu ekin, Kerkük ağzında sadece ç’li şekli bulunmaktadır. İsim ve isim köklü kelimelere eklendiği zaman, bir işi yapan kişiyi gösteren, bir eylemi gerçekleştiren ve

meslek sahibi olan isimler yapar. Ekin ünlüsü genelde kısa olur (→ Kısa Ünlüler, s. 24). İşlek olan bir ektir.

bağvānçl 34/9-2 < bağvan+çl “bağcı, bahçıvan” āvçl 13/4-2 < av+çl “avcı”

yölçu 110/6-3 < yol+çu “yolcu” gülçü 34/9-2 < gül+çü “gülcü”

biçinçi 74/10-3 < biçin+çi “biçme işini yapan, ekin kaldıran kimse”

2.1.1.6. +Daş

İsim kök ve gövdelerine gelerek ortaklık, beraberlik ve bağlılık bildiren isimler yapar.

yoldaş 40/9-3 < yol+daş “yoldaş” kardaş 30/1-4 < karın+daş “kardeş”

arhadaş 112/9-4 < arha+daş “arkadaş”

2.1.1.7. +Dİ

Yansıma sözlerden isim türeten bir ektir:

ziyildi 23/24-3 < ziyil+dî “inleme sesi, inilti”

2.1.1.8. +gil

“Her türlü şahıs, akrabalık, unvan isimlerinden aile ve ev ismi yapmak için kullanılır. Türkiye Türkçesinde, bu ekin yerini çokluk eki **-lar/ -ler** almıştır. Anadolu ağızlarında ve Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen ağızlarında da canlılığını korumaktadır” (Haydar, 1979: 199). Kerkük ağzında çok işlek bir ektir ancak çalışmamızda sadece bir örnek bulunmuştur.

yargile 110/1-2 < yar+gil+e “yargil”

2.1.1.9. +(I)ğ

Küçültme eki olarak kullanılmaktadır. İşlek olmayan bir ektir.

kābuğ 2/6-5 < kab+(u)+ğ “kabuk” tōppuğ 7/15-2 < top+(u)+ğ “topuk”

ortag 3/1-3 < orta+ğ “ortak”

2.1.1.10. +II

Bu ek, Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen Türkçesinde de işlek bir ektir. Ekin ünlüsü, düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabidir ve genelde kısa olur (→ Kısa Ünlüler, s. 24).

a. İsimlerden sahiplik, bir özelliği taşıma, ilgili olma, yetkili olma anlamında isimler ve sıfatlar yapar.

yēşīllī 113/15-2 < yēşīl+li “yeşilli”	sēvdālī 8/21-3 < sēvda+lī “sevdalı”
üzlū 93/6-4 < üz+lū “yüzlü”	yarālī 53/5-1 < yara+lī “yaralı”
ğēmli 9/4-2 < ğem+li “gamli”	ḥesrētli 35/5-2 < ḥesret+li “hasretli”
bezēgli 6/6-4 < bezeg+li “süslü”	ķerēli 28/16-4 < ķere+li “karalı”
ķelēmli 114/2-3 < ķelem+li “kalemlı”	rēnkli 30/9-4 < renk+li “renkli”
güllū 9/7-2 < gül+lū “güllü”	kōşklū 23/7-3 < kōşk+lū “köşklü”

b. İsimlerden bir ülkeye, bir şehre, bir millete, bir kavme, bir yere ait olma anlamı taşıyan sıfatlar yapar. Ekin bu işlevi çok yaygın olmasına rağmen metinde sadece bir örnek bulunmaktadır.

Kifrīliyiğ 83/1-1 < Kifrī+lī+yiğ “Kifri, Irak’ta Diyale iline bağlı bir Türkmen ilçesi”.

2.1.1.11. +IIğ

Bu ek de kapsamlı ve çok işlek bir ektir. Genelde isimlere eklenerek tahsis işlevli ve “bir şey için” anlamlı yeni isimler veya sıfatlar yapar. Ekin ünlüsü, düzlük-yuvarlaklık uyumuna tabidir ve genelde kısa olur (→ Kısa Ünlüler, s. 24) Bu ek, Türkiye Türkçesinde +IIk ekinin karşılığıdır fakat Kerkük ağzında, bu ekin sonunda bulunan tonsuz K sesi tonlulaşarak G şeklinde kullanılmaktadır.

āchliğ 111/13-3 < ac+hliğ “açlık”	āyrılığ 19/5-3 < āyrī+līğ “ayrılık”
dāşliğ 20/7-1 < daş+hliğ “taşlık”	ķardāşliğ 43/23-2 < ķardaş+līğ “Kardeşlik”
sabırlığ 74/9-3 < sabır+hliğ “sabırlık”	vārlığ 71/4-4 < var+hliğ “varlık”

yōhsulluğ 96/12-3 < yōhsul+luğ “yoksulluk”

gēncliğ 74/12-3 < genc+liğ “gençlik”

kōtülüğ 50/5-4 < kōtü+lüğ “kötülük”

yētimliğ 70/9-3 < yētīm+liğ “yetimlik”

günlüğ 70/12-4 < gün+lüğ “günlük”

2.1.1.12. +mAn

İşlek olmayan bir ektir: Türkman 78/17-3 < Türk+man “Türkmen”

2.1.1.13. +sIz

Bu ek, isimlerden yokluk, eksiklik ve olumsuzluk ifade eden sıfatlar yapar. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen Türkçesinde de işlek bir ektir. Sahip olma ve kendinde bulundurma görevindeki +II ekinin olumsuz şeklidir.

vafāsız 9/20-3 < vafa+sız “vefasız”

kanātsız 76/4-3 < kanat+sız “kanatsız”

kalhānsız 96/5-4 < kalhan+sız “kalkansız”

dilsiz 91/12-3 < dil+siz “dilsiz”

‘ekilsiz 12/10-3 < ‘ekil+siz “akılsız”

şāhinsiz 74/1-3 < şāhin+siz “şahinsiz”

seḥēbsiz 96/10-4 < seḥeb+siz “sahipsiz”

ōhsuz 41/14-4 < oḥ+suz “oksuz”

ōğursuz 34/6-2 < ōğur+suz “uğursuz”

şususuz 30/5-2 < şu+suz “susuz”

tütünsüz 93/4-4 < tütүн+süz “tütünsüz”

gülsüz 3/4-3 < gül+süz “gülsüz”

ōksüz 108/21-3 < ök+süz “öksüz”

2.1.1.14. +sul

Benzerlik, ilgi bildiren ve dilimizde bir iki kelime bırakmış ölü bir ektir.

yōhsul 65/3-5 < yoh+sul “yoksul”

2.1.2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

İsim köklerine ve gövdelerine gelerek isimden fiil yapan eklerdir.

2.1.2.1. +A-

Bu ek, tek heceli isim köklerinden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir. Çok seyrek olarak iki hecelilere de gelmiştir. Ancak, bunlarda ikinci hecenin ünlüsü düşmüştür. (Korkmaz, 2009: 111)

benze- 6/2-1 < beniz+e- “benzemek” oyna- 80/5-3 < oyun+a- “oynamak”

yaşa- 66/2-3 < yaş+a- “yaşamak” döşe- 73/10-2 < dös+e- “döşemek”

2.1.2.2. +Al-

+A- ekiyle edilgenlik bildiren -1- çatı ekinin kaynaşmasından oluşan +Al- eki, ünsüzle sonuçlanan sıfatlardan “olma” bildiren fiiller türeten bir birleşik ektir. Ünlü ile sonuçlanan sıfatlara geldiğinde ise ünlü çarpışması dolayısıyla ekin +A- ögesi eridiği için köke yalnız +1- eki eklenmiştir (Korkmaz, 2009: 112).

sağal- 102/4-4 < sağ+al- “sağalmak” azal- 24/4-3 < az+al- “azalmak”

daral- 110/13-3 < dar+al- “daralmak” kocal- 22/18-3 < koca+al- “kocalmak”

2.1.2.3. +An-

“+A- ekinin dönüşlülük eki -n- ile birleşmesinden oluşmuş bir birleşik ektir. Ekin işlevinde "olma" bildirme yanında -n- ekinin “yapılan işin yapana dönüşünü gösterme” işlevi de belirgindir” (Korkmaz, 2009: 112).

begen- 111/12-4 < ET. beg+en- “beğenmek”

utan- 88/5-2 < ET. uvut+an- “utanmak”

2.1.2.4. +Ar-

+A- ve -r- eklerinin birleşmesinden oluşmuş bulunan bu ek, "yapma" bildiren bir birleşik ektir. Geçişli fiiller yapar (Korkmaz, 2009: 113).

şuvar- 56/7-2 < ET. şuv+ar- “suvarmak, sulamak”

Bu ek aynı zamanda bazı sıfatlara ve renk isimlerine gelerek “olma” bildiren geçişsiz fiiller yapar.

ağar- 1/18-4 < ağ+ar- “ağarmak”

şarar- 98/1-5 < şarı+ar- “sararmak”

Kerkük ağzında, ekin “r” ünsüzü, l < r benzeşmesine uğrayarak +Al- şeklinde kullanıldığı görülür.

kerel- 33/14-1 < kere+el- “kararmak”

saral- 43/20-3 < şarı+al- “sararmak”

2.1.2.5. +(U)k-

İşlek olmayan bir ektir. Sadece bir iki örnekte görülmektedir.

gözük- 6/3-4 < göz+(ü)+k- “gözükmek”

2.1.2.6. +IA-

Eski Türkçeden beri isimden fiil yapma eklerinin en işlek eki sayılır. Irak Türkmen Türkçesinde de önemli ve işlek bir ektir.

topla- 68/1-4 < top+la- “toplamak”

bağla- 73/13-2 < bağ+la- “bağlamak”

kerele- 21/15-4 < kere+le- “karalamak”

koğla- 44/8-2 < köğ+la “koklamak”

şızla- 111/2-1 < şızı+la- “sızlamak”

işle- 89/8-3 < iş+le- “işlemek”

daldala- 30/27-6 < dalda+la- “gölgelemek”

gözle- 30/11-3 < göz+le- “gözlemek”

2.1.2.7. +IA-n-

+IA- ekiyle kurulmuş geçişli ve geçişsiz fiillerin bazıları -n- dönüşlülük ekiyle genişletilerek +IA-n- biçiminde kaynaşmış ve bir birleşik ek oluşturmuştur. (Korkmaz, 2009: 119)

kanatlan- 63/11-4 < kanat+lan- “kanatlanmak”

2.1.2.8. +IA-ş-

Bu ekle türetilen fiillerin bir kısmında +IA- eki yine kökten ayrılarak -ş- dönüşlülük veya işteşlik ekiyle kaynaşıp addan fiil türeten bir +IAş- eki oluşturmuştur. Bu fiillerde genellikle “dönüşme, kendi kendine oluşma” özelliği hakimdir. (Korkmaz, 2009: 119)

bayramlaş- 9/8-3 < bayram+laş- “bayramlaşmak”

‘itablaş- 6/11-3 < ‘itab+laş- “sitemde bulunmak”

2.1.3. Fiilden İsim Yapma Ekleri

Fiil köklerine ve gövdelerine gelerek fiilden isim yapan eklerdir.

2.1.3.1. -A

Bu ek, geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdeleriyle, çatı ekleri almış fiil gövdelerine eklendiğinde, eşli veya zıtlı tekrarlama yoluyla işlekliğini sürdürmüştür (Korkmaz, 2009: 67). Kerkük ağzında da ekin bu işlevi sıkça görülmektedir.

güle güle 87/2-4 < gül-e gül-e “güle güle”

bağa bağa 111/3-4 < bağ-a bağ-a “baka baka”

çeke çeke 69/1-4 < çek-e çek-e “çeke çeke”

yana yana 31/5-2 < yan-a yan-a “yana yana”

doya doya 48/1-4 < doy-a doy-a “doya doya”

2.1.3.2. -AcAğ

İsimlerin önüne gelerek niteleme sıfatı görevinde olan gelecek zaman sıfat-fiilleri yapar.

geleceğ 89/7-4 < gel-eceğ “gelecek

kalacağ 86/6-4 < kal-acağ “kalacak”

2.1.3.3. -ağ/ -eg

Tek veya çok heceli fiil köklerine ve gövdelerine gelerek sıfat ve ad türeten işlek bir ektir. Türkiye Türkçesinde (-Ak < -gAk) şeklinde olan bu ek, Kerkük ağzında (-ağ/ -eg) şekilleri görülmektedir.

konağ 21/4-4 < kon-ağ “konak”

pıçağ 26/6-4 < pıç-ağ < bıç-ağ “bıçak”

yatağ 114/3-3 < yat-ağ “yatak”

tarağ 7/18-4 < tara-ağ “tarak”

kucağ 10/6-4 < kuç-ağ “kucak”

2.1.3.4. -An

Geçişli ve geçişsiz tek ve çok heceli fiillerden sıfatlar türeten ve bir işi yapanı gösteren ad olarak da kullanılan çok işlek bir sıfat-fiil ekidir. (Korkmaz, 2009: 73)

yatan 53/8-3 < yat-an “yatan”

yanan 57/1-2 < yan-an “yanan”

kalın 74/1-3 < kal-an “kalan”

bilen 95/3-3 < bil-en “bilen”

gezen 6/14-4 < gez-en “gezen”

gören 18/2-3 < gör-en “gören”

2.1.3.5. -cA

Örnekleri az ve işlek olmayan bir ektir: eglence 110/3-2 < eglen-ce “eğlence”

2.1.3.6. -DIğÇA

Çok işlek bir zarf-fiil ekidir.

gördüğçe 14/6-4 < gör-düğçe “gördükçe”

içtiğçe 18/5-4 < iç-tiğçe “içtikçe”

bahıtığça 18/20-4 < bah-tığça “baktıkça”

dēdiğçe 125/6-3 < dē-diğçe “dedikçe”

2.1.3.7. -g/-ğ/ (I)ğ

Bu ek, fiillere gelerek sıfat ve isimler türeten çok işlek bir ektir.

çatlağ 17/6-2 < çatla-ğ “çatlak”

uzağ 79/9-2 < uza-ğ “uzak”

boyağ 112/4-4 < boya-ğ “boya”

alçağ 82/6-4 < alça-ğ “alçak”

bezeg 6/6-4 < beze-g “bezek”

çürüğ 33/8-5 < çürü-g “çürük”

parlağ 39/21-2 < parla-ğ “parlak”

şarmāşığ 39/4-1 < şar-ma-ş-(ı)-ğ “sarmaşık”

bulāşığ 39/4-4 < bula-ş-(ı)-ğ “bulaşık”

2.1.3.8. -ge/ -ğa

Fiillerden sınırlı sayıda sıfat ve isimler türetmiş bir ektir.

dalğa 50/6-1 < dal-ğa “dalga”

kölge 102/17-2 < köli-ge “gölge”

2.1.3.9. -gI/ ğI

Bu ek, Eski Türkçeden beri görülen ve çok kullanılan fakat sonradan işlekliliğini kaybetmiş bir fiilden isim yapma ekidir.

şāyġı 8/2-3 < şay-ġı “saygı”

sēvġı 8/2-3 < sēv-gi “sevgi”

güzġü 39/3-3 < göze-gü < köze-gü “ayna”

2.1.3.10. -gIn/ -ġIn

Eklendiği fiil köklerinden anlamı pekiştirilmiş sıfatlar veya isimler yapan işlek bir ektir. Ekin ön sesi, eklendiği fiilin son ses ünsüzünün tonlu olup olmasına göre **k-** veya **ķ-** de olabilir (Korkmaz, 2009: 81).

düşġün 41/5-3 < düş-gün “düşkün”

tutġun 44/4-3 < tut-gün “tutkun”

āzġun 20/5-2 < āz-gün “azgın”

küskün 35/1-3 < küs-kün “küskün”

vurġun 67/2-3 < vur-gün “vurgun”

yānġın 8/17-4 < yan-ġın “yangın”

2.1.3.11. -I

Bu ek, geçişli ve geçişsiz fiillere gelerek somut, soyut isimler ve sıfatlar türeten işlek bir fiilden isim yapma ekidir.

yāzı 10/3-4 < yaz-ı “yazı”

ķōġu 24/5-4 < ķoġ-u “koku”

dōlu 12/1-2 < dol-u “dolu”

ķāpı 102/10-2 < ķap-ı “kapı”

yāpı 110/20-2 < yap-ı “yapı”

āyrı 16/9-2 < āyr-ı “ayrı”

ōlü 112/2-1 < öl-ü “ölü”

yārı 78/15-2 < yar-ı “yarı”

ķōġu 121/3-2 < ķoġ-u “koku”

2.1.3.12. -IcI

Bu ek, Kerkük ağzında işlek bir ek değildir. Sadece bir iki kelimede görülür.

dilēnci 91/13-4 < dilen-ici “dilenci”

2.1.3.13. -(I)m

“Geçişli ve geçişsiz tek bazen de çift heceli fiillerden ad türeten işlek bir ektir. Bu ek ünlü ile biten fiillere yalnız -m olarak, ünsüz ile bitenlere, araya -1-/ -U- bağlantı ünlüsü alarak eklenir” (Korkmaz, 2009: 89).

ādım 101/6-2 < at-(ı)-m “adım”

ölüm 21/5-4 < öl-(ü)-m “ölüm”

yārım 124/17-2 < yar-(ı)-m “yarım”

dilim 102/3-2 < dil-(i)-m “dilim”

2.1.3.14. -mA

-mA eki, aslında bir isim-fiil ekidir. Fiilin gösterdiği oluş, kılış ve durumları yalın birer iş olarak belirten isimler yapar (Korkmaz, 2009: 91).

burma 8/32-2 < bur-ma “burma”

sağalma 7/14-4 < sağ+al-ma “sağalma”

tepme 110/22-3 < tep-me “tepme”

2.1.3.15. -mAğ/ -meg

Türkiye Türkçesinde -mAğ şeklidir. Fiillerin kök ve gövdelerine gelerek fiillerden hareket isimleri yapar. Ekin, Türkiye Türkçesinden farklılık gösteren özelliği Eski Anadolu Türkçesinde ve bugünkü Azerbaycan Türkçesinde de olduğu gibi iyelik eki almasıdır. Ekin son sesteki ğ’li şekilleri yalın hallerde de kullanıldığı için Kerkük ağzında (-mAğ) şekli esas alınmaktadır (Shahbaz, 1979: 442). Ekin, (-meg) şekli ise sadece (ekmeg) örneğinde geçmektedir.

āyırılmağ 12/11-4 < āyırıl-mağ “ayrılmak”

bārışmağ 8/27-4 < bārış-mağ “barışmak”

çekmeg 11/5-4 < çek-meg “çekmek”

dolaşmağ 8/27-2 < dola-ş-mağ “dolaşmak”

ekmeg 81/1-2 < ek-meg “ekmek”

gètmeg 52/2-2 < gèt-meg “gitmek”

girmeg 8/30-2 < gir-meg “girmek”

gülmeg 9/17-3 < gül-meg “gülmek”

oynamağ 43/24-2 < oyna-mağ “ oynamak”

tutmağ 118/7-3 < tut-mağ “tutmak”

yatmağ 122/5-4 < yat-mağ “yatmak”

yèmeg 41/7-2 < yè-meg “yemek”

yığlamağ 30/16-3 < yığ+la-mağ “ağlamak”

2.1.3.16. -mİş

Aslında bir sıfat-fiil eki olan (-mİş) eki eskiden beri bir yapılmış, bitmiş ve tamamlanmış işleri gösteren sıfatlar yapar. Ekin ünlüsü bazen kısa olur (→ Kısa Ünlüler, s. 24).

ātılmiş 6/2-2 at-(ı)l-mış “atılmış”

kırılmış 34/6-4 kır-(ı)l-mış “kırılmış”

dālmış 23/23-4 dal-mış “dalmış”

ēzılmış 75/10-4 ez-(i)l-mış “ezilmiş”

āçılmāmış 50/7-4 aç-(ı)l-ma-mış “açılmamış”

bürüşmüş 48/16-3 бүр-(ü)ş-müş “buruşmuş”

2.1.3.17. -mUr

İşlek olmayan ve sadece iki kelimede yaşayan ölü bir ektir.

yāğmur 122/2-2 < yağ-mur “yağmur”

kōmür 40/4-2 < köy-mür “kömür”

2.1.3.18. -(I)n

Eskiden beri işlek bir fiilden isim yapma ekidir.

ēkin 10/8-2 < ek-(i)-n “ekin”

gēlin 39/2-3 < gel-(i)-n “gelin”

tüt**ün** 39/1-2 < tüt-(ü)-n “tütün” büt**ün** 8/4-2 < büt-(ü)-n “bütün”

talan 69/5-4 < tala-n “talan” yalan 39/23-4 < yala-n “yalan”

2.1.3.19. -(I)ş

İşlek bir fiilden isim yapma ekidir. → İsim-fiil

yāğ**ış** 61/10-2 < yağ-(ı)-ş “yağmur”

āl**ış** 17/4-2 < al-(ı)-ş “alış”

şāt**ış** 17/4-2 < şat-(ı)-ş “satış”

bāh**ış** 78/15-3 < baḥ-(ı)-ş “bakış”

çıl**ış** 21/9-4 < çıl-(ı)-ş “çıkış”

gēd**ış** 41/15-3 < gēt-(ı)-ş “gidiş”

gōr**üş** 88/3-3 < gör-(ü)-ş “görüş”

ēn**ış** 21/9-3 < en-(ı)-ş “iniş”

2.1.4. Fiilden Fiil Yapma Ekleri

Fiil köklerine ve gövdelerine gelerek fiilden fiil yapan eklerdir.

2.1.4.1. -Ar-

“-Ar- eki, ünsüzle sonuçlanan geçişsiz belirli bazı fiillerden geçişli fiiller türeten bir ettirgenlik ekidir” (Korkmaz, 2009: 126). Az sayıda kelime türetmiştir.

çıl**ar-** 96/11-4 < çıl-ar- “çıkarmak”

ķup**ar-** 4/1-3 < ķup-ar- “koparmak”

2.1.4.2. -DAr-

İşlek olmayan ve sadece birkaç kelimedede görülen ettirgenlik ekidir.

gōnder**-** 20/2-4 < ET. kōn-dger- “göndermek”

dōnder**-** 43/18-4, 60/10-4 < dön-der- “döndürmek”

gōster**-** 98/11-3 < ET. kōz-dger- “göstermek”

2.1.4.3. -Dİr-

Ünlü ve ünsüz uyumlarına bağlı olarak sekiz biçime girebilen işlek bir fiilden fiil yapma ekidir. Ünsüzle biten fiil kök ve gövdelerine gelerek oldurma ve yaptırma anlamı veren geçişli fiiller yapar.

yāndır- 7/20-3 < yan-dır- “yandırmak”

öldür- 61/13-4 < öl-dür- “öldürmek”

ēndir- 24/9-4 < en-dir- “indirmek”

döldür- 4/10-2 < dol-dur- “doldurmak”

ķāldır- 28/6-4 < ķal-dır- “kaldırmak”

ķōndur- 1/16-3 < ķon-dur- “kondurmak”

ķāvūştur- 20/1-4 < ķāvūş-tur- “kavuşturmak”

2.1.4.4. -h-

Ek, Türkiye Türkçesindeki -k- ekini karşılar:

korh- 50/11-3 < ķōrū-h- “korkmak”

2.1.4.5. -(I)l-

Bu ekin kullanım alanı, en geniş fiilden fiil yapma eklerinden biridir.

Genellikle, ünsüzle biten geçişli fiil kök ve gövdelerinden "olma" ya da "yapılma" bildiren edilgen fiiller yapar (Korkmaz, 2009: 127). Kerkük ağzında da işlek bir ektir.

yāpıl- 110/20-2 < yap-(ı)-l- “yapılmak”

çēkıl- 30/13-4 < çek-(i)-l- “çekilmek”

āçıl- 44/4-3 < aç-(ı)-l- “açılmak”

tōkūl- 121/6-2 < tök-(ü)-l- “dökülmek”

içıl- 114/13-4 < iç-(i)-l- “içilmek”

ķurıl- 31/7-3 < ķur-(u)-l- “kurulmak”

ķırıl- 50/9-2 < ķır-(ı)-l- “kırılmak”

gōrūl- 45/3-2 < gör-(ü)-l- “görülmek”

yōrıl- 19/20-3 < yor-(u)-l- “yorulmak”

ķocal- 22/18-3 < ķoca-l- “kocalmak”

2.1.4.6. -mA-

Fiil kök ve gövdelerine gelerek olumsuz fiiller yapan ve yapım ekleri arasında işleklik derecesi en geniş olan ektir.

olma- 124/7-3 < ol-ma-“olmamak”

ķanma- 6/27-4 < ķan-ma-“kanmamak”

baħma- 41/21-3 < baħ-ma-“bakmamak”

vērme- 45/4-2 < vēr-me- “vermemek”

girme- 50/5-3 < gir-me- “girmemek”

gezme- 93/17-3 < gez-me- “gezmemek”

ezme- 23/26-4 < ez-me- “ezmemek”

çalma- 26/4-3 < çal-ma- “çalmamak”

yème- 26/12-3 < yè-me- “yememek”

2.1.4.7. -n- /-(I)n-

Türkçenin en eski dönemlerinden beri kapsamlı kullanım özelliği taşıyan, işlek bir çatı ekidir. Asıl görevi, genellikle geçişli fiillerden "olma" ve bazen de "yapma" bildiren dönüşlü fiiller türetmektir. -n- eki, bazen de dönüşlülük işlevi yanında bir edilgenlik işlevi de yüklenmiştir. (Korkmaz, 2009: 129-130)

görün- 8/8-3 < gör-(ü)-n- “görünmek”

bulun- 9/15-2 < bul-(u)-n- “bulunmak”

alın- 21/16-2 < al-(ı)-n- “alınmak”

silin- 28/17-3 < sil-(i)-n- “silinmek”

oklan- 19/22-3 < ok-la-n- “oklanmak”

sevin- 36/6-3 < sev-(i)-n- “sevinmek”

2.1.4.8. -r- /-(I)r-

Ek, genelde geçişli ve geçişsiz fiil köklerine gelerek ettirgen anlamlı fiiller yapar. İşlek bir ektir.

yātır- 77/5-3 < yāt-(ı)-r- “yatırmak”

gēçir- 1/4-4 < gēç-(i)-r- “geçirmek”

itir- 24/16-2 < it-(i)-r- “yitirmek”

uçur- 20/3-1 < uç-(u)-r- “uçurmak”

2.1.4.9. -ş- /-(I)ş-

Çok işlek olan bu ekin asıl görevi fiilin özneye olan bağlantısı açısından, işteşlik temelinde ortaklaşa bir işi göstermesidir. Eklendiği bazı geçişsiz fiil kök ve gövdelerinden "kendiliğinden oluş" bildiren fiiller de türetmiştir. (Korkmaz, 2009: 132)

dolaş- 7/1-2 < dola-ş- “dolaşmak”

hekleş- 50/16-4 < heķ+le-ş- “başa çıkmak”

alış- 17/4-4 < al-(ı)-ş- “alışmak”

tutuş- 30/2-2 < tut-(u)-ş- “tutuşmak”

yētış- 121/6-4 < yet-(i)-ş- “ulaşmak”

görüş- 86/7-3 < gör-(ü)-ş- “görüşmek”

2.1.4.10. -t- / -(I)t-

“-t- eki, ünlü ile ya da akıcı veya patlayıcı ünsüzlerden biriyle biten geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek ettirgenlik fiilleri kuran işlek bir çatı ekidir.” (Korkmaz, 2009: 134)

boyat- 80/2-3 < boya-t- “boyatmak”

çürüt- 20/15-2 < çürüt-t- “çürütmek”

ört- 48/6-4 < ör-t- “örtmek”

çığart- 39/10-4 < çığ-ar-t- “çıkartmak”

selet- 56/5-3 < sele-t- “söyletmek”

incit- 103/6-3 < incit-t- “incitmek”

2.2. Çekim Ekleri

2.2.1. İsim Çekim Ekleri

İsim çekim ekleri, Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında da çokluk eki, iyelik eki, durum ekleri, bildirme ve soru eklerinden oluşmaktadır.

2.2.1.1 Çokluk Eki

Çokluk eki, isim kök ve gövdelere gelerek sayı bakımından çokluk bildiren ektir. Irak Türkmen Türkçesinde çokluk eki eskiden beri **+IAr**’dır.

horyat**lar** 20/7-2 < horyat+lar “hoyratlar”

toy**lar** 6/7-2 < toy+lar “düğünler”

āvç**lar** 5/16-2 < āvç+lar “avcılar”

can**lar** 50/3-4 < can+lar “canlar”

göz**eller** 20/12-2 < göz+ler “güzeller”

üreg**ler** 23/7-2 < üreg+ler “yürekler”

bıl**biller** 125/4-4 < bıl+bıl+ler “bülbüller”

gül**ler** 89/6-2 < gül+ler “güller”

2.2.1.2. İyelik Ekleri

“İyelik şekli sahiplik, bağlılık, aitlik gösterir. İsmi karşıladığı nesnenin bir şahsa veya başka bir nesneye ait olduğunu belirtir. İsimlere kendilerinde önce gelen ilgi durumundaki bir şahıs zamirine (benim, senin, onun, bizim, sizin, onların) veya ilgi durumundan bir isme bağlayan eklerdir.” (Özkan, 2001: 32) Kerkük ağzındaki iyelik ekleri şunlardır:

Teklik 1. Kişi İyelik Eki: (+m)

yaram 6/25-3 < yara+m “yaram”

türbem 1/16-4 < türbe+m “mezarım”

yārım 7/6-2 < yar+(i)+m “yarım”

mālım 77/14-3 < mal+(i)+m “malım”

naşibım 7/11-4 < naşib+(i)+m “nasibim”

kelbım 6/31-3 < kelp+(i)+m “kalbim”

şuçum 7/30-2 < suç+(u)+m “suçum”

üzüm 48/6-4 < üz+(ü)+m “yüzüm”

Teklik 2. Kişi İyelik Eki (+v)

Kerkük ağzında isim kök ve gövdelerine +v, +(U)v ekleri getirerek 2. teklik ve çokluk çekimi yapılmaktadır.

sinev 24/5-2 < sine+v “sinen”

babav 78/9-3 < baba+v “baban”

sēsüv 41/13-3 < ses+(ü)+v “sesin”

cānūv 31/3-3 < can+(u)+v “canın”

yuvav 95/7-2 < yuva+v “yuvan”

çefyev 8/34-1 < çefye+v “bir çeşit sarık”

zīlfūv 27/9-2 < zīlf+(ü)+v “zülfün”

gōzūv 52/6-2 < göz+(ü)+v “gözün”

yanāğūv 43/19-2 < yanağ+(u)+v “yanağın”

könēgūv 8/17-1 < köneg+(ü)+v “gömleğin”

Teklik 3. Kişi İyelik Eki (+I/ +U, +sI/ +sU)

Ünsüzle ile biten isimlerden sonra +I/ +U; ünlü ile biten isimlerden sonra ise +sI/ +sU ekleri eklenmektedir.

kānı 109/5-4 < kan+ı “kanı”

yāşı 6/27-2 < yaş+ı “yaşı”

yēri 17/5-4 < yer+i “yeri”

üstü 4/18-2 < üst+ü “üstü”

kuruşu 6/27-2 < kuru+su “kurusu”

ōhu 61/2-2 < oh+u “oku”

sōzü 5/21-3 < söz+ü “sözü”

çārāsı 9/14-2 < çāra+sı “çaresi”

yaḥāsı 8/38-2 < yaḥa+sı “yakası”

ḥurmāsı 14/3-2 < ḥurma+sı “hurması”

derēsī 10/5-2 < dere+si “deresi”

içkīsī 24/17-3 < içki+si “içkisi”

Çokluk 1. Kişi İyelik Eki: (+mIz/ +mUz)

dāmīmız 6/6-1 < dam+(ı)+mız “çatımız”

bāğīmız 22/14-1 < bağ+(ı)+mız “bağımız”

şātīmız 24/16-1 < şat+(ı)+mız “ırmağımız”

ķānīmız 28/4-3 < kan+(ı)+mız “kanımız”

dērgīmiz 53/11-3 < dērgi+miz “dergimiz”

ķel‘ēmiz 110/19-1 < ķel‘e+miz “kalemiz”

yōlūmuz 102/13-4 < yol+(u)+muz “yolumuz”

sōzūmüz 83/1-2 < söz+(ü)+müz “sözümüz”

gōzūmüz 83/1-4 < göz+(ü)+müz “gözümüz”

Çokluk 3. Kişi İyelik Eki: (+lArI)

yaşlārı 3/3-3 < yaş+ları “yaşları”

dağlārı 10/8-1 < dağ+ları “dağları”

dillērī 115/4-4 < dil+leri “dilleri”

dişlērī 41/11-2 < diş+leri “dişleri”

gözlērī 1/9-4 < göz+leri “gözleri”

günlērī 21/16-3 < gün+leri “günleri”

bucağlārı 10/8-2 < bucağ+ları “bucakları”

yoldaşlārı 43/24-3 < yoldaş+ları “yoldaşları”

2.2.1.3. Durum Ekleri

İsimler, cümle içinde başka kelimelerle olan ilişkilerine göre farklı durumlarda bulunurlar. Bu durumlar onlara getirilen bazı eklerle gösterilir.

2.2.1.3.1. Yalın Durumu

Yalın durumu, ismin cümlede başka bir kelime veya özellikle ilişkisi olmayan bir durumdur. Türkçede olduğu gibi Irak Türkmen Türkçesinde de eksizdir.

barmağ 106/3-4 “parmak”	üzüm 52/1-2 “üzüm”
kömür 40/4-2 “kömür”	gēvîl 76/1-3 “gönül”
güzgü 39/3-3 “ayna”	kaşar 8/35-1 “karşı”

2.2.1.3.2. İlgi Durumu (+In/ +Un/ +nIn/ +nUn)

İsimin cümlede başka bir isimle sahiplik, yakınlık veya aitlik ilişkisi olduğunu gösteren durumdur. Hoyratlarda ilgi durumu ekinin ve diğer bazı eklerin “n”si birçok yerde nazal “ñ” şeklinde kullanılmıştır. Bu olayın nedeni, dergide yazılan birçok hoyratın yazımında eski Osmanlı alfabesinin ve “n” harfi yerine sağır kaf “ك” harfinin kullanılmasından kaynaklanıp transkripsiyonlu şeklinin yazılmasıdır (→ Ek 7, s. 354).

yārımın 99/9-4 < yārım+ın “yārimin”

‘elēmīn 9/7-3 < ‘elēm+in “el ālemin”

felēğīn 99/3-2 < felek+in “feleğin”

bahārīñ 69/1-3 < bahar+ıñ “baharın”

Kērkük’ün 97/9-1 < Kērkük+ün “Kerkük’ün”

Duz’un 110/3-1 < Duz+un “Tuz’un (İlçe)”

duşmāñ 28/6-3 < duşman+ıñ “düşmanın”

yarāñın 5/16-3 < yara+nın “yaranın”

Kifri’nin 31/8-4 < Kifri+nin “Kifri’nin (İlçe)”

Leylē’nin 57/3-1 < Leyle+nin “Leyla’nın”

Āltunköprü’nüñ 24/17-1 < Āltunköprü+nün “Altunköprü’nün (Nahiye)”

Ḥurmātu’nüñ 41/7-4 < Ḥurmātu+nun “Tuz Hurmatu’nun (İlçe)”

2.2.1.3.3. Belirtme Durumu (+I/ +U)

Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi, Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında da üç çeşit belirtme durumu ekinin kullanımı mevcuttur:

a. Ünsüzle biten kelimelerle:

dāğ_ı 1/22-2 < dağ+ı “dağı”

yēr_ı 86/6-2 < yēr+i “yeri”

dērd_ı 52/12-2 < dert+i “derdi”

ētim_ı 118/10-3 < ētim+i “etimi”

āltun_u 56/2-1 < āltun+u “altını”

ōh_u 27/9-3 < oğ+u “oku”

ķardāş_ı 30/1-4 < ķardaş+ı “kardeşi”

süt_ü 36/12-2 < süt+ü “sütü”

gün_ü 30/27-5 < gün+ü “günü”

b. İyelik ekinden sonra gelen (+n) şekli:

Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında, teklik 3. kişi iyelik eki alan kelimelerde, genellikle belirtme durumu eki (+I/ +U) düşerek araya giren yardımcı “+n” ünsüzüyle gösterildiği görülür. Metinde birçok yerde belirtme durumu ekinin bu şekli nazal “**ñ**” şeklinde kullanılmıştır (→ İlgi Durumu, s. 65).

ķān_{ıñ} 46/6-3 < ķan+i+ñ “kanını”

yūvās_{ıñ} 63/11-3 < yūva+sı+ñ “yuvasını”

dil_{ın} 30/28-3 < dil+i+n “dilini”

bēl_{ın} 110/24-2 < bēl+i+n “belini”

ōh_{un} 85/1-2 < oğ+u+n “okunu”

kōsk_{ün} 28/6-3 < kösk+ü+n “göğsünü”

c. Ünlüyle biten kelimelerle:

Ünlüyle biten kelimeyle belirtme durumu eki arasına yardımcı “+n” ünsüzü getirilerek kullanıldığı görülür.

ķuy_{unı} 18/19-4 < ķuy+(n)+u “kuyuyu”

almān_ı 36/9-2 < alma+(n)+ı “elmayı”

dünyēn_ı 38/4-3 < dünya+(n)+ı “dünyayı”

sürmēn_ı 121/2-4 < sürme+(n)+ı “sürmeyi”

2.2.1.3.4. Yönelme Durumu (+A)

Bir ismi fiile bağlayan, hareket bildiren, hareketin yöneldiği yeri bildiren durumdur.

Kērkük'e 119/1-1 < Kērkük+e “Kerkük'e”	aya 122/5-3 < ay+a “aya”
sēvdaya 8/21-4 < sēvda+(y)+a “sevdaya”	üze 17/6-3 < üz+e “yüze”
denize 112/8-2 < deniz+e “denize”	baş 122/1-4 < baş+a “baş”
yuhūya 113/12-3 < yuhū+(y)+a “uykuya” “dünyaya”	dünyeye 18/19-1 < dünye+(y)+e
perdeye 6/11-4 < perde+(y)+e “perdeye” “yolcuya”	yölçūya 21/2-2 < yol+çu+(y)+a

2.2.1.3.5. Bulunma Durumu (+DA)

Cümlelerde fiilin bulunduğu veya gerçekleştiği yeri bildiren durumdur.

hayalda 1/7-2 < hayal+da “hayalde”	üzde 41/21-3 < üz+de “yüzde”
dünyede 7/7-4 < dünye+de “dünyada”	seyranda 6/4-3 < seyrān+da “seyranda”
tērihte 27/4-4 < tēriḥ+te “tarihte”	baḥçada 56/3-1 < baḥça+da “bahçede”
ağacta 7/7-1 < ağac+ta “ağaçta”	şādliḡta 24/2-3 < şād+lıḡ+ta “mutlulukta”
kā'inette 32/5-4 < kā'inet+te “kainatta”	
Kērkük'te 41/7-3 < Kērkük+te “Kerkük'te”	

2.2.1.3.6. Ayrılma Durumu (+DAn)

Cümlelerde fiilin bulunduğu yerden ayrılma durumudur.

bağdan 41/9-1 < bağ+dan “bağdan”	‘āşlktan 79/2-2 < ‘āşlḡ+tan “aşkıtan”
yuhūdan 41/14-2 < yuhū+dan “uykudan”	dilden 80/3-3 < dil+den “dilden”
nāmarttan 81/5-4 < nāmart+tan “namertten”	ataştan 93/3-1 < ataş+tan “ateşten”

kelpten 17/10-3 < kelp+ten “kalpten”

meyden 96/5-2 < mey+den “meyden”

Sonu “n” ve bazen de “m” ünsüzüyle biten kelimelerden sonra ayrılma durumu eki (+dAn) geldiğinde, başındaki “d” ünsüzü, benzeşme olayına uğrayarak “n” ünsüzüne dönüşür (→ İlerleyici Benzeşme, s. 38).

yannan 31/1-1 < yan+dan “yandan”

yalannan 4/17-2 < yalan+dan “yalandan”

āğzınnan 39/6-3 < āğzın+dan “ağzından”

gücünnen 125/2-3 < gücün+den “gücünden”

günnen 33/5-3 < gün+den “günden”

sinemnen 11/8-2 < sinem+den “sinemden”

yuvamnan 41/11-3 < yuvam+dan “yuvamdan”

kelbimnen 105/5-4 < kelbim+den “kalbimden”

2.2.1.3.7. Eşitlik Durumu: (+cA)

Cümlede fiilin oluş veya yapılış tarzını ifade eden durumdur. Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında eşitlik durumunun +çA şekli bulunmamaktadır.

zerrece 44/1-3 < zerre+ce “zerrece”

aylarca 23/4-3 < ay+lar+ca “aylarca”

illerce 5/15-3 < il+ler+ce “yıllarca”

mence 45/4-4 < men+ce “bence”

binlerce 118/4-5 < bin+ler+ce “binlerce”

2.2.1.3.8. Vasıta Durumu

Vasıta durumu, Türkiye Türkçesinde “ile” edatı ve onun ekleşmiş hali olan “+IA” ekini kullanarak kurulmaktadır. Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında “ile” edatı, ekleşme ve ses benzeşmesi sonucunda sadece ekleşmiş bir şekilde “+dAn/ +nAn” ekiyle gösterilmektedir (Haydar, 1979: 205). Bu durumda vasıta durumu eki aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi “+dAn/ +nAn” şeklinde gösterilmektedir.

õhuydan 2/7-4 < oh+u+(y)+dan “oku ile”

yaydan 1/1-2 < yay+dan “yay ile”

hençerüvden 113/13-4 < hençer+(ü)+v+den “hançerin ile”

dırnağtan 108/20-2 < dırnağ+tan “tırnak ile”

kanımnan 48/12-3 < kan+(ı)+m+nan “kanım ile”

gemnen 80/2-3 < gem+nen “gam ile”

mendilimnen 89/1-2 < mendil+im+nen “mendilim ile”

elimnen 12/1-3 < el+im+nen “elim ile”

2.2.1.4. Soru Eki

Irak Türkmen Türkçesinde soru eki yoktur. Ses tonu değişikliği yoluyla vurgulayarak soru ifadesi verilir.

‘Eceben tutmağ ölü...? 118/7-3 “acaba tutmak olur mu?”

Yöhtü bir kätüb...? 99/3-3 “bir katip yok mu?”

Şirindî? 98/3-2 “tatlı mı?”

Hiç mırvet yöhtü sende? 43/20-4 “hiç mürüvvet yok mu sende?”

2.3. Sıfat

İsimlerden önce gelen, onları niteleyen veya nasıl olduklarını gösteren kelimelerdir.

2.3.1. Niteleme Sıfatları

Varlık veya kavramları niteleyen, biçim, renk, durum,... vb. yönlerden nasıl olduklarını gösteren sıfatlardır.

bayaz kol 21/3-4 “beyaz kol”

gözel gözler 13/2-1 “güzel gözler”

eyyi dost 34/14-3 “iyi dost”

kere gün 1/18-4 “kara gün”

zālīm felek 99/8-3 “zalim felek”

uzun gèceler 12/8-4 “uzun geceler”

vafāsız kız 9/20-3 “vefasız kız”

ķelem ķaş 50/14-2 “kalem ķaş”

delli ġevīl 26/12-3 “deli gönöl”

dēmīr ķāpı 110/20-1 “demir kapı”

al yanaġ **māvı** deķķe 7/30-3 “al yanak mavi dövme”

ala göz **ķaytan** dudaġ 4/3-3 “ela göz ince dudak”

2.3.2. Belirtme Sıfatları

Metinde tespit edilen belirtme sıfatları şunlardır:

2.3.2.1. İşaret Sıfatları

İsimleri işaret etme yoluyla belirten sıfatlardır. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi “**bu**” ve “**o**” tek başlarına işaret zamirleri, fakat bir ismin önünde geldiklerinde sıfat görevi üstlenirler. “**şu**” Irak Türkmen Türkçesinde bulunmamaktadır. “**bu**” sıfatının ünlüsü Irak Türkmen Türkçesinde kısa okunmaktadır.

bū ācı 124/13-3 “bu acı”

bū dāġı 6/18-1 “bu daġı”

bū yoldan 36/2-2 “bu yoldan”

bū damlar 1/25-3 “bu evler”

o nāyı 91/8-2 “o nayı”

o günler 6/7-4 “o günler”

o güllerden 93/7-4 “o güllerden”

o yardan 93/18-4 “o yardan”

2.3.2.2. Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfatlardır. Metinde görülen sayı sıfatları şunlardır:

2.3.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

bir hālı var **bir** dene 93/17-2 “bir beni var bir sivilcesi”

üç ağaca 109/1-2 “üç ağaca”

dört il 38/11-3 “dört yıl ”

bēş pul 59/3-4 “beş pul”

iki güzel 93/15-3 “iki güzel”

2.3.2.3. Belirsizlik Sıfatları

İsimlerin önünde gelerek, isimlerin özellikle sayılarını, miktarlarını belirsiz bir şekilde ifade eden sıfatlardır.

bir gün 7/30-1 “bir gün”

başka yarım 56/1-4 “başka yarım”

bütün dünyēni 22/19-3 “bütün dünyayı”

her yēmēgiñ 31/8-2 “her yemeğin”

hiçbir zaman 23/21-3 “hiçbir zaman”

çok düşman 8/10-4 “çok düşman”

biraz duz 122/6-2 “biraz tuz”

az arı 113/6-1 “az arı”

2.3.2.4. Soru Sıfatları

İsimleri soru yoluyla belirten sıfatlardır. Metinde görülen soru sıfatları şunlardır:

nāhsı yārīñ...? 110/2-4 “hangi yarin”

hānı yoldāşuv şona? 7/23-4 “nerede yoldaşın suna”

nece ravādı...? 1/6-3 “nasıl revadır”

ne gözdü? 106/7-4 “ne gözdür”

2.4. Zarf

“Zarflar, fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlerdir” (Korkmaz, 2009: 451). Irak Türkmen Türkçesinde, Türkiye Türkçesinde kullanılan zarfların pek çoğu bulunmakla birlikte değişik zarf şekilleri de mevcuttur.

2.4.1. Zaman Zarfları

Fiiide belirtilen eylemin veya hareketin zamanını bildiren kelime veya kelime gruplarıdır. Ne zaman? Sorusuna cevap olurlar. Metinde tespit edilen zaman zarfları şunlardır:

Dünen yaram baĸlāduv 110/5-3 “dün yaramı baĸladın”

Büĸün bāhtım aynaya 48/16-2 “bugün baktım aynaya”

Göz yumma **gece gündüz** 7/8-3 “gece gündüz göz yumma”

Gülmeĸ **indi** yāķışmaz 9/17-3 “gölmek şimdi yakışmaz”

Aķşām öldü ay çıhtı 19/15-2 “akşām oldu ay çıktı”

Geç taptım 109/4-3 “geç buldum”

Gece yātırılmaz mēni 77/5-3 “gece uyutmaz beni”

Bir an evvel kes bāşım 26/6-3 “bir an önce kes başımı”

2.4.2. Yer Yön Zarfları

Fiiide belirtilen eylemin veya hareketin yerini ve yönünü bildiren zarflardır. Nereye?, nerede?, nereden?, nereye doğru ve nereye kadar? sorularına cevap olurlar.

Yoldaştan **geri** kalma 43/11-4 “arkadaştan geri kalma”

Dal bitip gül **öĸünde** 44/3-2 “dal bitmiş gül önünde”

Balāĸuv şal **aşāĸı** 8/23-4 “paçanı sal aşağı”

Āyrıldıĸ **uzaĸ** düştüĸ 78/14-3 “ayrıldık uzak düştük”

ĸanşardan yar ĸeliři 8/35-1 “karşıdan yar geliyor”

Burda bir bēkes ölüp 43/12-3 “burada bir kimsesiz ölmüş”

2.4.3. Azlık-Çokluk Zarfları

Azlık-çokluk zarfları, bir sıfatın bir zarfın veya fiildeki oluş ve kılışın miktarını, ölçüsünü ve derecesini belirleyen zarflardır. Ne kadar? sorusuna cevap olurlar (Korkmaz, 2009: 517).

Daha ötmez bîlbîlîm 41/9-2 “daha ötmez bûlbûlüm”

Gel **birez** mene yara 47/7-3 “gel biraz bana yara”

Men sēnî **çoh** arādîm 61/4-3 “ben seni çok aradım”

Az az bēnzîm şarālî 121/1-2 “az az benzim sararır”

2.4.4. Durum Zarfları

Fiilde belirtilen eylemin veya hareketin durumunu bildiren zarflardır.

Ağac tēkîn kûrûdûm 108/2-3 “ağaç gibi kurudum”

Yad ağlar **harab** ağlar 55/4-4 “yad ağlar kötü ağlar”

Bu zaman **bele** gêtse 43/5-1 “bu zaman böyle gitse”

Ahtârdîm **hiç** tapmādîm 56/6-3 “aradım hiç bulmadım”

‘**Eceben** tutmağ ōlû 118/7-3 “acaba tutmak olur mu?”

Gehte bir yohla gülû 9/21-4 “arada bir yokla gülü”

2.4.5. Soru Zarfları

Fiilde belirtilen eylemi veya hareketi farklı açılardan soru yoluyla bildiren zarflardır.

Nişî âttûv yar mēnî? 42/3-4 “niçin attın yar beni”

Nece âttûv ōhû sen? 43/15-4 “nasıl attın oku sen”

Harda gördûv yārî sen? 110/5-2 “nerede gördün yari sen”

Ne sâttîm? 1/14-2 “ne sattım”

Nēyçin uydu yada yar? 40/11-4 “yar niçin yada uydu ?

2.5. Zamirler

Zamir, varlıkların gerçek adlarının yerini tutma, onları kişi, işaret, belirsizlik veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu bir söz türüdür. (Karaağaç, 2016: 430) Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında kullanılan zamirler işlev ayrılıklarına göre şöyledir:

2.5.1. Kişi Zamirleri

Teklilik

1. kişi: men
2. kişi: sen
3. kişi: o

Çokluk

1. kişi: biz
2. kişi: siz
3. kişi: olar

Metinde tespit edilen, Kerkük ağzındaki kişi zamirlerinin durum ekleriyle çekimleri:

a. Yalın Durumu

men 44/8-3 “ben”	sen 46/8-4	o 51/8-3
biz 52/13-1	siz 30/26-2	olar 6/28-4 “onlar”

b. İlgi Durumu

mēñim 6/31-3 “benim”	sēñüv 20/13-4 “senin”	ōñuñ 4/3-4 “onun”
bizim 30/21-3 “bizim”	sizüv 20/2-3 “sizin”	

c. Belirtme Durumu

mēñi 30/30-4 “beni”	sēñi 69/5-2 “seni”	ōñu 6/29-4 “onu”
bizı 15/6-4 “bizi”	sizı 51/1-1 “sizi”	

d. Yönelme Durumu

Teklilik 1. ve 2. kişi zamirleri, Türkiye Türkçesinde yönelme durumu eki aldıklarında kalınlaşma yaşanırken bu durum Kerkük ağzında yaşanmamaktadır.

mene 52/15-4 “bana”	sene 82/4-3 “sana”	ona 35/1-4 “ona”
---------------------	--------------------	------------------

bize 49/2-4 “bize”

size 8/39-3 “size”

e. Bulunma Durumu

mende 9/5-2 “bende”

sende 12/9-4 “sende”

onda 24/1-3 “onda”

bizde 30/32-4 “bizde”

f. Ayrılma Durumu

mennen 33/5-3 “benden”

sennen 43/18-3 “senden”

onan 12/10-3 “ondan”

bizden 50/8-3 “bizden”

sizden 46/16-3 “sizden”

g. Eşitlik Durumu

mence 67/1-4 “bence”

h. Vasıta Durumu

mennen 86/7-3 “benle”

sēnūvden 108/18-3 “seninle”

bizimnen 80/5-4 “bizimle”

2.5.2. Dönüşlülük Zamirleri

Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında dönüşlülük zamiri “öz” kelimesidir.

özüm 19/7-3 “kendim”

özüv 69/4-3 “kendin”

özü 100/6-4 “kendi”

özümüz 83/1-1 “kendimiz”

2.5.3. İşaret Zamirleri

Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında işaret zamirleri “bu”, “o”, “bular” ve “olar” şeklinde görülmektedir. “şu” ve “şular” şekilleri kullanılmamaktadır. İşaret zamirlerinin durum ekleriyle çekimleri:

a. Yalın Durumu

bū da 93/11-2 “bu”

o yarar 40/9-2 “o yarar”

būlar 40/9-2 “bunlar”

olar 9/4-3 “onlar”

b. İlgı Durumu

õnuñ 9/10-4 “onun”

c. Belirtme Durumu

bunu 124/10-2 “bunu” õnu 15/7-4 “onu”

d. Yönelme Durumu

ona 7/29-3 “ona”

e. Bulunma Durumu

onda 43/8-4 “onda”

f. Ayrılma Durumu

onnan 12/10-3 “ondan” bunnan 82/3-4 “bundan”

2.5.4. Soru Zamirleri

Canlı ve cansız varlıkları soru şeklinde temsil eden zamirlerdir. Metinde tespit edilen soru zamirleri şunlardır:

kim tuttu? 43/12-1 “kim tuttu”

kimdi bu dērdi çeken? 81/3-2 “kimdir bu derdi çeken”

güllēri **kime** dērdim? 94/12-2 “gülleri kime derdim

Yāvru **kimnen** ālıssın? 94/5-4 “yavru kimden öğrensin”

yar böynuna **ne** tāhtı? 46/11-2 “ne taktı”

neye dālım? 62/5-1 “neye dalayım”

2.5.5. Belirsizlik Zamirleri

Nesneleri ve kişileri belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir. Metinde tespit edilenler şöyledir:

çok **kimse** şehid öldü 36/2-3 “çok kimse şehit oldu”

Cihanda **kimse** kalmaz 76/3-3 “cihanda kimse kalmaz”

herkêş qedrîni bilî 43/13-3 “herkes değerini bilir”

Sêni sêven **adamlar** 95/2-3 “seni seven adamlar”

hepsi maraktan gēlî 22/16-4 “hepsi meraktan gelir”

hiçbiri yoh yādında 110/10-4 “hiçbiri yok hatrında”

2.5.6. Aitlik Zamirleri

Aitlik zamiri, cümlede daha önce geçmiş bir ismin ya da isim tamlamalarında tamlananın yerine “+ki” aitlik ekinin getirilmesiyle kurulan zamirdir. Kendinden önceki kelimeye bitişik yazılır.

mēnîmkî 47/8-4, 108/11-4 “benimki” sēnûvkî 7/26-3, 119/1-4 “seninki”

bizîmkî 9/7-4 “bizimki”

2.6. Fiil

Fiil veya eylem, varlıkların yaptığı işi, hareketi, oluşu çeşitli ekler alarak şahıs ve zamana bağlı olarak anlatan kelimedir.

2.6.1. Görevleri Bakımından Fiiller

Fiillerin büyük bir kısmı tek başlarına kullanılır ve yapılan hareketi, işi tek başlarına anlatırlar. Bir kısmı da yalnız başlarına bir anlam ifade etmedikleri için kendilerinden önce gelen isim veya isim soylu kelimelerle birleşerek kullanılan fiillerdir.

2.6.1.1. Asıl Fiiller

Tek başlarına kullanılan, eksiz olan fiillerdir.

gel- 4/1-2 “gelmek” sor- 79/5-4 “sormak” sêv- 112/8-6 “sevmek”

apar- 111/3-2 “götürmek” koy- 110/24-4 “koymak” baḥ- 111/4-2 “bakmak”

2.6.1.2. Yardımcı Fiiller

İsim ve isim soylu kelimelerle birleşerek kullanılan fiillerdir.

dikket **èle** 52/11-3 “dikkat et”

halal **èle** 8/29-2 “helal et”

işşığ **ol** 7/1-3 “ışık ol”

igîd **ol** 40/8-3 “yiğit ol”

fida **ettim** 12/4-3 “feda ettim”

2.6.2. Kullanışları Bakımından Fiiller

2.6.2.1. Çekimli Fiiller

Kişi, zaman ve şekil ifadesi taşıyan fiillerdir.

2.6.2.1.1. Kişi Ekleri

Çekimli fiillerdeki kişi ekleri, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın hangi kişiler tarafından yapıldığını gösteren eklerdir.

2.6.2.1.1.1. Zamir Kökenli Kişi Ekleri

1. Teklik Kişi Çekimi: (-Am)

kālmış**am** 32/8-2 < kal-mış-am “kalmışım”

kōrhur**am** 33/15-4 < korh-ur-am “korkuyorum”

neylēmış**em** 36/5-3 < neyle-miş-em “neylemişim”

sēver**em** 39/14-4 < sēv-er-em “severim”

düşmüş**em** 99/11-4 < düş-müş-em “düşmüşüm”

yığlar**am** 80/2-4 < yığ+la-r-am “ağlarım”

2. Teklik Kişi Çekimi: (-sAn)

yātıps**an** 64/5-3 < yat-ıp-san “yatmışsın”

yāşıyas**an** 43/18-2 < yāşı-(y)-a-san < yaş+a-(y)-a-sın “yaşayasın”

tapmas**an** 109/2-4 < tap-ma-san “bulmazsın”

gēdi**sen** 70/14-1 < gēt-i-sen “gidiyorsun”

silesen 8/12-1 < sil-e-sen “silersin”

gēlīpsen 41/13-2 < gel-ip-sen “gelmişsin”

3. Teklik Kişi Çekimi: (Ø)

gēliri-Ø 8/35-1 < gēl-ir-i-Ø “geliyor”

kāldırıp-Ø 23/21 < kāldır-ıp-Ø < kalk-tır- “kaldırmış”

koyar-Ø 122/1-4 < koy-ar-Ø “koyar”

ister-Ø 109/5-2 < iste-r-Ø “ister”

1. Çokluk Kişi Çekimi: (-İğ/ -Uğ)

heklēşmiriğ 50/16-4 < heḵ+le-ş-mir-iğ “başa çıkamıyoruz”

unutmāriğ 24/16-3 < unut-ma-r-iğ “unutmayız”

korh̄māriğ 93/11-3 < korh̄-ma-r-iğ “korkmayız”

2. Çokluk Kişi Çekimi: (-sIz/ -sUz)

Metinde sadece bir örnek görüldü.

ērīşiz 30/26-4 < ēri-siz “erirsiniz”

3. Çokluk Kişi Çekimi: (-lAr)

ōḥurlar 93/8-4 < ōḥu-r-lar “okurlar”

oḥşarlar 9/2-4 < oḥşa-r-lar “okşarlar”

ōluplar 30/29-6 < ol-up-lar “olmuşlar”

diñlemezler 78/18-4 < diñle-mez-ler

“dinlemezler”

2.6.2.1.1.2. İyelik Kökenli Kişi Ekleri

1. Teklik Kişi Çekimi: (-m)

koḥlādım 98/5-1 < koḥla-dı-m < kōḥu+la-dı-m “kokladım”

dayansam 99/8-4 < dayan-sa-m “dayansam”

yāzdım 104/5-3 < yaz-dı-m “yazdım”

ètsem 112/6-3 < èt-se-m “etsem”

2. Teklik Kişi Çekimi: (-v)

alsav 101/13-3 < al-sa-v “alsan”

gètsev 100/4-3 < gèt-se-v “gitsen”

çıhtıv 101/10-4 < çıht-tu-v “çıktın”

gördüv 110/6-4 < gör-dü-v “gördün”

güldüv 1/12-3 < gül-dü-v “güldün”

inanmazsav 1/7-4 < inan-maz-sa-v “inanmazsan”

3. Teklik Kişi Çekimi: (Ø)

görse-Ø 11/8-4 < gör-se-Ø “görse”

gètse-Ø 11/2-4 < gèt-se-Ø “gitse”

çıhsa-Ø 1/10-2 < çıht-sa-Ø “çıksa”

ētti-Ø 21/8-3 < èt-ti-Ø “etti”

gēçti-Ø 1/26-1 < gēç-ti-Ø “geçti”

bāhtı-Ø 4/8-1 < baht-tı-Ø “baktı”

1. Çokluk Kişi Çekimi: (-ğ)

āldığ 28/4-4 < al-dı-ğ “aldık”

yıglādığ 28/18-2 < yığ+la-dı-ğ “ağladık”

añlādığ 61/14-3 < añla-dı-ğ “anladık”

verseğ 30/27-4 < vèr-se-ğ “versek”

2. Çokluk Kişi Çekimi: (-vUz)

kırsāvuz 32/4-4 < kır-sa-vuz “kıranız”

ettüvüz 48/17-2 < èt-tü-vüz “ettiniz”

3. Çokluk Kişi Çekimi: (-lAr)

çıhartsalar 94/6-4 < çıht-ar-t-sa-lar “çıkartsalar”

gördüler 6/20-4 < gör-dü-ler “gördüler”

verseler 15/9-3 < vèr-se-ler “verseler”

şāldı^{lar} 23/14-2 < şal-dı-lar “saldılar”

2.6.2.1.1.3. Emir Kipindeki Kişi Ekleri

1. Teklik Kişi Çekimi: (-Im/ -Um)

āçım 112/4-3 < aç-ım “açayım”

kālım 43/17-4 < kal-ım “kalayım”

gēdim 6/3-4 < gēt-im “gideyim”

çēvirim 114/7-4 < çēvir-im “çevireyim”

ōhuyum 27/12-2 < ōhū-(y)-um “okuyayım”

ōpüm 113/4-3 < ōp-üm “öpeyim”

2. Teklik Kişi Çekimi: (Ø /-gInAn)

Hem ekli hem de eksiz şekilleri bulunmaktadır.

ātıl^{gı}nan 70/4-3 < at-ıl-gınan “atıl”

çalış^{gı}nan 88/1-4 çalış-gınan “çalış”

gūlgūnen 40/8-6 gül-gūnen “gül”

uy^{gı}nan 33/7-3 < uy-gınan “uy”

düşmē^{gı}nen 23/13-4 < düş-me-gınen “düşme”

gül- Ø 21/14-1 “gül”

ōtū- Ø 113/18-2 “otur”

çıl^ı- Ø 123/3-2 “çık”

çalış- Ø 18/16-2 “çalış”

3. Teklik Kişi Çekimi: (-sIn/ -sUn)

yātsın 23/23-2 < yat-sın “yatsın”

kālsın 7/26-4 < kal-sın “kalsın”

gēlsın 26/13-3 < gel-sın “gelsin”

çēksın 14/10-3 < çek-sın “çeksin”

ōlsun 20/2-3 < ol-sın “olsun”

düşsün 12/16-2 < düş-sün “düşsün”

1. Çokluk Kişi Çekimi: (-Ağ/ -AğIn)

şuvarağ 24/14-3 < şuv+ar-ağ “suvaralım”

çalışağ 44/10-3 < çalış-ağ “çalışalım”

şāhlıyağ 50/17-2 < şāhlı-(y)-ağ < şāhla-“saklayalım”

gēdeğ 24/6-3 < gēt-eğ “gidelim”

göreğ 30/32-4 < gör-eğ “görelim”

bārışāğın 30/12-3 < bārış-āğın “barışalım”

gēdēğın 46/21-3 < gēt-ēğın “gidelim”

gülēğın 48/15-1 < gül-ēğın “gülelim”

2. Çokluk Kişi Çekimi: (-In/ -Un/ -vIn/ -vUn)

bāhın 118/11-2 < baḥ-in “bakın”

gēlin 118/11-2 < gel-in “gelin”

yētīrın 46/16-4 < yēt-ir-in “ulaştırın”

şormāvun 105/7-3 < şor-ma-vun “sormayın”

selēvün 5/1-1 < sele-vün “söyleyin”

3. Çokluk Kişi Çekimi: (-sInlAr/ -sUnlAr/ -sInnAr- -sUnnAr)

Metinde sadece bir örnek görülmektedir.

dēşınler 63/2-4, 113/4-4 < dē-sınler “desinler”

2.6.2.1.2. Şekil ve Zaman Çekimleri

2.6.2.1.2.1. Geniş Zaman

Fiillerin her zaman gerçekleştiğini veya yapıldığını göstermek için kullanılır. Dünde yapılmış, bugün yapılıyor ve yarın yapılacak olan fiili ifade eder. Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağızında geniş zaman eki genel olarak (-Ar/ -r)’dır.

Teklik 1. Kişi Çekimi

“r” ünsüzüyle biten fiillerin teklik ve çokluk 1. kişi çekimlerinde geniş zaman ekinin ünlüsü düşmektedir. Ayrıca “l” ve “n” ünsüzüyle biten fiillerde geniş zaman eki “-r” teklik ve çokluk 1. kişi çekimlerinde ilerleyici benzeşme ile bir önceki ünsüze benzeştiğini görmekteyiz (→ İlerleyici Benzeşme, s. 38).

yāndırram 7/20-3 < yan-dır-ar-am “yandırırım”

vurram 112/11-4 < vur-ar-am “vururum”

ollam 9/10-4 < ol-ar-am “olurum”

allam 6/13-1 < al-ar-am “alırım”

çallam 20/13-2 < çal-ar-am “çalırım”

billem 19/7-3 < bil-er-em “bilirim”

güllem 48/18-4 < gül-er-em “gülerim”

güvennem 17/14-4 < güven-er-em “güvenirim”

dayannam 113/3-3 < dayan-ar-am “dayanırım”

yadlaram 118/7-2 < yad+la-r-am “hatırlarım”

yığlaram 27/1-4 < yığ+la-r-am “ağlarım”

sèverem 121/7-4 < sèv-er-em “severim”

Teklik 1. Kişi Olumsuz Çekimi

katmam 114/5-2 < kat-ma-m “katmam”

şalmam 17/12-3 < şal-ma-m “salmam”

kesmem 14/10-2 < kes-me-m “kesmem”

dēğişmem 29/6-3 < dēğiş-me-m “değişmem”

Kerkük ağzının özelliklerinden biri de geniş zamanın olumsuz teklik ve çokluk 1. kişi çekimlerinde “-r” ekinin kullanılmasıdır.

dèmerem 9/1-1 < dè-me-r-em “demem”

içmerem 81/2-4 < iç-me-r-em “içmem”

unutmaram 106/10-4 < unut-ma-r-am “unutmam”

tutmaram 109/1-3 < tut-ma-r-am “tutmam”

Teklik 2. Kişi Çekimi

Kerkük ağzında 2. teklik ve çokluk kişi çekiminde geniş zaman eki “r” düşmektedir.

yanasan 23/13-2 < yan-a-san “yanarsın”

silesen 8/12-1 < sil-e-sen “silersin”

Teklik 2. Kişi Olumsuz Çekimi

Tapmasan 109/2-4 < Tap-ma-san “bulmazsın”

Teklik 3. Kişi Çekimi

Teklik 3. kişi çekiminde geniş zaman eki “-r” bazen düşmektedir.

gēlî 4/6-3 < gel-i “gelir”

ālî 53/3-4 < al-ı “alır”

ahtārî 86/12-3 < ahtar-ı “arar”

bilî 38/7-2 < bil-i “bilir”

ōḥūr 110/10-2 < ōḥu-r “okur”

açar 103/1-3 < aç-ar “açar”

güler 4/17-2 < gül-er “güler”

oynar 80/5-3 < oyna-r “oynar”

sōndürer 8/12-4 < sön-dür-er “söndürür”

gèder 16/1-1 < gèt-er “gider”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi teklik 3. kişi olumsuz çekimi “-mAz” eki ile yapılmaktadır.

ōḥūmaz 63/7-2 < ōḥu-maz “okumaz”

olmaz 1/7-3 < ol-maz “olmaz”

utanmaz 1/23-4 < utan-maz “utanmaz”

toplamaz 113/6-2 < top+la-maz “toplamaz”

şormaz 113/20-2 < sor-maz “sormaz”

kurtulmaz 122/7-4 < kurtul-maz “kurtlmaz”

aldır**maz** 112/5-4 < al-dır-maz “aldırmaz”

gèç**mez** 1/17-2 < gèç-mez “geçmez”

sön**mez** 108/19-4 < sön-mez “sönmez”

gèt**mez** 117/6-2 < gèt-mez “gitmez”

Çokluk 1. Kişi Çekimi

Kerkük ağzında geniş zaman çokluk 1. kişi çekimi için: (→ Teklik 1. Kişi Çekimi, s. 82).

Oyār**ıg** 15/6-3 < Oy-ar-ıg “oyarız”

güll**üg** 52/13-1 < gül-l-üg < gül-er-Ig “güleriz”

Çokluk 1. Kişi Olumsuz Çekimi

Çokluk 1. kişi olumsuz çekimi için: (→ Teklik 1. Kişi Olumsuz Çekimi s. 83).

unūt**mārıg** 24/16-3 < unūt-ma-r-ıg “unutmayız”

ķorķ**mārıg** 93/11-3 < ķorķ-ma-r-ıg “korkmayız”

Çokluk 3. Kişi Çekimi

Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında, Azerbaycan Türkçesinde olduğu gibi gerileyici benzeşmenin etkisiyle “**ll** < **rl**” benzeşmesi görülmektedir.

diy**eller** 34/15-1 < di-y-el-ler “derler”

éd**eller** 110/11-1 < éd-el-ler “ederler”

ķoy**allar** 16/12-3 < ķoy-ar-lar “koyarlar”

ohş**arlar** 9/2-4 < ohşa-r-lar “okşarlar”

şay**arlar** 9/3-2 < şay-ar-lar “sayarlar”

Çokluk 3. Kişi Olumsuz Çekimi

dèmezler 7/29-3 < dè-mez-ler “demezler”

bilmezler 22/20-3 < bil-mez-ler “bilmezler”

diñlemezler 78/18-4 < diñle-mez-ler “dinlemezler”

2.6.2.1.2.2. Şimdiki Zaman

Şimdiki zaman, kullanım veya yapılaş anını bildirir. Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında, şimdiki zaman eki “-r, -Ir, -Ur, -IrI, -UrU” şeklindedir. Olumsuz çekimi ise, -mA fiilden fiil yapma ekinin ünlüsü ile şimdiki zaman ekinin ünlüsü birleşerek -mI/ -mU şeklinde yapılır.

Teklilik 1. Kişi Çekimi

yānıram 12/16-3 < yan-ır-am “yanıyorum”

ķāzıram 108/20-2 < kaz-ır-am “kazıyorum”

sēvırem 7/7-3 < sev-ir-em “seviyorum”

gēzırem 9/10-2 < gez-ir-em “geziyorum”

gölürem 41/21-3 < gül-ür-em “gülüyorum”

ţānıram 29/5-3 < tanı-r-am “tanıyorum”

Teklilik 1. Kişi Olumsuz Çekimi

bilmirem 23/23-3 < bil-mi-r-em “bilmiyorum”

dayānmıram 48/9-4 < dayan-mı-r-am “dayanmıyorum”

görmürem 78/13-3 < gör-mü-r-em “görmüyorum”

düşmürem 110/22-1 < düş-mü-r-em “düşmüyorum”

Teklik 2. Kişi Çekimi

Teklik ve çokluk 2. kişi çekiminde şimdiki zaman ekinin “r” ünsüzü düşmektedir.

dolānısan 115/6-2 < dola-n-ı-san “dolanıyorsun”

gēdişen 70/14-1 < gēt-i-sen “gidiyorsun”

diyişen 21/5-1 < di-(y)-i-sen “diyorsun”

ōluşan 54/1-4 < ol-u-san “oluyorsun”

gōzlıüşen 95/10-3 < gözl-ü-sen < göz+le-ü-sen “gözlüyorsun”

gölüşen 110/23-4 < gül-ü-sen “gülüyorsun”

Teklik 2. Kişi Olumsuz Çekimi

yarāmısan 19/3-4 < yara-mı-san “yaramıyorsun”

sātımısan 114/8-2 < sat-mı-san “satmıyorsun”

aldānımısan 69/4-3 < alda-n-mı-san “aldanmıyorsun”

Teklik 3. Kişi Çekimi

tānırı 115/7-2 < tānı-rı “tanıyor”

bāhırı 4/16-2 < baḡ-ır-ı “bakıyor”

gēliri 8/35-1 < gel-iri “geliyor”

gēdiri 20/6-3 < gēt-iri “gidiyor”

dāmlırı 111/1-2 < dāml-ır-ı < damla-ır-ı “damlıyor”

vēri 102/4-3 < vēr-iri “veriyor”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

kēsmi 1/22-4 < kes-mi-ri “kesmiyor”

ķāzmıřı 32/3-2 < ķaz-mı-rı “kazmıyor”

ētmıřı 42/4-1 < èt-mi-ri “etmiyor”

bitmışı 42/4-4 < bit-mi-ri “bitmiyor”

begēmıřı 111/13-4 < begen-mi-ri “beğenmiyor”

ķōnmıřı 99/8-2 < ķon-mu-ru “konmuyor”

tutmışı 115/10-4 < tut-mu-ru “tutmuyor”

ēnmıřı 111/13-1 < en-mi-ri “inmiyor”

Çokluk 1. Kişi Olumsuz Çekimi

heķlēřmıřıĝ 50/16-4 < heķ+le-ř-mi-r-iĝ “başa çıkamıyoruz”

2.6.2.1.2.3. Görülen Geçmiş Zaman

Önceden kesin yaşanmış bir olayı gösteren zamandır. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında da “-DI, -DU” ekleriyle yapılmaktadır.

Teklik 1. Kişi Çekimi

ķırdım 6/17-1 < ķır-dı-m “kırdım”

yıhıldım 125/5-4 < yıĝ-ıl-dı-m “yıkıldım”

oyāndım 14/12-3 < oyan-dı-m “oyandım”

ķāldım 22/20-2 < ķal-dı-m “kaldım”

yalvārdım 26/15-2 < yalvar-dı-m “yalvardım”

beķlēđim < beķle-di-m “bekledim”

sēvđim 18/3-3 < sēv-di-m “sevdim”

dēđim 33/7-3 < dē-di-m “dedim”

ēgildīm 56/3-2 < ēgil-di-m “ēgildim”

yēdīm 88/7-2 < yè-di-m “yedim”

kōyduīm 7/26-1 < koy-du-m “koydum”

ōhūduīm 36/6-3 < ōhū-du-m “okudum”

vūrdūīm 95/3-2 < vūr-du-m “vurdum”

çıhtīm 8/20-1 < çıh-tı-m “çıktım”

ēktīm 14/6-2 < ek-ti-m “ektim”

bāhtīm 48/16-2 < baht-tı-m “baktım”

sēçtīm 115/9-2 < sēç-ti-m “seçtim”

tuttūīm 108/21-1 < tut-tu-m “tuttum”

uçurttūīm 20/3-1 < uç-ūr-t-tu-m “uçurttum”

düşttūīm 31/4-3 < düş-tü-m “düşüm”

ōptūīm 86/8-3 < öp-tü-m “öptüm”

Teklik 1. Kişi Olumsuz Çekimi

añlamādīm 52/15-3 < añla-ma-dı-m “anlamadım”

doymādīm 108/5-4 < doy-ma-dı-m “doymadım”

tapmādīm 56/6-3 < tap-ma-dı-m “bulmadım”

dadmādīm 63/3-3 < dad-ma-dı-m “tatmadım”

görmēdīm 22/18-4 < gör-me-di-m “görmedim”

bilmedīm 78/12-5 < bil-me-di-m “bilmedim”

Teklik 2. Kişi Çekimi

Kerkük ağzında, görülen geçmiş zamanın teklik ve çokluk 2. kişi ekleri “v” şeklindedir. Bu eklerdeki “v” sesi kendisinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmaktadır (→ düzlük yuvarlaklık uyumu, s. 37).

āldūv 1/12-3 < al-du-v “aldın”

yāndūv 5/15-3 < yan-du-v “yandın”

yıġlādūv 68/1-2 < yıġ+la-du-v “aġladın”

gördūv 110/7-4 < gör-dü-v “gördün”

güldūv 1/12-3 < gül-dü-v “güldün”

sēvdūv 8/19-3 < sēv-dü-v “sevdin”

vērdūv 55/3-3 < vēr-dü-v “verdin”

dōndūv 87/1-4 < dön-dü-v “döndün”

küstūv 75/5-3 < küs-tü-v “küstün”

düştüv 77/15-2 < düş-tü-v “düştün”

gēttūv 116/1-3 < gēt-tü-v “gittin”

kēstūv 77/15-4 < kes-tü-v “kestin”

Teklik 2. Kişi Olumsuz Çekimi

gelmedūv 76/5-4 < gel-me-dü-v “gelmedin”

Teklik 3. Kişi Çekimi

çāldı 102/15-2 < çal-dı “çaldı”

āldı 16/10-2 < al-dı “aldı”

kālđı 21/11-4 < kal-dı “kaldı”

dēldı 78/5-2 < del-di “deldi”

gēldı 30/4-2 < gel-di “geldi”

ōldü 102/6-4 < öl-dü “öldü”

dōldı 91/11-2 < dol-du “doldu”

şōydu 94/10-3 < şoy-du “soydu”

gētti 87/1-1 < gēt-ti “gitti”

bāştı 109/6-4 < baş-tı “bastı”

bırāhtı 1/26-2 < bırahtı “bıraktı”

düştü 12/19-1 < düş-tü “düştü”

büktü 18/6-4 < бүk-tü “büktü”

uçtu 29/1-2 < uç-tu “uçtu”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

dayanmādı 27/5-4 < dayan-ma-dı “dayanmadı”

unutmādı 95/4-4 < unut-ma-dı “unutmadı”

koymādı 100/2-3 < koy-ma-dı “koymadı”

yazmādı 114/2-4 < yaz-ma-dı “yazmadı”

bilmedı 5/2-3 < bil-me-di “bilmedi”

dönmedı 20/3-4 < dön-me-di “dönmedi”

düşmedı 99/5-3 < düş-me-di “düşmedi”

silmedı 72/2-4 < sil-me-di “silmedi”

Çokluk 1. Kişi Çekimi

āldıg 28/4-4 < al-dı-g “aldık”

añlādıg 61/14-3 < añla-dı-g “anladık”

yıglādıg 28/18-2 < yığ+la-dı-g “ağladık”

ōlduğ 30/16-3 < ol-du-g “olduk”

beklēdıg 28/18-3 < bekle-di-g “bekledik”

gōrdüğ 28/18-1 < gör-dü-g “gördük”

düştüğ 20/16-2 < düş-tü-g “düştük”

Çokluk 2. Kişi Çekimi

ēttüvüz 48/17-2 < èt-tü-vüz “ettiniz”

Çokluk 3. Kişi Çekimi

şāldılar 23/14-2 < şal-dı-lar “saldılar”

dēdiler 19/15-3 < dē-di-ler “dediler”

vērdiler 22/17-3 < vēr-di-ler “verdiler”

vurduklar 95/10-2 < vur-du-lar “vurdular”

gōrdüler 79/2-3 < gör-dü-ler “gördüler”

bāştılar 99/6-3 < baş-tı-lar “bastılar”

2.6.2.1.2.4. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Belirli bir geçmişte yapılan fakat sonradan öğrenilen veya kesinliği bilinmeyen bir zamandır. Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında, teklik ve çokluk 1. kişi çekimlerinde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi “-mİş, -mUş”, teklik ve

çokluk 2. kişi çekimlerinde “-İp,-Up”, teklik ve çokluk 3. kişi çekimlerinde ise “-İp, -Up” ve kimi zaman da “-mİş, -mUş” ekleriyle gösterilmektedir.

Teklik 1. Kişi Çekimi

kıl**mış**am 72/9-2 < kıl-mış-am “kılmışım”

ķāz**mış**am 12/1-3 < ķaz-mış-am “kazmışı

yān**mış**am 16/1-3 < yan-mış-am “yanmışım”

uşān**mış**am 17/14-2 < uşan-mış-am “usanmışam”

oĥlān**mış**am 20/11-3 < oĥlan-mış-am “oklanmışım”

iç**mış**em 4/9-2 < iç-miş-em “içmişem”

vēr**mış**em 22/10-4 < vēr-miş-em “vermişim”

tik**mış**em 60/10-3 < tik-miş-em “dikmişim”

ēn**mış**em 30/21-1 < en-miş-em “inmişim”

begēn**mış**em 30/21-4 < begen-miş-em “beğenmişim”

sēv**mış**em 38/12-2 < sēv-miş-em “sevmişim”

ōl**müş**am 13/4-3 < ol-muş-am “olmuşum”

ţut**müş**am 32/4-3 < ţut-muş-am “tutmuşum”

ķōy**müş**am 98/9-4 < ķoy-muş-am “koymuşum”

vūr**ulmüş**am 20/13-1 < vur-(u)-l-muş-am “vurulmuşam”

düş**müş**em 2/4-4 < düş-müş-em “düşmüşüm”

gōr**müş**em 7/3-4 < gör-müş-em “görmüşüm”

Teklik 1. Kişi Olumsuz Çekimi

ķaz**māmış**am 18/19-3 < ķaz-ma-mış-am “kazmamışım”

görmemişem 85/2-4 < gör-me-miş-em “görmemişim”

Teklik 2. Kişi Çekimi

yātūpsan 12/14-4 < yat-ıp-san “uyumuşsun”

dayānūpsan 31/3-4 < dayan-ıp-san “dayanmışsın”

sēvīpsen 8/35-3 < sev-ip-sen “sevmişsin”

içīpsen 17/11-2 < iç-ip-sen “içmişsin”

gēlīpsen 41/13-2 < gel-ip-sen “gelmişsin”

girīpsen 8/38-1 < gir-ip-sen “giymişsin”

kōnūpsan 7/23-3 < kon-up-san “konmuşsun”

ōyūpsan 19/3-2 < oy-up-san “oymuşsun”

Teklik 3. Kişi Çekimi

a) -mİş, -mUş çekimi

çıhīmış 28/14-2 < çıh-mış “çıkılmış”

dayānmış 18/13-2 < dayan-mış “dayanmış”

bezētīmış 30/7-2 < beze-t-miş “bezemiş”

dişlēmış 85/11-3 < diş+le-miş “dişlemiştir”

şālīmış 85/11-4 < şal-mış “salmış”

vūrūmış 85/11-2 < vūr-muş “vurmuş”

tūtūmış 73/9-2 < tūt-muş “tutmuş”

gōrmūş 6/4-4 < gör-müş “görmüş”

b) -İp, -Up çekimi

kārīşıp 2/4-2 < kārış-ıp “karışmış”

dādīp 124/13-4 < dad-ıp “tatmış”

yātūp 5/7-2 < yat-ıp “uyumuş”

kālīp 8/3-2 < kal-ıp “kalmış”

bāhīp 49/2-2 < baḥ-ıp “bakmış”

girīp 8/25-1 < gir-ip “giymiş”

çēkīp 6/5-2 < çek-ip “çekmiş”

bitīp 8/23-2 < bit-ip “bitmiş”

dölup 34/12-2 < dol-up “dolmuş”

tutup 89/3-2 < tut-up “tutmuş”

köyup 114/12-3 < koy-up “koymuş”

düşüp 38/3-2 < düş-üp “düşmüş”

küsüp 53/4-2 < küs-üp “küsmüş”

görüp 93/14-2 < gör-üp “görmüş”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

yātmyıp 112/4-2 < yat-mı-(y)-ıp “yatmamış”

ķālmıyıp 8/3-3 < ķal-mı-(y)-ıp “kalmamış”

Çokluk 3. Kişi Çekimi

ōluplar 30/29-6 < ol-up-lar “olmuşlar”

2.6.2.1.2.5. Gelecek Zaman

Gelecek sürede gerçekleşme durumunu bildiren zamandır. Kerkük ağzında – “AcAğ” ekiyle yapılmaktadır.

Teklik 2. Kişi Çekimi

gēdeceğsen 61/14-3 < gēt-eceğ-sen “gideceksin”

Teklik 3. Kişi Çekimi

ķalacağ 86/6-4 < ķal-acağ “kalacak”

geleceğ 101/11-4 < gel-eceğ “gelecek”

2.6.2.1.2.6. Emir Kipi

Emir kipi, emretme, tehdit, söz dinlendirme vb. anlamları taşıyan bir kiptir. Türkiye Türkçesinde görüldüğü gibi Kerkük ağzında da her kişinin ayrı ayrı ekleri bulunmaktadır:

Teklik 1. Kişi Çekimi

Kerkük ağzında, emir kipi teklik 1. kişi çekimi Türkiye Türkçesindeki “AyIm” ekinin kısaltmış şekli olarak (-Im/ -Um) ekiyle yapılmaktadır. (-Im/ -Um) eki, Eski Türkçede de olduğu gibi hem emir kipi hem de istek kipi görevini karşılamaktadır.

āçım 112/4-3 < aç-ım “açayım”

ķālım 43/17-4 < kal-ım “kalayım”

gēdım 6/3-4 < gèt-im “gideyim”

çēvırım 114/7-4 < çēvır-im “çevireyim”

ōhuyım 27/12-2 < ōhı-(y)-um “okuyayım”

öpüm 113/4-3 < öp-üm “öpeyim”

ķurtulım 86/3-4 < ķurtul-um “kurtulayım”

düzüm 27/12-2 < düz-üm “düzeyim”

düşünüm 62/5-2 < düşün-üm “düşüneyim”

görüm 53/7-2 < gör-üm “göreyim”

Teklik 2. Kişi Çekimi

Kerkük ağzında, emir kipi teklik 2. kişi çekimi iki şekilde yapılmaktadır:

a) Eksiz olarak sadece fiil tabanıyla:

göl- ø 21/14-1 “göl”

çal- ø 78/13-2 “çal”

çıh- ø 123/3-2 “çık”

çalış- ø 18/16-2 “çalış”

tök- ø 66/2-3 “dök”

gèt- ø 107/3-4 “git”

sil- ø 79/3-2 “sil”

vèr- ø 79/8-3 “ver”

b) Fiile (-gInAn, kInAn) eklerini getirerek:

ātılgınan 70/4-3 < at-ıl-gınan “atıl”

çalışgınan 88/1-4 çalış-gınan “çalış”

gülgünen 40/8-6 gül-günen “gül”

uygunan 33/7-3 < uy-gunan “uy”

sātkınan 121/1-3 < sat-kınan “sat”

bırāhkınan 52/10-4 < bırak-kınan “bırak”

Teklik 2. Kişi Olumsuz Çekimi

şalma 112/12-4 < şal-ma “salma”

ķonma 114/6-3 < ķon-ma “konma”

uyma 116/10-3 < uy-ma “uyuma”

baħma 16/3-3 < bah-ma “bakma”

egme 17/7-4 < eg-me “eğme”

çekme 21/5-3 < çek-me “çekme”

yème 44/7-3 < yè-me “yeme”

sèvme 52/7-3 < sèv-me “sevme”

düşmēginen 23/13-4 < düş-me-ginen “düşme”

dermēginen 110/23-2 < der-me-ginen “derme”

Teklik 3. Kişi Çekimi

(-sIn/ -sUn) ekiyle gösterilmektedir:

yātsın 23/23-2 < yat-sın “yatsın”

ķālsın 7/26-4 < kal-sın “kalsın”

gēlsın 26/13-3 < gel-sin “gelsin”

çēksın 14/10-3 < çek-sin “çeksin”

ōlsun 20/2-3 < ol-sun “olsun”

düşsün 12/16-2 < düş-sün “düşsün”

vursun 23/24-2 < vur-sun “vursun”

gōmsün 108/10-4 < göm-sün “gömsün”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

añlamāsın 2/10-4 < añla-ma-sın “anlamasın”

ķalmāsın 4/1-4 < kal-ma-sın “kalmasın”

durmāsın 23/16-4 < dur-ma-sın “durmasın”

gētmēsın 50/17-3 < gēt-me-sin “gitmesin”

incītmēsın 6/18-4 < incī-t-me-sin “incitmesin”

vērmēsın 8/33-2 < vēr-me-sin “vermesin”

Çokluk 1. Kişi Çekimi

Emir kipi çokluk 1. kişi çekimi (-Ağ/ -AğIn) ekiyle gösterilmektedir. Bu ek aynı zamanda istek kipi çokluk 1. kişi çekimini de karşılmaktadır.

şuvarağ 24/14-3 < şuv+ar-ağ “suvaralım”

çalışağ 44/10-3 < çalış-ağ “çalışalım”

şāhlyāğ 50/17-2 < şāhly-(y)-ağ < şāhla-(y)-ağ “saklayalım”

olaşağ 110/1-2 < olaş-ağ “ulaşalım”

çıhağ 110/1-3 < çıh-ağ “çıkalım”

gezeğ 110/1-4 < gez-eğ “gezelim”

gèdeğ 24/6-3 < gèt-eğ “gidelim”

göreğ 30/32-4 < gör-eğ “görelim”

bārışāğın 30/12-3 < bārış-āğın “barışalım”

kırāğın 44/10-3 < kır-āğın “kıralım”

kurāğın 110/3-2 < kur-āğın “kuralım”

gèdēğın 46/21-3 < gèt-ēğın “gidelim”

gülēğın 48/15-1 < gül-ēğın “gülelim”

silēğın 48/15-2 < sil-ēğın “silelim”

Çokluk 1. Kişi Olumsuz Çekimi

kēsmiyeğ 24/14-4 < kes-mi-(y)-eğ “kesmeyelim”

Çokluk 2. Kişi Çekimi

(-In/ -Un/ -vIn/ -vUn) ekleriyle gösterilmektedir.

bāhın 118/11-2 < baḥ-ın “bakın”

āşın 80/3-4 < aş-ın “asın”

gēlın 118/11-2 < gel-in “gelin”

yētīrın 46/16-4 < yèt-ir-in “ulaştırın”

selēvün 5/1-1 < sele-vün “söyleyin”

diñlēvün 82/5-2 < diñle-vün “dinleyin”

Çokluk 2. Kişi Olumsuz Çekimi

şormāvun 105/7-3 < şor-ma-vun “sormayın”

dalmāvun 30/26-3 < dal-ma-vun “dalmayın”

ètmēvün 22/10-3 < èt-me-vün “etmeyin”

Çokluk 3. Kişi Çekimi

(-sInlAr/ -sUnlAr/ -sInnAr- -sUnnAr) ekleriyle gösterilmektedir. Metinde sadece bir örnek görülmektedir.

dēşinler 63/2-4, 113/4-4 < dē-sinler “desinler”

2.6.2.1.2.7. Dilek-Şart Kipi

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Kerkük ağzında da “-sA” ekiyle gösterilmektedir.

Teklik 1. Kişi Çekimi

baḥsam 4/13-4 < baḥ-sa-m “baksam”	āşılṣam 23/14-4 < āşıl-sa-m “asılsam”
ḳalsam 28/10-3 < ḳal-sa-m “kalsam”	olsam 110/8-4 < ol-sa-m “olsam”
aḥsam 112/4-4 < aḥ-sa-m “açsam”	dēsem 7/20-1 < dē-se-m “desem”
görsem 9/10-3 < gör-se-m “görsem”	çeksem 18/17-4 < çek-se-m “çeksem”
ölsem 102/7-3 < öl-se-m “ölsem”	vērsem 114/13-4 < vēr-se-m “versem”
öpsem 44/2-3 <öp-se-m “öpsem”	dişleşem 44/2-4 < diş+le-se-m “ısırsam”
ḳāldırsam 6/8-4 < ḳal-dır-sa-m “kaldırsam”	
dayansam 99/8-4 < daya-n-sa-m “dayansam”	
doğransam 9/1-3 < doğra-n-sa-m “doğransam”	
vazgêçsem 80/3-3 < vazgêç-se-m “vazgeçsem”	

Teklik 1. Kişi Olumsuz Çekimi

görmesem 1/10-4 < gör-me-se-m “görmesem”

dēmesem 24/3-4 < dē-me-se-m “demesem”

Teklik 2. Kişi Çekimi

vürsav 31/1-4 < vur-sa-v “vursan”

başsav 1/18-3 < baş-sav “batsan”

şahlansav 7/28-3 < şahla-n-sa-v “saklansan”

alsav 101/13-3 < al-sa-v “alsan”

satsav 76/4-2 < sat-sa-v “satsan”

āyırřsav 12/11-3 < āyırř-sa-v < āyır-(ı)-l-sa-v “ayırşsan”

gezsev 22/19-3 < gez-sev “gezsen”

görsev 105/2-3 < gör-se-v “görsen”

düşsev 23/17-3 < düş-se-v “düşsen”

eksev 18/15-2 < ek-se-v “eksen”

girsev 68/1-3 < gir-se-v “girsev”

gêtsev 100/4-3 < gêt-se-v “gitsen”

Teklik 3. Kişi Çekimi

yışsa 1/24-3 < yış-sa “yıkısa”

vürsa 6/21-2 < vur-sa “vursa”

başsa 8/8-2 < baş-sa “bakısa”

çışsa 36/10-2 < çış-sa “çııkısa”

dolansa 51/7-4 < dola-n-sa “dolansa”

yansa 108/15-1 < yan-sa “yansa”

ölse 111/10-3 < öl-se “ölse”

gelse 1/8-3 < gel-se “gelse”

gêtse 11/2-4 < gêt-se “getse”

gösterse 98/11-3 < göster-se “gösterse”

gölse 57/2-4 < gül-se “gülse”

içse 124/13-4 < iç-se “içse”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

olmasa 39/30-4 < ol-ma-sa “olmasa”

sağaltmasa 82/14-4 < sağ+al-t-ma-sa “sağaltmasa”

êřitmese 113/12-4 < êřit-me-se “işitmese”

Çokluk 1. Kişi Çekimi

olsağ 93/13-3 < ol-sa-ğ “olsak”

vërseğ 30/27-4 < vër-se-ğ “versek”

Çokluk 2. Kişi Çekimi

ķırsāvūz 32/4-4 < ķır-sa-vuz “ķırsanız”

Çokluk 3. Kişi Çekimi

dağlasalar 44/13-1 < dağla-sa-lar “dağlasalar”

çihartsalar 94/6-4 < çih-ar-t-sa-lar “çıkarsalar”

vursalar 106/10-3 < vur-sa-lar “vursalar”

bilseler 75/8-4 < bil-se-ler “bilseler”

dēseler 53/4-1 < dē-se-ler “deseler”

vērseler 5/3-3 < vēr-se-ler “verseler”

2.6.2.1.2.8. İstek Kipi

İstenilen bir fiili ifade eder. Türkiye Türkçesinde olduğu gibi Kerkük ağzında da istek kipi eki “-A”dır. Ancak 1. ve 3. teklik ve çokluk kişi çekimlerinde emir kipi ile aynı eklerin kullanıldığı görülmektedir.

Teklik 1. Kişi Çekimi

(-Im/ -Um) ekiyle yapılmaktadır. (→ Emir Kipi Teklik 1. Kişi Çekimi, s. 94)

ķālīm 56/5-4 < ķal-ım “kalayım”

gēlīm 8/39-3 < gel-im “geleyim”

düşüm 23/9-4 < düş-üm “düşeyim”

gōrüm 12/21-2 < gör-üm “göreyim”

Teklik 2. Kişi Çekimi

yāşıyasan 43/18-2 < yāşı-(y)-a-san < yaş+a-(y)-a-san “yaşayasın”

düşesen 2/6-7 < düş-e-sen “düşesin”

Teklik 3. Kişi Çekimi

Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında istek kipi teklik 3. kişi çekimi, genellikle emir kipi teklik 3. kişi çekiminde kullanılan (-**sIn/ -sUn**) ekiyle gösterilmektedir (→ Emir Kipi Teklik 3. Kişi Çekimi, s. 95).

Bazı zamanlarda Türkiye Türkçesindeki gibi “-A” ekiyle gösterildiği de görülmektedir:

şora 75/7-2 < şor-a “sora”

şaya 74/2-2 < şay-a “saya”

dala 75/4-2 < dal-a “dala”

gele 74/2-2 < gel-e “gele”

düşüne 75/4-2 < düşün-e “düşüne”

güle 60/1-2 < gül-e “güle”

Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında istek kipi çokluk 1. ve 3. kişi çekimleri, emir kipi çokluk 1. ve 3. kişi çekiminde kullanılan aynı ekler ile yapılmaktadır. (→ Emir Kipi Çokluk 1. ve 3. Kişi Çekimleri s. 96-97)

2.6.2.1.2.9. Gereklilik Kipi

Gerçekleşmesi gereken bir duruma işaret eder. Türkiye Türkçesinde “-**mAlI**” ekiyle yapılırken Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında istek kipinin önüne “**gerek**” kelimesi getirilerek yapılır.

Teklik 1. Kişi Çekimi

gerek ölüm 102/12-4 “ölmeliyim”

Teklik 3. Kişi Çekimi

gerek kanasan 46/12-4 “kanmalısın”

Teklik 3. Kişi Çekimi

gerek sēvsın 102/14-4 “sevmeli” **gerek** bilsın 18/19-2 “bilmeli”

2.6.2.1.3. Fiillerin Birleşik Çekimleri

Birden fazla kipten oluşan fiillerdir.

2.6.2.1.3.1. Hikâye

2.6.2.1.3.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Kişi Çekimi

yıǵlārdım 6/7-4 < yıǵ+la-r-dı-m “aǵlardım”

Teklik 1. Kişi Olumsuz Çekimi

olmāzdım 12/7-3 < ol-maz-dı-m “olmazdım”

bilmēzdım 111/7-3 < bil-mez-di-m “bilmezdim”

věrmēz idim 14/8-3 < vēr-mez i-dı-m “vermez idim”

egmēzdım 124/11-3 < eg-mez-di-m “eğmezdim”

Teklik 3. Kişi Çekimi

yazārdı 111/7-4 < yaz-ar-dı “yazardı”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

almāzdı 96/13-4 < al-maz-dı “almazdı”

2.6.2.1.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Teklik 1. Kişi Çekimi

nētmıştım 15/4-3 < ne èt-miş-ti-m “ne etmiştim”

2.6.2.1.3.1.3. İstek Kipinin Hikâyesi

Teklik 1. Kişi Çekimi

olāydım 6/4-1 < ol-a-(y)-dı-m “olaydım”

durāydım 10/7-3 < dur-a-(y)-dı-m “duraydım”

ıtutāydım 10/8-3 < ıtut-a-(y)-dı-m “tutaydım”

alāydım 21/1-1 < al-a-(y)-dı-m “alaydım”

çalāyđım 21/1-2 < çal-a-(y)-dı-m “çalaydım”

çāğırāyđım 21/1-2 < çağır-a-(y)-dı-m “çağıraydım”

dolaşāyđım 21/3-4 < dola-ş-a-(y)-dı-m “dolaşaydım”

aşāyđım 21/3-1 < aş-a-(y)-dı-m “aşaydım”

olaşāyđım 21/3-2 < olaş-a-(y)-dı-m “ulaşaydım”

gêçēyđım 108/16-1 < geç-e-(y)-di-m “geçeydim”

öpēyđım 19/2-3 <öp-e-(y)-di-m “öpeydim”

biçēyđım 108/16-4 < biç-e-(y)-di-m “biçeydim”

girēyđım 21/3-3 < gir-e-(y)-di-m “gireydim”

sêçēyđım 108/16-2 < seç-e-(y)-di-m “seçeydim”

Teklik 3. Kişi Çekimi

şārılāyđı 45/3-4 < şar-(ı)-l-a-(y)-dı “sarılaydı”

yazāyđı 99/3-4 < yaz-a-(y)-dı “yazaydı”

yanāyđı 100/6-2 < yan-a-(y)-dı “yanaydı”

olāyđı 99/1-1 < ol-a-(y)-dı “olaydı”

ōhuyāyđı 99/3-4 < ōhuy-(y)-a-(y)-dı “okuyaydı”

gōrūlēyđı 45/3-2 < gör-(ü)-l-e-(y)-di “görülemdi”

edēyđı 4/16-3 < ed-e-(y)-dı “edeydi”

sêvēyđı 116/2-2 < sev-e-(y)-di “seveydi”

Çokluk 1. Kişi Çekimi

kesēyđıg 4/2-3 < kes-e-(y)-di-ğ “kesseydik”

2.6.2.1.3.1.4. Dilek-Şart Kipinin Hikâyesi

Teklik 1. Kişi Çekimi

bilsēydīm 14/8-3 < bil-se-(y)-di-m “bilseydim”

Teklik 1. Kişi Olumsuz Çekimi

sepmesēydīm 101/9-3 < sep-me-se-(y)-di-m “serpmeseydim”

görmesēydīm 56/3-3 < gör-me-se-(y)-di-m “görmeseydim”

Teklik 2. Kişi Çekimi

baḥsāyduv 124/11-4 < baḥ-sa-(y)-du-v “baksaydın”

Teklik 3. Kişi Çekimi

olsāydı 96/13-3 < ol-sa-(y)-dı “olsaydı”

2.6.2.1.3.2. Şart

2.6.2.1.3.2.1. Geniş Zamanın Şartı

Teklik 1. Kişi Çekimi

vazgēçersem 88/7-4 < vazgēç-er-se-m “vazgeçersem”

sēversem 93/16-4 < sēv-er-se-m “seversem”

Teklik 1. Kişi Olumsuz Çekimi

sēvmezsem 61/3-3 < sēv-mez-se-m “sevmezsem”

Teklik 2. Kişi Çekimi

aḡlarsav 8/13-3 < aḡla-r-sa-v “aḡlarsan”

baḡarsav 15/5-3 < baḡ-ar-sa-v “bakarsan”

daḡlarsav 22/3-4 < daḡla-r-sav “daḡlarsan”

şorarsav 50/1-3 < şor-ar-sav “sorarsan”

ararsav 78/7-4 < ara-r-sa-v “ararsan”

tutarsav 85/8-3 < tut-ar-sa-v “tutarsan”

sèversev 8/16-3 < sèv-er-se-v “seversen”

içersev 16/3-2 < iç-er-se-v “içersen”

kiyersev 111/5-3 < kıy-er-se-v “kıyarsan”

Teklik 2. Kişi Olumsuz Çekimi

İnanmazsav 46/7-4 < İnan-maz-sa-v “inanmazsan”

göstermezsev 20/16-3 < göster-mez-se-v “göstermezsen”

Teklik 3. Kişi Çekimi

ağlarsa 55/4-3 < ağla-r-sa “ağlarsa”

avlarsa 5/8-3 < av+la-r-sa “avlarsa”

uyarsa 7/2-3 < uy-ar-sa “uyarsa”

şahlarsa 10/6-3 < şahla-r-sa “saklarsa”

çalarsa 13/1-3 < çal-ar-sa “çalarsa”

kırarsa 17/7-3 < kır-ar-sa “kırarsa”

atarsa 96/8-4 < at-ar-sa “atarsa”

açarsa 103/1-3 < aç-ar-sa “açarsa”

vurarsa 112/11-3 < vur-ar-sa “vurarsa”

gülerse 20/12-3 < gül-er-se “gülerse”

geçerse 74/12-3 < geç-er-se “geçerse”

çekerse 106/8-3 < çek-er-se “çekerse”

girerse 110/9-4 < gir-er-se “girerse”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

almazsa 12/2-3 < al-maz-sa “almazsa”

yaramazsa 102/5-3 < yara-maz-sa “yaramazsa”

etmezse 53/10-3 < et-mez-se “etmezse”

Çokluk 1. Kişi Çekimi

vèrerseğ 47/3-4 < vèr-er-se-ğ “verirsek”

2.6.2.1.3.2.2. Şimdiki Zamanın Şartı

Teklik 2. Kişi Çekimi

ālırsav 13/3-3 < al-ır-sa-v “alıyorsan”

Teklik 3. Kişi Çekimi

ķālırsa 94/9-3 < ķal-ır-sa “kalıyorsa”

Teklik 3. Kişi Olumsuz Çekimi

yarāmırsa 41/4-3 < yara-mır-sa “yaramıyorsa”

2.6.2.1.3.2.3. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Teklik 3. Kişi Çekimi

ōldıysa 112/3-3 < ol-du-y-sa “olduysa”

2.6.2.2. İsim-Fiiller

“-İş, -mA, -mAğ” fiilden isim yapma ekleriyle türetilen ve fiildeki oluşun, kılışın ve durumun ismi olan kelimelerdir.

2.6.2.2.1 -İş

Örnekler için → 2.1.3.19

2.6.2.2.2. -mA

Örnekler için →2.1.3.14.

2.6.2.2.3. -mAğ

Örnekler için →2.1.3.15.

2.6.2.3. Sıfat-Fiiller

Fiillere belirli ekler getirilerek yapılan ve cümlede sıfat olarak kullanılan fiil şekilleridir. Niteleme sıfatı olarak kabul görürler.

2.6.2.3.1. -An

çalışan 112/2-3 < çalış-an “çalışan”

şoran 113/19-4 < şor-an “soran”

kalmıyanlar 22/20-4 < kal-ma-(y)-an+lar “kalmayanlar”

alan 9/6-2 < al-an “alan”

yandırın 100/6-3 < yan-dır-an “yandıran”

duran 43/1-1 < dur-an “duran”

gülen 74/6-4 < gül-en “gülen”

sèven 95/2-4 < sèv-en “seven”

2.6.2.3.2. -DIĞ/ -DUĞ

yazdığım 76/2-3 < yaz-dığ+ım “yazdığım”

vērdiğūv 8/29-2 < vēr-diğ+ūv “verdiğin”

vurduğuv 34/4-3 < vur-duğ+uv “vurduğun”

gördüğüm 85/2-3 < gör-düğ+üm “gördüğüm”

attığuv 27/2-3 < at-tığ+uv “attığın”

ēttiğim 65/8-3 < ēt-tiğ+im “ettiğim”

tuttuğu 15/5-2 < tut-tuğ+u “tuttuğu”

düştüğüm 91/2-4 < düş-tüğ+üm “düştüğüm”

2.6.2.3.3. -mİş/ -mUş

ātılmış 6/2-2 < at-ıl-mış “atılmış”

āyırılmış 12/19-4 < āyır-ıl-mış “ayrılmış”

ēzilmiş 75/10-4 < ez-il-miş “ezilmiş”

görmüş 6/4-4 < gör-müş “görmüş”

2.6.2.3.4. -mAz

kırılmaz 18/15-4 < kır-ıl-maz “kırılmaz”

görmez 101/2-3 < gör-mez “görmez”

2.6.2.4. Zarf-Fiiller

Fiillere belirli ekler getirilerek yapılan ve cümlede zarf olarak kullanılan fiil şekilleridir. Metinde tespit edilen zarf-fiiller şöyledir:

2.6.2.4.1. -IncA/ -UncA

ālınca 67/4-2 < al-ınca “alınca”

ķālınca 55/2-4 < ķal-ınca “kalınca”

dēgince 18/18-4 < deg-ince “değince”

vūrunca 28/7-4 < vūr-unca “vurunca”

bulunca 21/6-3 < bul-unca “bulunca”

ōlünce 70/10-4 < öl-ünce “ölünce”

gōrünce 108/13-4 < gör-ünce “görünce”

2.6.2.4.2. -AndA

soranda 1/5-3 < sor-anda “sorduğunda”

ṭutanda 23/19-3 < ṭut-anda “tuttuğunda”

olandav 44/3-3 < ol-anda+v “olduğunda”

ķāvuşanda 57/5-3 < ķāvuş-anda “kavuştuğunda”

baḥandam 80/9-4 < baḥ-anda+m “baktığımda”

açanda 118/9-3 < aç-anda “açtığımda”

yıḡlyandam 110/23-4 < yıḡlı-(y)-anda+m < yıḡ+la-(y)-anda+m “ağladığımda”

oyanda 58/2-3 < oy-anda “oyduğunda”

ķurandav 72/5-3 < ķur-anda+v “kurduğunda”

tökende 70/8-3 < tök-ende “döktüğünde”

gōrüşendeḡ 86/7-3 < gör-üş-ende+ḡ “görüştüğümüzde”

düşendem 111/14-3 < düş-ende+m “düştüğümde”

gülendev 93/7-3 < gül-ende+v “güldüğünde”

itende 8/29-3 < it-ende “kaybolduğunda”

2.6.2.4.3. -A...-A

baḥa baḥa 111/3-4 < baḥ-a baḥ-a “baka baka”

yana yana 31/5-2 < yan-a yan-a “yana yana”

yaza yaza 41/6-4 < yaz-a yaz-a “yaza yaza”

doya doya 48/1-4 < doy-a doy-a “doya doya”

çeke çeke 69/1-4 < çek-e çek-e “çeke çeke”

güle güle 23/1-4 < gül-e gül-e “güle güle”

2.6.2.4.4. -DIğÇA/ -DUğÇA

yāndığça 7/5-2 < yan-dığça “yandıkça” dēdiğçe 125/6-3 < de-diğçe “dedikçe”

gōrdüğçe 14/6-4 < gör-düğçe “gördükçe” bāhtığça 34/21-4 < baht-ığça “baktıkça”

İçtiğçe 18/5-4 < İç-tiğçe “içtikçe”

2.6.2.4.5. -AnI

Türkiye Türkçesinde bulunan –**AI** zarf fiil eki, Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında (**n** < **I**) değişmesine uğrayarak -**AnI** olarak kullanıldığı görülmektedir.

kalānı 41/2-3 < kal-ānı “kalalı” āyrılānı 17/2-3, 103/5-3 < āyrıl-ānı “ayrılalı”

düşēni 32/8-4 < düş-ēni “düşeli” emēni 78/6-4 < em-ēni “emeli/ emmek”

2.6.2.4.6. -mAdAn

tānımadan 107/5-3 < tānı-madan “tanımadan”

almadan 79/5-4 < al-madan “almadan”

dadmadan 97/2-4 < dad-madan “tatmadan”

bilmeden 46/4-3 < bil-meden “bilmeden”

öpmeden 73/7-3 <öp-meden “öpmeden”

dişlemeden 73/7-3 < dişle-meden “ısırmadan”

içmeden 83/2-3 < iç-meden “içmeden”

silmeden 94/11-3 < sil-meden “silmeden”

2.6.2.4.7. -ken

Sadece i- yardımcı fiiline gelen bir ektir.

durarken 8/37-3 < durar iken “durur iken”

şaynarken 85/10-4 < şaynar iken “öter iken”

döğmüş iken 91/12-3 “doğmuş iken”

2.7. Edatlar

Edatlar, tek başlarına anlamları olmayan ancak kendilerinden önce gelen isim ve isim soylu kelime ve kelime gruplarıyla ilgi kurabilen sözlerdir. Kerkük ağzındaki edatlar, Türkiye Türkçesinde olduğu gibidir. Görev açısından farklılık göstermezler. Yalnız fonetik farkları vardır.

2.7.1. İşlevlerine Göre Edatlar

2.7.1.1. Beraberlik Bildiren Edatlar

Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında beraberlik bildiren edatlar şunlardır: (+DAn/ +nAn “ile”, **barabar** “beraber” ve **biryerde** “birlikte”).

Kerkük ağzında, “ile” edatı, ekleşme ve ses benzeşmesi sonucu “+DAn/ +nAn” şeklinde sadece ekleşmiş olarak kullanılmaktadır.

İncelenen metinde beraberlik bildiren edatlar arasından sadece (+DAn/ +nAn “ile”) edatı yer almaktadır:

çoğlardan 113/7-3 < çoğ+lar+dan “çok kimseler ile”

sēnūvden 108/18-3 < sen+üv+den “senin ile”

şāğlıgtan 39/16-4 < sağ+lığ+tan “sağlık ile”

oyannan 105/1-4 < oy-an+nan “oyan ile”

‘elemnen 80/5-3 < ‘elem+nen “el âlem ile”

2.7.1.2. Sebep ve Maksat Bildiren Edatlar

İncelenen metinde “için” ve “diye” edatları görülmektedir.

bir merd için 4/15-4 “bir mert için” rākı diye 8/38-3 “rakı diye”

“için” edatı, Kerkük ağzında genellikle bitişik ve başındaki “i” ünlüsü düşerek “çIn/ çUn” şeklinde yazıldığı görülür (→ İki Kelimenin Birleşmesi Sonucu Ünlü Düşmesi, s. 41). Bazı zamanlarda da sondaki “n” ünsüzü düşerek “çI/ çU” şekli de görülmektedir.

maḫṣādımçın 33/2-3 < maḫṣādım için “maksadım için”

yārçın 68/1-4 < yar için “yar için”

mēnımçın 95/5-4 < mēnım için “benim için”

şerēfıyçın 108/15-3 < şerēfı için “şerefi için”

işçın 88/2-2 < iş için “iş için”

gölüyçün 22/6-4 < gülü için “gülü için”

Ḥurmātu’yçun 81/1-3 < Ḥurmātu için “Hurmatu için”

ōḥuyçun 1/3-4 < ōḥu için “ok için”

gölçü 34/9-4 < gül için “gül için”

2.7.1.3. Benzerlik Bildiren Edatlar

Kerkük ağzında benzerlik bildiren edatlar, Türkiye Türkçesindeki “gibi” anlamında olan “tēki, tēkin, kimin” edatlarıdır.

mēnım kimin 9/2-3 “benim gibi”

hayva kimin 43/20-3 “ayva gibi”

güneş kimin 93/15-2 “güneş gibi”

dilim kimin 109/2-4 “dilim gibi”

hüsnev tēki 3/2-4 “güzelliğin gibi”

sinem tēki 18/3-2 “sinem gibi”

‘elem tēki 93/14-3 “el âlem gibi”

mumlar tēkin 7/1-4 “mumlar gibi”

hençer **tēkin** 112/9-3 “hançer gibi”

ağac **tēkin** 108/2-3 “ağaç gibi”

2.7.1.4. Başkalık Bildiren Edatları

Başkalık ifadesi taşıyan edatlardır. Metinde geçenler şöyledir:

başka 41/5-4, 48/12-4, 51/10-3, 76/3-4 “başka”

2.7.1.5. Zaman Bildiren Edatları

bunнан **evvel** 27/4-3 “bundan evvel”

bir an **evvel** 26/6-3 “bir an evvel”

yardan **şora** 23/10-4, 75/7-4 “yardan sonra”

sèvennen **bēri** 8/34-3 “sevdiğimden beri”

2.7.1.6. Yön Bildiren Edatlar

kelbe **ķārşî** 8/6-4 “kalbe karşı”

yanaga **ķārşî** 10/7-4 “yanaga karşı”

dağa **ķārşî** 112/1-4 “dağa karşı”

yadlara **ķārşî** 124/10-4 “düşmanlara karşı”

2.8. Bağlaçlar

Bağlaçlar; kelimeleri, kelime gruplarını, cümleleri ve bazen de paragrafları biçim ve anlam yönüyle birbirine bağlayan kelimelerdir.

2.8.1. Sıralama Bağlaçları

İle (+DAn/ +nAn) bağlacı:

Türkiye Türkçesindeki “ile” bağlacı, “ile” edatı gibi Kerkük ağzında (+DAn/ +nAn) şeklinde ekleşmiş olarak görülmektedir (→ Beraberlik Bildiren Edatlar s. 110).

vēr balţay**dan** bēlîmî 115/1-2 “balta ile belimi ver”

bîlbîl**den** baġvan bilî 9/23-4 “bûlbûl ile bahçıvan bilir”

Ferhad’**tan** Şirîn kimîñ 38/6-4 “Ferhat ile Şirin gibi”

çek bu dert**ten** Һesrēti 51/9-3 “çek bu dert ile hasreti”

āltun**nan** sağ almāzıñ 43/13-4 “altın ile sağ elmasın”

menn**en** yārım kāvuştıǵ 107/4-3 “benle yarım kavuştuk”

hem...hem bağlacı:

hem ҡeymēǵti **hem** kere 8/31-4 “hem kaymaktır hem tereyaǵı”

hem õǵu **hem** yaz añla 43/4-2 “hem oku hem yaz anla”

hem ƙabıbtı **hem** melhem 51/6-3 “hem doktordur hem merhem”

dA...dA bağlacı:

bı **da** biz bı **da** meydan 93/11-4 “bu da biz bu da meydan”

ister...ister bağlacı:

ister yıǵla **ister** gül 46/18-4 “ister ağla ister gül”

ne...ne bağlacı:

ne din ҡöydu **ne** iman 8/18-4 “ne din koydu ne iman”

ne çerşembe **ne** şalı 75/9-2 “ne çarşamba ne salı”

ne zavk kālıp **ne** camal 77/10-4 “ne zevk kalmış ne güzellik”

ne cumbıtam **ne** gülem 80/2-2 “ne goncayım ne gülüm”

ne dert ara **ne** yara 85/7-2 “ne dert ara ne yara”

2.8.2. Kuvvetlendirme Bağlaçları

Kendilerinden önce veya sonra gelen kelimeleri kuvvetlendiren bağlaçlardır.

dA bağlacı:

o **da** yanar 4/7-4 “o da yanar”

õnu **da** 6/29-4 “onu da”

yanāǵuv **da** 6/30-4 “yanağın da”

polat **da** 35/5-3 “polat da”

bū **da** 93/11-2 “bu da”

yar **da** 94/16-4 “yar da”

dağ **da** 99/6-4 “dağ da”

gōzümde **de** 65/6-4 “gözümde de”

ölse **de** 100/5-4 “ölse de”

sen **de** 107/4-4 “sen de”

mēnīm **de** “benim de”

düş **de** 1/7-4 “düş de”

gètse **de** 11/2-4 “gitse de”

kül **de** 110/17-4 “kül de”

ise bağlacı:

dost **ise** 34/11-4 “dost ise”

bağ **ise** 12/11-2 “bağ ise”

içerimse 96/1-4 “içim ise

özüyse 43/24-4 “kendisi ise”

2.8.3. Karşılaştırma Bağlaçları

çerşembe **ye de** şālī 95/2-2 “çarşamba ya da salı”

ye almādī **ye** nārdī 101/9-2 “ya elmadır ya nardır”

ye ‘ekḳīl **ye** dellīyden 107/1-2 “ya akıllı ya deli ile”

ye yīglādī **ye** dāldī 30/17-2 “ya ağladı ya daldı”

ye ḥestēdī **ye** sāğdī 38/2-2 “ya hastadır ya sağdır”

yen sedef **yen** incīdī 33/15-2 “ya sedef ya incidir”

yen ḳerēdī **yen** āğdī 61/5-2 “ya karadır ya aktır

yen yīḥlī **yen** durar 108/7-2 “ya yıkılır ya durur”

2.8.4. Nöbetleşme Bağlaçları

bir...bir/ biri...biri bağlacı:

bir şuvārdīm **bir** dērdīm 56/7-2 “bir suvardım bir derdim”

bir düşüne **bir** dala 75/4-2 “bir düşünce bir dala”

bir öptüm **bir** dişlēdīm 86/8-3 “bir öptüm bir ısırdım”

bir dem yığla **bir** dem gül 1/5-2 “bir dem ağla bir dem gül”

bir toy olsun **bir** bayram 6/3-3 “bir düğün olsun bir bayram”

biri dert **biri** dermen 39/9-4 “biri dert biri derman”

geh... geh bağlacı:

geh çağırır **geh** ağlar 3/7-4 “kâh çağırır kâh ağlar”

geh ağlar **geh** de dağlar 32/6-2 “kâh ağlar kâh da dağlar”

2.8.5. Cümle Başı Bağlaçları

Genellikle cümlenin başında bulunurlar ancak yazarların üslup özellikleri dolayısıyla yer yer bunların cümlede, ortaya veya sona gelen kullanımları da göze çarpar. Ama bu durum söz konusu bağlaçların esas niteliğini değiştirmez. (Korkmaz, 2009: 1122)

Eğer vèrseğ dal dala 30/27-4 “eğer verirsek dal dala”

Çünkü mēnīm vafam var 75/6-4 “çünkü benim vefam var”

Çünkü dostlar Duz’ dādı 81/1-4 “çünkü dostlar Duz’ dadır”

Madam dōstım kēftēdī 59/2-3 “madem ki dostum keyifli”

Meger oğ, oğı yara! 1/15-4 “meğer ok, oku yara”

Meger bilsin Yaradan 109/8-4 “meğer bilsin Yaradan”

2.9. Ünlemler

Ünlemler, his ve heyecanları, sevinç, keder ıstırap, nefret, hayıf, coşkunluk vs. gibi ruh hallerini; tabiat seslerini, seslenmeleri; tasdik, red, sorma, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden söz türleridir. Bir ünlem, cümlenin yerini bile tutabilmektedir (Ergin, 2013: 349). İncelenen metinde aşağıdaki ünlemler görülmektedir:

Ah dēdīm 12/18-1

Ah çēksin 14/10-3

Ürēğinde **ay** olmaz 43/22-4

ay dēme 53/2-4

Alçağ felek **be** neden 88/5-3

ey ağa 112/12-2

ey torpāğım 28/2-3

dēsem **vay** 24/3-4

Ah, of çēkip dalma yar 52/4-4

aman feryad 40/1-2

Oy aġam 5/5-1

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TRANSKRİPSİYONLU METİN

3.1. Metin

1/ 1. Sene/ 1. Sayı/ Mayıs 1961

Aç kitab oħu baştan

1/1.

İki gēvıl bir ossa

Aṭārıh

Gēçirdi oħu daştan

Oħu yaydan aṭārıh

1/5.

Sen dērdüv beyān étsev

Bir dem gül

Dērdüve dert ҡatārıh

Bir dem yığla bir dem gül

1/2.

Rāķıb hālıv soranda

Atan çōhtı

Dēme dērdüv bir dem gül

Yay oħu atan çōhtı

1/6.

Sen dērdüv āşıkār éle

Bir dene bēgım

Derde dert ҡatan çōhtı

Қıymem gēvlüve dēgım

1/3.

Hēķ'ten nece ravādı

Oħ için

Nāmarda bōyın ēgım?

Aç kitab oħu için

1/7.

Mēnı vıran yad āvçı

Dişte gör

Lābud döner oħuyçun

Hayalda gör dişte gör

1/4.

Düşēnıñ dōstı olmaz

Oħu baştan

İnanmazsav düş de gör

1/8.

Oyan yēri

Seherden oyan yēri

Yüz il sël gelse dolmaz

Bir gün gem oyan yēri

1/9.

Āyдын õssun

Ay çıhsın āyдын õssun

Gõzü yara düşēnin

Gözlēri āyдын õssun

1/10.

Āyдын olmaz

Ay çıhsa āyдын olmaz

Bir dem yarı görmesem

Gözlērim āyдын olmaz

1/11.

Düşen ağlar

Yıhılıp, düşen ağlar

Düşsün rēķib gözüne

Zılfüve düşen ağlar

1/12.

Nāşı gül

Nāşı bılıl, nāşı gül

Bir güldüv 'eklim ālduv

Bir de böyle nāşı gül

1/13.

İri gömdüm

Beslēdim...iri gömdüm

Kōskümü türbe ēttim

'Aşkımı dirī gömdüm

1/14.

Baha vērim

Ne sātım? Baha vērim!

Can dēdūv...cānım vērdim

Nēyim var, daha vērim?

1/15.

Ōhı yara

Aç kitab... ōhı yara

Sinemde yēr kalmādı

Meger oh, ōhı yara!...

1/16.

Āşına felek

Gözüm yâşına felek

‘Âkıbet kuş kōndurı,

Türbem dâşına felek

1/17.

Bu dağdan

Kervan geçmez bu dağdan

Âyrılığ yaman dâğdı

He kōrhüm var bu dağdan

1/18.

Saçag ârdı

Gerdândı saçag ârdı

Sen batsav gün kereli

Ğere gün saç ağardı!...

1/19.

Bağdād’ın

Gözeli çoğ Bağdād’ın

Bılbinden, ‘aşık bilı

Gül kıymetın, bağ dādın

1/20.

Oyan gül

Oyan bılıl, oyan gül

Men burda kan āğlıram

Sen yāştuğa dayan... gül!...

1/21.

Yar o yar

‘Aşk o ‘aşkı, yar o yar

Bāğrım ellerde kālıp

Men oyaram yar oyar!...

1/22.

Dāğı dağdan

Sél açar, dāğı dağdan

Felege neylemişem

Kēsmiri, dāğı dağdan?

1/23.

Bılıl şahta vurar

Ne yaman vāhıtta vurar

Mēni ħuda’m vurıptı

Utanmaz ħağ ta vurar!...

1/24.

Ağ girme! kir kıldırı

Bişkinler, sır kıldırı

Dārılma, yıhsa felek

Bir yıl̄ısa, bir k̄aldır̄ı

1/25.

Haşa damlar

Su gēlir haşa damlar

Bu damlar o damlardı

Hānı o haş adamlar

1/26.

Āhtı gēçti

Tāhtıñ bırāhtı gēçti

Bu dün̄ye bir pencerēydi

Her gelen bāhtı gēçti

2/ 1.Sene/ 2. Sayı/ Haziran 1961

2/1.

Eger mēni

Hilal kaş eger mēni

Āçılı tutğun gēvlīm

Yadētsev eger mēni

2/2.

Eger mene

Luţfētsev, eger mene

Ēlūv ēlīmde olsa

Felek baş eger mene

2/3.

Bele dērdim

Qur bēşig bele dērdim

Kōşdum ğem cütlērini

Dert ēktim, bele dērdim

2/4.

Bele derde

Kārışıp, bele, derde

Macal yoĥ söz dēmeĝe

Düşmüsem bele derde

2/5.

Ĥana bir gün

Ĥana meyĥana bir gün

Rākıbı dost kāpsında

Bıaram kana bir gün

2/6.

Rākıb dērdüv bēş olsun

Bēş iken on bēş olsun

Dōşşēĝüv çākır tiken

Yorgānuv ataş olsun

Ekmēgŭv nar k̄abuġu

Dişlērŭv mumnan ōlsun

Düşesen yüce daġdan

Bōynuv ħurduġaş ōlsun

2/7.

Yar ōĥuydan

Vazgeçmez yar ōĥuydan

Mēnim polat ġēvlimi

Yad ōydu yar ōĥuydan

2/8.

Yada yar

Hiç dēmerem yada yar

Mēnim kimsēsiz ġēvlim

Felek oyar yad oyar

2/9.

Yar bāġrım

Çal niştērŭv yar bāġrım

Yad ōydu şaġalmāmıŝ

Neden oyar yar bāġrım

2/10.

Yad bizi

Yar eylemez yad bizi

Āġır kaġ āġır ōtu

Añlamāsın yad bizi

2/11.

Yad ōĥuydan

Dur dēdi yad ōĥuydan

Bāġrımı göz göz ētti

Yar ķeġri yad ōĥuydan

2/12.

Oyma yar

Göz göz bāġrım oyma yar

Ciger yanānŭv menem

Ĥaġ sōzŭne uyma yar

3/ 1.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1961

3/1.

Gül āġıñ

Bıl bıl ķoĥlar gül āġıñ

Ġem bize ortaġ ōlup

Ķoymaz bir dem gülēġiñ

3/2.

Gül açar

Bîlbîl yatar gül açar

Vêran ôlsun o bağlar

Hüsnüv tēkî gül açar

3/3.

Gül adamlar

Haş şohbet gül adamlar

Bîlbîlîñ gözyaşlārı

Seherden güle damlar

3/4.

Gülüm mēnîm

Cunbıttı gülüm mēnîm

Sen gēttüv gülsüz kâldım

Kim ôlsun gülüm mēnîm

3/5.

Gül āğın

Bağvan ālî gül āğın

Ėem bize yoldaş olup

Qoymaz birez gülēğın

3/6.

Gülüm şındı

Bîlbîlîm gülüm şındı

Dost gōrdü bir āh çēkti

Duşman bir gülüm şındı

3/7.

Bu dağlar

Yēşîl oldu bu dağlar

Bîlbîl gülün itirip

Geh çağırî geh ağlar

3/8.

Dāğî kâldı

Sinemde dāğî kâldı

Bağvan bırāhtı gētti

Yērînde bāğî kâldı

3/9.

Dere bilmez

Āvçî dağ dere bilmez

Aşlı bağvan ôlmuyan

Bağda gül derebilmez

4/ 1.Sene/ 4.Sayı/ Ağustos 1961

4/1.

Ayağ yērî

Gel kâldır ayağ yērî

Bağa gir bir gül kıpart

Qalmāsın ayağ yeri

4/2.

Ayāğın

Zılf öper ay āğın

Dost köyünnen kesēydiğ

Rēkibin ayāğın

4/3.

Esmērim gül rēngidi

Gözeller nehēngidi

Ala göz kırtan dudağ

Herkēş onuñ dēngidi

4/4.

Apar bāhım

İğidsen apar bāhım

Qanımnan bağ şıvārdım

Gül kıpart apar bāhım

4/5.

Apar nazdārım apar

Kim elüvden gül kıpar

Men o yar kırbānıyam

Qaş gözden gēvıl yapar

4/6.

Arha bağlar

Şu gēli arha bağlar

Bılbıle miras kālıp

Arha be arha bağlar

4/7.

Oda yanar

Od düşer oda yanar

Mēnim bu ‘aşk öduma

Gün gēli o da yanar

4/8.

Bāhtı kem

Bağvānı kem bāhtı kem

Men felege neylēdim

Dōndü mene bāhtı kem

4/9.

Bada sēni

İçmişem bada sēni

Nāmārdıñ ne hēddi var

Zerrece dada sēni

4/10.

Bir dem men

Döldür içim bir dem men

Āçılmāmıŝ ƙoncayam

Nece yātım yêrde men

4/11.

İnciden

Dişüv hurda inciden

Mēnim bir dērdim yōhtu

Sensen mēni inciden

4/12.

İncidi

Dērdüv mēni incidi

Gerdānıv bıllurdāndı

Gören diyer incidi

4/13.

İncisen

Mücevhersen incisen

Ācuğtan mene bağma

Men bağsam sen incisen

4/14.

İnciyem

Düzülmēmıŝ inciyem

Sene nece inŝāftı

Yad ēlinde inciyem

4/15.

Üz ister

Astārı var üz ister

Nāmarda bōyun egmeğ

Bir merd için üz ister

4/16.

Üzü güne

Bāhırı üzü güne

Allah ƙismet edēydi

Mēni bir üzü güne

4/17.

Üze güler

Yalannan üze güler

O kimseye aldanma

Her zaman üze güler

4/18.

Üstü nem

Dōstum gēldi üstü nem

Hek yardımçım olursa

Men duşmannan üstünem

5/ 1.Sene/ 5.Sayı/ Eylül 1961

5/1.

Selēvün yar ağlamāsın

Can ciger dağlamāsın

Ölünce ārdıncayam

‘elem sözüne baħmāsın

5/2.

Mēni gördü yıglādı

Can cigērım dağlādı

Bilmēdi vafāsızam

Bēliñ meñe bağlādı

5/3.

Yārın olsun

Var ‘ümrüm yārın olsun

Yārı mene vērşeler

Bügün yoh yārın olsun

5/4.

Mēni gördü güldü yar

Dērtlişıydım bildi yar

Çıhārttı ipeg mendil

Göz yāşımı sildı yar

5/5.

Oy ağam

Oda düştüm oy ağam

‘Elem gēmsiz yātıptı

Men gēmliyem oyağam

5/6.

O yāğındı

Bu fitil o yāğındı

Yatan aslan olursa

Fırşat he oyāğındı

5/7.

Oyāğı neyler

Yātıp oyāğı neyler

İçerden yarālıyam

Yāzım boyāğı neyler

5/8.

O yāğı vurar

Fitil o yāğı vurar

Yatan fırsat avlarsa

Qaḥar oyāğı vurar

5/9.

O yar indı

Zılf tōküp o yar indı

Sōzū sağ şērtı bütün

Bulunmaz o yar indı

5/10.

Yara bağdan

Gül dērdım yara, bağdan

Rāqıblar kan yığlāsın

Qurtıldu yara bağdan

5/11.

Yara bağlar

Miskındı yara bağlar

Ṭabīb gētsın yar gēlsın

Yar yāḥşı yara bağlar

5/12.

Yara bāğım

Dügündü yara bāğım

Var günde herkeş yarar

Yoh günde yara bāğım

5/13.

Yüze yar

Gōzüm damlar yüze yar

Yad bāğrım bir oyanda

Felek bāğrım yüz oyar

5/14.

Sen dayan

Yar sineme sen dayan

Ōğruvca yanan dōstuñ

Atāşına sen de yan

5/15.

Yan bir gün

Ağla bir gün yan bir gün

İllerce yada yānduv

Bārıg mene yan bir gün

5/16.

Bağvānçı bāğı gēçti

Āvçılar dāğı gēçti

Bāğrımdayar yarānın

Bağlanma çāğı gēçti

5/17.

Bağvānçl, bağda kâldım

Ne yaman çağda kâldım

Kor āvçl vurdu mēnī

Ziylər bñ dağda kâldım

5/18.

Oyan sen

Yaralārım oyan sen

Kārşuvda kere gün var

Ne yāttuv kağ oyan sen

5/19.

Oyana bağ

Yarāmı oyana bağ

Dēdīm gözəl men bittim

Gülende o yana bağ

5/20.

Aydan men

Yulduzdan sen aydan men

Ne felek õhuñ kēstī

Ne kurtuldım aydan men

5/21.

Ay bāttı

Güneş çıhtı ay bāttı

Rākıbıñ teñne sōzū

Cigēriñme ay yāttı

6/ 1.Sene/ 6.Sayı/ Ekim 1961

6/1.

‘Ārmutım bağ içinde

Kāvruldım yağ içinde

‘Elem toyda seyranda

Men kâldım dağ içinde

6/2.

Bu gelen aya benzer

Ātılmış yaya benzer

‘Elēmçin tōydu seyran

Mēnimçin vaya benzer

6/3.

Gōzū kem

Kipriği kem gōzū kem

Bir toy õlsun bir bayram

Gēdım yara gōzükem

6/4.

Kêşke dêrvîş olâydım

Ėezîl girmiş olâydım

Bir toйда bir seyranda

Yārı görmüş olâydım

6/5.

Göze yar

Sürme çekip göze yar

Bir toй olsun bir bayram

Beke gēlî bize yar

6/6.

Dāmımız ārdı meydan

Üzü ennîdî aydan

Men sēnî onda sēvdîm

Bezēglî çıhtıv toйдan

6/7.

O günler

O toylar o düğünler

Bilēydîm bu günler var

Çoh yıglārdım o günler

6/8.

Heley tepme toz olu

Māvı şalvar boz olu

Ėgil yāğlığuv kâldır

Men kâldırsam söz olu

6/9.

Şānduğum āçılıptı

Muncuğum sēçilipti

Yārıma heber vēriñ

Şerbētîm içilipti

6/10.

Ėel‘ede gül biçeller

Gülüñ şuyuñ içeller

Ėıyamāt onda qopar

Yar cahāzıñ biçeller

6/11.

Şārı kāvun alaca

Bāşuva dōñüm nece

Sēñüvden ‘itablāşım

Perdeye giren gece

6/12.

Dengem õzüm

Dengem debengem õzüm

Bezettim yola şaldım

Şağducum yengem özüm

6/13.

Allam sēnī

Al girme allam sēnī

Üzüve düzen vërme

Düzēnsiz allam sēnī

6/14.

Bezen yērī

Aç buḥçav bezen yērī

Gözlērīm kan yıḡlādı

Gördü yar gezen yērī

6/15.

Yaradan cānım

Şızlar yaradan cānım

Ye cānı cana yētir

Yen al Yaradan cānım

6/16.

Ḳola şal

Ḳolbağ ēle Ḳola şal

Yar sene ḳonağ gēlip

Güle güle yola şal

6/17.

Ḳārpız kırdım şulāndı

Gene me‘dem bulāndı

Ağ bileg ağvan dilmıç

Yar bōynuna dolāndı

6/18.

Bu dāğı

Kervan geçer bu dāğı

Şırgava tenbih ēle

İncitmēsın ḳulāğı

6/19.

Āltun hızmav mülāyım

Sēnī Ḥek’ten dilēyım

Yaz günü temmuz ṭabaḳ

Sen terle men silēyım

6/20.

Ḳarğa bağda

Gül bağda ḳarğa bağda

Bılbiller fiğan ēder

Gördüler ḳarğa bağda

6/21.

Ƙere gün

Ērīr vursa ƙara, gün

Dağlar yanar kül ōlu

Bir dem çekse ƙere gün

6/22.

Ƙanat ağlar

Oh titrer ƙanat ağlar

Āvum yarālī ġētti

Boyāndī ƙana dağlar

6/23.

Ƙere bağlar

Al girip ƙere bağlar

Dokkuz ay al yēšīlī

Üç āyī ƙere bağlar

6/24.

Ƙuş ƙavan

Bağda bağvan ƙuş ƙavan

Evvelde bağ seḥēbī

İndī ōldū ƙuş ƙavan

6/25.

Dağ dēdīm

Teppe dēdīm dağ dēdīm

Yaram coşar ƙan vērī

Baḥ yarama dağ dēdīm

6/26.

Dağ sene

Ḥesretem men dağ sene

Aç mēnīmçin sinēvī

Diyīm dērdīm dağ sene

6/27.

Yāşī ne

Ƙurūşu ne yāşī ne

Çek ḥeñçērī vur ƙurta

Ƙanma gōzū yāşīna

6/28.

Daldādī

Güneş dēġī daldādī

Sen el uzat merdlere

Olar sene daldādī

6/29.

Gül āldī

Sāḥsı māvı, gül āldı

Vārdı bes bir ḥam ‘eḳlīm

Ōnı da bir gül āldı

6/30.

Gül ālı

Bağvan bağdan gül ālı

Üzüv gül şāçuv yarpağ

Yanāğuv da gül ālı

6/31.

Gül bārı

Ağacta var gül bārı

Mēnīm ḳelbīm ḳan ağlar

Sen ḳārşımda gül bārı

6/32.

Gül bağlar

Ḥaş baḥçalar gül bağlar

Gözel ḥamamnan çıḥsa

Al yanağa gül bağlar

7/ 1.Sene/ 7.Sayı/ Kasım 1961

7/1.

Yan yèrde

Gel dolaşma yan yèrde

İşşığ ol menfe‘et vèr

Mumlar tēḳın yan yèrde

7/2.

Duşman ōlu

Dost mene duşman ōlu

Uyarsa rāḳıblara

Gör nece pişman ōlu

7/3.

Yar yādıḡıñ

Çēḳmışem yar yādıḡıñ

Ḳeḥrım yōḥtu kēflıyem

Görmüşem yar şādıḡın

7/4.

Ḥurmātu’da üzüm var

Gel kız gètme sōzüm var

Dünyēni gözel alsa

Mēnīm sende gōzüm var

7/5.

Ḳārşıda gördüm fener

Yāndıḡça gördüm söner

Bir gün sēnī görmesem

Gōñlüm yüz yana döner

7/6.

Ağacta gül āçıptı

Yārım mene kâçıptı

Uyup eller sōzūne

Üstüme dil āçıptı

7/7.

Ağacta gül cunbıttı

Yārım mēnī unıttı

O sēvmez men sēvīrem

Dünyede he umuttı

7/8.

O yağ olsa...

Fıtil ol o yağ olsa

Göz yumma gēce gündüz

Rākıblar oyağ olsa

7/9.

Oyağ olı...

Men fıtil o yağ olı

Koy yātsın şad gōñüller

Dērtliler oyağ olı

7/10.

Uzāğdı

Kelebim dāğlı üz āğdı

Mecnun'am ğurbet elde

Leyle'm mennem uzāğdı

7/11.

Uzağda var

Üz kere üz ağ da var

Huda'm bele yāzıptı

Naşibim uzağda var

7/12.

Dāğlı düzden

Zılfüvü dāğıt üzden

Kelebim bele verāndı

Ferķ étmez dāğlı düzden

7/13.

Dağ damārı

Men gōrdüm dağda mārı

Aşlı nāmart olānıñ

Bulunmaz şağ damārı

7/14.

Dağ almāsı

Yēşildi dağ almāsı

Dost mene bir daş vurdu

Çetindi şağalmāsı

7/15.

Halhala

Töppüğ deger halhala

Bu sende ne giryetti

Adāhluvu haḥ ala

7/16.

Yüz incidi

Yüz sedef yüz incidi

Men yārı bir incitmem

Yar mēni yüz incidi

7/17.

He gülşēni gülşēni

Güller yere dōşēni

Bilēzigim üstünde

Arzı kenber nişanı

7/18.

Aḥtarag

Gülden tarag aḥtarag

Yārın sırma zılfinnen

Bir tēl kırıp aḥ tarag

7/19.

Ḳurban kāğıd üzüve

Mercan yākut üzüve

Ḳorḥaram göz nefesten

Zılfüv dāğıt üzüve

7/20.

Burdan dēsem

Sedēfi durdan dēsem

Yāndırram kaf dāğını

Dērdimi burdan dēsem

7/21.

Bāşuvda şarı sancağ

Sen miskın men utancağ

Hiçbir bāruv görmēdim

Ōduva yāndım ancağ

7/22.

Āltun tesbiḥ mercannan

Keḥve içtim fincannan

Sen kal ikrārūv üste

Men vazgēçtim bu kannan

7/23.

Āltundu dişūv şona

Hubdu yērişūv şona

Güllere tek kōnupsan

Hānı yoldāşuv şona?

7/24.

Āltunda men

Zincirem āltunda men

Ġem gēldi ġem üstüne

Qaldım ġem āltında men

7/25.

Qurbanam ḥan gōzūve

Mene baḥan gōzūve

Çoḥ sūrmeler çekipsen

Ėvīm yıḥan gōzūve

7/26.

Hınna kōydum şahına

Vērdim gēlin reyḥana

Mēnimkiyden sēnūvki

Qālsın ḥarman qaḥana

7/27.

Sürmedēniñ meylİYem

Āçılmış nar gülİYem

Bir yannan kâpı kōnşu

Bir yannan sēvgilİYem

7/28.

Ġilābı sepebillem

Men gēvıl yapabillem

Şaḥlansav yar kōynunda

Men sēni tapabillem

7/29.

Bayaz qurşan

Bayaz gir bayaz qurşan

Ona güzel dēmezler

Vurarsa ēvliġ kirşan

7/30.

Ḥuda bir ġün

Şor suçum Ḥuda bir ġün

Al yanaġ māvı dekke

Görmüşem şuda bir gün

8/ 1.Sene/ 8.Sayı/ Aralık 1961

8/1.

Üze deger

Yêl eser üze deger

Gel düz ol yölüv tãnı

Bir gün üz üze deger

8/2.

Arħa bağlar

Bağvan su, arħa bağlar

Milletlêrî, bir sêvgî, bir şâygî

Arħa be arħa bağlar

8/3.

Ne melek

Ne ins kâlîp ne melek

Küçüg beyyüg kâlmıyıp

Dönüptü çârħ-ı felek

8/4.

Yārım alma

Bütün al yārım alma

‘İzrā’ ıl ne bāhısan

Rühüm al yārım alma

8/5.

Yārım gözel olıptu

Dağlar gezen olıptu

Mēnım bu bēd baht cānım

Yārçın telef olıptu

8/6.

Yārım kelēmdî kâşî

Yāhundu mene yâşî

At ôhı çal kōşkūme

Dikketle kelbe kârşî

8/7.

Yara kâldı

Sinemde yara kâldı

Her yêrden umid kēstım

Umidım yara kâldı

8/8.

Yara qalmaz

Yar bahsa yara qalmaz

Gelse mene görünse

‘İtābım yara qalmaz

8/9.

Yara kâlsın

Aç bāğrım yara kâlsın

Allah’a çoḥ yalvarram

Hoş günler yara kâlsın

8/10.

Yüzü dost

Biñi duşman yüzü dost

Şeytanlar raḥman olmaz

Çoḥ duşman var yüzü dost

8/11.

Mēñi sēven he sensen

Mene yārıyan sensen

Dünye emēlīm yārım

Gel bāḥım, sen nedensen

8/12.

Silesen göz yāşımı

Şuğatlasan bāşımı

Sēñüv dātılı sözlērüv

Sōñdürer atāşımı

8/13.

Men sene yārıyanam

Men dērdüvden bilenem

Ne vāḥıt sen aḡlarsav

Göz yāşuvu silenem

8/14.

Koy atāşuv yilınsın

Gōzüvden yaşlar ēñsın

Kelbım señe bāḡlıdı

Rüḥüm señe dolānsın

8/15.

Kel’eden kum tōkölü

Ketten köneg sōkölü

Men yārımı tñıram

Kōynunda gül ēkili

8/16.

Könēgüv göğdü bēzden

‘Aşkıv itipti gözden

Kız Allāh’ı sēversev

Hiç ayaḡ kesme bizden

8/17.

Könēgüv çit māvıdı

Kēklük begler āvıdu
Yēngi dōgüp memmeler
Yāngın üreg sāvıdu

8/18.

Ayāğuvda çit tuman
Şālduv gēvlime güman

Bu kaş bu göz sendēdi
Ne din kōydu ne iman

8/19.

Tēlli fistan etēgi
Tēl tēl çıhar ipēgi
Sēdvüv alabilmēdvüv
Kaşşabhana köpēgi

8/20.

Dama çıhtım yāzıydı
Erhēmim bayāzıydı
İstēdim mektüb yāzım
Mürekkēbim āzıydı

8/21.

Şarı ‘ezyēvün ēni
Ēnine dola mēni

Men sēvdālı dēgilem

Şālduv sēvdaya mēni

8/22.

Al bağla

At kerēni al bağla

Sen mēnim ‘eklim ālduv

Bir şırmāl albağla

8/23.

Dal aşāğı

Dal bitip dal aşāğı

Çerşēfuv çek yuharı

Balāğuv şal aşāğı

8/24.

Bu gelen ‘abālıdı

Āğzı marhabālıdı

‘Elemnen oynar güler

Bizimnen tobālıdı

8/25.

Girip yārım patışka

Yanağa deger fışka

Sēnvüv bu şallanmāğuv

Girip yārım patışka

8/26.

Ay çıhtı dalda durdu

Gör ne hayalda durdu

Yazmāvun saçāglārı

Üzüvde dalda durdu

8/27.

Kere çit yaşmağ olmaz

Damda dolaşmağ olmaz

Kırıpsan şüşe gēvlīm

Bir de bārışmağ olmaz

8/28.

Ēlūvde ipeg yāğlıg

Hek vērsin sene sāğlıg

Ge rākıbı kan ağılat

Kālsın sene üz āğlıg

8/29.

Pēstemālūv al ēle

Vērdīgūv halal ēle

Pēstemālūv itende

Ge mēnı dallal ēle

8/30.

Bağdat'ta nar şirındı

Girmege şal şirındı

Yēddi kardaş bir bācı

Hepsinnen yar şirındı

8/31.

Kērkük'ün āltı dere

Yārım girip çitāre

Yārımıñ yanağlārı

Hem keymēgtı hem kere

8/32.

Boyamav dört kurnādı

Zılfüv burma burmādı

Gözelliğte ēşüv yoh

Birez bōyuv hurdādı

8/33.

Sele o aşıl yara

Vermēsın para nara

Vērsin himyan kūrşağa

İnce bēlini şara

8/34.

Çefyev çigine düştü

Ücü düğüne düştü

Sēnī sēvennen bēri

Hālīm bu güne düştü

8/35.

Kaşaardan yar gēliri

Setrēsī dar gēliri

Ēşittim yar sēvipsen

Mene çoḥ ‘ar gēliri

8/36.

‘Ereḳčinüv büste koy

Kāldır duvar üste koy

Adāhluv elden gētti

Ēlūv hençer üste koy

8/37.

Kel‘eden üç kız baḥar

Sırmālī uhçur taḥar

Genc igidler durarken

Ağ sekkele kim baḥar

8/38.

Giripsen al antārī

Yahāsī dar antārī

Rākī diye içerem

Lebbüvden gelen tēri

8/39.

Müşkü sene uymuru

Gōzüm sennen dōymuru

İstirem gēlīm size

Zālīm babav kōymuru

9/ 1.Sene/ 9.Sayı/ Ocak 1962

9/1.

Gül dēmerem

Gēmgine gül dēmerem

Doğransam dilim dilim

Tikene gül dēmerem

9/2.

Gül diyeller

Reyhana gül diyeller

Mēnim kimin gēmgini

Ohşarlar gül diyeller

9/3.

Gül şayarlar

Bağvanlar gül şayarlar

Bir bağ güle hesretse

Tikēnîñ gül şayarlar

9/4.

Gül diyeller

Men ğēmlî gül diyeller

Çāmır olar başına

Tikene gül diyeller

9/5.

Onda gül

Mende reyhan onda gül

Kere baht saç ağardı

İğidiysev onda gül

9/6.

Bir güldür

‘Eklîm alan bir güldür

Kırılısın çārḥuv, felek

Biñ yıġlāttuv, bir güldür

9/7.

Yemēnçiler içinde

Güllü pōtin kıçında

‘Elēmîñ yārı gēldî

Bizîmkî yoh içinde

9/8.

Ayāğında gög nişten

Gēldî gēçti hēvüşten

Bayrāmdı bayramlaşağ

Sen dudağtan men dişten

9/9.

Eḥmēdüvem ezelden

Bir don girdîm gezîlden

Sen bir gülsen men bîlbîl

Āşınāyîğ ezelden

9/10.

İskārpino dabbānı

Men gēzîrem her yānı

Harda bir gözel görsem

Ollam ōnuñ çobānı

9/11.

Oğlan girip şaltānı

Yola gēder yaltānı

Bōyım bōyuva kurban

Gözellêriñ sultānı

9/12.

Bāşuvda camadānı

Yērışuv hamadānı

Têz mēnı yara yētir

‘Erş fērşı yaradānı

9/13.

Al çevre bāğlıyipsan

Cigērım dāğlıyipsan

Al çevrev bāşuv yēsın

‘elēmı yāndırıpsan

9/14.

Çārāsı yoh

Dērdı çoh, çārāsı yoh

Felek bele yāzıptı

Āyrılığ çārāsı yoh

9/15.

Çārāsı

Bulunmaz dert çārāsı

Sineme bir oh vurdu

Hiç bulunmaz çārāsı

9/16.

Çāra bulmaz

Yıhılan çāra bulmaz

Men düştüğüm bu derde

Hiç kimse çāra bulmaz

9/17.

Namārdı gül

Pembe gül namārdı gül

Gülmeğ indı yākışmaz

O gün vur nāmārdı, gül

9/18.

Dert yıhar

Çoh mazlumı dert yıhar

Ne yāzuğ merd yuvāsıñ

Dā’ımen nāmart yıhar

9/19.

Bal tāsınnan

Şu içme bal tāsınnan

Mērdiñ tōpınnan qorhma

Qorh nāmart baltāsınnan

9/20.

Gül qoqlar

Bağda bağvan gül qoqlar

Sēvdīm bir vafāsız kıız

Vurdu qelbime oqlar

9/21.

Qoqla gülü

Kupartma, qoqla gülü

Unutma sifle bılıl

Gehte bir yoqla gülü

9/22.

Bağvana bēl

Yāqışır bağvana bēl

Gül bilse ‘ümrü gēder

Bağlamaz, bağvana bēl

9/23.

Bağvan bilı

Gül qedriñ bağvan bilı

‘Āşıqıñ sēvdāsınnan

Bılıliden bağvan bilı

9/24.

Bağ yērine

Cüt qoşaq bağ yērine

Güle bağvan can vēri

Bağvānsız bağ yēri ne?

10/ 1.Sene/ 10.Sayı/ Şubat 1962

10/1.

Yaz bele

Bahar bele yaz bele

Kātıbıñ ne şuçu var

Huda’m diyip yaz bele

10/2.

Yāzı bilmem

Mıllayam yāzı bilmem

Kışı bele gēçirtig

Bu gelen yāzı bilmem

10/3.

Yāzı budu

Bahārı yāzı budu

Men bunu kimnen bilim

Allımda yāzı budu

10/4.

Yāzı şına

Kış bitti yāzı şına

Bilmem ne çāra ēdīm

Bu allım yāzısına

10/5.

Tella‘fer iki yaḥa

Derēsi gēlir aḥa

Gōrdüm şuya ēndi yar

Üzüme baḥa baḥa

10/6.

Tella‘fer yurd ocāğı

Türkmān’dır dört bucāğı

Nōlu şahlarsa mēni

Bir gēce yar 긥ucāğı

10/7.

Tella‘fer daḡa kārşı

Bir yānı baḡa kārşı

Nōlu yardan durāydım

Yanaḡ yanaḡa kārşı

10/8.

Tella‘fēr’iñ daḡlārı

Ēkīndi bucaḡlārı

Tutāydım yar ēlīnnen

Gezēydım alçaḡlārı

11/ 1.Sene/ 11. Sayı/ Mart 1962

11/1.

Aşlan yēri

Çēmligti aşlan yēri

Tella‘fer yurd ocāğı

Gülşāndı aşlan yēri

11/2.

Baş mennen

긤ılınc sennen baş mennen

Yurda hızmekten kaçmam

Gētse de bu baş mennen

11/3.

Yar yaram ōydu gētti

긤ābuḡuñ şöydu gētti

Şāhınler balalārıñ

Yuvada 긥öydu gētti

11/4.

Yar ‘eklīm āldı gētti

Gēvlīmı çāldı gētti

Ꞑuř uꞐmaz kervan gēꞐmez

Yollara řāldı gētti

11/5.

Dert mēni ezer ōldı

Cānımda gezer ōldı

Ėem yūkūñ āhsız cānım

Çekmeğten bēzar ōldı

11/6.

Dert birken hezar ōldı

Can düzmez bēzar ōldı

Bir yarādı biñ yēden

Al kānım şızar ōldı

11/7.

Bı yoldan tatar gēꞐer

Postāsiñ atar gēꞐer

Dert, Ėēmi birbirine

Ꞑere gūn Ꞑatar gēꞐer

11/8.

Oĥ oĥa deger gēꞐer

Sinemnen seger gēꞐer

Nāmartlar er meydāniñ

Görse baş eger gēꞐer

12/ 1.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1962

12/1.

Yarādı

Ꞑelbim dōlu yarādı

Ꞑāzmıřam ōz ēlimnen

Her yānında yar adı

12/2.

Yarālı

Cümle cānım yarālı

Ĥuda'm almazsa cānım

Bı vafāsız yar ālı

12/3.

Tut bārı

Ağacta var tut bārı

Vafāsız mēni yıĥsa

Sen ēlimnen tut bāri

12/4.

Yaram az

Dērdim çōĥtu yaram az

Men cānım fida ēttim

Özü çıhtı yaramaz

12/5.

Tutar bārı

Ağaclar tutar bārı

Huda'ma uzat elüv

Baḥ nece tutar Bāri

12/6.

Ay dēmerem

Yulduza ay dēmerem

Sineme yüz hençer vur

Türkman'am ay dēmerem

12/7.

Sēvgilim bayaḥ rēngi

Menem ḥālūvun dēngi

Men seṇe yar olmāzdım

Begēndim ḥālūv rēngi

12/8.

Ḥālūv güldürü mēni

Döner yıḡlādı mēni

Ḥayālūv qoymaz yātım

Uzun geceler mēni

12/9.

Üzüvde kere ḥal var

Gétme gözel sözü var

Dünyēni gözel alsa

Mēnim sende gözüm var

12/10.

Bir daḡlar

Bir yaralar bir daḡlar

Onnan 'eḡilsiz yōhtı

Vafāsıza bēl bağlar

12/11.

Bir dāḡdı

Bir bağ ise bir dāḡdı

Sen ayrılsav yanaram

Āyrılmāḡuv bir dāḡdı

12/12.

Erbil yatmaz oyāḡtı

Kērkük'e bir dayāḡtı

'İraq'ta bir Kērkük var

Cihanda bir cırāḡtı

12/13.

Kêrkûk sen baḡ Erbil'e

Baḡlarda baḡ bîlbîle

Men ḡurban babam ḡayran

Bu şirin Tûrkman dile

12/14.

O yan Kêrkûk

Bu yan Duz o yan Kêrkûk

Zānburdan çālınıpsan

Yātıpsan oyan Kêrkûk

12/15.

Ḳel'esen

Kêrkûk'te sen Ḳel'esen

Etrēfûv Kêrkûk ālıp

Hepsîne sen Ḳel'esen

12/16.

Oda yānsın

Od düşsün oda yānsın

Ezelden yānıram men

Bir gün de o da yānsın

12/17.

Oda yanar

Od düşse oda yanar

Eyyub kimin ŝabrêle

Gün gēlî o da yanar

12/18.

Ah dēdım

Ah eşıttım, ah dēdım

Ah êtme, dēdî felek

He 'eksîne ah dēdım

12/19.

Od düştü saz Ḳēmîşe

Şu neynēsın yānmışa

Hûda'm ŝabırlıḡ vērsın

Ėvinnen āyrılmaşa

12/20.

Bir bir yan

Bir bir sele bir bir yan

Sēnûvden geḡen günlêrî

Şal yādûva bir bir yan

12/21.

Ḳāldırın ağ yalānı

Gōzüm gōrsün gelēnı

Görüm nece gömeller

Bele mağdur olānı

13/ 2.Sene/ 1.Sayı/ Mayıs 1962

13/1.

Nece gözler

Kaş kiprik nece gözler

Bir göz kiprik çalarsa

Yar yolūñ nece gözler

13/2.

Gözel gözler

Gözlērim gözel gözler

Cigērim göz göz öldü

Yar önü gözel gözler

13/3.

Gözel alma

Gözel sēv gözel alma

Ālırsav bir aşıl al

Bēd aşıl gözel alma

13/4.

Gözel av

Gözel āvçı gözel av

Oda kulunc olmuşam

Gel kuluncum gözel av

14/ 2.Sene/ 2.Sayı/ Haziran 1962

14/1.

Güle har

Şarmāşıptı güle har

Kurbanam pērcimūve

Ter yērīne gül ahar

14/2.

Havadan olu

Buluḥ havadan olu

O yar bize gelende

Ėvīm avadan olu

14/3.

Hālış'ın Mendēli'si

Hurmāsı mendēliši

Yārın hebēri yōḥtu

Ölmüşam men delliş

14/4.

Gēce mēni

Gem başar gēce mēni

Ƙil kimin ince yaram

Leblêrûv geç emêni

14/5.

Derde bele

Kim düzer derde bele

Bâgrımda yêr almâğçın

Yalvârı derde bele

14/6.

Bele dêrdim

Gêm êktim bele dêrdim

‘Elem mene kan ağlar

Gördüğçe bele dêrdim

14/7.

Bele dêrdim

Kimde var bele dêrdim

Yâşımnan bağ şuvârdım

Gül êktim bele dêrdim

14/8.

Yara gēvlım

Ƙablıyıp yara gēvlım

Bilsēydım vèrmēz ıdım

Vafāsız yara gēvlım

14/9.

Yar bāhtı

Mennen kere yar bāhtı

Rākıb gözü kor ôlsun

Gördü mene yar bāhtı

14/10.

İndi gēldim Erbil’den

Gözüm kesmem bir gülden

Ah çeksın kan tıfırsın

Sévenler sēni dilden

14/11.

Dinle Erbil’in sēsın

Unutmaz hiç yuvāsın

Yurda hāyın olırsam

Vuruñ başımı kēsın

14/12.

Bağ bahçası Erbil’iñ

Bıl bıl unutmaz günün

Yātmışıydım oyāndım

Sēsın āldım Erbil’in

15/ 2.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1962

15/1.

Yārım çıhtı kel'e eye

Camālī beñzer aya

Ƙız Allāh'ı sêversev

Bāşım koyma beleye

15/2.

Ƙel'e etrēfī dağlar

Gēvlīm ne yaman ağlar

Dērdimīñ yērīn dēsem

Cihan hālīma ağlar

15/3.

Ƙere yazar

Ƙelēmīm Ƙere yazar

Nētmīşem men felege

Yāzımı Ƙere yazar

15/4.

Ƙere yāzdı

Ƙelēmīm Ƙere yāzdı

Felege men nētmīştım

Bāhtımı Ƙere yāzdı

15/5.

Ƙōprū Türkman ēlīdī

Ʀuttuğū heƘ yōludū

Her gēncīne baħarsav

Dēmīr Polat Ƙōludū

15/6.

Āltunkōprū Türkmān'ı

Her bir yērde güvēnī

Ƙol büküp göz oyārıg

Bizī ħarab diyēnī

15/7.

Ƙōprū oyāğtı yatmaz

Bizī duşmana şatmaz

Ēskī Türkman şehrīdī

Tēriħ ōnu unıtmaz

15/8.

Bağdād'ı

Men sêverem Bağdād'ı

Çoh bağ var içi vērān

Diyeller bāğdı ādı

15/9.

Bağ dādı

Çoh şirindı bağ dādı

Yüz bağ mene vèrseler

He gözüm o bağdādı

15/10.

Bağdādı

Bostan bārı bağdādı

Yārım mennen kūsülüp

Gezer Başra Bağdād'ı

16/ 2.Sene/ 4.Sayı/ Ağustos 1962

16/1.

Gün gèder

Zaman kālı gün gèder

'Aşkına men yānmışam

Kōrhıram elden gèder

16/2.

Gün gēli

Kölge gèder gün gēli

Gel dōstım sen ğem yème

Bizimçin de gün gēli

16/3.

İç erden

Mey içersev iç erden

Bahma üzde gülürem

Yarālıyam içerden

16/4.

At āşı

Ac kārına at āşı

Yārı bırāhıp kōçtüm

Kelppte kâldı atāşı

16/5.

Budāğı

Bılbıl neyler budāğı

Yar sene çoh yalvarram

Vırma mene bu dāğı

16/6.

Dağlārı

Derelēri dağlārı

Men o yara neylēdim

Hiç sağalmaz dağlārı

16/7.

Bu dağlar

Ne yücēdi bñ dağlar

‘İzrā’ıl alma rñhñm

Rñhñm ālñ bñ dağlar

16/8.

Ōlur olmaz

Dēdiđñv ōlur olmaz

Miskñne zñlmēdiñ

Her yēde ōlur olmaz

16/9.

Ġerib miskñn bir kñşam

Yardan āyrñ dñşmñşem

‘Elem diyer sarñōştñ

Men cigerden yānmñşam

16/10.

Nar āldñ

Alma āldñ nar āldñ

Ėşñttñm gēlñn ōldñv

Ūrēđñmñ od āldñ

16/11.

Namārdñ gül

Dal yēşñl namārdñ gül

Dermen ol ħestēmñze

Yarālñ namārdñ, gül

16/12.

Alma yāñ

Al ōlñ alma yāñ

Nece kabra koyallar

Sēvdiđññ almayāñ

16/13.

Bağ işler

Bağda bağvan bağ işler

Bōynñm callad ēlñde

Ne keser ne bāđñşlar

16/14.

Duz yēñ

Ĥurmātu’du duz yēñ

Ėgrñ zēvālññ bular

Sen yōlñva dñz yēñ

17/ 2.Sene/ 5.Sayı/ Eylül 1962

17/1.

Bñ yoldan

Yārñm gēçer bñ yoldan

Gel bir h̄usn̄üv̄ü gör̄üm

Ḳurtar öl̄üm b̄ü yoldan

17/2.

Gün̄üm K̄erk̄ük

Yuld̄uz̄um gün̄üm K̄erk̄ük

Men sennen āyır̄l̄an̄ı

İl öl̄up gün̄üm K̄erk̄ük

17/3.

Bilen āğlar

D̄erd̄im̄i bilen āğlar

Ḳer̄en̄i giren bil̄i

Ne bil̄i giren āğlar

17/4.

Āl̄ı̄ştı

Ş̄at̄ı̄ş d̄eḡi āl̄ı̄ştı

Ḳelb̄ım b̄ed aşıl s̄ēvd̄i

Ḳāra olmaz āl̄ı̄ştı

17/5.

Şağ almaz

Āltun d̄eḡi şağ almaz

Oğr̄ad̄ım nāmart oḡa

Ȳer̄i ḳāl̄ı şağalmaz

17/6.

Şağ olmaz

Ḳatlağ ş̄üş̄e şağ olmaz

Nāmart üze gülerse

Şāk̄ın ḡēvl̄i şağ olmaz

17/7.

Şağ ol sen

Ḳeste menem şağ ol sen

Rüzgar dāl̄uv ḳırarsa

Bōȳun egme şağ ol sen

17/8.

Şağa düş̄er

Mum yanar şağa düş̄er

Ḳurt ḥāl̄ı yaman olsa

Baş ēḡip şağa düş̄er

17/9.

Şağ āl̄ı

Bağvan gül̄ü şağ āl̄ı

Aç ḳōsk̄üv merd t̄öp̄una

Ȳer̄i ḳalmaz şağāl̄ı

17/10.

Cānım gèder

Gün gēlī cānım gèder

Men ķelpten yarālīyam

Gōzümnen ķānım gèder

17/11.

Ķānımı sen

İçipsen ķānımı sen

Zulmıvndan ēzdüv dōgdüv

Bu cıvan cānımı sen

17/12.

Cānıma sen

Ķaşdètme cānıma sen

Divanda yaķav şalmam

Giripsen ķānıma sen

17/13.

Yamānı

Sēvmem dilī yamānı

Bir yaman ēzdi tōktü

Mēnım tēķın cıvānı

17/14.

Cānımnan

Uşānımışam cānımnan

Men Türkman öldüğüümçün

Güvennem öz ķānımnan

18/ 2.Sene/ 6.Sayı/ Ekim 1962

18/1.

Bāğuva girmiş kimin

Gülüvü dērmiş kimin

Gēc taptım tēz itirdim

Ķāldım diş görmüş kimin

18/2.

Acam dēmez

Gōzū toķ acam dēmez

Hüsñüvü birkez gören

Ölünce acam dēmez

18/3.

Sine gerek

Sinem tēķi sine gerek

Men sēvdım sen de sēvdüv

Hāhıñ nēsine gerek

18/4.

Bir denēdī

Bir sūnbül bir denēdī

Pēğemberler içinde

Meħammed bir denēdī

18/5.

Kaşarda çırağ yanar

Çırağ ne ırağ yanar

Gözel bir şerbet vērdī

İçtiğçe dudağ yanar

18/6.

Yēr yēddī

‘Asman sekkiz yēr yēddī

Neçe biñ ƙahramānı

Felek бүктү yēr yēdī

18/7.

Öz ēttiğimdi

Kabab köz ēttiğimdi

Ƙoy bele cānım çıhsın

Hepsi öz ēttiğimdi

18/8.

Yārı göndērdim yola

Gözlēri dola dola

Tānrı’m bir bulut gönder

Yārıma kölge ola

18/9.

Gözlērim ne demdesen

Āçıl gēvıl kimdesen

Men sēnūv ‘ālēmūvde

Sen özge ‘ālemdesen

18/10.

Dāğına

Dāşına baħ dāğına

Gözlērim yarda ƙāldı

Gēvlimde baħ dāğına

18/11.

Dāğına

Dāşına baħ dağına

Ƙel ‘ēmiz üstünde dur

Baħ Kērkük’ün dāğına

18/12.

Dağa baħ

Dön daşa baħ dağa baħ

Cānımda yara yōhtı

Cigērimde dağa bah

18/13.

Dāğı dağa

Dayānmıŝ dāğı dağa

Unıtmam o yar işiñ

Dayasa dāğı dağa

18/14.

Dāğı nēdi

Zālımıñ dāğı nēdi

Üzde dost altta hāyın

Bele yar dāhı nēdi

18/15.

Bağ ölü

Şitil eksev bağ ölü

İnce kıller toplansa

Kırılmaz bir bağ ölü

18/16.

Bāğı sen

Çalış şıvar bāğı sen

Dost bēliñ bağlamağa

Qıvatlāndır bāğı sen

18/17.

Bir aydan

Bir yulduzdan bir aydan

Deryaha ataş sallam

Hesret çeksem bir aydan

18/18.

Hençer vurırsav yavaş

Gözden āhıdıram yaş

Men sēni terk etmerem

Elhede dēğince baş

18/19.

Dünyeye gelen beşer

Gerek bilsin hēr u şer

Men kuyu kazmāmışam

Kuyunu kazan düşer

18/20.

Qārşıda var dereler

Yārım girip kereler

O yārıñ ala gözü

Bāhtıgça bāğrım deler

18/21.

Yāzı dēgi

Yāzılan yāzı dēgi

Bu yāzını sen yāzdıv

Gēvliḡ hiç rāzı dēgi

18/22.

Yar mēni

Nēyçin āttıv yar mēni

Şuçum ōlsun rāzıyam

Hençerüvden yar mēni

19/ 2.Sene/ 7.Sayı/Kasım 1962

19/1.

Bu yola ḡānım gēder

‘Erşe fiğānım gēder

Bir yērdēn yarālıyam

Yüz yērdēn kānım gēder

19/2.

Almadan

Yanağ şirīn almadan

Öpēydīm gül üzüvden

Ḥuda’ m rūḡüm almadan

19/3.

Yarāmı sen

Öyüpsan yarāmı sen

Var günü yānım āldıv

Yoh günü yarāmısan

19/4.

Kim izi

Görebilī kim izi

Āḡımnān yānsın felek

Bir yan ētti kimizi

19/5.

Kim izden

Baş çıḡārdı kim izden

Öyle āyırılığ ōldı

Ḥeber yōḡtu kimizden

19/6.

Silesen

Göz yāşımı silesen

Mazar naşibīm ōldı

Mēni şāldıv sile, sen

19/7.

Yāzıdı

Bahārıdı yāzıdı

Men özüüm eyyī billem

Bāhtım kere yāzıdı

19/8.

Yaz yārım

Öhü yārım, yaz yārım

Gel ötü dērdim diyim

Kelēmüv al yaz, yārım

19/9.

Dērdi mēni

Öldürdü dērdi mēni

Rākıb biçine şaldı

Her yannan dērdi mēni

19/10.

Dērdi ne?

Bahçadan yar dērdi ne?

Rākıb ēlime düşse

Şallam özün dērdine

19/11.

Bēlim kırdı

Baltāmı bēlim kırdı

Kırılısın bu yōhsulluğ

O mēnim bēlim kırdı

19/12.

Bēli kırar

Baltānı bēli kırar

Bu yōhsulluğ bir dērtti

Polattan bēli kırar

19/13.

Bēlin kırip

Baltāsın bēlin kırip

Genc var dāğı ēridi

Yōhsulluğ bēlin kırip

19/14.

Gül çöhtü

Bılbıl āzdı gül çöhtü

Gül bılbılsız dayanmaz

Bılbılde vafa yōhtü

19/15.

Ay çıhtı

Ahşam öldü ay çıhtı

Dēdīler yar hālsızdı

Ürēgimnen ay çıhtı

19/16.

Almādı

Yanağlārıv almādı

Koyma dostlārım dēsın

Bir yar sēvdı almādı

19/17.

Kārşımda yar durıptı

Nece bōynuñ burıptı

Uyup ‘elem sōzüne

Öz yārın unutıptı

19/18.

Kārşımda durana kurban

Bōynuñ burana kurban

O yar heste düşüptü

Hālın şorana kurban

19/19.

Bar vèrmez

Bārsız ağac bar vèrmez

Tiken ālıp şıvarma

Yüz il şıvar bar vèrmez

19/20.

Bar görmēdım

Bağ āldım bar görmēdım

Çoh yōruldım bar vērsın

Birinde bar görmēdım

19/21.

Öhuyāndı

Yazāndı öhuyāndı

Yad mene bir oh vurdu

Āhımnan öhu yāndı

19/22.

Kanat ālı

Yāvrıdu kanat ālı

Bılıl ohlāndı dalda

Boyādı kana dālı

19/23.

Kana dālım

Bılama kana dālım

Felek yıhma yuvāmı

Yāvrıyam kanat ālım

20/ 2.Sene/ 8.Sayı/ Aralık 1962

20/1.

Ara duvar yıhılsın

Yel gēlsin şāvūştursun

Leyle' yden Mecnun kimin

Heḵ bizî ḵāvūştursun

20/2.

Üskek damda küp küze

Şuyu dāmcılar bize

Armağan sizüv ölsun

O yārî gönder bize

80/10.

Uçurttum ḵere tāvūḡ

Ḵöndü Erbil'e yāvūḡ

Heppi gēdenler döndü

Dönmēdî başî şāvūḡ

20/4.

Üz görüptü

Yar mennen üz görüptü

Gēder ārdına baḥmaz

Mēnî uyuz görüptü

20/5.

Atmadan

Āzḡun ḵuşḡun atmadan

Vur duşmānî mızraḡtan

Señe ḵılînc atmadan

20/6.

Ḵar, dāşlıḡa

Yāḡıptı ḵar, dāşlıḡa

Horyatlārım gēdirî

Kērkük'ten Ḵardāşlıḡ'a

20/7.

Ḵar, dāşlıḡta

Görmüşem ḵar, dāşlıḡta

Çoh horyatlar göndērdim

Ādım yoh Ḵardāşlıḡ'ta

20/8.

Gügērçin ḵanātlıdı

Mēnım yārım ātlıdı

'Elem yārınnan gēçse

Men gēçmem yar dātlıdı

20/9.

Dad  derem

D tlıydan dad  derem

 lursam p re p re

Bu   mr   ad  derem

20/10.

D    yarar

S l g l  d    yarar

Dertl r m co sa m n m

Torp    d    yarar

20/11.

D    yarar

Da  d   er d    yarar

Men yardan o l nm   am

Yar    , d    yarar

20/12.

K l  l  duman  l 

G zeller yaman  l 

Bu k z mene g l rse

D rd me dermen  l 

20/13.

V r lm   am ezelden

S z m  allam her t lden

Sele yar nece g   m

S n v kim n g zelden

20/14.

Ot yanar yanan bil 

Bu d rd  yazan bil 

B lb l n   kti  n 

G l bilmez  azan bil 

20/15.

G l m kur tmam s n 

 uda   r tmem s n 

 ller g   e g rmesem

Gene un tmam s n 

20/16.

K nefil m d z bayaz

 yr  d  t   biz bu yaz

 z v  g stermezsev

 ftede bir mekt b yaz

21/ 2.Sene/ 9.Sayı/ Ocak 1963

21/1.

Da lar b   n  al yd m

Men çalāydım çağırāydım

Gögde uçan durnalardan

Nāzlı yar hālın şorāydım

21/2.

Yüce ölü dağlar başı

Yölçüya yol vèrmez dāşı

Men āyrıldım nāzlı yardan

Yāqtı mēni yar atāşı

21/3.

Yüce dağları aşāydım

Yar köyüne olaşāydım

Girēydım yar helvētine

Bayaz kola dolaşāydım

21/4.

Almaz üzüg barmağta

Çifte hallar yanağta

Sēni bir sēven vārdı

Kaşıardāki konağta

21/5.

Diyisen bir gülüm var

Naza tehemmülüm var

Cafa çekme şafa sür

Bu dünyede ölüm var

21/6.

Ataş yanar kor ölü

Her āyrılığ zor ölü

Yēngisini bulunca

Ėski ‘aşık hor ölü

21/7.

Hemen dad

Hemen feryad hemen dad

Sen hākım ol hükmele

Ne sen zulmèt ne men dad

21/8.

Gül arhāsı

Yarpāğtı gül arhāsı

Gör ne zulımlar ėtti

Yüsuf’e Züleyhāsı

21/9.

Ėem dāğıdı

Gözeller Ėem dāğıdı

Ėnişim dert derēsı

Çihışım dert dāğıdı

21/10.

Bahçada bāhtım dala

Dolāndım sağa sola

Āvçı bir bıl bıl vurdu

Yēinde kâldı bala

21/11.

Bu bele

Çoh çetindı bu bele

Bıl bıl dünyeden gētti

Yētim kâldı bu bala

21/12.

Yārdım señe

Kāvunı yārdım señe

Ġem yēme yētim yāvru

Tāñrı'dır yārdım señe

21/13.

Erbil gülü

Kērkük'tü Erbil gülü

Bahar gētse gül söner

Hiç sönmez Erbil gülü

21/14.

Gül Kērkük

Konca Erbil, gül Kērkük

Erbil señe kardāştı

El ele vēr gül Kērkük

21/15.

Kerelēdi

Sürme, göz kerelēdi

Felek mēnim gözümde

Dünyēni kerelēdi

21/16.

Kar ālınmaz

Kış günü kar ālınmaz

Günlēri hoş gēçēniñ

Gēvli hiç kerelenmez

21/17.

Kere yazma

Bağlama kere yazma

Felek señe yalvarram

Bāhtımı kere yazma

22/ 2.Sene/ 10.Sayı/ Şubat 1963

22/1.

Gün görmez

Dērīn dere gün görmez

Yıhılan ʿībret alsa

Daha kere gün görmez

22/2.

Günde var

Gözel bēnzūv günde var

Yar elde men ellerde

Bınnan beter gün de var

22/3.

Günde bizī

Ġem arar günde bizī

Yaḥāvī şalmam felek

Dağlarsav günde bizī

22/4.

Gül dayāndı

Bılбіle gül dayāndı

Bağvan, kor ōlsun gōzūv

Bağ yāndı gül de yāndı

22/5.

Gül ōğūñ

Tiken ālıp gül ōğūñ

Ķorḥaram rēķīb güler

Ġem içinde gül o gün

22/6.

Yar alāndı

Rēķībler yar alāndı

Bağda bir bılбіl gōrdüm

Gülüycün yaralāndı

22/7.

Yaralāndı

Bılбіller yaralāndı

Yolda duran igīdīñ

Fikrīñi yar alāndı

22/8.

Yarālı

Gügērçinim yarālı

Cihanda çoḥ kimsēñiñ

ʿEkliñ fikrīñ yar ālı

22/9.

Yara mēñi

Ėzipti yara mēni

Lillēhçin bir hēred̄er

Yētiren yara mēni

22/10.

Yara gēvlim

Coşlāndı yara gēvlim

Mennen ‘itab ētmēvün

Vērmışem yara gēvlim

22/11.

Gül ōhu

Ėelbim dērdi gül ōhu

Göndērdim dert kitābim

Bes ağılama, gül, ōhu

22/12.

Gül yārım

Mēnim bıl̄bıl, gül yārım

Men ‘aşkıv̄dan yığlaram

Sen āldırma, gül yārım

22/13.

Gel gētme mēni ara

Ėelbime vurma yara

Düştüm gerib ellere

Ėāldım bēkes bēçāra

22/14.

Bāğımız gelmez bara

Ağācı ōlup kere

Bu felege neylēdiğ

Ėēkipti bizi dara

22/15.

Şu arhta azālıptı

‘Elem kēfe dālıptı

Mēnim vafāsız yārım

Mēni elden şālıptı

22/16.

Şular bulağtan gēli

Binēsı dağdan gēli

Cigerde olan yara

Hepsı marağtan gēli

22/17.

O gülü

Vērin mene o gülü

Vērdiler kāvuşmādım

Tiken şardı o gülü

22/18.

O gülden

Cafa çektim o gülden

Getti 'ümrüm kocaldı

Hər görmədim o gülden

22/19.

Havası

Ne hoştu yurd havası

Bütün dünyeni gezsev

Hiç vermez yurd havası

22/20.

Ğurbette

Men de kaldım ğurbette

Bilmezler ğevlimdəkin

Kəlmıyanlar ğurbette

23/ 2.Sene/ 11-12.Sayı/ Mart-Nisan

1963

23/1.

Güle bağlar

Hesrətti güle bağlar

Yarəmı nāmart vurup

Merd güle güle bağlar

23/2.

Haraba dam

Binəsiz haraba dam

Feləğin şəkın yədi

Nece baı harab adam

23/3.

Güldü bugün

Koncalar güldü bugün

Tiken şardı şöldü

Bılbıller güldü bugün

23/4.

Bütün mende

Toy oldu bugün mende

Aylarca rəkb güldü

Koy gülüm bugün men de

23/5.

Nem aldı

Gül bağçadan nem aldı

Böğüldü həyın başlar

Şhidlərim nam aldı

23/6.

Cāştı kânım yaradan

Rākıb çıhtı aradan

Yar bugün yastan çıhsın

Heḳḳım āldı Yaradan

23/7.

Felēgiñ çārḫı döndü

Yāngın üregler sōndü

Yıḫıldı kōşklü saray

Üstünde bāyguş kōndü

23/8.

Gētti yārım gelmedı

Hiç ḳedrimi bilmēdi

Göz yāşını çoḫ sildim

Göz yāşımı silmedı

23/9.

Uydu yārım ellere

Nēdim yaman dillere

Hiçbir çāra ḳalmadı

Ḳoy düşüm men çöllere

23/10.

Dērdim herkeşe dēdim

Bilmirem hara gēdim

Gül bılılsız yaşamaz

Yardan şora men nēdim

23/11.

Uzağ eder

Rākıb yol uzağ eder

Ālırsav bir aşıl al

Aşıl yar üz ağ eder

23/12.

Dere bilmez

Sél gēli, dere bilmez

Bāğuva duvar olsav

Gülü yad derebilmez

23/13.

Yanasan

Bir ah çeksem yanasan

Merd ēriñ evlādısan

Düşmēgiñen yana, sen

23/14.

Ḳan araya

Şaldılar kan araya

Bu dilden men dönmerem

Āşılсам kanaraya

23/15.

Kan aradan

Koy kâhsın kan aradan

Ölünce çağırram men

Türkman'am kanaradan

23/16.

Kanarāsın

Kaşşābın kanarāsın

Kānı tōkūlen millet

Durmāsın kan arāsın

23/17.

Kan ara yèrde

Düşüp kan ara yèrde

Yarālı düşsev yère

Durma, kan ara yèrde

23/18.

Kere yāzdı

Béd bahar kere yāzdı

Men felege neylēdim

Bāhtımı kere yāzdı

23/19.

Kere yazma

Bāşında kere yazma

Ēlūv kelem tutanda

Bāhtımı kere yazma

23/20.

Kere bağla

Aç bayaz kere bağla

Yar sēni kōydum gēttim

Sen de geh kere bağla

23/21.

Şu dāşlığı

Kāldırıp şu dāşlığı

Hiçbir zaman unutmam

Türkmanca Kardāşlıg'ı

23/22.

Şu dāşlıgtı

Bu yèrde şu dāşlıgtı

Her zaman güvëndiğim

Türkmanca Kardāşlġ'ı

23/23.

O yātsın

Men şayağam o yātsın

Bilmirem kime gēdīm

Dālmıŝ yārı oyātsın

23/24.

O yādı

Huda'm vursun o yādı

Dērdimiñ ziyildisi

El 'elēmi oyādı

23/25.

Yāzı yārım

Hiç bilmez yāzı yārım

Bilmem nece gēçirtti

Mēnsiz bu yāzı yārım

23/26.

Yazma yārım

Bāğlıyıp yazma yārım

Men sene gēvıl vērdim

Ürēgim ezme yārım

24/ 3.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-Haziran
1963

24/1.

Nāmarda çal

Çek hençer nāmarda çal

Onda kıyamat kopar

Merd kāpsın nāmart açar

24/2.

Demde gül

Gemde bıl bıl demde gül

Şādlığta herkeş güler

Sen igid ol gemde gül

24/3.

Birde vay

İkide vay birde vay

Bir derde men düşmüşem

Dësem vay dëmesem vay

24/4.

Bir de men

Döldür içim bir de men

Gün gētti 'ümür azaldı

Genc olmaram bir de men

24/5.

Öhü şınsın

Aç sinev öhü şınsın

Sen dayan gül ağaca

Güle de köhü şınsın

24/6.

Öhü şına

At keman öhü şına

Kağ gèdeğ dost köyüne

Bize de köhü şına

24/7.

Dözüm neynim

Bu derde dözüm neynim

Od sennen ödün mennen

Yandırram özüm neynim

24/8.

Üz mennen

Rākıb şerrüv üz mennen

Ėem yardan vafalıdı

Hiç çevırmez üz mennen

24/9.

Üze denden

Zılfüvü üze denden

Sert keyye yāvru kēklük

Ėendirdim düze den den

24/10.

Yāşını

Kurusunu yaşını

Tek dērgimiz Kardaşlığ

Buldı iki yāşını

24/11.

Yāşına

Kurusuna yāşına

İller bēkçisi dērgi

Giripti üç yāşına

24/12.

Dalda kālı

Dal düşer dalda kālı

Çalışmayan bu günde

Gör nece darda kālı

24/13.

Dalda kalmaz

Bilbiller dalda qalmaz

Yaruvuñ eliñ tutsav

Her zaman darda qalmaz

24/14.

Dalı daldan

Keseller dalı daldan

Sıvarağ sevdā gülüñ

Kesmiyeğ dalı daldan

24/15.

Ciger yandı

Göz gördü ciger yandı

Mazlumları görmeğten

Köz öldü ciger yandı

24/16.

Altunköprü şatımız

Hiç itirmez adımız

Kere gün unutmāriğ

Çoh çetindi yadımız

24/17.

Altunköprü'nüñ cemi

Kuramaz gözde nemi

İçkişi Zab Suyu'du

Yemişi dünya gemi

25/ 3.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1963

25/1.

Oyar meni

Gemim çoh oyar meni

Kalmışam gurbet elde

Yadlamaz o yar meni

25/2.

O yar meni

Yandırıp o yar meni

Men öldüm gеме yoldaş

Gün be gün oyar meni

25/3.

Yara mene

Dert mene yara mene

Düşmüşem yad eline

Elim tut yara mene

25/4.

Yara mennen

Salam vèr yara mennen

Tuřlāndım yar ōhuna

Kēřilmez yara mennen

26/ 3.Sene/ 4.Sayı/ Ağustos 1963

26/1.

Oh alı

Kaş kipriktēn oh alı

Olāydım sūt kuzusu

Toh ōpēydım o hālı

26/2.

O yaram

Göz göz ōlup o yaram

Bu göz bir göze yan baħsa

Barmağ şallam oyaram

26/3.

Oba ħannan

Kervan köç oba ħannan

‘Āķibet men ōlürsem

Al kânım o baħannan

26/4.

Ōħu ter

Kipriği ter ōħu ter

Kipriķ çalma gözlērim

Göz ōğūnnen yar iter

26/5.

Kōprūdū

Şu üstünde kōprūdū

Kērkük’ün ħonca gülü

Türkman ēlī Kōprū’dū

26/6.

Bulava

Kērkük altı Bulava

Bir an evvel kes bāşım

Pıçağ sırtme bilava

26/7.

Çardāğlıya

Gün vırmaz çardāğlıya

Bahar ōldu gün āçtı

Gel gēdeğ Çardāğlı’ya

26/8.

Tezē’di

Kērkük āltı Tezē’di

Oħlama bir de felek

Yaralārım tezēdi

26/13.

26/9.

Yerde yānım

Bir dalda

Çürüdü yerde yānım

Biñ yarpağ var bir dalda

Yar gēlsın özū dēsın

Zālīm! Bū devran döner

Dēdiğī yerde yānım

Qalmaz señe bir dalda

26/14.

26/10.

Yar mēnī

Kücarat

Qılınc gēti yar mēnī

Göze girer, kücarat

Yabāncı mene kıymez

‘İlmüvle hıżmet éle

Yarālıyıp yar mēnī

Étme ‘ilmī ticarat

26/15.

26/11.

Bağvana

Belemnen

Yalvārdım çoğ bağvana

Şaṭ geçerem belemnen

Ne bağdan bir hēr gōrdüm

‘Elem kēfte şafada

Ne bēl vērdım bağvana

Men qālmışam belemnen

26/16.

26/12.

Bağlara

Dağlar mēnī

Gül düşüptü bağlara

Ėzipti dağlar mēnī

Bilbil dağdan ne bilī

Ėem yēme dellī gēvīl

Qoy buyursun bağlara

Gün gēli şağlar mēnī

26/17.

Yaram āzdı

Dērdim çoḥ yaram āzdı

Bir güle bağvan öldüm

Dērdime yaramāzdı

26/18.

Yarāsın

Duḥtor yoḥlar yarāsın

Hızmet éle bir güle

Ta dērdüve yarāsın

26/19.

Aya baḥmam

Hefteye aya baḥmam

Gözel kārşıma gelse

Dōnüp men aya baḥmam

26/20.

Aya baḥmam

Ay çıḥsa aya baḥmam

Yar mēñi yarālıyıp

Can çıḥsaa aya baḥmam

27/ 3.Sene/ 5.Sayı/ Eylül 1963

27/1.

Yıḡlaram men

Gēmliyem yıḡlaram men

Rēķıbı görsem yardan

Cigēriñ daḡlaram men

27/2.

Yıḡlādım men

Çoḥ zaman yıḡlādım men

Āttıḡuv oḥ yarāsıñ

Ēlimnen baḡlādım men

27/3.

Aķşu Şuyı şātımız

Hiç itirmez ādımız

Çetin gün unıtmārıḡ

Çoḥ oyāḡtı yādımız

27/4.

Duz'a Aķşu şalıptı

Etrēfıñ daḡ ālıptı

İllerce bınnan evvel

Tēriḡte şan kālıptı

27/5.

Bu daḡa

Düştü maral bu dağa

Ürēgim yāndı gētti

Dayanmādı bu dağa

27/6.

Bu dağa

Çıhabilmem bu dağa

Yar dāğı dağa bāştı

Hiç dayanmam bu dağa

27/7.

Men dağam

Yar çınārdı men dağam

Yar üzümme gülerse

Zerre qalmaz mende ğem

27/8.

Dāğı düzden

Zılfüvü dāğıt üzden

‘Aşkıvndan kor olmuşam

Āyırmam dāğı düzden

27/9.

Dāğıt üze

Yar zılfüv dāğıt üze

Yar oħu ne yamāndı

Döndēri dāğı düze

27/10.

Nar āldım

Alma āldım nar āldım

Sēni yad eller āldı

Gün be gün men şarāldım

27/11.

Yar āldı

‘Eklīm fikrīm yar āldı

Bāşım yüce dağ kimin

Duman āldı qar āldı

27/12.

Men düzüm

Men oħuyum men düzüm

‘Eklīm fikrīm dāğıldı

Géce öldü gündüzüm

28/ 3.Sene/ 6.Sayı/ Ekim 1963

28/1.

Sen incisen

Sen dürsen sen incisen

Qorhımam zālım rēqıbtēn

Qorhım var sen incısen

28/2.

Türkman'a

Cānım qurban Türkman'a

And olsun ey torpāgım

Dā'im bağlıyam señe

28/3.

Bir Allah

Biñ yıldız var bir Allah

Kērkük'ü yaşa kıydu

Bizim 'Ata Hēyrullah

28/4.

Kērkük'e bağlı Bayat

Gel dōstım oñu āyat

Çoh kāmımız tōkıldü

Ancağ āldıg nihayet

28/5.

Alātuvu

Gir qurşan alātuvu

Meydanda cevelan ele

Gēti min al ātuvu

28/6.

Al ātuvu

Min kızdır al ātuvu

Duşmānıñ köskün gözle

Qāldır vur alātuvu

28/7.

Al ata

Duşman minip al ata

Çal çāpuğ köskünü del

El vurunca alata

28/8.

Alātınnan

Sen qorhıma alātınnan

Duşman qarşuva gelse

Qap özün al ātınnan

28/9.

O yağ az

Bu çırāğcın o yağ az

Bu dünyēniñ üzünde

Yatan çōhtu oyağ az

28/10.

Gözel gözler

Āvçılar gözel gözler

Yüz il ğurbette kılsam

Gözüm he yārı gözler

28/11.

Gözel avlar

Āvçılar gözel avlar

Baĝa yad āvçı girip

Ahtārı gözel avlar

28/12.

Gözel gözden

İçmişem gözel gözden

Tüm dünya gözden düşse

Hiç düşmez gözel gözden

28/13.

Dağ yērîne

Kağ gēdeğ dağ yērîne

Yar mene rākıb olup

Dağ başar dağ yērîne

28/14.

Dağa yar

Āvçı çılmış dağa yar

Sen mene nece kıydıv

Dayanmaram dağa yar

28/15.

Beg enmez

Minip ata beg enmez

Bir yar bēd aşıl olsa

Hiç kimsēni beğenmez

28/16.

Ayağlar

Yola varmaz ayağlar

Mēnim bir tek dērdime

Gün kērēli ay yığlar

28/17.

Güne bāhtım

Göz tiktım güne bāhtım

Kere günler silindi

Düştü ağ güne bāhtım

28/18.

Günler gördüğ

Yıǵlādıǵ günler gördüǵ

Çoh şabır la beklēdıǵ

İstenen günler gördüǵ

29/ 3.Sene/ 7.Sayı/ Kasım 1963

29/1.

Bu daǵdan

Bılbıl uçtu bu daǵdan

Yar özü kēf şafada

Mēni kōydı bu daǵdan

29/2.

Budaǵa

Bılbıl konar budaǵa

Yar özü kēf şafada

Men dayāndım bu daǵa

29/3.

Bir dekke

Bir hāl var bir dekke

‘İzrā’ıl rüh alanda

Macal vērmez bir dekke

29/4.

Dekke dekke

Bayaz al dekke dekke

‘Ümrüm hicranla gēçti

Ėzildi dekke dekke

29/5.

Dekkesi var

Se‘etiñ dekkesi var

Men yārımı tanıram

Yanaǵta dekkesi var

29/6.

Dekkesine

Bah yārıñ dekkesine

Dēgişmem çoh illeri

O günüñ dekkesine

**30/ 3.Sene/ 8-9.Sayı/ Aralık 1963-
Ocak 1964**

30/1.

Kar dāşı

Eze bilmez kar dāşı

Sütü pek mayası şaf

Kardaş başmaz kardaşı

30/2.

Yara gözler

Tutuştı yara gözler
Oh vurar oh üstüne
Zālīm yar yara gözler

30/3.

Yar ‘eklīm āldı gētti
Gēvlimi çāldı gētti

Kuş uçmaz kervan gēçmez
Yollara şāldı gētti

30/4.

Şu çağlādı
Sēl gēldi şu çağlādı
Hekiket hākīm öldü

Ah çekti suç ağılādı

30/5.

Şu çağırdı
Susuzlar şu çağırdı
Bōynıva alma şuçu
Yüklenme suç āğırdı

30/6.

Yana kaçtı
Yar gēçti yana kaçtı

Āvçı bir ceyran vurdu

Cigēri yana kaçtı

30/7.

Yēri dağlar
Bezētmiş yēri dağlar
Tütünüm ‘erşe çıktı

Halāvum yēri dağlar

30/8.

Ķan atlānsıñ
Çal nişter kan atlānsıñ
‘İzrā’ il inşaf ēle
Ķoy yāvrum kanatılānsıñ

30/9.

Köz öldü
Kabab yāndı köz öldü
Hālīm perişan eden
Yēşil rēnklī göz öldü

30/10.

O gözler
Men gözlerem o gözler
İçerimi yāzımı

Yāndırıptı o gözler

30/11.

İki mennen

Üç sennen iki mennen

Bilmirem sebeb nēdi

Dērgim hürküptü mennen

30/12.

Ki gülüm

Üç āğlıyım ki gülüm

Dērgim gel bārişāğın

Sensen mēnim sēvgilim

30/13.

Bele yoldan

Gel geçme bele yoldan

Sēnūv üzüvü görse

Çēkilī bele yoldan

30/14.

Gētti bele

Gōrdüm yar gētti bele

Men yārı ahtārırdım

Dēdiler gētti bele

30/15.

Zaman dērdi

Mende var zaman dērdi

‘Ümrüm bahar gülüdü

Ōnu da zaman dērdi

30/16.

Ye dağlāsın

Ye kēssin ye dağlāsın

Kor ōlduğ yığlamağtan

Koy felek, yad yığlāsın

30/17.

Ye dāldı

Ye yığlādı ye dāldı

İllerce emēgimiz

Hepsiñ bir dem, yad āldı

30/18.

Ye dağlādı

Ye kēsti ye dağlādı

Yaşāsın o dedeler

Ēlinde yad ağılādı

30/19.

Dāğı dele

Səl gēlī dāğı dele

Men ōdū can çekīrem

Zılfüvü dāğıt ele

30/20.

Dāğı deler

Səl gēlī dāğı deler

Gözel āvçı ōluptu

Sinemde dāğı deler

30/21.

Beg ēnmişem

Ātūvdan beg ēnmişem

Bizim kōnşu tōyunda

Men yārı begēnmişem

30/22.

Bāğı yētīr

Şu şıvar bāğı yētīr

Yaralamağ kōlāydı

İgid ol bāğı yētīr

30/23.

Oyānı

Seher ōlū oyānı

Mēnīm āhımnan bugün

Bālığlar şuda yānı

30/24.

Meclislerde badalar

Qulağ āldı şadalar

Tōrunlar ōğūtūldū

Rehet yātsın dedeler

30/25.

Baz ara

Qartāl gögde baz ara

Āşınalar yāhşı bāhıñ

Rākıb girip bazara

30/26.

Ērışiz

Siz bu yurduñ ērışiz

Dalmāvun kēf şafaya

Bir gün ōlū ērışiz

30/27.

Dal dala

Şarmāşıptı dal dala

Bize kim zefer bular

Eger vèrseğ dal dala

Dem günü düşen dōstu

Al daldava daldala

30/28.

Gül arada

Dal budağ gül arada

Rēķibñ dilñ öğren

Yıhılma gül arada

Dört yāñı çākır tiken

Salť kālıp gül arada

30/29.

Budağdan gül

Şālħıyıp budağdan gül

Şādılığta herkeş güler

İğidsev bu dağdan gül

Bāğrımnan ğeme baħsav

Ōluplar budağdan gül

30/30.

Yan dursun

Zılfulv üzden yan dursun

Hüsnüve tenbih éle

Koyma mēñi yāñdırsın

Ēlūvü vēr ēlīme

Rēķib yānsın yan dursun

30/31.

Yāğış yağar hınavlar

Felek he miskın avlar

Felēğññ kã‘idēsıdı

Dã‘im he miskın avlar

30/32.

Yāğış yağar sēsı var

Kar yağar havāsı var

Gèdeğ felek yāñına

Göreğ bizde nēsı var

30/33.

Yāğış yağar nemlēñi

Yētım ğevlı ğemlēñi

Yētımññ kã‘idēsıdı

Göz yāşlıydan şamlāñı

31/ 3.Sene/ 10.Sayı/ Şubat 1964

31/1.

Yüz yannan

Yarāl̄yam yüz yannan

Ēgrī ağac düz olmaz

Rende vursav yüz yannan

31/2.

Ḳul ağāsīñ

Unutmaz Ḳul ağāsīñ

Tecrübe görmüşl̄erīñ

Sōzūne Ḳulağ āşīñ

31/3.

Budağa

Bīlbīl Ḳonup budağa

Yārīm nece cānūv var

Dayānıpsan bḡ dağa

31/4.

Oyar dağlar

Bḡ dertler oyar dağlar

Düştüm rākīb ēlīne

Sinēmī oyar dağlar

31/5.

Kül öldü

Yana yana kül öldü

Mēñī dağlara şalan

Şārī şāçlı gül öldü

31/6.

Gül öldü

Cunbūt iken gül öldü

Bāğrımı vèran eden

Vafāsız bir gül öldü

31/7.

Kifrī Kērkük Duz dēdim

Men bilmem hara gēdim

Ḳurulsun dost meclīsī

Bir dērdim şikat ēdim

31/8.

Duzu var

Her yēmēğīñ duzu var

Kērkük Kōprū'ye baḡar

Kifrī'nin de Duz'ı var

32/ 3.Sene/ 11.Sayı/ Mart 1964

32/1.

Bir de men

Fırşat bulmam bir de men

Gēttı devrānım mēnım

Dönebilmem bir de men

32/2.

Bēlım mēnım

Dēmırdı bēlım mēnım

Yııılsın rēķıb ēvı

Kırıptı bēlım mēnım

32/3.

Bēlım neden

Ķāzmırı bēlım, neden

Ēttıgım nēdı felek

Kırıpsan bēlım neden

32/4.

Bēlım nōlū

Ķazmāsız bēlım nōlū

Men tıtmışam heķ yōlūñ

Ķırsāvuz bēlım nōlū

32/5.

Nurū var

Cevhērı var nurū var

İslam sönmez çırāğtı

Kā'ınette nurū var

32/6.

Geh dağlar

Geh ağlar geh de dağlar

‘Eklım başımda olsa

Meskēnım olmaz dağlar

32/7.

Bu dağlar

Ķurt kuş yērı bu dağlar

Yara men neylēmişem

Ürēgım için dağlar

32/8.

Yardan āyrı

Ķālmışam yardan āyrı

Cigērıñ küle dōndü

Düşēnı yardan āyrı

32/9.

Yārımnan

Dersler āldım yārımnan

Felek bēlımı kırdı

Āldı mēnı yārımnan

33/ 3.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1964

33/1.

Zerēlî var

Kārı yoh zerēlî var

Sêvdaya düşen bilî

Ne yaman zerēlî...var

33/2.

Zerelden

Men gēm yēmeme zerelden

Zar āttım maqşādımçın

Bāhtım uçtu...zar elden

33/3.

Zerēlî ne

Kārı ne... zerēlî ne

Sêven öz yārın bulsa

Āldırmaz...zerēlîne

33/4.

Yaz gözel

Bahar gözel yaz gözel

Ķelēmüv al ēlüve

Dêrdım diyım yaz, gözel

33/5.

Güne yar

Baş kâldır bağ güne yar

O günnen küstüv mennen

Düşüm kere güne yar

33/6.

Bu yāzı

Bu bahārı bu yāzı

Ĥuda'ma çoğ yalvarram

Yada dēgsın bu yāzı

33/7.

Ĥaraba

Dış me'mur iç ĥaraba

Men dēdım gêt uygunan?

Bêd aşıla ĥaraba?

Şalmāsın mērdîñ işiñ

Ĥuda'm hiçbir ĥaraba

33/8.

Ĥaraba

Ĥublar bahmaz ĥaraba

Rēķībler bēkes gōrdū

İsmīm vērdī Һaraba

Aşlı çürüğ olānñ

İşī düşsün Һaraba

33/9.

Yüz de güler

Yüz yığlar yüz de güler

İğid oña diyerem

Gülerse yüzde güler

33/10.

Yüzde gül

Birde yığla, yüzde gül

ArҺadan gülme rēķīb

İğidiysev yüzde gül

33/11.

Ne bilsīn

Ne bildirīm ne bilsīn

Men dērdīmī dēmeden

O dērdīmī ne bilsīn

33/12.

Dağ olmaz

Küçüg teppe dağ olmaz

Yārım vafālī olsa

Қelbimde hiç dağ olmaz

33/13.

Dağ olmaz

Қere yerler dağ olmaz

Bir gēvīl ‘āşīk olsa

Onuñ bāhtı aғ olmaz

33/14.

Dağlar bāşı қerēldī

Yar gül rēngīm şarāldı

Mecnunam ğurbet elde

‘Eklim fikrim yar āldı

33/15.

Dağlar bāşı incīdī

Yen sedef yen incīdī

Felek oҺu at mene

ҚōrҺuram yar incīdī

**34/ 4.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-Haziran
1964**

34/1.

Çıhtım teppe bāşına

Bēlīm vērdīm dāšīna

Īgīdler ‘esker ōldū

Çāmır kızlar bāšīna

34/2.

Nāçara

Ṭabīb neyler nāçara

Bir derde men düşmüšem

Ne dermen var ne çāra

34/3.

Nāçar eyler

Ġem mēnī nāçar eyler

Her yannan duḥtor gelse

Dērdīme ne çār eyler

34/4.

Yada bir gün

Şal mēnī yada bir gün

Mene vırduğuv oḥtan

Felek vır yada bir gün

34/5.

Yar mēnī

Derde şalıp yar mēnī

Ne sēver ne vazgēçer

Ne yad eyler yar mēnī

34/6.

Yad ēlī

Ōğursuzdu yad ēlī

Günēhsiz kanlar tōktū

Bu kırılmış yad ēlī

34/7.

İncīdī yar

Men dūrsem incīdī yar

‘İzrā’ il rūḥüm ālsıñ

Dēmēsīñ incīdī yar

34/8.

Dalda yānım

Dağlāndı dalda yānım

Baş ālım hara gēdīm

Yōḥtu bir dal dayānım

34/9.

Gülçü sen

Bağvānçı men gülçü sen

Ne dal seher yuḥsuna

Ne de yıgla gülçü sen

34/10.

Öhüyana

Dērdüv aç öhüyana

Hesütten sinev şākın

Hiç atmaz öhü yana

34/11.

Öhüyanlar

Ders vëren öhüyanlar

Duşman sinēmî gözler

Dost ise öhü yanlar

34/12.

Sürmeden

Gözler dölüp sürmeden

Bāşımı āldım gēttim

Yārım mēnî sürmeden

34/13.

Sürmēdî

Ḳere dēgî sürmēdî

‘Eklimî çāldı gētti

Mēnî yurttan sürmēdî

34/14.

Gül dēmezler

Reyhana gül dēmezler

Eyyî dost hālūv bilî

Ġemgînsev gül dēmezler

34/15.

Gül diyeller

Dērdim var gül diyeller

Bilmîrem ne hisābtı

Tikene gül diyeller

34/16.

On sekkiz öldü yāşım

Hefet ālıptı kārşım

Millētîmîñ õğruyca

Ḳurban kōymuşam bāşım

34/17.

Güldü yar

Cumbıttı yar güldü yar

Bāhtı verem ölmüşam

Onda mene güldü yar

34/18.

Bir güldü

Bir yıǵlādı bir güldü

Mēnı dertlere şalan

Baḥçadākı bir güldü

34/19.

Bılbıl bağlar yuvāsıñ

Sēvdım gözüv kerēsıñ

Cihannan ṭabib gelse

Bulmaz dērdım çārāsıñ

34/20.

Bılbıl gēder çöllere

Ḳonar ḳonca güllere

O günnen sēnı sēvdım

Düştüм yaman dillere

34/21.

Bılbıl bağlārı gezer

Güllērıñ dērdıñ yazar

Mēnım bir gözēlım var

Bāḥtıǵça ḳelbım ezer

34/22.

Men ōzüm

Çoh ğēmlıyem men ōzüm

Bütün dünya şad olsa

Gülümsemem men ōzüm

34/23.

Ōḥuyannan

Al dērsı ōḥuyannan

Duşman üzde gülende

Şaplādı ōḥu yannan

35/4.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1964

35/1.

Ne yāzım

Ne bahārım ne yāzım

Yar mennen küskün ğētti

Bilmem ona ne yāzım

35/2.

Yāzı var

Bahārı var yāzı var

Her kimızıñ bāḥtında

Bir ḳerēlı yāzı var

35/3.

Yarālıyam

Dērtliyəm yarālıyam

Fekķir ʔabib neylēsın

Ezelden yarālıyam

35/4.

Dāğıdı

Teppēsıdı dāğıdı

Mende hiç dağ yōhıdı

Bu həpsı yar dāğıdı

35/5.

Ġēmlı gün

Hesrētlı gün Ġēmlı gün

Polat da olsav sēnı

Ērıdı bir Ġēmlı gün

35/6.

Bayrāğım

Çoh gözēldı bayrāğım

Bir elden duşman vırram

Bir ēlimde bayrāğım

35/7.

Felek oħunı atar

Dērtlılere şer şatar

Gün olu hiç āldırmaz

Gün olu başa yatar

36/ 4.Sene/ 4.Sayı/ Ağustos 1964

36/1.

Dāğıt üze

Göz yāşuv dāğıt üze

Ķorħum var bir ah çekim

Döndērim dāğı düze

36/2.

Bu yoldan

Kervan geçti bu yoldan

Çoh kimse şehid öldü

Nece dönüm bu yoldan

36/3.

Bu yolda

Kervan kaldı bu yolda

Şabırla gōzüm bekler

Şad olāğın bu yolda

36/4.

Yaram az

Dērdim çōhtı yaram az

Şādılığta mēni şoran

Qere günde yaramaz

36/5.

Oyar mēni

Gözləri oyar mēni

Neylemişem felege

İçerden oyar mēni

36/6.

Yar başında

Tac gördüm yar başında

Öhüdüm çox sevindim

Dērgimiz dört yaşında

36/7.

Qardāşlıg'ı

Al öhu Qardāşlıg'ı

İstirem Allāh'ımnan

Yüksēltsiñ Qardāşlıg'ı

36/8.

Yüz yaradı

Yüz dağdı yüz yaradı

Nāmart baş ēgdı geçti

Merd kimse yüz yaradı

36/9.

Men kēsım

Almānı vēr men kēsım

Girdim yōhsul aspābıñ

Onda bildim bēkēsım

36/10.

Can dēme

Cānıv çılsa can dēme

Tut atāvun sōzünü

Her gelene can dēme

36/11.

Hiçe gètmez

Merd işi hiçe gètmez

Can sele adāmına

Yānında hiçe gètmez

36/12.

Hiç éder

Sütü pisler hiç éder

Nāmart mērdiñ eyliğin

Tēz unutar hiç éder

37/ 4.Sene/ 5.Sayı/ Eylöl 1964

37/1.

Yaradan

Cānım dölüp yaradan

Huda'm özü rehmetşin

Yeri göğü Yaradan

37/2.

Yaralıyam

Dertliyam yaralıyam

Her gelen hālım şorar

Bir bāhtı kereliyam

38/ 4.Sene/ 6.Sayı/ Ekim 1964

38/1.

Almānıñ ālına baħ

Ėgilip dālına baħ

Sen orda çoħ eglēndüv

Gel yānıñ hālına baħ

38/2.

Ye şāğdı

Ye ħestēdi ye şāğdı

'Elem kēfte şafada

Hepsı mene yaşāğtı

38/3.

Yad ağlar

Derde düşüp yad ağlar

Felēgiñ 'ēdētidi

Ye güldürü ye dağlar

38/4.

Men davar

Kaşşab senseñ men davar

Dünyēni gözel alsa

Mēnim gözüm sende var

38/5.

Şirindi

Sözü baldan şirindi

Men özüm öldüm Ferhad

O da özü Şirin'di

38/6.

Şirin kimin

Gözel sev Şirin kimin

Korharam başa gelsin

Ferhad'tan Şirin kimin

38/7.

Nar bilî

Hayva qedrîñ nar bilî

Dêrdîmnen duhtor bilmez

Bilse nâzlı yar bilî

38/8.

Nar harda

Hayva harda nar harda

Men kâlmışam vâyıma

Bilmem kâlîp yar harda

38/9.

Bir dayândım

Bir durdım bir dayândım

Evvelden sōnmüşüydüm

Yar gēttî bir de yāndım

38/10.

Ƙan gēder

Açma yaram Ƙan gēder

Yārım mēñî görende

Üz döndērî yan gēder

38/11.

Ah dêrdım

Ne yamāndı ah dêrdım

Dört il cafāsıñ çēktım

Yar beklēdım ah dêrdım

38/12.

Vazgēçmerem

Sēvmişem vazgēçmerem

Bilsem bāşım gēdiptî

Bu dilden vazgēçmerem

39/ 4.Sene/ 7-8.Sayı/ Kasım-Aralık

1964

39/1.

Nērgile bāşı dāştı

Yanar tütünü yāştı

Yārı mennen édēñiñ

Ürēgi kere dāştı

39/2.

Nērgile dibî şüşe

‘Āşık çāştım bu işe

Yārım gēlîn gēdende

Yığlaram düşe düşe

39/3.

Üskek damda çıĝ kurar

Çıĝıñ kâpsında durar

Ēlinde güzĝü taraĝ

Zılfine tokka vurar

39/4.

Üskek damda şarmāşıĝ

Yar mecbur men de ‘āşık

‘Āşıkā ma ‘şukıysav

Yapma ĝevlīm bulāşıĝ

39/5.

Baĝlāttı

Tabib yaram baĝlāttı

Yarālıyam yıĝlamam

Ĝurbet mēñı yıĝlāttı

39/6.

Ay çıhar

Gün dolāñı ay çıhar

Bēkes yētīm āĝzınnan

Günde yüz biñ ay çıhar

39/7.

Bir yārım

Bir dōlū vēr bir yārım

Dünyede vārım yōhım

Bir Allāh’ım bir yārım

39/8.

Bir davārlı

Biñ yayan bir davārlı

Yētīme çoĝ zulmēder

Bir gözel bir de vārlı

39/9.

Baĝdād’ıñ āltı harman

Ķetlīme ĝēlīp ferman

Yārım ki gömlek ĝirīp

Birī dert birī dermen

39/10.

Baĝdād’ıñ gözel kıızı

Maraķa şāldı bizi

Sebebkārı kor ōlsun

Çıhārttı yoldan bizi

39/11.

Gül ōnuñ

Bılбіl ōnuñ gül ōnuñ

Bāğuvda bîlbîl òlûp

Ķānlıııdı gül ònuñ

39/12.

Güle can

Bîlbîle can güle can

Ĥeber ālın bîlbîlden

Nece vêrdî güle can

39/13.

Yêr üzüne

Şu çıhar yêr üzüne

Ĥuda'm nāmart beşêrî

Gêtirme yêr üzüne

39/14.

Ĥaşa dāmı

Şu yıhar ĥaşa dāmı

Bêlîmî yêre vêrmez

Sêverem ĥaş adāmı

39/15.

Oyan ağlar

Bāğrıımı oyan ağlar

Sêñî perişan êdîp

Yardākî o yanağlar

39/16.

Kervan gêçer dāğlığtan

Yar el êder yāğlığtan

Ôdu baş âldım gêtîm

Sen ĳal esmer şāğlığtan

39/17.

Kervan gêçer dāğlığı

Bîlbîl gezer bāğlığı

Ĥuda'ma çoĥ yalvarram

Yārıma can şāğlığı

39/18.

Kervan gêder yôluna

Āvçı düşer çôlüne

Nāzlı yārın yanāğı

Beñzer bahar gülüne

39/19.

Yārı görrem

Her gün men yārı görrem

Bu yar mennen ayrılsa

‘Ūmrümü yārı görrem

39/20.

Yar gülſen

Yar ƙoncasan yar gülſen

He sēnĭ ġēmġin ġōrdūm

Ġēmġin olma yar gül sen

39/21.

Yulduzdu

Gōġde parlaġ yulduzdu

Dōġru olan insana

Dünyede çoġ yol düzdü

39/22.

Uzaġ olmaz

Yar ƙelpten uzaġ olmaz

Evvel üz aġ ōlmuyan

Yēġiden üz aġ olmaz

39/23.

Düze ƙıġar

Şu durar düze ƙıġar

Düz işle dōġru ƙōnuş

Yalan tēz düze ƙıġar

39/24.

Bārsız ġēvlīm

Mēvēsiz bārsız ġēvlīm

Yüz yērden yarālġyam

He güler ‘ārsız ġēvlīm

39/25.

O yārġ

Men sēvmişem o yārġ

Felege men neylēdīm

Mennen āldġ o yārġ

39/26.

Yara men

Çoġ ġōrmüşem yara men

Yārġm vafālġ olsa

Gōzüm vērrem yara men

39/27.

Dalda mene

Dal ōlup dalda mene

Yēl ġēlġp dālġ ƙırma

Kim ōlup dalda mene

39/28.

Yaralānġ

Yar sêven yaralânı

Sêvda behrîne düşen

Cigerden yaralânı

39/29.

Yarāmı yar

Gel duhtor yarāmı yar

Ėem vërme yārım mene

Kan gēlî yaram oyar

39/30.

Ne şağlar

Ne heşeler ne şağlar

Mende ciger dērdî var

Yar olmasa ne şağlar

39/31.

Gözele

Ādın kōyup gözele

‘Eklı ōlmuyan beşer

He aldānı gözele

39/32.

Gözele

Men dağlāndım gözele

Ėvüvü vëran éder

Bël bağlama gözele

40/ 4.Sene/ 9.Sayı/ Ocak 1965

40/1.

Aman dad

Aman feryad aman dad

Hükümüvü ‘ādıl éle

Ne sen zulmêt ne men dad

40/2.

Oyar mēnim

Gözümü oyar mēnim

Şağaltsa yaralārım

Şağāldı o yar mēnim

40/3.

Yaram az

Vafāsız yar yaram az

Yarālî kōydu mēni

İndî mēni aramaz

40/4.

Kül ōlû

Kōmür yanar kül ōlû

‘Āķībet şirīn cānīm

Yārçın yanar kül ölü

40/5.

Baḥ işüve

Dalma sen baḥ işüve

Ezelden men ‘āşıkam

Yar sēnūv bāḥışuva

40/6.

Yad sēnī

Gēvlīm éder yad sēnī

Dalma her an gözüv aç

Dağlamāsın yad sēnī

40/7.

Yara sen

Hençer çalma yara sen

Ezelden vafālıysav

Dem gününde yara sen

40/8.

Bağlama

Aç yarāmı bağlama

İğid ol ‘ilācuv bul

Nāmarda bəl bağlama

Yārım kēf şafālı ol

Sen gülgünen yığlama

40/9.

O yarar

Bular tutar o yarar

İğid ol merd yoldaş tap

Dem gününde o yarar

40/10.

Ne bağ var

Ne bağvan var ne bağ var

Çöllerde yaralāndım

Ne bāğlıyan ne bağ var

40/11.

Yada yar

Şalmaz mēnī yada yar

Men cafāsın çekmişem

Nēyçin uydu yada yar

40/12.

Vafa señe

Yākış vafa señe

Bêl vërme nāmarda sen

O êtmez vafa señe

41/ 4.Sene/ 10.Sayı/ Şubat 1965

41/1.

Gül yêrî

Bağ bağçādî gül yêrî

Rākıbı görendev yar

Sen âldırma gül yêrî

41/2.

Ķerêldî

Güneş battı Ķerêldî

Ķurbette men Ķalānı

Ağ cigêrîm Ķerêldî

41/3.

Mene gül

Señe bılbıl mene gül

Men üzüvde çoğ güldüm

Sen de bir bağ mene gül

41/4.

Yarāsın

Dost bağlıyıp yarāsın

Merd merde yarāmırsa

Nāmart nece yarāsın

41/5.

Kim yarar

Merd sinēsın kim yarar

Yōhsul düşgün bir merde

Merdten başka kim yarar

41/6.

Bir yaza

Bir bahara bir yaza

Ķelēmîm yāndı cōştı

Dêrdîmî yaza yaza

41/7.

Duzu var

Her yēmēğîñ duzu var

Kêrkük'te Ķere âltun

Ķurmātu'nıñ duzu var

41/8.

Bir yāzdı

Bir ôhıdu bir yāzdı

Gözlêrîm Ķan ağlādı

Bügün bir kış bir yāz dı

41/9.

Bağdan kupaṇdı gülüm

Daha ötmez bıl bılım

Yārıñ gēvliñ kırıptı

Gēliñ kēsıñ bu dilim

41/10.

Āyrı düşüm yārımnan

Heber ālsın hālımnan

‘İzrā’ıl ālsın rühüm

Bèzar öldüm cānımnan

41/11.

İnciden

Yar dişlērī inciden

Yuvamnan āyrı düşüm

Ōdu mēnī inciden

41/12.

O yar mene

Hor baħar o yar mene

Bir daha ne yāpım men

Rehmētsın o yar mene

41/13.

Gel gel gel güle güle

Gözel gēlipsen dile

Şirin sēsüv bēnzirī

Yēngi öten bıl bıle

41/14.

Oyāndı

Yar yuhudan oyāndı

Nāmārdıñ keħpe dili

Kelebim öhsüz, oyāndı

41/15.

Az dērdim

Baħçada gül az dērdim

Bu dünyēniñ gēdişi

Çoh ēdiptı az dērdim

41/16.

Yānım āldı

Yar gēldı yānım āldı

Felege neylēmişem

Genc yašta cānım āldı

41/17.

Bir de düşer

Uçan kuş bir de düşer

Yārı vafāsız olan

‘Āķibet derde düşer

41/18.

Oyanmaz

Oyādıram oyanmaz

Ūrēgim ğem yuvāsı

Bāyguş girse dayanmaz

41/19.

Yērī işe

İğid ol yērī işe

İğidler yola düştü

Sen de olaş yērīşe

41/20.

Yērīdi

Er yurdu er yērīdi

Gērī kalan olaşmaz

Yērī, erler yērīdi

41/21.

Bağ nēdi

Şor bağvannan bağ nēdi

Baḥma üzde gülürem

Ūrēgim aç baḥ nēdi

42/ 4.Sene/ 11.Sayı/ Mart 1965

42/1.

Yaradan

Yuḥum gelmez yaradan

Yen mēni yara yētir

Yen al cānım Yaradan

42/2.

Yar ādı

Sinemde var yar ādı

Bırāhtıv mēni ğēttüv

Cümle cānım yarādı

42/3.

Yar mēni

Ḥeñçērüvden yar mēni

El sōzü evler yıḥar

Nişi āttıv yar mēni

42/4.

Ağlaram çār ētmiri

Yar gözümnen itmîrî

Men bu zulma şabrêttîm

Bu hesret hiç bitmîrî

43/ 4.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1965

43/1.

Göz elîme

Çoh bahma göz elîme

Dünyēnîñ bütûn mālîñ

Dēgîşmem gözēlîme

43/2.

Göz elîmde

Kalıptı göz elîmde

Dünyēnîñ dâtlılığîñ

Bulmuşam gözēlîmde

43/3.

Ėem aĖlādı

Gözlērîm Ėem aĖlādı

Sinemde yêr tapmādı

Ah çekti Ėem aĖlādı

43/4.

Yaz aña

Hem oñu hem yaz aña

Yad ellere uyma sen

Uy sēñi dost yazanla

43/5.

Bu zaman bele Ėetse

Yar mennen bir dem itse

Bu sêvdadan vazĖeçmem

Cāñm torpağa girse

43/6.

Güle ne

Bılbile ne güle ne

Men Ėemli öldüğümçün

Yan bāñıram gülene

43/7.

Ay çıñıp damda durup

Gözlērîm yolda durup

Bēklîrem yāñım Ėelsîñ

Gündüz Ėecem bir olup

43/8.

On davar

Bir qaşşab var on davar

Kıyamət həşr օlunca

Mənım gözüm onda var

43/9.

Gölden çıhtı

Şonalar gölden çıhtı

Unuttu mənı yarım

Gör nece yoldan çıhtı

43/10.

Kül օlү

Cıger yanar kül օlү

Bu ğurbet atāşına

Dağ dayansa kül օlү

43/11.

Kitābı elden şalma

Başka bir şeye dalma

İğid ol derse çalış

Yoldaştan ğerı kılma

43/12.

Kim tuttu

Kim yehēdı kim tuttu

Bırda bir bēkes օlүp

Bilmem yāsın kim tuttu

43/13.

Şağalmāsın

Çal hençer şağalmāsın

Herkēş kēdrını bilı

Āltunnan şağ almāzın

43/14.

Dēmez yığlar

Dērdı çoğ dēmez yığlar

Bir dērtliye tuş օldüm

Dērdını dēmez yığlar

43/15.

Öhү sen

Her bir zaman öhү sen

Gel mene dōğru sele

Nece āttuv öhү sen?

43/16.

Bu dāğın nēsı var?

Ne şırın havāsı var

Ne men օldüm kurtıldüm

Ne dērdim devāsı var

43/17.

Leylê'sîz

Yêtim kâlîp Leylê'sîz

Erbil qalmaz kel'ê'sîz

Nece kâlîm Leylê'sîz?

43/18.

Yüz sene

Yâşıyan yüz sene

Sennen gēvlîm kırılıp

Döndermem hiç üz sene

43/19.

Alma yar

Gül yanāğuv alma yar

Dêrdîm dësem dağ yanar

'Eklîm baştan alma yar

43/20.

Qāpıvda duran bende

Bir çift hayvam var sende

Hayva kimîn şarâldîm

Hiç mîrvet yōhtu sende?

43/21.

Yārîmdı

Gögdēki ay yārîmdı

Mēni bu ğeme şâldı

Nece diyîm yārîmdı?

43/22.

Ay olmaz

Gögde yuldüz ay olmaz

Ölmüyan ğeme yoldaş

Ürēğinde ay olmaz

43/23.

Ayda çıhar

(Kardāşlîğ) ayda çıhar

Horyatlârîm göndêrdîm

Beke bu ayda çıhar

43/24.

Kitābîñ elden şâldı

Oynamağ 'eklîñ çâldı

Yoldaşlârı nēcîhtî

Özüyse rāsîb kâldı

44/ 5.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-Haziran

1965

44/1.

Yar dēmez

Dost bāğrımı yar dēmez

Zerrece ‘ekli olan

Bēd aşıla yar dēmez

44/2.

Budağ incir

Gül yığlar budağ incir

Öpsem gēvil şad olu

Dişlesem dudağ incir

44/3.

Gül ögünde

Dal bitip gül ögünde

Bir derde tuş olandav

İgidsev gül o günde

44/4.

Eger mēni

Hilal kaş eger mēni

Āçılı tutğun gēvlim

Yadētsev eger mēni

44/5.

Üzde bir

Gēvilde bir üzde bir

Vafālı dost bulunmaz

Bulunsa da yüzde bir

44/6.

Gözelden

Dünye dölup gözelden

Özüve güven yēri

Çēvirginen göz elden

44/7.

Bir de yaram

Şu aldı bir de yaram

Ġem yēme gözel yārım

Men sene bir de yaram

44/8.

Gül bılılı

Öp koḥla gül bılılı

Men bir gözel sēvmişem

Ne gülü ne bılılı?

44/9.

Zılf kışsa üze deger

Ġilse dize deger

Yanāğında bir hal var

Bêş bin bêş yüze deger

44/10.

Duz yola

Sēpilīptī duz yola

Çalışağ bēl kırāğın

Şular gētsin düz yola

44/11.

Aynaya

Baḥabilmem aynaya

Gētti gēnciğ zamānı

Daha çekim ay neye?

44/12.

Bağda yar

Dalda bīlbīl bağda yar

Bağvan men sene kurban

Koy eglēnsin bağda yar

44/13.

Dağlasalar

Ah etmem dağlasalar

Türkman'am inkar etmem

Dilimnen dağlasalar

44/14.

Yarādı

Cümle cānım yarādı

Gēttim yārı görmeğe

Ne bāḥtı ne arādı

45/ 5.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1965

45/1.

Āldı yar

Yavağlārıv āldı yar

‘Eklim fikrim kamālım

Hepsin birden āldı yar

45/2.

Āldı yar

Dudağlārıv āldı yar

Sēnıv nāzıv ‘inādıv

Mēni derde şaldı yar

45/3.

Kelbim bir açılāydı

Yarāsı görölēydi

Yārın şarı saçlārı

Böynüma şārılāydı

45/4.

Ürēgim kālıp kılce

Dert vërme mene bünca

Dünyeler mēnīm olsa

Sēnsiz yaramaz mence

46/ 5.Sene/ 4.Sayı/ Ağustos 1965

46/1.

Arħa vërme

Bu şuyı arħa vërme

Yüz il arħāsız kalsav

Nāmarda arħa vërme

46/2.

Arħadan

Yükü ēndir arħadan

Sōzūvü üzde sele

Ġeybet étme arħadan

46/3.

Arħa bağla

Bu şuyı arħa bağla

Rēkībten ġāfıl olma

Merdlere arħa bağla

46/4.

Ayna sen

Ne parlağsan ayna sen

Bilmeden cavab vërme

Bir ħekēti ayna sen

46/5.

Qazan düşer

Qoy dāşı qazan düşer

‘Elēmçin kuyı qazma

Kuyunu qazan düşer

46/6.

Dad Kērkük

Feryad Kērkük dad Kērkük

Şehidlēriñ pek kânıñ

Torpāğuvdan dad Kērkük

46/7.

Dad Kērkük

İnan itmez dad Kērkük

Şirindı şehid kânı

İnanmazsav dad Kērkük

46/8.

Almānı

Yel kupaṛttı almānı

Gēvlīmı sene vērdım

Sen gēvlüve al mēnı

46/9.

Yara yēri

Şağalmaz yara yēri

Men sēnı çoḥ arādım

Bir mēnı ara yēri

46/10.

Camālını

Ay gördüm camālını

Cihana dēğişmerem

Yārımın camālını

46/11.

Ne tāhtı

Yar bōynuna ne tāhtı

İnsana eyliĝ kālı

Ne parāsı ne tāhtı

46/12.

Yanasan

Çekme hesret yanasan

Yāzuv kere yāzıldı

Gerek hükme kanasan

46/13.

Çalma bıl bıl

Ėem sāzın çalma bıl bıl

Gül oĝrun da beleye

Bāşuvı çalma bıl bıl

46/14.

Daĝlandı

Göz yāşıdan daĝlandı

Sēvdānın āhrı gelmez

Vafāsız da aldı

46/15.

Yar dēm

Çal hençerüv yar dēm

Vafāsız bir yara mēn

Hiçbir vāhıt yar dēm

46/16.

Yara mēnı

Ėzipti̇ yara mēni̇

Sizden umid bēklirėm

Yēti̇ri̇n yara mēni̇

46/17.

Ay gözel

Gögde yulduz ay gözel

Gel can cana k̇atāğın

Hayat buğu ey gözel

46/18.

İster gül

Bil̇bi̇l yığlar ister gül

Hayātıñ sönü ölüm

İster yığla ister gül

46/19.

Yaradan

Sızlar cānım yaradan

Genc ‘ümrüm telef ēttüv

Şuçum nēydi̇ Yaradan

46/20.

Bir gülüm

Bahçada var bir gülüm

Çoḣ hesretler çekmişem

Bırağ̇ felek bir gülüm

46/21.

Gül içinde

Cunbuttu̇ gül içinde

Kağ̇ gēdēğın bağlara

Gezēğın gül içinde

47/ 5.Sene/ 5.Sayı/ Eylül 1965

47/1.

Reşidiye Türkmān’ı

Başta tutar kalhānı

Bir oḣ alsa ēline

Yıhar uçsa aslānı

47/2.

Kıfri̇ Hurmātu̇ yōlu

Bir gözle şağ̇ı şōlu

Şerēfli̇ insan ōđu

Dā’im tutar düz yōlu

47/3.

Bēl bēle

Bağvan çatıp bēl bēle

Bu ad tērihten itmez

Vērerseg biz bēl bēle

47/4.

Yara mēni

Yētiriñ yara mēni

Cigērim kav ōluptu

Ēzipti yara mēni

47/5.

Yārı kâldı

Gün bittı yārı kâldı

Çohlar can vērdı gētti

Ārdınnan yārı kâldı

47/6.

Yarādı

Ağ cigērim yarādı

İndı bildim dōstum var

Dar günümde yarādı

47/7.

Yar ādım

Yaz üregte yar ādım

Gel birez mene yara

Men sene çoh yarādım

47/8.

Şona kâldı

Qaz uçtu şona kâldı

Her dērtli dermen buldu

Mēnimki şona kâldı

47/9.

Mendilimnen

Sil gözüm mendilimnen

Aşlımı inkar ētmem

Güvennem men dilimnen

47/10.

Dağ başı duman ōlu

Sēvda ne yaman ōlu

Her kim sēvdaya düşer

Şonu he pişman ōlu

47/11.

Dağda yar

‘Ümrüm geçer dağda yar

Felek mene yanmadan

Dağ üstüne dağ dayar

47/12.

Ḳānım señe

Ḥalāldı ḳānım señe

Yāğış yağar yēr ḳanmaz

Men nece ḳānım señe

48/ 5.Sene/ 6.Sayı/ Ekim 1965

48/1.

Ḳurban ollam bñ boya

Eger mēñi Ḥeḳ ḳoya

Her ki gözler arāşññ

Öpēydım doya doya

48/2.

İtirmişem men özüñ

Gözünde ḳaldı gözüm

Allāh'ıma yalvarram

Sene batmāsññ sōzüñ

48/3.

Dāḳuḳ'ta var minara

Yardan düştüm kinara

Rüzgara çoḣ yalvarram

Salam dēsññ o yara

48/4.

Bağ dādı

Bağvan bilı bağ dādı

Ayāğım bağa varmaz

Nanca rēḳıḅ bağdādı

48/5.

Bāğı ne

Baḥçāsı ne bāğı ne

Merd adam bağvan olmaz

Bir nāmārdññ bāğına

48/6.

Üzüñ örtsün

Mév āçsın üzüñ örtsün

Ḳoy ölüm öz yurdumda

Dostlārım üzüñ örtsün

48/7.

Üzüñ yēri

Tezēdı üzüñ yēri

Nāmarda yalvarmağtan

Ḳalmādı üzüñ yēri

48/8.

Üzüm kesmem

Bāğım var üzüm kesmem

Biñ nāmart yolum kesse

Dostlardan üzüm kesmem

48/9.

Budağa

Bılıl konar budağa

Gözelim inşaf ele

Dayānmıram bu dağa

48/10.

Yad elinde

Öt bılıl yad elinde

Bir diyar mazar olsun

Qalmāsin yad elinde

48/11.

Yara nēdim

Ürēğim yara nēdim

Bılıl güle yalvārı

Men bilmem yara nēdim

48/12.

Ne dērdim

Ne dermēnim ne dērdim

Qānımnan bağ şuvārdım

Gemnen başka ne dērdim

48/13.

Yārı sen

Döldurma iç yārı sen

Her üzüme gülendev

Sen bāğrımı yārısan

48/14.

Bağ ēktim bara gēldi

Armağan yara gēldi

Zar āttım tēliħime

Kor bāhtım kere gēldi

48/15.

Ötū bugün gülēğin

Gözyaşlārıñ silēğin

Qere bahta zar ataħ

Baħağ neyse bilēğin

48/16.

Aynaya

Bügün bāhtım aynaya

Şaç bayaz üz bürüşmüş

Bilmem çekim ay neye

48/17.

Oğlanam ādım ‘Uşman

Ėttüvüz mēnī duşman

‘Elem sēvdī şad öldü

Men sēvdim öldüm pişman

48/18.

Men gülem

Yar bılıldı men gülem

Yānmışam yar ‘aşkınnan

Yekinim yoh men güllem

**49/ 5.Sene/ 7-8.Sayı/ Kasım-Aralık
1965**

49/1.

Gül dere

Yar bahçadan gül dere

Hesret kâldım yārımnan

Bir gün mēnī güldüre

49/2.

Gül derme

Bahçadan yar gül derme

Rākıb sōzüne bāhıp

Ėlī bize güldürme

49/3.

Al bahçasıñ

Şat mālūv al bahçasıñ

Şuyuv kesen zamānıñ

Çal başına al bahçasıñ

50/ 5.Sene/ 9.Sayı/ Ocak 1966

50/1.

Aynāsıdı

Ėlīnde aynāsıdı

Şorarsav yar hūsnünü

Yar āyıñ aynāsıdı

50/2.

Aynādı

Yar ėlīnde aynādı

Men gizlerem dērdimi

Yar ‘eleme aynādı

50/3.

Felek mene yay atar

Yaram oyar ġem kaatar

Ƙurɔlɔp er meydānɔ

Canlar ālɔ ʃan ʃatar

50/4.

Sene dost

Bēl baġlādɔm sene dost

Kēsɔlsɔn dilim eger

Rākɔb dēsem sene dost

50/5.

Sene kālɔ

Gün gēder sene kālɔ

Rākɔb girme araya

Kōtɔlɔġ sene kālɔ

50/6.

Dalgāsɔz

Deryah olmaz dalgāsɔz

Zaman āġɔr yŭk ōlɔp

Gŭnler gēçmez dalgāsɔz

50/7.

Gŭl menem

Bɔlbɔl senseñ gŭl menem

Dokzan dokkuz yarpahtan

Āçɔlmāmɔʃ gŭl menem

50/8.

Gŭl ōlsun

Ƙonca āçɔn gŭl ōlsun

Her kim bizden hezētmez

Ŭrēġi ƙannan dōlsun

50/9.

Dala ƙonma

Ƙırɔlmɔʃ dala ƙonma

Olma vafāsɔz bɔlbɔl

Gŭnde bir dala ƙonma

50/10.

Ayaġ ƙāldɔr dŭʃ yola

Gēçɔrdēġiñ ƙol ƙola

Allah'tan ne gēlɔpse

Ne ōlɔrsa ƙoy ola

50/11.

Yol çāmɔr dāʃlɔġ batlaġ

Gŭlle kimin ātɔlaġ

Ƙōrhɔram rākɔb ġōrsŭn

Belēʃine ʃātɔlaġ

50/12.

İrağlardan gēlmışem
Men ‘aşkıva dālmışam
Dostlārım kōydu gētti
Men yērinde kālmışam

50/13.

Bu gēden men olāydım
Ātına nal olāydım
Bōynunda kılınc kalhan
Helkēsī men olāydım

50/14.

Kaş altta kāldı
Kelem kaş altta kāldı
Sēvdiğim şirīn canlar
İndi daş altta kāldı

50/15.

Dilīmdī
Alma dilīm dilīmdī
Mēnī bu güne şalan
Çākır tiken dilīmdī

50/16.

Kāşī incēdī kilden

‘Ūmrū beyyügtū filden

Allah merhemet ēle

Heḳlēşmirīg biz dilden

50/17.

Terk ēdeg ēgrī yōlu

Şāhlıyağ çılpag kōlu

Gētmēsīn nāmusumuz

Āhırımız şer ōlu

51/ 5.Sene/ 10.Sayı/ Şubat 1966

51/1.

Ġem sizī

Keḳīr bizī ġem sizī

Yol şālıp he bizlere

Ġem aḫtarmaz ġēmsizī

51/2.

O yar mēnī

Ātıptı o yar mēnī

Kipriġiniñ oḫlārı

‘Āḳıbet oyar mēnī

51/3.

Dilimnen

Dostum añlar dilimnen

Yar gelsin cânım alsın

Yalvārıram dilimnen

51/4.

Dilimnen

Dilim kēstım dilimnen

Hālımı nişın şormaz

Āynıyanlar dilimnen

51/5.

Dile deger

Āltun diş dile deger

Unutma bunca mēni

‘Āķıbet dil dile deger

51/6.

Şirın dil

Anna dilı şirın dil

Hem tabibtı hem melhem

Şirın aħbab şirın dil

51/7.

Yüz biñ arħa

Şu töker yüz biñ arħa

Kērkük işşığı sönmez

Dolansa yüz biñ arħa

51/8.

Dağ açar

Seller aħar dağ açar

O yārın ayrılmāğı

Sinemde yüz dağ açar

51/9.

Deme yar

Şalma suyu deme yar

Çek bu dertten hesrēti

Dērdüv yada deme yar

Ēzilsin şirın cânıv

Bir nāmarda deme yar

51/10.

Yada mēni

Yar şalmaz yada mēni

Öz oħlārınnan başka

Oħlāttı yada mēni

51/11.

Dalda yāndı

Sēvdiğim dalda yāndı

Bağvan bāğın unuttu

Bılbıl dalda yāndı

51/12.

Başa çalar

Uzun tēl başa çalar

Yēme nāmart ekmēğin

Gün gēli başa çalar

52/ 5.Sene/ 11-12.Sayı/ Mart-Nisan

1966

52/1.

Üzüm şuyı

Mēv şuyı üzüm şuyı

Nāmarda yalvarmağtan

Ḳalmadı üzüm şuyı

52/2.

Ṭayara birden uçtu

Hece gētmeğ ne hōştı

Heçden gēriye dönen

Cennetten gelen kuştı

52/3.

Güle bılbıl

‘Āşıktı güle bılbıl

Cunbıtuñ ne şuçu var

Gēlmiri dile bılbıl

52/4.

Dalma yar

Kes bāğrımı dalma yar

Rākıbın kēfı gēli

Ah, of çekip dalma yar

52/5.

Damārına

Gēldi kan damārına

Ne‘let nāmarda gēlsin

Özüne damārına

52/6.

Gözüv üste

Ḳere kaş gözüv üste

Sen yığlama gözēlim

Ḳörhıram gözüv üste

52/7.

Dalda olmaz

Kaş göze dalda olmaz

Sêvme vafâsız yârı

O señe dalda olmaz

52/8.

Dalda ôlû

Şaç üze dalda ôlû

Vafâlı yar sêvgînen

Dem günde dalda ôlû

52/9.

Ne duzu

Ne şekêrî ne duzu

Olmaz vafâsız yârîñ

Ne astârî ne üzû

52/10.

Düz yêrî

Al yôlûvû düz yêrî

Göz göze lâbud deger

Bırâhkınan üz yêrî

52/11.

Cana vârdı

Âyrılığ cana vârdı

Yôlûva diqqet êle

Etrêfûv canavârdı

52/12.

Cana vârdı

Yar dêrdî cana vârdı

Ķâpımızda beslenen

Bizlere canavârdı

52/13.

Biz de güllüğ

Yığlama biz de güllüğ

O imânsız rākıba

He bir gün biz de güllüğ

52/14.

Gülsêr'dî

Yârım adı Gülsêr'dî

Şu çoğ iken azaldı

Bağvan yere gül sêrdî

52/15.

Ķelem elde kırıldı

Ortâsınnan yârıldı

Añlamādım o gözel

Neden mene dārıldı

52/16.

Yar mēnīm

‘Eqlīm āldı yar mēnīm

Yüz étse vazgêçmerem

He diyerem yar mēnīm

52/17.

Yar mēnı

Hençērūv çek yar mēnı

Uydu eller sōzūne

Ğeme şöhtı yar mēnı

**53/ 6.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-Haziran
1966**

53/1.

Günde men

Kölgede sen günde men

Haḥ ilde kırbān keser

Qurbānıvam günde men

53/2.

Ay dème

Yar üzüne ay dème

Ataş sēnı yāndırır

Gül üzüne ay dème

53/3.

Yarālı cānım

Dērtli yarālı cānım

‘İzrā’ıl sen işüv gör

Mēnım yar ālı cānım

53/4.

Biñ dēseler

Yar kūsüp biñ dēseler

Bilmıyen işiñ görer

Bilenler biñ dēseler

53/5.

Al señe

Yar yākışı al señe

Gēvlım elde tutmuşam

Armağāndı, al señe

53/6.

Qere girıptı yārım

Vēran ēdip içērım

Fiğānım göğü dağlar

Ėşıldilmez havārım

53/7.

Beklerem her gün yölüv

Görüm o çınar böyüv

Dünye mene vērili

Şarşav böynüma kölüv

53/8.

O yağa baḥ

Bu fitil o yağa baḥ

Yatan avlar özünü

Bu gāfıl oyağa baḥ

53/9.

O yağlar

Bu fitiller o yağlar

Rēkibiñ sözlērine

Hiç inanmaz oyağlar

53/10.

Bu dilim

Ne dātıldı bu dilim

Heḳḳ'e yārdım étmezse

Koy lal olsun bu dilim

53/11.

Yāşında

Ḳurşunda yāşında

Bizim bu şan dērgimiz

Öldü āltı yāşında

54/ 6.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1966

54/1.

Gözde sen

Gēvilde sen gözde sen

Olma yamana yoldaş

Ḥor olusan gözde sen

55/ 6.Sene/ 4-5.Sayı/ Ağustos-Eylül
1966

55/1.

Kērkük'ün göllērinde

Gül, ḳeddeḥ yollārında

Bir çift bilēzig olsam

O yārın kollārında

55/2.

Bilbilim yad ēlinde

Bir gēvli şad ēlinde

Vēran olsun bu bağlar

Ḳālınca yad ēlinde

55/3.

Dağlar duman öldü gel

Hālım yaman öldü gel

Aylara ve‘de vērdüv

İller tamam öldü gel

55/4.

Hara bağlar

Gül meylîñ hara bağlar

Ağlarsa dost ağlāsın

Yad ağlar harab ağlar

55/5.

Kērkük’üm señe kurban

Cānıñ vēripti Türkman

Gēce gündüz paşvānıg

Olaşmaz señe duşman

**56/ 6.Sene/ 6-7.Sayı/ Ekim-Kasım
1966**

56/1.

Ēlimdēki bārıysa

Hayvaysa nārıysa

İki gözüm kor olsun

Başka yārım vārıysa

56/2.

Āltunı buzdurāydım

Gerdana düzdürēydım

Sēni āvçı tutmāsın

Qōynımda gēzdirēydım

56/3.

Bağçada nārı gördüm

Ēgildim yārı gördüm

Kēşke hiç görmesēydım

Rēngini şarı gördüm

56/4.

Budağ titrer

Yel eser budağ titrer

Gözüm yārı görende

Diz titrer dudağ titrer

56/5.

Özüm dērdim

Bağdan gül özüm dērdim

Dōstım seletme mēni

Qoy kālım özüm dērdim

56/6.

Göz gözûve

Tikmişem göz gözûve

Ahtardım hiç tapmadım

Benzîyen göz gözûve

56/7.

Bir dērdim

Bir şuvardım bir dērdim

Balığlar şuda yanar

Ėşiderse bir dērdim!!

56/8.

Oyan sen de

Kağ diskın oyan sen de

Yatanlar hep oyandı

Bāhtım bir oyan sen de

56/9.

Bele bāhtı

Yar döndü bele bāhtı

Ezelden kerēlıptı

Men nēdim bele bāhtı

57/ 6.Sene/ 8.Sayı/ Aralık 1966

57/1.

Od yāndı köz köz öldü

Yanan yēr göz göz öldü

Kelbe yar ādı düştü

Atmāğı tēz tēz öldü

57/2.

Gözüm yaş dolsa ne var?

Dērdim hağ bilse ne var?

(Leylē)'nı görmüyenler

Mecnun'a gülse ne var?

57/3.

(Leylē)'nin sözü yōhtı

Kōçüptü izi yōhtı

Kurduğumuz meclisiñ

Yērı var özü yōhtı

57/4.

Uzun gir açar sēni

Bırağmaz nāçar sēni

Yüngüller begenmezse

Ėğırlar seçer sēni

57/5.

Gün kana batısa ne var?

Ay kaş göz atsa ne var?

Can cana kāvūşanda

Rēķībler yatsa ne var?

58/ 6.Sene/ 9.Sayı/ Ocak 1967

58/1.

Göz yuvāşı

Sürmēdī göz yuvāşı

Her kim yuva dāğıdı

Dāğılı öz yuvāşı

58/2.

Üze yar

Gōzüm damlar üze yar

Yad bāğrım bir oyanda

Felek bāğrım yüz oyar

Bēkesem kimsem yōhtı

Ölsem vursun üze yar

58/3.

Bir bağda

Bir gül sēvdım bir bağda

Nāşı duhtor elleme

Biñ yaram var bir bağda

58/4.

Dalda vèrmez

Miskīne dalda vèrmez

Bir merd aşıl olırsa

Nāmarda dalda vèrmez

58/5.

Daldāsını

Kuş görüp daldāsını

Bu felek vèran etti

Çoh miskin daldāsını

59/ 6.Sene/ 10-11.Sayı/ Şubat-Mart 1967

59/1.

Felek oh attı bugün

Sinemde etti düğün

Ölmüşam yaman bāyguş

Ne toy billem ne düğün!

59/2.

Felek oh atsa ne var?

Sineme batsa ne var?

Madam dōstım kēftēdi

Mēñi unıtsa ne var?

59/3.

Felek õhunu attı

Ücüne zehir kattı

Yārçıñ çoḥ emek vërdim

Bêş pula mēñi şattı

59/4.

Felek attı oḥlārı

Yaralādı çoḥlārı!

Erlēñ zelil etti

Üstün etti yohlārı

59/5.

Nişı gülüm?

Sen küstüv nişı gülüm?

Men yarālı sen dērtli

Daha men nişı gülüm?

59/6.

Yad ağda

Dost kerede yad ağda

Bu ‘ümrüm bele geçti

Ye çöllerde ye dağda

60/ 6.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1967

60/1.

O güle

Men yıǵlaram o güle

Yad ēli girdi bağa

Ĥesret öldüm o güle

60/2.

Üz āydı

Kaşlar keman üz āydı

Bir güne men düşmüşem

Her dekkēsı yüz āydı

60/3.

Yar bāğında gül öldüm

Dālında bılbıl öldüm

Düşüm ataş ‘aşkuva

Yana yana kül öldüm

60/4.

Oda şaldı

Atāşı oda şaldı

Gümānım bir yarıydı

Dem günü o da şaldı

60/5.

Yara baḥ

Güle baḥma yara baḥ

Mēni sen şaḡ bilisen

Sinem dōlu yara baḥ

60/6.

Nem ālı,

Kuru yaştan nem ālı

Felek gözūv kor ōlsun

Yara kıydūv ne mālī?

60/7.

Nece yāndı

Yar bizden nece yāndı,

Gör bizī dile şalan,

Āhımnan nece yāndı

60/8.

Düz yērī!

Bāşuv kâldır düz yērī!

Yar mēni dāḡlıyanda

Hiç koymādı üz yērī

60/9.

Sen de yar

Hençer gēti sen de yar!

Dünyēni gözel alsa,

Gözüm kâlıp sende yar

60/10.

Yüz mennen

Ellī sennen yüz mennen!

Gözüm señe tikmişem,

Dönderme sen üz mennen!

60/11.

Özü düşer

Tut bişer özü düşer

Gel degme sarhoşa sen

Yıhlı özü düşer!

60/12.

Sözū geçer

Her yerde sözū geçer

Gēcmez fekkir āltunı,

Zenginiñ yēzi geçer!

60/13.

Leylē'ni sen

Mecnunı Leylē'ni sen,

Al ķelēmüv ēlüve

Vaşfêle Leylân'ı sen!

60/14.

Dêmem yalan!

Gerçektî...dêmem yalan

İki dağ arâsında,

Kêrkük şâğında Leylan

60/15.

Diyarlar

Çoh memleket, diyarlar

Leylan'da kırh şehid var,

Oña kırhlar diyeller

60/16.

Düzü ne

Ēgrîşî ne düzü ne?

Çih Kêrkük ķel'êşîne,

Bah Leylân'ın düzüne

61/ 7.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-Haziran

1967

61/1.

Güle can vèr

Ol bîlbîl güle can vèr

Dost sennen can istese

Sen güle güle can vèr

61/2.

Ōhü ter

Kiprîgî ter ōhü ter

Gel gözüm kiprîk çalma

Göz ōgünnen yar iter

61/3.

Şirîn sêñî

Sêverem şirîn sêñî

Sévmezsem cânım çıhsın

Cânımnan şirîn sêñî

61/4.

Gözüm sende

Ķālîptı gözüm sende

Men sêñî çoh arādım

Ara bir gözüm sen de

61/5.

Yen āğdı

Yen ķerēdî yen āğdı

Mēñî dertlere şalan

Ḳere ḥālḫ yanāğdı

61/6.

Yen ağa

Yen ḳereye yen ağa

Onda mecnun şad olḫ

Dudağ çalsa yanağa

61/7.

Tiken bilḫ

Yarāmḫ tiken bilḫ

Bilbīlīñ çēktiğīñ

Gül bilḫ tiken bilḫ

61/8.

Āldḫ gene

Ġem mēñḫ āldḫ gene

İçipsen kimīñ ḳāñḫñ

Dudāğuv āldḫ gene

61/9.

Bir dayāñım

Aç sinev bir dayāñım

Men dünyede yānmışam

Meḥşerde bir de yāñım?

61/10.

Güle nem

Yāğış vērdḫ güle nem

Men ne bir yığlıyanam

Ne gülennen gülenem

61/11.

Ḳazāñḫ

Od yāndırıp ḳazāñḫ

Her kim emek şarf étse

İstēdīğīñ ḳazāñḫ

61/12.

Alma dalda

Şallāñḫ alma dalda

Ḥāyınñ daldāsını

Özüve alma dalda

61/13.

Dērdḫ mēñḫ

Gülüydüñ dērdḫ mēñḫ

Bırāḫtı ḳōydu gētti

Öldürdü dērdḫ mēñḫ

61/14.

Dêrdim seņe

Bu g l  d rdim seņe

A l d ğ g deceğsen

 oy diyim d rdim seņe

61/15.

On  rı

Bir yuvada on  rı

G sterme her gelene

K sk vd k  o n rı

62/ 7.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1967

62/1.

 az n 

Kim  alışsa  az n 

 nsan nanca yıh lsa

Onca ‘ k l  az n 

62/2.

Bağd d’ n 

Y lu uzun Bağd d’ n 

B lb l daha vazge mez

Bir dem dadsa bağ d d n 

62/3.

O yara

Men  urbanam o yara

O yar g tti gelm d 

 elb m  d ld  yara

62/4.

Dala ba 

B r  şir n dala ba 

G l n   eyb den b lb l

Ne ş rl p dala ba 

62/5.

Neye d l m

D ş n m neye d l m

G l y nd  dalda bitt 

Day ns n neye d l m?

62/6.

Dalda y ns n

 oy ataş dalda y ns n

At ş v kesme felek

G l y nd , dal da y ns n

63/ 7.Sene/ 4.Sayı/ Ağustos 1967

63/1.

Nem ārttı

Şu çağlādı nem ārttı

Yāzılāydı allında

Her nāmārdıñ nāmārttı...

63/2.

Bu pēndir mayālđı

Yük yüke dayālđı

Āğır kağ āğır oту

Dēsınler hayālđı

63/3.

Üzüm kere

Mēv yēşil üzüm kere

Hayat bārıñ dadmādım

Ēlim boş üzüm kere

63/4.

Bu gözler

Çoh keredı bu gözler

Yollarda men gēcleşsem

Gözel yar mēñi gözler

63/5.

Yadétmez

Yārım mēñi yadétmez

Vafāsız dost ēttiğıñ

İnan mene yad étmez

63/6.

Özüm dērdim

Bağdan gül özüm dērdim

Ne şaran var ne şoran

Kālmışam özüm dērdim!

63/7.

Özü dērsiñ

Öhūmaz özü dērsiñ

Felek kimsēñi kıymaz

Öz gülüñ özü dērsiñ

63/8.

Ġem dērsiñ de

Dert ēksiñ ġem dērsiñ de

Derecem yüzde yüzdü

Dert ile ġem dērsinde!

63/9.

Ara bir gün

Şor mēñi ara bir gün!

Dāğıtma dost sırrını

Bōzulsā ara bir gün

63/10.

Ara sen

Aħtar mēñi ara sen

Her dem ara yapan ol

Şāķın bozma ara sen!

63/11.

Ķan atlansa

Yaradan ķan atlansa

İtiri öz yuvāsıñ

Ķārınça ķanatlansa

64/ 7.Sene/ 5.Sayı/ Eylül 1967

64/1.

Dağ yēri

Teppe yēri dağ yēri

Her gelen bir dağ vurdı

Öldü sinem dağ yēri

64/2.

Yan durram

Kōtū işten yan durram

Bir ah çeksem koymaram

Dāğı dāşı yāndırram

64/3.

Yaram az

Dērdim çōhtı yaram az

Bēl bağlama ağıyara

Dar vāhıtta yaramaz

64/4.

Yar mēñi

Al hēnçerden yar mēñi

Üregte ah ķalmadı

Ķōydı gētti yar mēñi

64/5.

Gül den dōlsun

Gül dērdim gül den dōlsun

Yātıpsan mazārıvda

Ṭorpāğuv gül den dōlsun

**65/ 7.Sene/ 6-7.Sayı/ Ekim-Kasım
1967**

65/1.

Yanağlar

Gül āçıptı yanağlar

‘Ekli bāşında olan

Gizli ağlar yan ağlar

65/2.

Kim diñler dādım bugün

Dādım feryādım bugün

Ötürüp kārşım ālıp

Mēnim callādım bugün

Āhırşer işiñ bilmez

Haḥ kōyup ādım bugün

Hudam ye al cānımı

Ye vēr murādım bugün

65/3.

Dāğıdı

Teppēsidi dāğıdı

Şorma dōstım ḥālınnan

Bāğrımda ‘aşk dāğıdı

Bir zengin yōḥsul olsa

Bütün dōstıñ dāğıdı

65/4.

Güldü bugün

Tek bılbıl güldü bugün

Yādıñ tehne sōzünnen

Cigērim küldü bugün

65/5.

Güldene

Gül ol kōyul güldene

Bılbıller fiğan eder

Bilmem görüp gülde ne

65/6.

Bir gül sen

Çoh yıglādıv bir gül sen

Ḥayālımda bir melek

Gōzümde de bir gülsen

65/7.

Bēlim mēnim

Dēmirdi bēlim mēnim

Yıhılsın zālım ēvı

Kırıptı bēlim mēnim

65/8.

Bēlim neden

Qāzmırı bēlim, neden

Ēttiğim nēdi felek

Kırıpsan bēlīm neden

**66/ 7.Sene/ 8-9.Sayı/ Aralık 1967-
Ocak 1968**

66/1.

Dala kālī

Düşünü dala kālī

Oyağ gèder yol keser

Yatanlar dala kālī

Yuhuya kalan bağvan

Kuru bir dala kālī

66/2.

Daldalanma

Yad ele daldalanma

Tök kânıv serbest yaşa

Zillete daldalanma

Koy yēsın aslan sēnī

Tülküye daldalanma

67/ 7.Sene/ 10.Sene/ Şubat 1968

67/1.

Kifrī var

Çoh kifrèder kifrī var

Biñ bir şehir içinde

İnan mence Kifrī var

67/2.

Oba hana

Kaḥ gèdeg oba, hana

Uşağ çağdan vurğunam

Kārşımda o baḥana

67/3.

Oba hānı

Beyyügtü oba hānı

Görsem yaram şağālı

İlde bir o baḥānı

67/4.

Kifrī'den heber āldım

Ālınca ğeme dāldım

Vērdiğüv ve 'dlērī

Bir daha yada şāldım

67/5.

Dal dolanma

Bılılīm dal dolanma

Bir şerēfsiz nāmarda

Ölürsev daldalanma

67/6.

Dal dolānsın

Budağa dal dolānsın

Ne yāpsın miskīn yētīm

Dalda yoḥ daldalānsın

67/7.

Dalgāsız

Şular olmaz dalgāsız

Ne gēvlīm dertten ḥālī

Ne de bāşım dalgāsız

67/8.

O dalğaya

O şuya o dalğaya

Bir dōstı düşgün gōrdüm

Dālmışam o dalğaya

68/ 7.Sene/ 11.Sayı/ Mart 1968

68/1.

Birez gül

Çoḥ yıḡlādıv birez gül

Girsev dost baḥçāsına

Yārçıñ topla birez gül

68/2.

Dērdīm dēmēm

Bağdan gül dērdīm dēmēm

Billem rākıb şad olu

Öğünde dērdīm dēmēm

68/3.

Lala men

Dērdīm çölden lala men

Dil açar o eşnede

Dērdīm dēsem lala, men

69/ 7.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1968

69/1.

Yāndı gül

Bılbıl yıḡlar yāndı gül

Bahārıñ ḥesrētini

Çeke çeke yāndı gül

69/2.

Nēmdı mēnım

Yar şormaz nēmdı mēnım

Sennen āyrı düşēni

Gözlērım nēmdı mēnım

Bu derde düşmüyēnler

Ne bilsin nēmdī mēnīm

69/3.

Al dādım

Şor feryādım al dādım

Bilmirem ne uşıldan

Bu felēgi aldādım

69/4.

Al dad felek

Gēvlīmī al dad felek

Hiç özüv aldānmısan

Bes hāhı aldat felek

69/5.

Sēvdavda yalan gōrdüm

Sēnī çoḥ bilen gōrdüm

Düştüm ‘aşkıv dērdine

‘Ümrümü talan gōrdüm

69/6.

Bēlīnī

Bağvan nēder bēlīnī

Gör neçe қоç igidñ

Felek kırıp bēlīnī

69/7.

Ādı gül

Özü gözel ādı gül

Neçe tiken gōrmüşem

Қöyулұptу ādı gül

69/8.

Heḫ yōlunda

Vēr başuv heḫ yōlunda

Ki dünya serdārısan

Ölürsev heḫ yōlunda

69/9.

Nece bāttı

Қāyıғlar nece bāttı

İnsana yārıyan şey

Şereften necabāttı

70/ 8.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-Haziran

1968

70/1.

Қanaryalar

‘Aşk kuşu қanaryalar

Dudağ dudağa dekse

Birbirin  anar yalar

70/2.

R    b a  lar

Dost g  lse r    b a  lar

B  lb  l, g  l, ba  van sar  o  

    pt   r     ba  lar

70/3.

Ne sen  d  

Ne g  nd   ne sen  d  ?

D  ner, fel  gi  n     r  

Ne mene ne sen  d  

70/4.

Meyd  n   ne

  t   ne meyd  n   ne

Ol a  lan   t  lg  nan

B   erler meyd  n  na

70/5.

     aya

G  z     d  r ba        aya

Her y  re   u ol   t  

Neden gelmez      a'y  

70/6.

     aya

Yoh g  ne  e      aya

Aya     r  h ol   t  

  u ol   maz      a'y  

70/7.

Ba   almadan

D  l  pt   ba   almadan

Sineme bir oh d  gd  

O yara   a  lmadan

70/8.

Da   yanmaz

  v    olan da   yanmaz

G  zl  r  m ya   t  kende,

         da   dayanmaz

70/9.

Da  da n  d  

  v    bu da  da n  d  

Y  t  mli     eken bili  

Ba   n  d   da   da n  d  

70/10.

Budağ yanar

Gül şalhar budağ yanar

Yētīmem ürēgimde,

Ölünce bu dağ yanar

70/11.

Bu şular āhım āhım

Kōlūm kōlūva t̄āhım

Ödū baş āldım gēttim

Sēnī burda bırāhım

70/12.

Bu şular āhtı nēdım

Yar mene bāhtı nēdım

Men dēdım ölūncēdī

Üç günlüğ bāhtı nēdım

70/13.

Ay yığlar

Yulduz güler ay yığlar

Vafāsız yar ēvīne

Nece vārsın ayağlar?

70/14.

Gēdīsēn dağ daşa sen

‘Aşkı sür de başa sen

Gehte bir dem reh̄mēle

Gōzūmdēkī yaşa sen

70/15.

Bāhtı yar

Hub gōzūyden bāhtı yar

Sen düşme ‘aşk ārdına

‘Āşık olmaz bahtıyar

70/16.

Men de yāndım

Yar yāndı men de yāndım

Yar derde dayanmādı

Dertlere men dayāndım

71/ 8.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1968

71/1.

Şad olu

Yētīm oḥşa şad olu

Ēlūv ēlīmnen şalma

Duşman duysa şad olu

71/2.

Gelēnīm yoh

Beklerem gelēnim yoh

Baş yāştuğta göz yolda

Hiç kimse gelēnim yoh

71/3.

Ne qar daş

Ne daş kārđı ne qar daş

Düştüm bir yaman derde

Ne dost şördü ne kardaş

71/4.

Cam elden

Qoyma düşsün cam elden

Çohlar bugün güvēni

Bir vārlıg bir camaldan

71/5.

Cam ēline

Yar āldı cam ēline

Vafāsıza yüz ne'let

Özüne camālına

71/6.

Yāzım yara

İç yara yāzım yara

Ēlīm kelem tutmuru

Dērdimi yāzım yara

**72/ 8.Sene/ 4-5.Sayı/ Ağustos-Eylül
1968**

72/1.

Bağ bağçalar

Gül dölup bağ bağçalar

Yaram bele vērāndı

Qan sızar bağ bağ çalar

72/2.

Qere yāzım

Qere kış qere yāzım

Felege çoh yalvārdım

Silmēdi qere yāzım

72/3.

Sile yar

Göz yāşımı sile yar

Nazlārıvdan döndērdüv

Ağ cigērim sile yar

72/4.

Ye dāldı

Ye ağāctı ye dāldı

Mēnim nazdar yārımı

Qismet öldü yad aldı

72/5.

Yārımada

Görünü yārımada

Dost meclisiñ kұrandav

Heber vēr yārıma da

72/6.

Ne yādı

Ne 'ekli var ne yādı

Öz dōstım kıydı mene

Ne duşmānı ne yādı?

72/7.

Dalda var

Gerib bıl bıl dalda var

Kor ōlsun rākıb gözü

Gözü bizim dalda var

72/8.

Yara yēri

Qalıptı yara yēri

Dēdiği güne düştüm

Heber vēr yara, yēri

72/9.

Namāzı

Qılmısam men namāzı

Rākıb bir boyag ēzip

Ne nar ister ne māzı

72/10.

Üzügler

Bilēzigler üzügler

Yōhsuluñ üzü şāvıg

Zenginiñ üzü güler

73/ 8.Sene/ 6.Sayı/ Ekim 1968

73/1.

Alma yārım

Nar bütün alma yārım

Alırsav al cānımı

Elimnen alma yārım

73/2.

Bir gül sen

Çoh yıglama bir gül sen

Dört etref çākır tiken

Orta yèrde bir gùlsen

73/3.

Gùldene

Gùl bırāhtım gùldene

Bıl̄bıl gùle yalvārı

Bilmem ister gùlden, ne

73/4.

Yara ƙan

Bāğrımda var yara ƙan

Uyma vafāsız yara

Sen vafālı yara ƙan

73/5.

Bu dērdi

Bağdan gùlū bu dērdi

Āhımnan yānsın felek

Vērdi mene bu dērdi

73/6.

Bele sende

Dert sende bele sende

Bu kor òlmüş gözlērım

Ne görüp bele sende

73/7.

Bele sennen

Ġem ƙeħır bele sennen

Öpmeden dişlemeden

Āyrıldım bele sennen

73/8.

Bele mēni

Ġem ƙeħır bele mēni

Ot yığdıv ataş şāldıv

Yāndırdıv bele mēni

Al mēni ƙollārıva

Leyleyle bele mēni

73/9.

Yara gözüm

Ƙan tutmuş yara gözüm

‘İzrā’ıl āldıv rühüm

Vér bārıg yara gözüm

73/10.

Hālını

Yar dōşēdi hālını

Zıl̄fını yel dāğıttı

Gördüm kere hālını

73/11.

Hālı olmaz

Kilimdi hālı olmaz

‘Aşka düşen gēviller

Hiç gemnen hālı olmaz

73/12.

Burda yānım

Ėzildi burda yānım

Yıhılıp dayancāğım

Yöhtü bir yēr dayānım

73/13.

O yar yaram

Bağlādı o yar yaram

Bir yannan yaram bağlar

Bir yannan oyar yaram

74/ 8.Sene/ 7.Sayı/ Kasım 1968

74/1.

Yara şalar

Yar meylñ yara şalar

Şāhinsiz kalan köyde

Göz oyar yaraşalar

74/2.

Yara şaya

Yar gele yara şaya

Kēsili şāhin bāşı

Ėgilmez yaraşaya

74/3.

Haraba gözler

Bāyguş haraba gözler

Gözüm çoḥ hublar gördü

Bahmaz haraba gözler

74/4.

Harab ādı

Kim sēver harab ādı

Dēdim uyma bāyguşa

Qōnduğu harabādı

74/5.

Azad ēle

Şal kuşu azad ēle

Mēnim āhır çağımdı

Bōynümü azad ēle

74/6.

Güle naz

Bîlbîl eyler güle naz

Girdim dost bahçâsına

Yığlıyan çoğ gülen az

74/7.

Bele bağlar

Yar bāşın bele bağlar

Bîlbîl ötmez gül açmaz

Vêrandı bele bağlar

74/8.

Bügünnen bele

Yığla бүgünnen bele

Kerkes şahin yerine

Konar бүgünnen bele

74/9.

Mendēlî'ye

Kuş konar Mendēlî'ye

Mevlam şabırlıg vērşin

Sen 'ekkil men delliye

74/10.

Mindim Nuḥ gemişine

Qōrḥum var gemim şına

Felek biçinçi şalıp

'Ümrümün zemişine

74/11.

Kārşıda çırağ yanar

Çırağ ne irāğ yanar

Yārım bada döldürmüş

İçtiğçe üreg yanar

74/12.

Ne dādı var

Ne feryad ne dādı var

Gēnclığ bele geçerse

Ḥayātın ne dādı var

74/13.

Yar ādım

Qelpten silip yar ādım

Gēvlimi ğem kablıyıp

Hardan şādlığ yarādım

74/14.

Bél señe

Balṭa mene bēl seṇe

Bu dertten ölsem felek

Bağlamaram bēl seṇe

74/15.

Bēlṭi ne

Balṭāsı ne bēlṭi ne

Yıhılıp daha düşmem

Bēl vērsem merd bēlṭine

74/16.

Ḳere dağa

Ḳar yağar ḳere dağa

Sinemde lala āçıp

Baḡ onda ḳere dağa

**75/ 8.Sene/ 8-9.Sayı/ Aralık 1968-
Ocak 1969**

75/1.

Yarāmı yan

Gel oyma yarāmı yan

Ne zaman yarar meṇe

Ger indṭi yarāmıyan?

75/2.

Yarama yar

Gel bir baḡ yarama yar

Mēnım yaman ḡālıma

Kim dēdṭi: yarama, yar?

75/3.

Bir dāldı

Yüz yarpaḡtı bir dāldı

Dost gördṭü aramādı

Duşman gördṭü bir dāldı

Dāḡıtmı yuvam felek

Yuvam kurı bir dāldı

75/4.

Bir dala

Bir düşüṇe bir dala

Vafāsız olma bılḡıl

Her gün ḳonma bir dala

75/5.

Cafāsız

Gēçmez günler cafāsız

Ne dēdım neden küstṭüv

Zālım, ḡaddar, vafāsız

75/6.

Cafam var

Mihnētīm var cafam var

Men sēñi terk  tmerem

      m  n m vafam var

75/7.

 ora g  li

Yar d  rd m  ora g  li

Ay h  sn  neye deger

O yardan  ora g  li

75/8.

O yazd dı

Bu bahar o yazd dı

Bi  r    b devran eder

Bilseler o, yazd dı

75/9.

Ne   lı

Ne  er  embe ne   lı

Bir derde men d         

Ne   ld  r   ne   lı

75/10.

C  ni sen

C  b kesen sen c  ni sen

O lara hedef   tt  v

Bu   z  lm    c  n  sen

75/11.

Can o y  rd 

S  vd    m can: o y  rd 

Lebl  r  v r      bz  der

Kip  k ler can oy  rd 

76/ 8.Sene/ 10-11.Sayı/  ubat-Mart

1969

76/1.

Bu d    

B  lb  l s  ver bu d    

G  v  l bir ah   ekende

Duman   ab  lar bu d    

76/2.

Ba    avzar

B  lb  l d  rd    ba    avzar

Yalan d     y  zd    m

H  ns  yara, ba    avzar

76/3.

Yaradan

Cānım dōlup yaradan
Cihanda kimse qalmaz
Sennen başqa Yaradan

76/4.

Yar ālı
Alma satsav yar ālı
Kānātsız kuş gibiyem
Her bir yerden yarālı

76/5.

Yārım sen
Al almānı yārım sen
İllerce yol beklēdīm
Hiç gelmedüv yārım sen

76/6.

Ne gün var
Ne düğün var ne gün var
Felek sen ağlat mēnı
Gülmege de bir gün var

77/ 8.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1969

77/1.

Yara dērdi

Bağvan gül yara dērdi
Gēvlīm küsüptü yardan
Hiç dēmez yara dērdi

77/2.

Arha dāşım
Düz düştü arha, dāşım
Yılılmam arham olsa
Bir eyyı arhadāşım

77/3.

Ağāsı ne?
Bēgi ne ağāsı ne?
Bir kul nāmart olursa
Kıyer de ağāsına

77/4.

Yara dērdi
Bağvan gül yara dērdi
Ciger yanānuv tñanı
Añlatma yara dērdi

77/5.

Yar dērdi

Bağdan gülü yar dērdi

G ce y t rtmaz m n 

Bir vaf s z yar d rd 

77/6.

 yr  y r 

 yr  dost  yr  y r 

Meger  z y r m  ls n

Neyl rem  yr  y r 

77/7.

G z  l me

 oh tikme g z  l me

And  tt m kurban v r m

Bu c n m, g z l me

77/8.

O yar  d n

Yaz g r m o yar  d n

Bir can bir c n  s vse

G v lde oyar  d n

77/9.

Nece m ld 

Bu gelen nece m ld 

Giy ş dizden yu ar 

Ne z v kt  ne cam ld 

77/10.

Nece mal

Nece v r ş nece mal

(Mini cop)'tan g l r 

Ne z v  k l p ne cam l

77/11.

Misk n 

Alma, hayva misk n 

Z l m n  z lm  q ymaz

Bir g z   s n misk n 

77/12.

 ir nd 

Bal  ekerden  ir nd 

Ferhad'    le  alan

O s vdi i ( ir n)'d 

77/13.

Kinara

Gele  g ld  kinara

Yar k sk v ba  a g rd m

G z m d şt  ki nara

77/14.

Ki nārdı

Bir almādı ki nārdı

Mālım mülküm emlākım

Kōsküvdēki ki nārdı

77/15.

Neden mennen

Yan düştüv neden mennen

Cānımı kurban vërdim

Göz kēstüv neden mennen

77/16.

Dākuḵ kimin

Duz kimin, Dākuḵ kimin

Tēriḥmize şan vëren

Bir köy yoh Dākuḵ kimin

**78/ 9.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-Haziran
1969**

78/1.

Ḳāndı yar

Uydu söze ḳāndı yar

Ēmipsen şah damārım

Dudaḡlārıv ḳāndı yar

78/2.

Dile yar

Cānım vërim dile yar

Men sēni gizli sēvdim

Nişin şaldıv dile yar

78/3.

Yanaḡlar

Gül āçıptı yanaḡlar

‘Ekli başında olan

Gizli aḡlar, yan aḡlar

78/5.

Yārdı ğem

Dēldi bāḡrım yārdı ğem

Vafālı yar ararsav

Eñ vafālı yārdı, ğem

78/6.

Yada mēni

Yar şalmaz yada mēni

Gōzüm ḳan aḡlar mēnim

Leblërüv yad emēni

Dōstım, kor ölsün gōzüv

Sen şattıv yada mēnı

78/7.

Bağa hesret

Bağvanlar bağa hesret

Gēvlı̄mde bir yara var

Yüz ildı̄ bağa hesret

78/8.

Oyadı

Gözel mēnı̄ oyadı

Ne tēz unıttıv gözel

O rākı̄bı o yadı

78/9.

Yad ālsın

Dost kadāsıñ yad ālsın

Babav izinde yēri

Koyma yurdu yad ālsın

78/11.

Dalda şına

Bılbılı dalda şına

Bu üç günlüğ dünyēniñ

Bes şıhl daldāsına

Sen mene dalda olsav

Yad nēdı, daldāsı ne?

78/12.

Oda yarar

Sēl gēlı̄ oda yarar

Men dēdı̄m dem günǖnde

Hālma o da yarar

Bilmēdı̄m gem oyanda

Bāgrımı o da yarar

78/13.

Yaralāsın

Çal hençer yaralāsın

Çoh zamandı görmürem

Gōzüvüñ yar alāsın

78/14.

Yara gōzǖm

Tış öldü yara gōzǖm

Āyrıldığ uzağ düştüğ

Kan ağlar yara gōzǖm

78/15.

Yārı sen

İçme mēyi yārı sen

Her bāhısta sen mene

Ürēgimi yārısan

78/16.

Daldasan

Āçmıŝ gülüm daldasan

Nāmārdı ayağlādıv

Merde öldıv dalda sen

78/17.

Merd hara

Nāmart hara merd hara

Türkman yāvruŝı, merdsen

Her bir zaman merd ara

78/18.

Namārdı

Gir pembe, yoŝı namārdı

Bu ŝehri merdler ālmıŝ

Diñlemezler nāmārdı

79/ 9.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1969

79/1.

Yar üzıv ne pārıldar!

Ėtme hālım tārumar

Dağlādığuv cānımı

Bir gel öz ēlıvden şar

79/2.

Yar ‘aşkıv ciger dağlar

‘Āŝıktan ahar kanlar

Sēnıv hısnıv gōrdüler

Sarhoşa döndü şağlar

79/3.

Sıgatla yētım bāŝın

Sil gözlēriñiñ yāŝıñ

Degme yētım mālına

Bulunca on dört yāŝın

79/4.

Alma yārım

Nar bütın, alma yārım

Başta ‘ekıl azāldı

Onu da alma, yārım

79/5.

Almadan

Nar şirındı almadan

Bir gözêlî sêversev

Aşlını sor almadan

79/6.

Gözû kere

Dilî bal gözû kere

Sênûv o oş kipriğûv

Bāgrımda āçıp yara

79/7.

Budağ gezer

Ƙuş yātmış budağ gezer

Yar āğzıñ vēr āğzıma

Dil dursa dudağ gezer

79/8.

Yara yāzım

Bir mektûb yara yāzım

Bir kâğıd vēr bir ƙelem

Dert, ƙesret yara yāzım

79/9.

Āttı felek ôhunu

Uzağ êtti yāhunu

Yāzdım ƙayat defterıñ

O da bir gün ôhunu

**80/ 9.Sene/ 4-5.Sayı/ Ağustos-Eylül
1969**

80/1.

Gülû sen

Gēnclığımın gülû sen

Rûhûm, cânım şad olu

Sēnî görsem gülûsen

80/2.

Ne gülem

Ne cumbûtam ne gülem

Mēnî ğemnen boyāttuv

Ne yığlaram ne güllem

80/3.

Dilimnen

Kes kāvunu dilimnen

Men bu dilden vazgêçsem

Āşın mēnî dilimnen

80/4.

Yaralar

Göz göz olup yaralar

Gêçme nāmart kâpsınnan

Nāmart sēnĭ yaralar

80/5.

Ėvlērĭnde terēzĭ

Cēbĭnde var çerēzĭ

‘Elemnen oynar güler

Bizĭmnen var ġerēzĭ

80/6.

Bügün gēlĭñ

Yārın yoĥ, bugün gēlĭñ

Men ònuycun yıġlıram

Yar òlup bugün gēlĭñ

80/7.

Ye naram men

Ye hayva ye naram men

Āyrılıġ davam ètse

‘Aşķuvdan yanaram men

80/8.

Yanāġuv gül yarpāġı

Baġda bĭlbĭl yatāġı

Yārım yazma bāġlıyıp

Tēl tēl òlup şaçāġı

80/9.

Bir gülsen

İkĭ yarpaġ bir gülsen

Dünyeler mēnĭm òlu

Men baĥandam bir gül sen

80/10.

Köpürlüyem men òzüm

Türkmanlar ikĭ gözüm

Heppi ‘eşrētĭm kurban

Evvel baştan men òzüm

**81/ 9.Sene/ 6-7.Sayı/ Ekim-Kasım
1969**

81/1.

Duz dādı

Ekmegte var duz dādı

Ĥurmātu’ycun men òllem

Çünkü dostlar Duz’dādı

81/2.

Kifrĭ çāyı

Su dölup Kifrĭ çāyı

Derde dermen òlursa

İçmerem nāmart çāyı

81/3.

Gétme gözêlîm erken

Kimdi bû dêrdî çeken

Gerib, belêlî başîm

Ġurbette âldî mesken

81/4.

Dala yar

Bîlbîl kôndû dala yar

Señe yîglar gözlerîm

Ġoyma ġeme dala yar

81/5.

Alma gülû

Bayâzdi alma gülû

Şoñunda başa kaħar

Nāmarttan alma gülû

81/6.

Yar alādî

Göz kaşuv yar alādî

Ġaşlāruv oħa dōndû

Gēvlîmî yaralādî

82/ 9.Sene/ 8.Sayı/ Aralık 1969

82/1.

Felek sen ne feleksen

Ėttüv mēnî hilek sen

Ālduv gül üzlü yārîm

Daha neme gereksen

82/2.

Felēġîñ çārħî dōnsün

Şu ġelsin ārħî dōnsün

Leblērüv koy āġzîma

Āġzîmîñ tâlhî dōnsün

82/3.

Felēġîñ bir günü var

Kōskümde düġünü var

Sen büġüne şükrêle

Bunnan beter günü var

82/4.

Dolāndî gün

Dōndü gün dolāndî gün

Men sene daldalāndîm

Sene de dolāndî gün

82/5.

Kulağ āşın

Diñlêvün, kulağ āşın

Têrsine dōnüp felek

Şâtırî kıl ağāsın

82/6.

Al çağ felek

Silêhüv al, çağ felek

Nāmarda meydan vêrdüv

Nāmarttan alçağ felek

82/7.

Yar ādı

Ne şirindî yar ādı

Esmer kıızıñ sevdāsı

Gêvlimde bir yarādı

82/8.

Sende gül

Mende cumbüt sende gül

Çoh yıglādıv bēstî yar

Ārtıñ birez sen de gül

82/9.

Alma āldım nar gēldi

Çeket biçtim dar gēldi

Qāpıda bir ses duydım

Bele bildim yar gēldi

82/10.

Ay yanar

Mennen çıhan ay yanar

Yārım hüsnüñ gösterse

Merriğ, Zühal, ay yanar

82/11.

Budu yar

Budu dōstım budu yar

Cānım oğrunda kurban

Hür yaşāsın bu diyar

82/12.

Duz dādı

Şeker vèrmez duz dādı

Kērkük'te kere āltun

Bayaz āltun Duz'dādı

82/13.

Dērtli çıhtı

Yarāl dērtli çıhtı

Her kime dērdim dēdim

O mennen dērtli çıhtı

82/14.

Şārı maşa

Al tabla şārı maşa

Tabib yara sağaltmaz

Yar gēlip sağaltmasa

82/15.

Bir denēdi

Gögde ay bir denēdi

Gēvlimiñ bahçāsında

Açan gül bir denēdi

83/ 9. Sene/ 9. Sayı/ Ocak 1970

83/1.

Kıfrılıyig özüümüz

İki olmaz sözümüz

Bu millētiñ oğruyca

Kan āğlırı gözümüz

83/2.

Şirın gözler

Kere kaş şirın gözler

Mey içmeden sarhōştı

Humārı şirın gözler

83/3.

Şirın gözler

Ne yaman şirın gözler

Öldüm hicrana yoldaş

Ācımaz şirın gözler

84/ 9. Sene/ 10. Sayı/ Şubat 1970

Bu sayıda Hoyrat bulunmamaktadır.

85/ 9. Sene/ 11-12.Sayı/ Mart-Nisan 1970

85/1.

Ay çıhtı batar indı

Yar oħun atar indı

Leyle heste düşüptü

Mecnun can şatar indı

85/2.

Bir ay var

Çok yıldız var bir ay var

Her gün gördüğüm yarı

Görmemişem bir ay var

85/3.

Bügün āyñ üçüdü

Girme bostan içidi

Dudağlārıv ham şeker

Dilüv badam içidi

85/4.

Bağdad'a

Yölüm düştü Bağdad'a

Kol kanātsiz bıl bilem

Yērım yōhtı bağda da

85/5.

Şağ almaz

Deñizde var şağ almaz

Felek õhunun yēri

Bāğrımda hiç şağalmaz

85/6.

Türkman dili

Dilımdı Türkman dili

Sēvdığım gözel yārın

Āğzında Türkman dili

85/7.

Ne yara

Ne dert ara ne yara

Yārım yānımda olsa

Ne dert billem ne yara

85/8.

Ēskı sinı

Parlamaz ēskı sinı

Yēngi yoldaş tutarsav

Unutma ēskısini

85/9.

Ğere yazma

Yar bağlar ğere yazma

Allah'a çoğ yalvarram

Bāhtımı ğere yazma

85/10.

Bu dalda

Ğanat āldım bu dalda

Kırdı kanātım felek

Men şaynarken bu dalda

85/11.

Üzüne

İşşig vürmüş üzüne

Yanāğın yad dişlēmış

Leke şālmış üzüne

**86/ 10.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-
Haziran 1970**

86/1.

Dere nōldü

Teppe ne dere nōldü

Dost bāğının gülünü

Yad eller deren öldü

86/2.

Güneş sizden

Hēr bizden güneş sizden

Bilmem zālīm ne gördü

Men miskīn günēhsizden

86/3.

Yaradan bir

Hālık bir Yaradan bir

Āvçı gözün kor olsun

Qurtulım yaradan bir

86/4.

Gözün oyar

Sürmeler gözün oyar

Qelēmim oha beñzer

Duşmānın gözün oyar

86/5.

Oyar dāğı

Oğ gelse oyar dāğı

Umid kes bu duhtordan

Bağlamaz oyar dāğı

86/6.

Yeri hālı

Süslēdi yeri hālı

Yada yan bahsa felek

Qalacağ yeri hālı

86/7.

Bügün āyın on dördü

Gözel şaçuv kim hōrdü

Mennen sen görüşendeğ

Nāhsı kor olmuş gördü

86/8.

Bügün āyın sekkizi

Men geçemēdim deñizi

Bir öptüm bir dişlēdim

Kõskündeki nergizi

86/9.

Bügün ayni õnuđu

Yüküm buğda unuğu

Ėvliye gēvil vērme

Gēder eve unuğu

86/10.

Bügün ayni on bēši

Senseñ rühümüñ ēši

Arāmızı bozāniñ

Kõhsun arada lēši

86/11.

Yüz aya deger

Hüsnüv yüz aya deger

Ay var bir güne degmez

Gün var yüz aya deger

86/12.

Apardı tatar mēni

Kõrhüm var şatar mēni

Yārım aşil olursa

Ahtarı tapar mēni

87/ 10.Sene/ 3.Sayı/ Temmuz 1970

87/1.

Yārım gētti aradan

Gēvlīm döldü yaradan

Sen mene umid vērdüv

Neden dōndüv şoradan

87/2.

Üzüme

Şuyu şaldım üzüme

Yar aldı şirın 'eklīm

Güle güle üzüme

87/3.

Üzüm sene

Mēv mene üzüm sene

Al başım diz üstüne

Koy olsun üzüm sene

88/ 10.Sene/ 4-5.Sayı/ Ağustos-Eylül 1970

88/1.

Gülündü

Bu kõhular gülüdü

Ögretmen Türkman öldü

Çalışgıman, gül indı

88/2.

At ādıı

Her h̄er işçin at ādıı

Gēvl̄üv mende yōhuysa

Deft̄er̄üvden at ādıı

88/3.

Yaz ādıı

Deft̄er̄üvde yaz ādıı

O yārın bir görüşü

Ye dermēndi ye zādıı

88/4.

Bāğlıdı

Neden ēl̄üv bāğlıdı?

Oña insan diyerem

Mill̄ēt̄ine bāğlıdı

88/5.

Utan sen

Bunca gülme utan sen

Alçağ felek be neden

Her ōyunda utansan?

88/6.

Dil̄im ōldı

Bu kāvun dil̄im ōldı

Dil̄imnen vazgēçmerem

Türkmanca dil̄im ōldı

88/7.

Dil̄imnen

Kāvun yēd̄im dil̄imnen

İki gözüm kor ōlsun

Vazgēçersem dil̄imnen

88/8.

Zından üste

Paşvan var zından üste

Ēgr̄i adam düz olmaz

Dōğülse zından üste

88/9.

Zındana

Çekküc çalar zındana

Yar o şir̄in dil̄iyden

Āttı mēni zındana

88/10.

Zından ölü

Dēmīrden zından ölü

Bir gün yārı görmesem

Her dekķem zından ölü

88/11.

Yardādı

Şehle gözler yardādı

Cihan kıızı toplansa

Verebilmez yar dādı

88/12.

Yara mennen

Vazgēçmez yara mennen

Rühüm hediye ölsün

O ‘eziz yara mennen

89/ 10.Sene/ 6.Sayı/ Ekim 1970

89/1.

Mendilimnen

Sil gözüm mendilimnen

Ezelden Erbilliyem

Güvennem men dilimnen

89/2.

Uzağam

Ėgrı yoldan uzağam

Yārın dost meclışinde

Millētīme üz ağam

89/3.

Yar elinde

Tutup gül, yar elinde

Mēnı bu zālīm felek

Kul etti yar elinde

89/4.

Yar elüv

Kēşıptı cam yar elüv

Di gel sen uy sōzüm

Yada vērme yar elüv

89/5.

Yar elüvden

Kül öldüm yar elüvden

Ėem kuyusuna düştüm

Gel çıhart yar elüvden

89/6.

Arpa buğda meydanda

Güller kōhūp heyvanda

Huda'm şabırlıg v̄ers̄ın

Yārım dama çıhanda

89/7.

Qazan sen!

Ataş üste qazan sen

Öz alluvun t̄eriyden

Gelec̄ēḡüv qazan sen

89/8.

Şağ almaz

Çürüg almaz şağ almaz

Mende bu yara işler

Biñ il daha şağalmaz

**90/ 10.Sene/ 7-8.Sayı/ Kasım-Aralık
1970**

Bu sayıda Hoyrat bulunmamaktadır.

**91/ 10.Sene/ 9-10.Sayı/ Ocak-Şubat
1971**

91/1.

Yola ȳer̄i

Baş kâldır yola ȳer̄i

Señe cānım fidādı

Gōzüm yol èle ȳer̄i

91/2.

Bu derde

Bu dermene bu derde

Hiçbir duşman dūşmēs̄ın

Men dūştūğüm bu derde

91/3.

Dērdi ne?

Şōrun bāhın dērdi ne?

İçerim v̄eran öldü

Āyrılığın dērdine

91/4.

Yarama

Yad işine yarama

Dilime h̄āyın isem

Al duz birağ yarama

91/5.

Ēlīmnen āldı felek

Çöllere şāldı felek

Ēlsiz, ayāğsız ētti

‘Ezizim çāldı felek

91/6.

Sen yara

Öhü mennen sen yara

Her yannan tēlihsizem

Bārıg mene sen yara

91/7.

Bir yara

Kelbimde var bir yara

Hāhıñ dokkuz yārı var

Hesretem men bir yara

91/8.

O nāyı

Çalmam daha o nāyı

İki ay üzüm gülse

Gēmlı ölü on āyı

91/9.

Ne yāzdı

Ne öhüdü ne yāzdı

“Gözü yolda” dērdinnen

Kardāşlıg’a ne yāzdı?

91/10.

Yērı yārım

Gēc öldü yērı yārım

İstirem bir ah çekim

‘Asmānı, yērı yārım

91/11.

Dağ dağlar

Kardan döldü dağ dağlar

Felek dağlasa mēni

Şiş istemez dağ dağlar

91/12.

Dil mene

Āğız mene dil mene

Dilsiz doğmuş iken men

Türkman öldü dil mene

91/13.

Dil incıdı

Könüştü dil incıdı

Kim dilin inkar etse

Bir nāmart dilēncıdı

92/ 10.Sene/ 11.Sayı/ Mart 1971

Bu sayıda hoyrat bulunmamaktadır.

93/ 10.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1971

93/1.

Bir deneden

Döyülmez bir deneden

Men dertten kurtulmuşam

Dert döndü bir de neden?

93/2.

Bir dene

Kuşlar konar bir dene

Başımnan 'eklim aldı

Üzü hälli bir dene

93/3.

Ataştan

Men kōrhuram ataştan

Bu sēvda bir kōnēgti

Biçilipti ataştan

93/4.

Atāşı

Şu sōndürü atāşı

Yar 'aşkı halāvıdı

Tütünsüzdü atāşı

93/5.

Atāşına

Şu sēptim atāşına

Yāzılıptı allımda

Yānım yar atāşına

93/6.

Şirın ol

'Eccı olma şirın ol

Üz turş étmeğ yamāndı

Gülen üzlü şirın ol

93/7.

Şirinsen

Konca gülden şirinsen

Gülendev güller açar

O güllerden şirinsen

93/8.

Kardāşlıgı

Men sēvdım kardāşlıgı

Bütün Türkman köyünde

Öhurlar Kardāşlıg'ı

93/9.

‘Asmānı

Şadam ālıp ‘asmānı

Yurduma hāyın olsam

Ƙanarada aş mēnı

93/10.

Ƙaz enmez

Göl başına ƙaz enmez

Ƙoç ƙurbanlar vērmıyen

Kēndı heƙƙıñ ƙazanmaz

93/11.

Bu da meyden

İçipti bu da meyden

Kimseden biz ƙorhmārıg

Bu da biz bu da meydan

93/12.

Oğlanam ādıñ Hādı

Ʀānıram görsem yādı

Ōhı sen tērihe bağ

Ʀānısan Türkman ādı

93/13.

Meyden almaz

Mezēnı meyden almaz

Bizler bir olsağ yurtta

Duşmanlar meydan almaz

93/14.

Meyde ne?

Sarhoş görüp meyde ne?

Gençler, bu ‘elem tēki

Gēlın geçēğ meydana

93/15.

Gözelsen

Güneş kimin gözelsen

Dünyede iki güzel

Bir güneş bir güzel sen

93/16.

Yardan āyrı

Ƙālmışam yardan āyrı

İki gözüm kor olsun

Séversem yardan āyrı

93/17.

Bir dene

Bir hālı var bir dene

Gezme faḳ etrēf̄inde

Aldanma sen bir dene

93/18.

Şora gēl̄i

Yar dērd̄im şora gēl̄i

Ay h̄üsn̄ü neye deger

O yardan şora gēl̄i

93/19.

Beg ener

Ağa çıḫar beg ener

‘Elem zenginde gōz̄ü

Yōḫsul̄u kim begener

93/20.

Yar āl̄ı

Baḡlardan gül yar āl̄ı

Türkman’a bēl baḡlād̄ım

Ḳoymaz mēn̄i yarāl̄ı

93/21.

O damlar

O ḫanalar o damlar

Yērl̄is̄i kōçt̄ü gētt̄i

Ḳāldı yada o damlar

**94/ 11.Sene/ 1-2.Sene/ Mayıs-
Haziran 1971**

94/1.

O ḫaldan

O ḫayaldan o ḫaldan

Men yara neylēm̄ışt̄ım

Her dem şalmaz oḫ elden

94/2.

Yara ḳelb̄ım

Ġem şār̄ıp yara ḳelb̄ım

Öld̄ü oḫlara nişan

Ezelden yara ḳelb̄ım

94/3.

Dala ḳāld̄ım

Baş yāl̄guz dala ḳāld̄ım

Büt̄ün baḡ baḫçalardan

Men bir tek dala ḳāld̄ım

94/4.

Dal diyār̄ım

Dallara dal diyār̄ım

Öḡr̄uvca yōr̄ulmuşam

Ol mene dalda yārım

94/5.

Ālışsın

Vēr kibrit mum ālışsın

Baba, dilin unıtsa

Yāvru kimnen ālışsın

94/6.

Men özüüm

Kümbētlıyem men özüüm

Türkman dilin terk etmem

Çıhartsalar ki gözüüm

94/7.

Türkman dilim

Şekērdi Türkman dilim

Cānım oğruna vērsem

Terk etmem Türkman dilim

94/8.

Aşlan yēri

Çemlērdi aşlan yēri

Yadlara baş ēndirme

Baş qāldır aşlan yēri

94/9.

Aşlan bilı

Çem yolun aşlan bilı

Yad yurdumda qālırsa

Türkmān'ı aşlan bilı

94/10.

Güldü Bēşir

Cumbıttı güldü Bēşir

Şöydu kere könēgin

Gēlindı, güldü Bēşir

94/11.

Dērdim diyim

Güllēri dērdim diyim

Gözüm silmeden kaçır

Bırahmaz dērdim diyim

94/12.

Kime dērdim

Güllēri kime dērdim

‘Ekliñ fikriñ unıdu

Añlatsam kime dērdim

94/13.

Birdi yara

Yüz dertti birdi yara

Bāyguşa kısmet olsun

Yad giren bir diyara

94/14.

On yaşında

Sēvdiğim on yaşında

Çoh hizmetler göstērdi

Kardāşlīg on yaşında

94/15.

On bir yaşa

Giripti on bir yaşa

Kardāşlīg, Türkman sēni

Ölünce koyar başa

94/16.

Yarda var

Ay camālī yarda var

Yar var cihana deger

Ėvler yıhan yar da var

95/ 11.Sene/ 3-4.Sayı/ Temmuz-

Ağustos 1971

95/1.

Yāşım gēder

İl gēçer yāşım gēder

Türkmanlar şad olmazsa

Ağlaram yāşım gēder

95/2.

Ye de şālī

Çerşembe ye de şālī

Sēni sēven adamlar

Dā'imen yada şālī

95/3.

Yada düşmez

Oh vurdum yada düşmez

Eylīgi harab bilen

Dā'imen yada düşmez

95/4.

Kemānī

Vēr ēlīme kemānī

Gēldi Şevre Meclīşī

Unutmādī Türkmān'ı

95/5.

Yol dāştı

Torpağ dēgi yol dāştı

Harda bir Türkman görsem

O mēniçin yoldāştı

95/6.

Güzü ne

Bahārı ne güzü ne

Kurban olāydım yārın

Ƙere ƙaşlı gözüne

95/7.

Daldādı

Bilbil yuvav daldādı

Uyma eller sözüne

Bēlim seňe daldādı

95/8.

Daldānı

Gül yarpağa daldānı

Özüñü er tānıyan

Öz dālına daldānı

95/9.

Dalda vèrmez

Ƙuru dal dalda vèrmez

Vafāsız o kimseler

Dōstuna dalda vèrmez

95/10.

Gözle mēni

Vurdular gözle mēni

Dört ildı gözlişen yar

Bir il de gözle mēni

96/ 11.Sene/ 5.Sayı/ Eylül 1971

96/1.

Vērāndı

Bāyguş yurdu vērāndı

Bahma üzden gülürem

İçerimse vērāndı

96/2.

Vèran diyar

Vèran yurd vèran diyer

Her kim üzüme bahsa

Dērdime vèran diyer

96/3.

Gōgdü yēri

Ay yulduz gōgdü yēri

Cānımda bir tek dağ var

Ƙan yığıb göğdü yēri

96/4.

Göz de yāndı

Ƙaş yāndı göz de yāndı

Gözyāşım şuya tōktüm

Şu yāndı, göz dayāndı

96/5.

Meyden ālı

Sāķı zavķ meyden ālı

Türkman cānı polāttı

Ƙalḥānsız meydan ālı

96/6.

Yarādı

Degme sinem yarādı

Yāzılıdı silinmez

Ƙelbimde o yar ādı

96/7.

Yar ādı

Ne gözēldi yar ādı

Felek oḥunu atar

Bilmez şāğdı, yarādı

96/8.

Ōḥu felek

Dērdimi ōḥu felek

Vēran ēder her yēri

Atarsa ōḥu felek

96/9.

Bu piyala dōludu

Yārı dēgi dōludu

Ūz güler gēvil ağlar

Ƙelbim gemnen dōludu

96/10.

Bağ içinde

Oṭ çıḥar bağ içinde

Āvcılar serbest gezer

Seḥēbsız bağ içinde

96/11.

Sağ gözüm

Sağ köyunu...sağ...gözüm

Men señe bēl bağlādım

Sen çıḥārttūv sağ gözüm

96/12.

Bēlî kırar

Bağvānçî bēlî kırar

Bu yōhsulluğ bir dērtti

Polattan bēlî kırar

96/13.

Almāzdi

Āltun dēgi almāzdi

Cēbîm dōlû olsāydi

Sēvgîlîm yad almāzdi

96/14.

İncîdēndî

Gerdānuv incîdēndî

Üzûv ay hālûv yulduz

Dişlērûv incîdēndî

96/15.

İncîdi

Bêlde kemer incîdi

Mēnî kabra sen ēndîr

Yabāncîlar incîdi

96/16.

Yar ēlî

Hınnālîdı yar ēlî

O günnen yārî sēvdîm

Bāğrîm öldû yarālî

**97/ 11.Sene/ 6-7.Sayı/ Ekim-Kasım
1971**

97/1.

Serbest yaşar bu millet

Hiç kabul étmez zillet

Yaşāsın “14 Tammuz”

Pāyedār olsun devlet

97/2.

Hāşa şuyu

Çēvirdîm hāşa şuyu

Şöldû ‘ümrüm bahārî

Dadmadan Hāşa şuyu

97/3.

Āyrılmaz

Bîlbîl gülden āyrılmaz

Nanca dolaşsa rākîb

Mennen bu dil āyrılmaz

97/4.

$$O_h \bar{a}l_1$$

Āvç₁ yaydan oḥ āl₁

Yıhıptı göñlüm şehriñ

Yārın siyah o hālı

97/5.

Bir yara

Mē'īl ōldūm bir yara

Vəranaya döndərdi

Ma'mur gönlüm bir yara

97/6.

Yana sen

Çek pıçāḡı yana sen

Ahlārım yēri dağlar

Degme meñe yanasan

97/7.

Unüdü

Bu un bugda unudu

Dilini unudan er

Dinini de unudu

97/8.

Gēlin ıhağ Kēl'e'ye

Bahag ordan saraya

Ḳel'e Türkmanlar yeri

Dēğişmem ōnu aya

97/9.

Kērkük'ün dāşı, dāğı

Dā'im yanar ırāğı

Āltun_{un} menbē'idi

İçinde her bulāğı

98/ 11.Sene/ 8-9.Sayı/ Aralık 1971- Ocak 1972

98/1.

Oyan yar

Seher oldu oyan yar

Evvel bele dēgildūv

El sōzūne uyan yar

98/2.

Oyan yar

Kervan gēldi oyan yar

Señe hiç bël bağlamam

Ürēgimi oyan yar

98/3.

Dād₁ nēd_i?

Şirindî? Dādı nēdî?

Ēşît yētîm sēsîni

Huda'ma dādı nēdî?

98/4.

Bîlbîller konar dala

Baharda açar lala

‘Aşk yölü çetin olu

Başlara açar bele

98/5.

Gül қоһладım şarardı

Bîlbîlimî yar âldı

Rākıb gözüv kor olsun

Sēvgîlimî yad âldı

98/6.

Aynādı

Ēlîndēkî aynādı

Qanma rākıb sōzüne

Señe yaman aynādı

98/7.

Aynamaz

Ōhūr, yazar aynamaz

Yēngî bir yar sēvmişem

Dērdîmnen hiç aynamaz

98/8.

Gül dāğına

Gün vurar gül dāğına

Dağlasa sēnî felek

Ah étme gül dāğına

Yad bîlbîle gül bağlar

Ōzü ne gül bāğı ne?

98/9.

Qaş kōymuşam

Göz üste kaş kōymuşam

Kērkük babam vatānı

Ōğruna baş kōymuşam

98/10.

Kērkük oyāğtı yatmaz

Bizî duşmana şatmaz

Aşil Türkman şehridi

Tērih onunı unutmaz

98/11.

Ayna sen

Gözel heket ayna sen

Yar gösterse camālñ

Aya diyer ay nesen?

**99/ 11.Sene/ 10-11.Sayı/ Şubat-Mart
1972**

99/1.

Bu alma dört olāydı

Ķārnıma dert olāydı

Böynümü vuran callad

Kêşke bir merd olāydı

99/2.

Yen āğın

Yen ķerēsın yen āğın

Daldala üzüv bizden

Bıraħma biz yanāğın

99/3.

Ōhı yāydı

Felēğın ōhı yāydı

Yōhtı bir kātıb dērdım

Yazāydı, ōhıyāydı?

99/4.

Dağlar geçer

Āvçılar dağlar geçer

Felēğın bir ōhı var

Cigēri dağlar geçer

99/5.

Ōhı bir gün

Yaz dērdım ōhı bir gün

Yan düşmēdi sinemnen

Felēğın ōhı bir gün

99/6.

Dağ dayāndı

Dereye dağ dayāndı

Dāğıma dağ bāştılar

Bāşılan dağ da yāndı

99/7.

Yar dērdı

Bağ gülünü yar dērdı

Sinēmi vèran eden

Hepsi yaman yar dērdı

99/8.

Bir dala

Kuş ķönmurı bir dala

Zālīm felek tēz yıḥar

Men dayansam bir dala

99/9.

Cam ēlini

Kēsipti cam ēlini

Ay görse nikab örter

Yārımın camālını

99/10.

Bēli bāğlı

Bağvānın bēli bāğlı

Aşılısız adamlara

Hiç olma bēli bāğlı

99/11.

Alan yar

Vēren menem alan yar

Düşmüşem çöl şahraya

‘Eklīm fikrīm alan yar

99/12.

Ḥālī ne

Ḥayālī ne ḥālī ne

Men çoḥ ḥesret ḳālmışam

Gözel yārın ḥālına

100/ 11.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1972

100/1.

Ġēmdī günüm

Ḥesrētti ġēmdī günüm

Ḳoymādī şafa sürüm

Tēz açtı ġem düğünüm

100/2.

Bu bazar uzun bazar

Kātīb dērdimi yazar

Yārı güzel olānı

Ēli cēbinde gezer

100/3.

Kērkük’e yaz

Ḳış ġeldi Kērkük’e yaz

Gel diyim ġem dērdimi

Al ḳelem Kērkük’e yaz

100/4.

Yārı bize

Döldür vēr yārı bize

Eger ġetsev yargile

Têz gönder yârı bize

100/5.

Yêrî kâlî

Yar gèder yêrî kâlî

Özü merd sözü bütün

Ölse de yêrî kâlî

100/6.

Yanāydî

Gördüm zîlfûv yanāydî

Mêni yāndıran yārım

Bir gün özü yanāydî

100/7.

Aya bahı nece gèder

Eglêni gèce gèder

Cût memmev arāsınnan

Bir yol var hece gèder

**101/ 12.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-
Haziran 1972**

101/1.

Diyar diyar

Cigêrimi yârdı yar

Men millêtim unutmam

Araram diyar diyar

101/2.

Yârı gözüm

Döldür vèr yârı gözüm

Kêşke görmez olāydı

Bêd aşıl yârı gözüm

101/3.

Dal dolānsın

Yêl êssın dal dolānsın

Miskini kıymaz felek

Bir yêrde daldalānsın

101/4.

Al dādı

Yêşıl dādı, al dādı

Oña aḥbab dèmezler

Öz dōstunı aldādı

101/5.

Arḥa dāştı

Şu cōştı arḥa dāştı

Dar günde yārıyanlar

Gerçeklīm arḥadāştı

101/6.

Ādım atar

Her yolda ādım atar

Nāmārdıñ ne heddı var

Yurduma ādım atar

101/7.

Yol dāşı

Çoḡ ḥurdādı yol dāşı

Taç ederem bāşıma

Bir vafālı yoldāşı

101/8.

Gül üzüne

Bılbıl baḡ gül üzüne

O vafāsız yarlarıñ

Bes bunca gül üzüne

101/9.

Ye nārdı

Ye almādı ye nārdı

Men şuyı sepmesēydım

Nāzlı yārım yanārdı

101/10.

Cafāsız yar

Gün geçmez cafāsız yar

Men sene vafālıydım

Sen çıhtıv vafāsız yar

101/11.

Bir denem

Bir buḡdayam bir denem

Daḡ kēsıp Duz’u āştım

He geleceḡ bir denem

101/12.

Bir dene

Bir buḡdaya bir dene

Nāmarda dalda vërmez

Merd ölursa bir dene

101/13.

Bir den al

Bir buḡda al bir den al

Gözüüm alsav kor ollam

Di gel rühüm birden al

101/14.

Yar ādı

Dillerdēdi yar ādı

Duhtor bāgrım yoqlama

Bāgrımdāki yarādı

101/15.

Yara var

Armağānım yara var

Felek daqlama bāgrım

Bāgrımda bin yara var

102/ 12.Sene/ 3-4.Sayı/ Temmuz-

Ağustos 1972

102/1.

Gözellere

Bağ gelen gözellere

Qālmışam gurbetlerde

Tikmişem göz ellere

102/2.

Qızlıyar

Kērkük üstü Qızlıyar

Bilmirem nece sēvdi

Mennen āyrı gizli yar

102/3.

Dilimi

Qāvun, qārpız,dilimi

Ōlursam parça parça

Unutmaram dilimi

102/4.

Şağ almadan

Bağda var şağ almadan

Felek bir dert vēri

Bir dērdim sağalmadan

102/5.

Yarāsın

Tabib yoqlar yarāsın

Merd merde yaramazsa

Nāmart nece yarāsın

102/6.

Yāndı gül

Tiken şöldü yāndı gül

Bağvan bağa hōr bāhtı

Bılbıl öldü yāndı gül

102/7.

Yana sen

Yoldan çekil yana sen

Ölsem umidüv qalmaz

Āyrılırsam yanasañ

102/8.

Aħar şular olāydım

Qız ēlüve dolāydım

Sedeften kollārına

Bir bilēzığ olāydım

102/9.

Yar yērine

Men gēldim yar yērine

Degme yārıma felek

Rühüm al yar yērine

102/10.

Şada vēri

Çal kâpı şada vēri

Ēzilsın o kimseler

Dilini yada vēri

102/11.

Qazanı

His kâblıyıp qazanı

Dal dala vëren millet

İstēdığın qazanı

102/12.

Duz yolda

Kömelēnip duz yolda

Ezelden yēmīndliyəm

Gerek ölüm düz yolda

102/13.

Duz yolumuz

Kâblıyıp duz yolumuz

Allah'a bēl bāğlıyağ

Zefērdi düz yolumuz

102/14.

Yurdunu

Quşlar sēver yurdunu

Dünyede her bir muhlus

Gerek sēvsin yurdunu

102/15.

Göz açtı

Kiprik çaldı göz açtı

Huda'm alma cānımı

Yāvrum yēngi göz açtı

102/16.

Yada mēnī

Dēgişmez yada mēnī

Öldüm yölüv bēkçisi

Sen de şal yada mēnī

102/17.

Ne günde

Ne kölgede ne günde

Vafāsız yar şörmürü

Men kalmışam ne günde

102/18.

Bāğlı kaldı

Bostanlar bāğlı kaldı

Huda'm men neylemişem

Bes bāhtım bāğlı kaldı

102/19.

Yol dāşı

Bostanda var yol dāşı

Bağvana salam ettiim

Salam vērđi yoldāşı

103/ 12.Sene/ 5-6.Sayı/ Eylül-Ekim

1972

103/1.

Sürme göze

Çēkili sürme göze

Nāmart kor göz açarsa

Dermēniñ sürme göze

103/2.

Vafāsıza

Gel uyma vafāsıza

Aşıl aşıla uyar

Vafāsız vafāsıza

103/3.

Dilim yara

Almadan dilim yara

Dērdimi nece diyim

Kāblıyıp dilim yara

103/4.

Al yērinnen

Gözeldi al yērinen

Her söze kulağ vērme

Sen sözü al yērinnen

103/5.

Bir āydı

Gögüzünde bir āydı

Men yardan āyrılanı

On ki ildı bir āydı

103/6.

Dile deger

Āltun diş dile deger

Sözle mēni incıtme

Bir gün dil dile deger

104/ 12.Sene/ 7-8.Sayı/ Kasım-Aralık

1972

104/1.

Gēmdı günüm

Hesrētti gēmdı günüm

Qoymādı şafa sürüm

Tēz açtı gem düğünüm

104/2.

Yar ālı

Baş bağlar yar ālı

Dērtli Kerem gibiyem

Her bir yardan yarālı

104/3.

Arha vēri

Şu kaḥar arha vēri

Ne‘let o merde gēlsin

Nāmarda arha vēri

104/4.

Dalda vērmez

Her dallar dalda vērmez

Qurbanam o kimseye

Yamana dalda vērmez

104/5.

Ōḥunu

Yārım attı ōḥunu

Yāzdım dērdim deftere

O da bir gün ōḥunu

104/6.

Aynādı

Yar ēlīnde aynādı

Yar mennen üz döndērip

Sōzüm ḥarap aynādı

105/ 12.Sene/ 9.Sayı/ Ocak 1973

105/1.

O yannan

Gel sen g   me o yannan

Y  r  m da yolda     ld  

M  n  m b   r  m oyannan

105/2.

O yananda

Men y  nd  m o yananda

G  rsev yad ata     l  p

Sen koy od o yananda

105/3.

P          

G  vde kesen p        

A  s  s  z kimsel  r  n

Y  r   k  rna buc      

105/4.

Yaralar

K  n   s  z  r   yaralar

K  lpte      y  r   alm  d  

Yar har  s  n yaralar

105/5.

Al      

D  rd  m y  zd  m al      

Ba   men neler     m      

K  lb  m  n      al      

105/6.

B   da  lar  

B   teppe b   da  lar  

K             yar d     

Kim     lar b   da  lar  

105/7.

D  rd  m      

Ba    adan g  l d  rd  m      

Dostlar   orm  v  n h  l  m

             d  rd  m      

105/8.

Yar d  rd  

G  l ba        n yar d  rd  

  z d  rd  m   z    m billem

M  n   ezen yar d  rd  

105/9.

Yadlar   ls  n

Yar b  z   yadlar   ls  n

H yy ft  dostlar y ns n

He yanan yadlar  ls n

**106/ 12.Sene/ 10-11.Sayı/ Şubat-
Mart 1973**

106/1.

A a neyn m

A  diy m, a a neyn m

G ren dost yaman diyer

A   ekme a a neyn m

106/2.

K re y z m

V r  elem  ere y z m

   r m k l  lupt 

K l pt   ere y z m

106/3.

Oy g zl r m

Y  laram oy g zl r m

Yara   y n  l rsam

Şal barma  oy g zl r m

106/4.

Duz' n etr f  d  d 

  i m v l  b  d 

Y r mn n  yr l   m

 r   mde bir d  d 

106/5.

Yurd  esr t 

D r nd  yurd  esr t 

B lb l  ltun  efeste

   r  yurd  esr t 

106/6.

G zde   ls n

Şu alma g zde   ls n

Yalvarram yar a lama

K oy s rme g zde   ls n

106/7.

Ne g zdz 

Ne dery hd  ne g zdz 

'  l m b   mn n  l p

Yar b  sende ne g zdz ?

106/8.

K z n 

Ot y nd r  k z n 

Her kim cafa  ekerse

İstēdiğin kazānı

106/9.

Arḥa vēri

Şu kırar arḥa vēri

Nāmart oña diyeller

Duşmana arḥa vēri

106/10.

Mendilim

Mor rēngidi mendilim

Gōzüme oḥ vursalar

Unutmaram men dilim

107/ 12.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1973

107/1.

Ye delliyden

Ye 'ekkil ye delliyden

Öz işüv özüv éle

Eyleme yad ēliyen

107/2.

Yaz dēdim

Bahar gētti yaz dēdim

Dērdim çōhtu yāzılmaz

Birēzini yaz dēdim

107/3.

Kaz dēdim

Şona gördüm kaz dēdim

Bir yaman derde düştüm

Gēt kabrimi kaz dēdim

107/4.

Gözel bağ

Gözel bahça güzel bağ

Mennen yārım kāvuştug

Ordan rākīb sen de bah

107/5.

Yar dēdim

Çal niştēriv yar dēdim

Tānımadan ināndım

Vafāsız yar dēdim

**108/ 13.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-
Haziran 1973**

108/1.

Bu dāğını

Bu dere bu dāğını

Bilbil ölse terk étmez

Ḳonca gül budāğını

108/2.

Bu dāğına

Bu dere bu dāğına

Ağac tēkin ḱurudum

Ḳuṣ ḱonmaz budāğına

108/3.

Ne men naz

Ne sen ḱonca ne men naz

Gel terk ēdeğ sevdanı

Ne sen dert çek ne men naz

108/4.

Herkēṣ davar

Beslemez herkēṣ davar

İnsana giryet yarar

Ḳıyafat herkēṣte var

108/5.

Ḳōḱusu ne?

Gül nēdi ḱōḱusu ne?

Yar mēni ḱōydu gētti

Doymādım ḱōḱusuna

108/6.

Ayna mēni

Göstermez ayna mēni

Yāndırma genc bāğrımı

Sen birez ayna mēni

108/7.

Yen durar

Yen yıhılı yen durar

İçme nāmart suyunu

Gēvıl bāğuv yandırar

108/8.

Bağlar açar

Ḳonca gül bağlar açar

Duḱtōruñ ne ḱaṣdı var

Yarāmı bağlar, açar

108/9.

Yar dērdi

Diyar dērdi, yar dērdi

Ḳonçayken ‘ümür gülüm

Bir vafāsız yar dērdi

108/10.

Dostlar mēnī

Yadlāşın dostlar mēnī

Ölürsem men bu yolda

Qoy gōmsün dostlar mēnī

108/11.

Yaş kāldı

Yāğmur yāğdı yaş kāldı

Herkēşin üzü güldü

Bes mēnimki yaş kāldı

108/12.

Yaş bitti

‘Ümür geçti yaş bitti

Yollāruv beklemeğten

Göz kor öldü, yaş bitti

108/13.

Qar dāşlığı

Kāblıyıp qar dāşlığı

Āçılı vèran gōzüm

Görünce Qardāşlığ’ı

108/14.

Yarādı

Allah her şey yarādı

Āyrılığ atāşıydan

Sinem dāğlı yarādı

108/15.

Yansa navar

Yar mennen yansa navar

Millētın şerēfiyçin

Milyon er yansa navar

108/16.

Bu çayı men geçēydım

Hurda dāşın seçēydım

Kifri’nin bağlārında

Gözel güller biçēydım

108/17.

Gel Güler

Bağ üzümə gel, Güler

Bılbıl bir bağa girse

Ağac güler gül güler

108/18.

Qāzdı yar

Şona dēği qāzdı yar

Gēvlīm sēnūvden hōştū

Dert gēvlīmī kâzdı yar

108/19.

Gōzū mende

O yārın gōzū mende

Beslēdim yad apārdı

Hiç sönmez kōzū mende

108/20.

Yāzım ōhū yāzıram

Dırnağtan yēr kâzıram

Hepsī felek ēlīnnen

Öz bāğrımı ēzırem

108/21.

Ēlīmde tuttım bada

Kimsem yoh kâhsın dada

Mēnim kimin ōksüzü

Kimse yoh şālsın yada

**109/ 13.Sene/ 3-4.Sayı/ Temmuz-
Ağustos 1973**

109/1.

Üç ağaca

Şu vērdim üç ağaca

Ēgrī yōlū tutmaram

Āşılsam üç ağaca

109/2.

Dilim kimin

Kes kāvun dilim kimin

Cihānı çarh eylesev

Tapmasan dilim kimin

109/3.

Gül üzüne

Şu sēptim gül üzüne

O günnen āyrı düştüm

Hesretem gül üzüne

109/4.

Gül üzünnen

Ter damlar gül üzünnen

Gēc tāptım tēz itirdim

Doymādım gül üzünnen

109/5.

Bağ ister

Bağvan olan bağ ister

Felek bir oh vūruptu

Ḳānı durmaz bağ ister

109/6.

Dağ yānında

Dere var dağ yānında

Felege neynemiştım

Dağ başı dağ yānında

109/7.

Yaradı

Gelen mektüb yaradı

Çārāsız ‘aşkıvndan yar

Ağ cigērim yaradı

109/8.

Yaradan

Döldü sinem yaradan

Dērdimin davāsını

Meger bilsin Yaradan

109/9.

O yadı

Ḳoyma gülsün o yadı

Şah Kerēm’in fiğānı

Şehidlēri oyadı

109/ 10.

Kērkük, erler yurdudu

Hepsi çaylar şuludu

Ḳel‘eden bāhtım çaya

Gördüm tek o kurudu

**110/ 13.Sene/ 5-6.Sayı/ Eylül-Ekim
1973**

110/1.

Gel gēdeg Erbil’e biz

Olaşağ yargile biz

Çıhağ gābat yöluna

Gezeg güle güle biz

110/2.

Bu yol gābat yöludu

Gözellerden döludu

Bāşımda kölgeler var

Nāhsı yārın kōludu?

110/3.

Duz’un āltı Yēngice

Ḳurāğın koy eglence

Bu sözlēri men yāzdım

Neşe vērsin her gence

110/4.

Budı yara

Budı dert budı yara

Yadlara baş ēndirmez

Kurbanam bu diyara

110/5.

Yārı sen

Harda gōrdüv yārı sen

Dünen yaram baḡlādıv

Bügün gēlip yārısan!

110/6.

Yārısan

Sen bāḡrı mı yārısan

Yölçü yölüva kurban

Harda gōrdüv yārı sen

110/7.

Dal vērsın

Kuru ağac dal vērsın

Sütü pek kânı temiz

Millētine dal vērsın

110/8.

Bindı yar

Sinemde dert bindı yar

Millētım unıtmaram

Uzaḡ olsam bin diyar

110/9.

Tezē'nın teze bāḡı

İçi arslan yatāḡı

Bāḡına yad girerse

Kēsili el ayāḡı

110/10.

Yārım kitab ēlinde

Öhür yoldaş yānında

Ne keder eyliḡ yaptıım

Hiçbiri yoh yādında

Yar mēni derde şaldı

Hiç koymadı dādında

110/11.

İşimi ters edeller

Gēlip meñe güleller

Üstte dost ölmüş gibi

Altan kânım İçeller

110/12.

Mēñim de yārım esmer

Uzun boy ince kemer

Vafāsız olma yārım

Gehte bir salam gönder

110/13.

Dağlar var

Cesēdīmde dağlar var

Sinem ne tēz darāldıv

Hele yolda dağlar var

110/14.

Dağlar sēñi

Aşāydım dağlar sēñi

Gēvlīm bele şad olma

Yad görse dağlar sēñi

110/15.

Budağlar

Şallāñır budağlar

Men miskīñ olduğumçun

O söz çalar bñ dağlar

110/16.

Yar dērdi

Bahçadan gül yar dērdi

Yētīmde üç dert olı

Anna baba yar dērdi

110/17.

Gül de yāndı

Dal yāndı gül de yāndı

Kerem yāndı kül öldü

‘Aşkınnan kül de yāndı

110/18.

Yar sefer ētti bağa

Qıñıl denlemeğe

Merhem ētti gētirdi

Yarama bağlamağa

110/19.

Qel‘ēmiz gül olāydı

Etrēfı kül olāydı

Bize dost bāhmıyāñı

Kimsēsiz kul olāydı

110/20.

Qel‘ede dēmır kâpı

Nece yāpıldı yāpı

Yurdumıñ tek dāşına

Rühümü vërrem tāpı

110/21.

Qar daşa

Çoh yāğıptı qar daşa

Cānımı kurban vërrem

Türkman öglü qardaşa

110/22.

Yādına

Düşmürem yar yādına

Felek yüz tepme çalsa

Böyün egmem yādına

110/23.

Gülü sen

Dermēginen gülü sen

Nēdim o daş kelbüve

Yıǵlıyandam gülüsen

110/24.

Yada bağlar

Yar bēlin yada bağlar

Āyrıldım bu diyardan

Qoy qālsın yada bağlar

**111/ 13.Sene/ 7-8.Sayı/ Kasım-Aralık
1973**

111/1.

Yaradan

Qan dāmlırı yaradan

Duşmana muhtac olsam

Al cānımı Yaradan

111/2.

Yara şızlar

Yar yıǵlar yara şızlar

Vurıldı ‘aşk õhuydan

Qan şızlar yara şızlar

111/3.

Köprü’de orta yağa

Apar yāǵlıgım yeğe

Ağ cigērım kül öldü

Hālūva bağa bağa

111/4.

Qārşı daǵlar dumāndı

Bağ hālım ne yamāndı

Dost dōstı yarālırı

Bilmem nece zamāndı

111/5.

Ōdu gēldim yānuva

Yānuva divānuva

Eger mene kıyersev

Bulansan kānuva

111/6.

Āldı yar

Yazmav rēngi āldı yar

Sēnūv yaman gözlērūv

Fikrīm, zikrīm āldı yar

111/7.

Yaz ārdı

Soñbahārdı yaz ārdı

Bilmēzdīm zālīm felek

Bāhtım kere yazārdı

111/8.

Yārına

Kim kıyer öz yārına

Mēnīm belēlī bāşım

Qālıp bugün, yārına

111/9.

Bu dāğında

Bu dere bu dāğında

Öte öte can vērdi

Bılbıl gül budāğında

111/10.

Bu dāğını

Bu dere bu dāğını

Bılbıl ölse terk étmez

Qonca gül budāğını

111/11.

Ğeme çār

Dertlere çār, ğeme çār

Felek kıymaz göz açım

Her günde bir ğem açar

111/12.

Beg enmez

Ağa ense beg enmez

Yumurtadan çıtıptı

Kābuğunu begenmez

111/13.

Beg ēnmiri

Tāhtınnan beg ēnmiri

Āclıg bēlin kırıptı

Kimsēni begēnmiri

111/14.

Bele yara

Bele dert bele yara

Düşendem kâldırmadı

Men nēdim bele yara

112/ 13.Sene/ 9.Sayı/ Ocak 1974

112/1.

Sōzüne

Yanaram yar sōzüne

Aldanma rākıblara

Özü nēdi sōzü ne!

112/2.

Ölü mazārsız olmaz

Kelem yazārsız olmaz

Çalışan dili için

Cānı azārsız olmaz

112/3.

Binağa

Bende vurar binağa

On fekkir yer öldüysa

Yere düşer bin ağa

112/4.

Oyāgtı

Yar yātmıyıp oyāgtı

Sinem kimiyçin ācım

Açsam kere boyāgtı

112/5.

Bele dērdi

Gülü yar bele dērdi

Bir gēvıl ‘āşık olsa

Āldırmaz bele dērdi

112/6.

Leylē’ni

Mecnun sēver Leylē’ni

Sinēmi kalhan étsem

Yada vėrmem Leylān’ı

112/7.

Sağ  lim

112/11.

Kırılıptı sağ  lim

Dağa k rsı

Men dost yar lısıyam

Tepp d  dağa k rsı

Daha nece saġ lim

Yad me ne daġ v rarsa

112/8.

Daġ v rram dağa k rsı

Bir de dal

112/12.

Gir denize bir de dal

Ey aġa

    şey bil   a   d d n

Z lmeyleme ey aġa

B lb l,  onca bir de dal

B lim se ne b ġlıdı

S vda baldan  ir nd 

 alma m n  ayaġa

Gel sen de s v bir dad al

112/13.

112/9.

Yara dalda

Ar a d   t 

Kim  l  yara dalda

  g teppe ar a d   t 

 v   g z v kor  ls n

G r den  en er t   n

Oh v rd v yara, dalda

 zde de ar ad   t 

113/ 13.Sene/ 10-11.Sayı/  ubat-
Mart 1974

112/10.

113/1.

 arda  n d 

Dald s  ne

Dost n d ,  arda  n d 

B lb l n dald s  ne

Bir yolda  merd  l rsa

Yad eller arslan olsa

Vaf s z  arda  n d 

 ıġınmam dald s na

113/2.

Ara sen de

Yan düşme ara sen de

Mum kimin yānıram men

Ki dāğın arāsında

113/3.

Oyar mēni

Ġem ħefet oyar mēni

Ġem, ħefete dayannam

Ēzipti o yar mēni

113/4.

Yārıdı

Sākı badav yārıdı

Gel öpüm gözlērüvden

Koy dēsınler yārıdı

113/5.

Gül bāğı

Nāzık ölü gül bāğı

Her gelen tutabilmez

Bāğımızdan gül bāğı

113/6.

Az ārı

Bal toplamaz az ārı

Gōzüm duşman görende

Coşar yaram azārı

113/7.

Gelēnim yoh

Beklēdim gelēnim yoh

Çohlardan yoldaş öldüm

Dem günde yanānım yoh

113/8.

Dağlar var

Kervan geçmez dağlar var

Felēğin atāşınnan

Ürēğimde dağlar var

113/9.

Yara sele dalmāsıñ

Ġurbet elde kalmāsıñ

Yādın zehirli ēljiñ

Hiç ēline almāsıñ

113/10.

Vafālı yoldaş yarar

Her dem hāluvu şorar
Kurbanam o yoldaşa
Her zaman mēnī yadlar
113/11.

Felek bāşıma çaldı
Her bağan mene dāldı
Bir vafāsız yar sēvdım
Mēnī çöllere şāldı
113/12.

Leylē'nī
Çoğ sēverem Leylē'nī
Çocuk yuğuya dalmaz
Ėşitmese leylēnī
113/13.

Mēnī yar
Çoğ sēviri mēnī yar
Millete hāyın olsam
Hençerüvden mēnī yar
113/14.

Dalda olu
Gün batar dalda olu

O igid kahramāndı
Millete dalda olu
113/15.

Ėğlı yan
Yēşilli yan āğlı yan
Bu vafāsız dünyede
Gülennen çoğ āğlıyan
113/16.

Teze bize
Der gülü teze bize
Dōğru Türkman olmāğı
Öğrētti Teze bize
113/17.

Gözel dērdi
Bağdan gül gözel dērdi
Bılbılı gül öldürüp
Mēnī de gözel dērdi
113/18.

Öturanla
Kağ otu öturanla
Temiz dōstuvun sōzüñ

Ƙulaĝ vèr, òtu ańla

113/19.

Kimdi yar

Kimdi duşman kimdi yar

Ėesteyem ğurbet elde

Hālım şoran kimdi yar

113/20.

Kimse yar

şormaz hālım kimse yar

řāyısız derde düştüm

Mēnim dērdim kim şayar

114/ 13.Sene/ 12.Sayı/ Nisan 1974

114/1.

Yēngice hep Türkmān'dı

Her ğēnci bir arslāndı

Yēngicē'nin Türkmān'ı

Türkmanlara ğalĥāndı

114/2.

Yazmādı

Yar bāřında yazmādı

Ƙere ğelēmlī felek

Tēliĥim ĥer yazmādı

114/3.

Dāĝıdı

Bu Tella'fer dāĝıdı

Mēni yațaĝa şalan

Ėāyın yārın dāĝıdı

114/4.

Duz dādı

şirin dēĝi duz dādı

Hilal ğař ğere ğōzlū

Sēvdiĝim yar Duz'dādı

114/5.

Duza men

şeker ğatmam duza men

Cānım, mülküm, mālımı

Ƙurban vērrem Duz'a men

114/6.

Dālıdı

Aĝācıdı dālıdı

Ƙonma bīlbīl bu dala

Bu dal yadlar dālıdı

114/7.

Yara men

Göz tikmişem yara men

Genc 'ümriüm hiçe gētti

Üz çēviriim hara men

114/8.

Yar ālısan

Sātmısan yar ālısan

Quru haşa dērdinnen

Kērkük sen yarālisan

114/9.

Yar ēlimi

Tutuptu yar ēlimi

Ēlimi yada vērsem

Vur pıçağ yar ēlimi

114/10.

Dāğıdı

Bu dağ hicran dāğıdı

Miskınler yuva yapar

Zālım felek dāğıdı

114/11.

Yara gēvlım

Vurulup yara gēvlım

Yar mēni kōyup gēdip

Qālıptı yara gēvlım

114/12.

Gül derēni

Qāblıyıp gül derēni

Şıvarram torpāğı kan

Bāğımnan gül derēni

114/13.

Türkman dili dilimdi

İslam dini dinimdi

Terk étmerem bu kissin

Qānım vērsem içilsin

**115/ 14.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-
Haziran 1974**

115/1.

Bēlimi

Vēr baltaydan bēlimi

Yoh felēğin tepmēsi

Sen kırıpsan bēlimi

115/2.

Señe bël

Baltâ mene, señe bël

Bilmēdim vafāsızsan

Bāğlıyandam señe bël

115/3.

Gözelseñ

Yar melekten gözelseñ

Huda'm cānım almadan

'Eklīm āldıv gözel sen

115/4.

Pencerēvün millēri

Āçıp kızıl güllēri

Geçēni yoldan ēder

Yārın şırın dillēri

115/5.

Leylan'a sen

Ol konağ Leylan'a sen

'Aşkıvdan çöle düştüm

Bilmirem Leyle nesen?

115/6.

Dāğı sen

Dolānısan dāğı sen

Felek kōlūv kırılısın

Dağa bāstıv dāğı sen

115/7.

Dağlar mēni

Tānırı dağlar mēni

Felek bele yāzıptı

Her gelen dağlar mēni

115/8.

Gül güler

Bılbıl inler gül güler

Bir bağ yada mal olsa

Bağvan ağlar gül güler

115/9.

Namārdı

Bir gül seçtim namārdı

İllerce yālguz kılsam

Yoldaş etmem nāmārdı

115/10.

Namārdı

Bir gül gördüm namārdı

Felēğin oḡlārınnan

Hiç tutmuru nāmārdı

Dilimi tutabilmem

Harda görsem nāmārdı

115/11.

Yar ādı

Çoḡ gözēldi yar ādı

Gel yoḡla genc sinēmi

Hepsi dōlu yarādı

115/12.

O yara

Bu dermēndi o yara

Gēlsin sēvda kuşlārı

Salam yāzım o yara

115/13.

Dalda yānsın

Koy ataş dalda yānsın

Atāşuv kesme felek

Gül yāndı dal da yānsın

116/ 14.Sene/ 3-4.Sayı/ Temmuz-

Ağustos 1974

116/1.

O yar aydan

Şirindı o yar aydan

Sen mēni kōydıv gēttüv

O ḡesret o yaraydan

Her dem felek bāḡrımı

Dad, feryad, oyar aydan

116/2.

O yar mēni

Sévēydi o yar mēni

Felēğin iti ōḡu

Al kana boyar mēni

116/3.

Yara düşer

Çetin söz yara düşer

Kurulu bir gün meclis

Boş bada yara düşer

116/4.

Yarādıv

Neden yada yarādıv

Çōcuk iken yāzılıp

Bu gēvilde yar ādıv

116/5.

Şağ almaz

Şaf incıdı şağ almaz

Sinemdēķi dost dāğı

Bin dermennen sağalmaz

116/6.

Yārdı gene

Dert bāğrıṃ yārdı gene

Yüz harap olsa kardaş

Dem günde yārdı gene

116/10.

Kar daş olmaz

Yüz yağsa kar daş olmaz

Uyma eller sōzüne

Yad señe kardaş olmaz

116/11.

Yad oħıdı

Yar yāzdı yad oħıdı

Sinēṃi göz göz eden

O zālım yad oħıdı

117/ 14.Sene/ 5.Sayı/ Eylül 1974

117/1.

Dalda vèrmez

Dālsız bağ dalda vèrmez

Daldalan öz daldava

Yad señe dalda vèrmez

117/2.

Sene kalmaz

Gün gèder sene kalmaz

Rākıḃ girme araya

Bu dünya señe kalmaz

117/3.

Sürme çekip gözüne

Şeker kātıp sōzüne

Cānımı kurban vèrem

Men Türkmān'ın kızına

117/4.

Āltıdı

Yēddi kızlar āltıdı

Kere āltun yuvası

Baba Gurgur āltıdı

117/5.

Ōhı sen

Aç kitābım ōhı sen

Felek kōlūv kırılısın

Oha vurdıv ōhı sen

117/6.

Ōhıyan

Hiçe gêtmez ōhıyan

Ne keder dert çekmişem

Günlērimi ōhı... yan

118/ 14.Sene/ 6-7.Sayı/ Ekim-Kasım

1974

118/1.

Kērkük'ün Duz ceddēsi

Dōlū şeker badāsı

Aşlāndı aşlı kōrhmaz

Hepsi Türkman balāsı

118/2.

O dudağlar

O yanağ o dudağlar

Ataş yāqmıyan yēri

Āyrılığ ōdu dağlar

118/3.

Kar daşa

Gögden düşer kar daşa

Dēğişmem dost, yoldāşı

Yüz vafāsız kardaşa

118/4.

Dert dāğıdı

Sinem ğem, dert dāğıdı

Mēni bu güne şalan

Āyrılığ, dert dāğıdı

Binlerce hanadāni

Yōhsulluğ, dert dāğıdı

118/5.

Dērdi mēni

Ēzipti dērdi mēni

Dalda bir tek bārıydım

Yad ğeldi dērdi mēni

118/6.

Hērsiz dēme

Hēr işe hērsiz dēme

Mālūva göz kulağ ol

Kōnşuva hērhiz dēme

118/7.

O günü

Çoh yadlaram o günü

‘Eceben tutmağ olu

Kērbīlden gün õgünü?

118/8.

Mēñi felek

Ēzipti mēñi felek

Hep dünyēñi unıtsa

Unıtmaz mēñi felek

118/9.

Felek yārdı

Nāmarda felek yārdı

Dünyeye göz açanda

Bāğrıñı felek yārdı

118/10.

Mançaladan

Köz sēçtim mançaladan

Ētimı kabab etsev

Vazgēçmem men kaladan

118/11.

Şarı kāvun āşmışam

Gēlın bāhın dālmışam

Felek bize zūlmētme

Keñir gemnen yānmışam

118/12.

İçmişem mest olmuşam

Dārılıp pest olmuşam

Hepsi yar ācuğuna

Yadlara dost olmuşam

**119/ 14.Sene/ 8-9.Sayı/ Aralık 1974-
Ocak 1975**

119/1.

Kağ gēdeğ Kērkük’e biz

Tōpluyağ lala nērgiz

Dokzan dokkuz dērdim var

Sēnūvkiyden olsun yüz

119/2.

Yada yar

Men dēmerem yada yar

Yāzuñ bu dünya için

Āşına olup yada yar

**120/ 14.Sene/ 10-11-12.Sayı/ Şubat-
Mart-Nisan 1975**

Bu sayıda hoyrat bulunmamaktadır

**121/ 15.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-
Haziran 1975**

121/1.

Öldüm dağlar marālı

Az az bēnzīm şarālı

Apar kıl tēkī sātkınan

Beke mēnī yar ālı

121/2.

Gözeller bağda kālı

Dērtsizī derde şālı

İnanma vafāsıza

Sürmēnī gözden çālı

121/3.

Baharda güller açar

Etrefe kōhı şaçar

Men nēttīm sēvgilīme

Gün be gün mennen kaçır

121/4.

Olāştım yol bāşına

Qurbanam men kāşına

‘Eklimi çalan gözel

Girip on dört yāşına

121/5.

Almādı

Mektüb vērdim almādı

Yārımıñ elindēki

Nārınc dēgi almādı

121/6.

Tut elimnen

Töküldü tut elimnen

Sıyıldım şuya düştüm

Yar yetiş tut elimnen

121/7.

El vèrmez

Elim vèrrem el vèrmez

Men millētīm sèverem

Yar sēvdāsı el vèrmez

121/8.

Bağ şayar

Bağda bağvan bağ şayar

Gēvlīmde yara qalmaz

Bir gün mene baħsa yar

121/9.

Yad èder

Bize büh̄ten yad èder

Can vèren yurd ôğrunda

Tērīh̄ ônū yadèder

121/10.

Ay dèm̄em

Üç hefteye ay dèm̄em

Vaṭan millet ôğrunda

Bāşım̄ gètse ay dèm̄em

121/11.

Dağ olmaz

Küçüğ̄ teppe dağ olmaz

Yārım̄ vafālī olsa

Ürēgim̄de dağ olmaz

**122/ 16.Sene/ 1-2.Sayı/ Mayıs-
Haziran 1976**

122/1.

Yol dāşım̄

Ṭōpluyāğın yol dāşım̄

İnsan ôğlū vafālīdı

Başa koyar yoldāşım̄

122/2.

Yol daşa

Yāğmur yağar yol daşa

Bu cānım̄ kurban ōlsun

Vafālī bir yoldaşa

122/3.

Gül sene

Bıl̄bıl̄ mene gül sene

Dünyēnī rēkīb̄ alsa

Degebilmez gül sene

122/4.

Gül sēnsiz

Bıl̄bıl̄ gēmlī gül sēnsiz

Dünye zindāndı mene

Eger kalsam gül sēnsiz

122/5.

O yanağ

Bu dudāğtı o yanağ

‘Elem aya olāştı

Yeter yatmağ, oyanag

122/6.

At aşına

Birez duz at aşına

Düşme sêvda ârdıyca

Men yândım atâşına

122/7.

At aşınnan

Men yêdım at aşınnan

Sêvda ârdıyca düşen

Ḳurtulmaz atâşınnan

**123/ 16.Sene/ 3-4.Sayı/ Temmuz-
Ağustos 1976**

123/1.

Dağ daşa

Yolum düştü dağ daşa

Felek kôlûv kırılısın

Âttuv mênî dağ daşa

123/2.

Od âğı

Ḳere eyler od âğı

Cigêrım yar dağlıyıp

Yârım silsin o dağı

123/3.

Dağ üstüne

Maral çığ dağ üstüne

Felêgiñ işine bağ

Dağ vurar dağ üstüne

**124/ 16.Sene/ 5-6.Sayı/ Eylül-Ekim
1976**

124/1.

Nece gözler

Nece kaç nece gözler

Bir göz kiprık çalarsa

Yar yolũñ nece gözler

124/2.

Güldü yarı

Yığlâdı güldü yarı

Leblêrûv bal tāsıdı

Camâlûv gül diyârı

124/3.

Gözden kere

Sürmedî gözden kere

Bir sürmêsiz göz gördüm

Sürmēlî gözden kere

124/4.

Men dayānım

Kōsküv aç men dayānım

Hüsñüv gören yānırımış

Koy görüm men de yānım

124/5.

Yāndı felek

Tutuştı yāndı felek

Üzüümü güler gördü

Keħrinnen yāndı felek

124/6.

Ne senēdî

Ne gündü ne senēdî

Döner felēgñ çārħı

Ne mene ne senēdî

124/7.

Bir dala

Bir düşüne bir dala

Vafāsız olma bılıl

Günde konma bir dala

124/8.

Qazan ağlar

Ot yanar qazan ağlar

Burda bir ğerib ölüp

Türebēmi qazan ağlar

124/9.

Yaraşalar

Bāyġuşlar yaraşalar

Gēvlīm ħarab ölüptü

Her gelen yara şalar

124/10.

Tella‘fer Türkman yurdu

Aşlanlar bunu kurdı

Bin dokkuz yüz girmide

Yadlara kārşı durdu

124/11.

Bağ şāydıv

Bağvan öldüv bağ şāydıv

Yadlara baş egmēzdım

Yar sen mene baħsāydıv

124/12.

Kārşı yaħa baĝ  ld 

 r gimde daĝ  ld 

Bir vaf s z yar s vd m

 A k m  y n  aĝ  ld 

124/13.

   sebil 

Su d ld r    sebil 

Bu  c        ar b  

Yar d d p   se bil 

124/14.

D d  ne

Fery d  ne d d  ne

Yar ĝ tt  y lg z  ald m

Daha   mr   d d  ne

124/15.

G ld  yaz

G ld  ayaz g ld  yaz

Men bah r  g rmeden

    da bitt  g ld  yaz

124/16.

Almadan

G l     nd  almadan

    pi    nl ĝ el v rmez

  r a l n  almadan

124/17.

Y r md 

 u bardaĝta y r md 

Dostlar b    n  bu yola

Beke gelen y r md 

124/18.

Y z yd 

Y zd ĝ v ne y z yd 

Men s  n      ta g rd  m

Bele bild m y z yd 

124/19.

Yol d zler

Bal a  ld  yol d zler

Y t    n  g z y   na

  r r g  de yuldu lar

**125/ 16.Sene/ 7-8.Sayı/ Kasım-Aralık
1976**

125/1.

G l yar   

Bîlbîlîñ gül yarāsı

Hençer yērî şağālı

Şağalmaz dil yarāsı

125/2.

O yar gözün

Kim görüp o yar gözün

Aşlan gücünnen düşse

Ķārınça oyar gözün

125/3.

Her āyınnan

Her hefte her āyınnan

Günde bir kērpîç düşer

‘Ümrümün sarāyınnan

125/4.

Güle gēldi

Yar bize güle gēldi

Bîlbîller bahar ēdîp

Açmāmış güle gēldi

125/5.

Güldü mene

Bu konca güldü mene

Cannan sēvdiğim dōstım

Yıhıldım güldü mene

125/6.

Gēçen o yar

Gözēldi gēçen o yar

Nanca can dēdiğçe men

Bāğrımı gēçen oyar

125/7.

Gözel ayaz

Hoş bulut güzel ayaz

Aç gēvlım defterini

Bir mektüb gözele yaz

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

4.1. Sözlük

A

‘aba	(Ar. ‘abā’) kadınların tesettür amaçlı örttükleri, omuzdan sarkarak ayak uçlarına kadar uzanan koyu siyah renk kalınca kumaştan dikilmiş çarşaf. 8/24-1
ācuġ	(ET. ācığ) acık, acı, üzüntü. 4/13-3
ā.+una	inadına, sırf inat olsun diye. 118/12-3
adāhlı	nişanlı. 8/36-3
aġ	(ET. āķ) ak, beyaz. 1/24-1
aġyar	(Ar. aġyār) başkaları, yabancılar, eller. 64/3-3
aĥ-	(ET. ak-) akmak. 70/12-1
āĥır	(Ar.āĥir) âhir, son. 46/14-3
āĥırşer	(Ar. āĥir “son” ve şerr “kötülük”ten āĥir-şerr) zavallı, akibeti fena olan, işini bilmeyen kimse. 65/2-5
aĥtar-	aramak, araştırmak. 28/11-4
al	yüzün, kaşlarla saçların arasındaki bölüm, alın. 63/1-3
ala	(göz için) sarıya çalan kestane rengi, ela,. 18/20-3
alat	(Ar. ālet) alet, cihaz, silah. 28/5-2
albaġ	kadınların alınlarına bağladıkları ince kumaştan yapılmış bir tür yazma. 8/22-4

ālīṣ-	1. alışmak, öğrenmek. 94/5-4 2. tutuşmak, yanmaya başlamak. 94/5-2
almaz	(Ar. elmās) elmas. 17/5-2
anna	ana, anne. 51/6-2
antārī	(Ar. antāri) genellikle tek parçalı kadın giyeceği. 8/38-1
‘ar	(Ar. ‘ār) 1. çirkin. 8/35-4 2. utanma, utanma duygusu. 39/24-4
arḥ	tarla ve bostana su akıtmak için açılan yol, su kanalı, ark. 46/1-2
aşlan	(Ar. ašlen) aslen, zaten, esasında. 11/1-4
‘asman	(Far. āsmān) gök, gökyüzü, asuman. 18/6-2
aspab	(Ar. eṣvāb) elbise, çamaşır. 36/9-3
āşma	(Far. āšnā) tanıdık, dost. 30/25-3
ataş	(Far. āteş) ateş. 21/6-1
avadan	(Far. ābādān) bayındır, mamur. 14/2-4
ayağla-	ayak altına almak, kovmak. 78/16-3
ayaz	(ET. ayās) açık, bulutsuz hava. 125/7-2
ayna-	anlamak. 108/6-1, 98/11-1, 98/7-4
azar	(Far. āzār) dert, sıkıntı, gönül acısı. 113/6-4
āzğun	yolunu kaybetmiş, yabancı, zapt edilmesi mümkün olmayan (Hayvan). 20/5-2

B

Baba Gurgur Kerkük yakınlarında bulunan bir petrol sahası. 117/4-4

bada	(Far. bāde) şarap, içki 4/9-1, 30/24-1, 74/11-3
bağvan	(Far. bāğ-bān) bağcı, bahçıvan. 3/8-3, 4/8-2, 99/10-2
bağvāncı	bağcı, bahçıvan. 5/16-1, 5/17-1, 34/9-2
bağ-	(ET. bağ-) bakmak. 4/13-3
balağ	pantolon, don gibi giyeceklerde bacakların çıktığı aşağı bölüm, paça. 8/23-4
bar	(Far. bār) mahsul, tarım ürünü, meyve. 19/19-2
Bāri	(Ar. bāri') yaratan, esmâ-i hüsnâdan biri. 12/5-4
bārığ	(Far. bārī) bari, hiç değilse. 5/15-4, 73/9-4, 91/6-4
baş	baş. 11/2-2
b.+ı şāvuğ	umursamayan, ihmalkâr insan. 20/3-4
b. çihart-	bir işin nasıl yapılacağını bilmek, işten anlamak. 19/5-2
b.+a yat-	bir şeye haksız yere el koymak, aldığını geri vermemek. 35/7-4
batlağ	sazlık, bataklık, çayırlarda kapalı küçük bataklık. 50/11-1
baz	(Far. bāz) doğan deneyen yırtıcı kuş, şahbaz. 30/25-2
bēcāra	(Far. bīcāre) çaresiz, zavallı kimse. 22/13-4
beḥīr	(Ar. baḥr) deniz. 39/28-3
beke	(Ar. bel+Far. ki) belki. 6/5-4, 121/1-4, 124/17-4
bēkes	(Far. bī-kes) kimsesiz. 22/13-4
bēl	(Far. bīl) bel, kürek. 74/14-2
bele	1. (Ar. belā') bela, musibet. 15/1-4 2. böyle, bunu gibi, buna benzer. 30/13-1

bele-	çocuğun beşiğini sallamak. 73/8-6
belem	sandal, kayık. 26/11-2
bende	(Far. bende) 1. kul, köle, Allah'ın kulu, insan. 43/20-1 2. bina yapan usta. 112/3-2
bes	(Far.) 1. yeter, kafi. 69/4-4 2. sadece. 108/11-4
Bēšir	Kerkük'e bağlı bir Türkmen köyü. 94/10-2
beyyüg	(ET. bedük) büyük. 8/3-3
bézar	(Far. bīzār) bizar, bezmiş, usanmış. 11/5-4
bezēgli	süslü püslü. 6/6-4
biçinçi	biçme işini yapan, ekin kaldıran kimse. 74/10-3
bilav	bileyi taşı, bileme işinde kullanılan çok sert bir taş, yağ taşı. 26/6-4
bilbıl	(Far. bulbul) bülbül. 16/5-2
binağa	bina, yapı. 112/3-1
b. vur-	temel atmak, işi sağlamlaştırmak. 112/3-2
birkez	biraz, azıcık. 18/2-3
boyağ	(ET. boğuğ) boya. 112/4-4
b. ez-	ara bozmaya çalışmak, komplo hazırlamak. 72/9-3
boyama	kadınların, alınlarına bağladıkları siyah renk bir çeşit eşarp. 8/32-1
buħça	(ET. boğça) içine elbise vs. eşya koyup sarmaya yarayan dört köşeli kumaş; bohça. 6/14-2
Bılava	Kerkük'e bağlı bir köy. 26/6-2

bürüş- buruşmak. 48/16-3

büst (Frn. buste) büst, vücudun, omuzlarla birlikte göğüsten yukarı bölümü
8/36-1

C

cahaz (Ar. cihāz) çeyiz. 6/10-4

camadānı milli giysilerle kullanılan, takke üzerinden başa sarılan beyaz zemin
üzerinde siyah beneklerle çizgili geleneksel erkek başörtüsü. 9/12-1

çeb kesen yankesici. 75/10-2

ceyran (Moğ. cegeren < ceyran) ceylan. 30/6-3

cunbüt ~ cumbüt gül tomurcuğu, gonca. 3/4-2, 7/7-1, 31/6-2, 46/21-2, 52/3-3

cumbüt → cunbüt 34/17-2, 80/2-2, 82/8, 94/10-2

cuvan (Far. cevān-cuvān) civan, genç, güzel. 17/11-4

cüt (Far. cuft) 1. çift, iki, tek olmayan. 100/7-3

2. toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan. 9/24-2

c. koş- çift sürmek üzere hayvanları sabana bağlamak. 9/24-2

Ç

çākır tiken kırdā biten, diken biçiminde bir bitki. 50/15-4

çār ~ çāra (Far. çāre) çare. 9/16-1, 9/16-2, 9/16-3, 10/4-3, 17/4-4

çāra → çār 34/3-4, 42/4-1

Çardāğlı Kerkük'e bağlı bir köy. 26/7-4

çaş-	(ET. sâş-) şaşmak, yanılmak. 39/2-2
çefye	(Ar. çeffiye) erkeklerin başlarına bağladıkları, saçaklı, renkli bir çeşit geleneksel sarık. 8/34-1
çekküç	(ET. çekük) çekiç. 88/9-2
çem	orman, ormanlık. 94/9-2
çemliğ	ağaç dikilmiş yer, ormanlık. 11/1-2
çerşef	(Far. çār-şeb < çāder-şeb) çarşaf. 8/23-3
çevre	üstüne nakışlar basılmış, mendil, başörtüsü vb. olarak kullanılan dört köşe tülbent, yemeni. 9/13-1
çığ	çadırlarda kamıştan yapılmış bölme, göçebelerin sele sazı ile yaptıkları çadır örtüsü. 39/3-1
çih-	çıkmaq. 19/15-1
çitäre	(Far. sih-tār/ seh-tār) ipek ve pamukla dokunan bir tür çizgili kumaş, çitari.8/31-2
çigın	omuz. 8/34-1
çit	pamuktan yapılmış bir çeşit basma kumaş. 8/17-1
çoh	çok. 1/19-2

D

dağ	(Far. dāğ) aşk, elem, keder vb. içe işleyen duyguların verdiği acı, yara. 20/11-2
Dākuq	Kerkük'e bağlı bir Türkmen ilçesi. 48/3-1

dalda	1. Güneş sığağından, yağmurdan, fırtınadan sığınılacak yer, sığınak. 39/27-2 2. ihtiyaç zamanı, sığınılacak, yardım istenecek insan. 52/7-4
dallal	(Ar. dellāl) tellal. 8/29-4
dam	(ET. tām) 1. çatı, tavan, teras. 20/2-1 2. ev. 23/2-1
dāmcıla-	damlamak, damla damla akmak. 20/2-2
dayağ	destek, payanda. 12/12-2
debeng	(Far. debeng) sersem, şuursuzca hareket eden. 6/12-2
dekke	1. (Ar. daḳīka) dakika 29/3-4 2. dövme, suni mavi ben 29/3-2
dēm	(Ar. diym) susuz tarla, yağmur suyuna dayanarak kıraç tarlada yetişen ekin. 51/9-2
dem	(Far. dem) zaman, sıkıntılı zaman. 24/2-2
den	(Far. dāne) tahıl tanesi, kuş yemi, hububat. 24/9-4
denden-	dağıtmak. 24/9-2
dene	1. (Far. dāne) tane. 93/2-4 2. sivilce. 93/17-2
deng	(Far. deng) sersem, dalgın, zihni karışmış. 6/12-1
denle-	meyve ya da sebzeyi dalından tek tek koparmak ya da toplamak, derlemek, dermek. 110/18-2
dilmic	(Ar. dumluc) genellikle camdan ya da değersiz madenlerden mamul bilezik. 6/17-3

diskin- irkilmek, korkup sıçramak. 56/8-2

diş (OT. tūş) düş, rüya. 18/1-4

döz- dayanmak, tahammül etmek. 24/7-2

durna turna. 21/1-3

Duz ~ Duzhurmatu ~ Hurmatu Tuzhurmatu, Irak'ta Selahaddin iline bağlı bir Türkmen ilçesi. 12/14-2

düğün (ET. tügün) 1. düğüm. 100/1-4

2. tümör, ur. 59/1-2

dünen bir gün evvel, dün. 110/5-3

dür (Ar. durr) iri inci. 28/1-2

E, È

‘eccî (ET. āçığ) acı, tatlının karşıtı olan. 93/6-2

‘eceben (Ar. ‘acebā < ‘aceben) acaba. 118/7-3

‘ēdet (Ar. ‘ādet) töre, ādet, alışkanlık. 38/3-3

Eḥmed (Ar. Aḥmed) Ahmet. 9/9-1

‘ekḳil (Ar. ‘āḳil) uslu, akıllı, zekâ sahibi. 74/9-4

ël ülke, yurt, il. 26/5-4

ële- eylemek, yapmak. 8/29-4

‘elem (Ar. ‘ālem) halk, el âlem. 6/1-3

elḥed (Ar. laḥd) lahit, mezar. 18/18-4

en- (ET. èn-) inmek. 46/2-2

enni	enli, geniş, dar olmayan. 6/6-2
‘ereğçin	(Ar. ‘arağ “ter” ve Far. çīn “toplayan” ile ‘arağ-çīn) teri emmek için başlığın altına ya da yalnız olarak giyilen takke. 8/36-1
erhem	bir çeşit yerli işleme örtü. 8/20-2
‘erş ferş	(Ar. ‘arş u ferş) yer gök. 9/12-4
etref	(Ar. eṭrāf) çevre, etraf. 12/15-3
ēvliḡ	eskiden kadınların süs malzemesi olarak yanağa sürdükleri bir çeşit kırmızı renk, pudra, allık. 7/29-4
eyliḡ	iyilik. 95/3-3
‘ezye	bir tür giysi, entari. 8/21-1

F

feḡḡir	(Ar. faḡīr) 1. fakir, yoksul. 112/3-3. 2. zavallı, miskin, sessiz. 35/3-3
fıṣḡa	(Yun. phouska) parmaklardan birinin ucunu baş parmağın başına ilıştırıp birdenbire ileriye fırlatarak yapılan vuruş; fiske. 8/25-2
fida	(Ar. fidā’) feda. 12/4-3
fitil	(Ar. fetīl) fitil. 5/6-2

G, Ğ

ḡābat	(Ar. ḡābat) orman. 110/1-3
--------------	----------------------------

ge	(Emir kipi, gel-) gel. 8/28-3
geh	(Far. gāh) gah, bazen. 23/20-4
gehte bir	ara sıra, arada sırada bir, bazen. 70/14-3
ġem	(Ar. ġamm) gam, tasa, üzüntü. 39/29-3
ġēmġin	(Far. āġīn “dolu” ile) gam dolu, ganlı, tasalı, üzüntülü. 9/1-2
ger	“eğer” edatının nazımda kullanılan şekli. 75/1-4
ġerez	(Ar. ġaraż) garaz, kin. 80/5-4
ġēvīl	(ET. köñül) gönül. 23/26-3
ġezīl	(Ar. ġezīl) bir cins kumaş, tekstil, dokuma. 6/4-2
ġīlab	(Far. gulāb) gül suyu. 7/28-1
ġiryet	(Ar. ġayret) onur, gayret. 7/15-3
gögüzü	gökyüzü. 103/5-2
göz	(ET. köz) 1. görme organı, basar. 81/6-2 2. kaynak, bir suyun yerden kaynadığı yer, pınar. 106/6-2
gülđen	(Far. guldān) vazo. 65/5-2
güman	(Far. gumān) 1. umut. 60/4-3 2. zan, şüphe. 8/18-2
güzġü	(ET. közüñü) ayna, gözgü. 39/3-3
H, Ĥ, Ħ	
ħaħ	(Ar. ĥalk) 1. halk, ahali. 1/23-4

	2. başkası, başkaları, yabancı. 91/7-3
ḥal	(Ar. – Fars. ḥāl) tende ve özellikle yüzdeki doğal benek. 12/7-2
halav	alev. 93/4-3
Hālīş	Irak'ta Diyale iline bağlı bir ilçe. 14/3-1
ḥālī	(Ar. ḥālī) boş, تنها. 67/7-3
ḥanadan	(Far. hānedān) asil, asil aileye mensup, soylu. 118/4-5
hānsı	hangi. 76/2-4
ḥar	(Far. ḥār) diken. 14/1-2
ḥarab	(Ar. ḥarāb) kötü, iyi olmayan. 95/3-3
harda	nerede. 110/6-4
Ḥaşa	Hasa Çayı (Kerkük'ün ortasından geçer). 70/5-4
havar	yaygara, çığlık. 53/6-4
he	hep. 30/31-2, 30/31-4, 47/10-4, 51/1-3
hec	(Ar. ḥacc) hac. 52/2-2
ḥefet	üzüntü, keder. 34/16-2, 113/3-2
ḥeket	(Ar. ḥikāyet) söz, laf, sohbet. 46/4-4
ḥekleş-	başa çıkmak. 50/16-4
ḥelke	(Ar. ḥalka) halka. 50/13-4
ḥeppi	hepsi, tümü. 80/10-3, 80/10-3
ḥer	(Ar. ḥayr) hayır, iyilik. 88/2-2
ḥerḥiz	(hırsız < ḥırhız < * hayırsız) başkasının malını çalan, hırsız. 118/6-4

h�rsiz	(Ar. �ayr+sız) hayırsız, uğursuz, hayırlı olmayan. 118/6-2
�es�t	(Ar. �as�d) kıskanç, hasut. 34/10-3
��v���	(Ar. ��v��) avlu. 9/8-2
��yy�f	(Ar. �ayf) yazık, vah! (�nlem). 105/9-3
hez�r	(Far. hez�r) bin. 11/6-1
�ez�t-	(Ar. �azz+et-) sevmek, hoşlanmak, hazzetmek. 50/8-3
�ınavla-	�iselemek, yağmur ince ince ya�mak. 30/31-1
�inna	(Ar. �inne) kına. 7/26-1
h�lek	(Ar. hel�k) helak, bitkin bir duruma gelme veya getirme. 82/1-2
himyan	(Far. hemy�n) kadınlara özgü bele ba�lanan püsküllü, düz ve kalın kumaş. 8/33-3
his	yakıtın tam yanmamasından oluşan, dumanla yükselen kömürleşmiş tanecikler, �s. 102/11-2
�uda	(Far. �ud�) Allah, Tanrı. 12/2-3
Şurda	(Far. �urde) hurda, ufak. 4/11-2
�urdu�a�	(Far. �urd u ���) ufak parçalara ayrılmış, paramparça. 2/6-8
��rk-	(ET. �rk-) �rkmek. 30/11-4
�	
ig�d	(ET. yigit) yiğit, cesur. 22/7-3
il	yıl, sene. 28/10-3
ind�	(ET. u� imdi) �imdi, şimdiki zaman. 14/10-1

ins	(Ar. ins) insan. 8/3-2
irağ	(ET. ırağ) ırak, uzak. 18/5-2
iskārpino	(İtal. scarpino) ökçeli, ayağın oynak yerini kapamayan konçsuz ayakkabı. 9/10-1
işşığ	(ET. yaşuk) ışıık. 85/11-2
it-	kaybolmak, yitmek. 8/16-2
‘itab	(Ar. ‘itāb) sitem. 22/10-3
‘itablaş-	sitemde bulunmak. 6/11-3
itī	keskin, sivri. 116/2-3
itir-	kaybetmek, yitirmek. 18/1-3

K, K

ķabzēt-	(Ar. ķabz + et-) “Azrail” bir kimsenin canını almak, teslim almak. 75/11-3
ķada	(Ar. ķazā’) kaza, musibet. 78/9-2
ķ. al-	birine gelecek belaları almak, derdini almak. (dua, yalvarma sözü). 78/9-2
ķaḥ-	(ET. ķalıķ-) 1. kalkmak. 24/6-3 2. yükselmek. 104/3-2
ķalḥan	(ET. ķalkān) kalkan. 50/13-3
ķanara	kasapların kullandığı ķengelli mesnet, üç çatallı et ķengeli. 23/14-4
ķanşar	ķarşı, ķarşı taraf. 18/5-1

ķav	eskiden taşlı akmaklarda kullanılan, kolay yanan bir eşit mantar. 47/4-3
ķav-	(ET. ķov-) kovmak 6/24-2
ķavza-	aldırmak, taşımak. 76/2-2
ķaytan dudadġ	ince dudak. 4/3-3
ķeddeġ	narenciye türü ağaların ieġi. 55/1-2
ķef	(Ar. keyf) eġlence, keyif. 22/15-2
ķeġir	(Ar. ķahr) üzüntü, keder, kahr. 73/7-2
ķeklük	keklik. 24/9-3
ķel'e	(Ar. ķal'a) kale. 97/8-1
ķemiř	(ET. ķamiř) kamiş. 12/19-1
ķenefil ~ ķınifil	(Far. ķaranful) karanfil ieġi. 20/16-1
ķenefil → ķınifil	110/18-2
ķerbil	(Ar. ġirbāl) kalbur. 118/7-4
ķere	kara, siyah. 8/27-1
kere	tereyaġı. 8/31-4
kerkes	(Ar. kerkes) akbaba. 74/8-3
ķeymeġ	(OT. ķayak) kaymak. 8/31-4
ķeyye	(ET. ķaya) kaya. 24/9-3
ķızlıyar	Kerkük'e baġlı bir Türkmen köyü. 102/2-2
ki	iki. 19/4-4
ķifir	(Ar. kufr) küfür. 67/1-2

Kifri	Irak'ta Diyale iline baēlı bir Türkmen ilēesi. 47/2-1
ıl	kıl. 14/4-3
ılce	kıl kadar. 45/4-1
kiprik	kirpik. 13/1-2
kirşan	eskiden kadınların ss olarak yüzlerine sürdükleri bir cins beyaz renk, pudra, stnbeē. 7/29-4
oē-	kokmak. 86/10-4, 89/6-2,
oēla-	koklamak 44/8-2
oēu	koku. 24/5-4, 24/6-4, 108/5-1, 108/5-2, 108/5-4
olbaē	kolbaēı, bir ēeşit bilezik. 6/16-2
oņşu	(ET. oņşı) komşu. 30/21-3
kümele-	bir araya toplamak, birbiri üzerine koymak, istif etmek. 102/12-2
kneg	(ET. kņlek) gömlek. 93/3-3
Köprü ~ ltunkpr	Irak'ta Kerkük iline baēlı bir Türkmen nahiyesi. 15/5-1
köşk	(ET. kēz, kēs) gēs. 8/6-3
ulunc	kasların sertleşmesi sonucu, şiddetli omuz aērısı. 13/4-3
urşaē	kemer, bel baēı. 8/33-3
urşan-	kuşanmak. 7/29-1
kcarat	eskiden kullanılan bir ēeşit kumaş. 26/10-2
Kümbetler	Kerkük'e baēlı bir Türkmen ky. 94/6-2

küp eskiden içme suyunu depolamak ve soğutmak için kullanılan geniş karınlı, dibi dar ve ağzı yaklaşık bir metre çapında olan pişmiş topraktan yapılmış kap, su küpü. 20/2-1

küze (Far. küze) çanak çömlek, testi. 20/2-1

L

lābud (Ar. lā-büdd) elbette, mutlaka 1/3-4

Leylan Kerkük’e bağlı bir Türkmen kasabası. 60/15-3

Leyle (Ar. leylā) kız ismi “Leyla”. 113/12-2

leyle ninni. 73/8-6

M

macal (Ar. mecāl) mecal, fırsat, yeterli vakit. 29/3-4

marāk (Ar. merāk) merak, kaygı. 39/10-2

māzı (Far. mǎzū) Çocukları nazardan korur diye göğüs veya omuzlarına takılan ağaç parçası. 72/9-4

mē’īl ol- (Ar. mā’īl “eğik” + ol-) mǎil olmak, gönlünü kaptırmak. 97/5-2

me’mur (Ar. ma’mūr) mamur, bayındır. 33/7-2

menbe’ (Ar. menbe’) kaynak. 97/9-3

Mendēlī 1. Irak’ta Diyale iline bağlı bir Türkmen nahiyesi. 14/3-1

2. Mendeli nahiyesinde yetişen bir üzüm türü. 14/3-2

Merriḥ (Ar. mirriḥ) Mars gezegeni. 82/10-4

mév	üzüm yaprağı, asma 48/6-2, 52/1-2, 63/3-2
milla	(Ar. mevlā) din görevlisi, molla, cami imamı. 10/2-2
mırvet	(Ar. muruvvet) yiğitlik, iyilik severlik, mürüvvet. 43/20-4
mil	(Yun. amyliion) selin, sürükleyip getirdiği çok küçük taneli çamurlaşmış kum ve toprak karışımı. 115/4-1
min-	(ET. min-) binmek. 28/5-4
mini cop	(Frn. mini jupe) kısa etek. 77/10-3
miskî	ekşi limon. 77/11-2
miskîn	(Ar. miskîn) 1. zavallı, beceriksiz, sesi çıkmayan kimse. 2. (eskiden) toprak ağasının hizmetinde çalışan işçi. 16/8-3
muhlûs	(Ar. muhlîş) dürüst ve samimi olan kimse. 102/14-3
muncuğ	(ET. monçuk) boncuk. 6/9-2
müşkü	beyaz üzerinde siyah ya da mor çizgileri olan, erkeklerin başlarına bağladıkları bir çeşit geleneksel saçaklı başlık. 8/39-1

N

namārdı	lacivert (renk). 9/17, 16/11, 78/18, 115/9, 115/10
nāmart	(Far. nā-merd) korkak, alçak, namert. 24/1-1
nanca	ne kadar. 97/3-3
nar	(Ar. nār) ateş. 72/9-4
nārınc	(Far. nārenc) turuncgillerden bir ağaç ve bu ağacın portakalı andıran, suyu acımtırak meyvesi; narenc. 121/5-4
nāşı	(Ar. nāşī') acemi, tecrübesiz, bilmeyen. 1/12-1

naz	sabahları renk renk açan zarif bir çiçek; İpek çiçeği. 108/3-2
nece	nasıl, nice. 12/21-3
nēcīḥ	(Ar. nēcīḥ) sınav kazanan, başarılı kimse. 43/24-3
neçe	ne kadar, kaç. 18/6-3
neheng	(Far. neheng) timsah. 4/3-2
ne‘let	(Ar. le‘net) lanet. 52/5-3
niḳab	(Ar. niḳāb) yüz örtüsü, peçe. 99/9-3
nişin ~ nişi	niçin, neden. 51/4-3
ništen	sun‘i ben, dövme. 9/8-1
nişter	(Far. nīşter) cerrahide kesme işlemlerinde kullanılan bıçak, bisturi. 2/9-2

O

oda	işte orada, görünen bir nesne ya da kimseyi göstermek için kullanılan bir ünlem. 5/5-2
ōdu	odur, işte, aha işte. 41/11-4
oğra-	(ET. uğra-) uğramak. 17/5-3
oḥşa-	okşamak. 71/1-2
olar	onlar. 9/4-3
oyağ	uyumayan, uyanık. 66/1-3
oyat-	uyandırmak. 78/8-2

Ö

ög (ET. öñ) ön. 22/5-1

öz kendi. 17/14-4

ö.+ü kendisi. 12/4-4

ö.+üm kendim. 6/12-1

ö.+ün kendisini. 19/10-4

ö.+üv kendin. 69/4-3

P

paşvan (Far. pāsbān) gece bekçisi. 55/5-3

patışka (İtal. batista) eskiden kullanılan bir cins parlak kumaş, patiska. 8/25-1

pēndir (Far. penīr) peynir. 63/2-1

pērçim (Far. perçem) kıvrımlı, pileli, kakül (saç), alına sarkan saç demeti.
14/1-3

pest (Far.) Aşağı.

p. ol- darılmak, alınmak 118/12-2

piyala (Far. piyāle) şarap bardağı, içki kadehi. 96/9-1

R

rāḳīb ~ rēḳīb (Ar. raḳīb) rakip, düşman, iki sevgiliyi gözetleyen, aralarını bozmaya çalışan kimse. 1/5-3, 2/5-3, 2/6-1, 19/9-3, 117/2

rēḳīb → rāḳīb 1/11-3, 4/2-4, 22/6-2, 27/1-3, 30/28-3

rāsib (Ar. rāsib) sınıfta kalan, sınavı geçemeyen öğrenci. 43/24-4

rehmêt- (Ar. raḥm + et-) merhamet etmek, acımak. 37/1-3

Reşidiye Irak'ta Musul iline bağlı bir Türkmen köyü. 47/1-1

S, Ş

şāğal- sağalmak, sağlığa kavuşmak, iyileşmek. 46/9-2

şāğduç (ET. sağdıç) düğünde güveye kılavuzluk eden ve tören süresince sağında oturan, güveyin yakın arkadaşı; sağdıç. 6/12-4

şahla- saklamak. 50/17-2

şalh- sarmak, esnemek. 70/10-2

salt kimsesiz, yalnız. 30/28-6

şalta (Yun. saltamarka) Irak Türkmenlerinin erkeklere özgü geleneksel kıyafetleri olan “Zubun” ile birlikte giyilen bir çeşit kısa cepkenin adı. 9/11-1

şarmāşığ sarmaşıkgillerden, koyu yeşil renkli, değişik biçimli yaprakları olan, sap ve dallarından çıkan küçük ek köklerle dik, düz yerlere yapışarak tırmanan bitki. 39/4-1

şāruh (Ar. şāruh) füze. 70/6-3

şāvuştur- dağıtmak. 20/1-2

şayağ uyanık, uyuyamayan, gözü uyku tutmayan kimse. 23/23-2

şayna- keklik, bülbül, vb. kuş ötmek. 85/10-4

se‘et (Ar. sā‘at) saat. 29/5-2

seg- sekmek. 11/8-2

şeh̄eb	(Ar. şāhib) sahip, mülkiyeti üzerinde olan. 96/10-4
şek̄kel	(ET. saḳal) sakal. 8/37-4
sele-	(ET. sözle-) söylemek. 5/1-1
selet-	söyletmek, konuşturmak. 56/5-3
setre	(Ar. setre) elbise, ceket, giysi. 8/35-2
Şevre Meclîşi	Irak'ta 1968 askeri darbe sonrası kurulan, devletin yasama organını oluşturan ve Saddam Hüseyin'in uzun yıllar başkanlığını sürdürdüğü meclis. 95/4-3
şıġın-	sıġınmak. 113/1-4
şın-	1. sirayet etmek, bir şeyin özüne işlemek (koku). 24/5-4 2. kırılmak, parçalanmak, bozulmak. 3/6-1, 74/10-2
şına-	denemek. 10/4-1
şırġa	küpe. 6/18-3
şıyrıl-	ayak kaymak. 121/6-3
sifle	(Ar.) vefasız, nankör. 9/21-3
sil	(Ar. sill) verem, verem hastalığı. 19/6-4
siniġ	(Far. sīnī) tepsi. 85/8-2
şona	erkek ördek, göl ördeġi, suna. 47/8-2
şora	sonra. 75/7-4
şuġatla-	okşamak, sıvazlamak. 8/12-2

Ş

şādhlğ	mutluluk. 24/2-3
şahṭa	çok soğuk hava, ayaz. 1/23-1
şak	birisine ayağın üst kısmıyla vurma, dayak. 23/2-3
şamlan-	(Far. šām “akşam”) akşam yemeği yemek 30/33-4
şat	(Ar. šaṭṭ) ırmak, nehir. 24/16-1
şehle	(Ar. šehlā') şehla, kusurlu sayılmayacak kadar hafif şaşı (göz). 88/11-2
şer	(Ar. šerr) kötü, kötülük. 50/17-4
ş. şat-	sataşmak, sarkıntılık yapmak. 35/7-2
şikāt	(Ar. šikāyet) şikayet. 31/7-3
ş. et-	şikayet etmek, davacı olmak. 31/7-4
şitil	tohumdan yetiştirilip tekrar dikilmek üzere hazırlanan fide, taze fidan. 18/15-2

T, Ṭ

ṭabla	(Ar. ṭabla) sehpa, küçük masa. 82/14-2
ṭah-	takmak. 8/37-2
talḥ	(Far. telḥ) acımsı, acımtırak tat. 82/2-4
ṭap-	bulmak. 7/28-4
tatar	postacı. 11/7-1
ṭayara	(Ar. ṭayyāre) uçak, tayyare. 52/2-1

tehne söz	üstü örtülü, dokunaklı söz; kınama. 5/21-3, 65/4
tēkî ~ tēkîn	gibi. 3/2-4, 18/3-2, 93/14-3, 121/1-3
tēkîn → tēkî	7/1-4, 17/13-4, 108/2-3, 112/9-3
temmuz ṯabaḵ	temmuz ayının şiddetli sıcak günleri. 6/19-3
Teze ~ Tezehurmātu	Kerkük'e bağlı bir Türkmen nahiyesi. 26/8-2
teze	(Far. tāze) taze. 113/16-2
ṯf̱ir-	(OT. tüfkür-) tükürmek. 14/10-3
tik-	iğneyle dikmek. 61/7-2
tiken	diken. 9/1-4
ṯoḵka	(ET. toku) toka. 39/3-4
ṯoy	düğün, evlenme münasebetiyle yapılan eğlence töreni. 6/3-3
ṯuṣ	rastlantı.
ṯ. ol-	rastlama. 44/3-3, 78/14-2
ṯuṣlan-	müptela olmak, duçar olmak; rastlama. 25/4-3
tut	(Far. tūt) dut. 60/11-2
ṯülkü	(ET. tilkü) tilki. 66/2-6
U	
uḥçur	dona geçirilip belde bağlanan ince kuşak, uçkur. 8/37-2
umid	(Far. umīd) ümit. 46/16-3
uyuz	parası olmayan, yoksul. 20/4-4

Ü

‘ümür (Ar. ‘umr) ömür, hayat. 20/9-4

üz- vazgeçmek, el çekmek. 24/8-2

üz başta alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm;
yüz. 6/30-3

ü. turş (üz turş) somurtkan, asık suratlı insan. 93/6-3

üzüg yüzük. 21/4-1

V

vafa (Ar. vefā’) vefa. 19/14-4

vay 1. (Ar. vāy) sıkıntı, musibet. 38/8-3
2. Şaşkınlık, ağrı, acı vb. duyguları anlatan bir söz. 24/3-4

ve‘d (Ar. va‘d) vaat, söz, randevu. 67/4-3

vèran (Far. vīrān) vıran. 15/8-3

Y

yad 1. (ET. yāt) yabancı, düşman, hasım. 34/4-4

2. (Far. yād) hatırlama, anma, zihin. 72/6-2

y.+a şal- hatırlatmak. 34/4-2

yādhlğ yabancılık, ayrı gayrılık. 7/3-1, 7/3-2

yāğhlğ büyük mendil, bez parçası. 111/3-2

yaha 1. yaka, taraf, semt. 111/3-1, 124/12-1

2. giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü. 8/38-2

yāḥun yakın. 79/9-2

yālguz (ET. yalḡus) yalnız 115/9-3

yāştuḡ (ET. yastuḡ) yastık. 1/20-4

yavaḡ yanak. 45/1-2

yāvuḡ yakın. 20/3-2

yeḥe- (ET. yayka-) yıkamak. 43/12-2

yēmīnd (Ar. yemīn) yemin, ant. 102/12-3

yen ~ ye ya, veya, yoksa. 42/1-3

yēngi (ET. yaṅı) yeni. 98/7-3

Yēngice Tuzhurmatu'ya bağlı bir Türkmen köyü. 110/3-1

yēriş yürüyüş, yürüme tarzı. 41/19-4

yéz bakıra çinko katılarak elde edilen sarı renkte bir alaşım, pirinç. 60/12-4

yıḡla- ağlamak. 5/2-1

yulduz yıldız. 12/6-2

yüngül davranışları ağırbaşlı olmayan, havai, ahlaken zayıf kişi. 57/4-3

Z

zad (Ar. zād) yiyecek. 88/3-4

zānbur (Ar. zenbūr) eşek arısı. 12/14-3

zavḡ (Ar. zevḡ) zevk. 77/9-4

zēmi	tarla. 74/10-4
zerel	(Ar. zarar) zarar, ziyan. 33/1-2
zılf	(Far. zulf) zülüf. 1/11-4
ziyildi	inleme sesi, inilti. 23/24-3
ziyle-	inlemek, sızlamak. 5/17-4
Zühal	(Ar.zuhal) Satürn gezegeni. 82/10-4

SONUÇ

Bu çalışmada Irak Türkmen Türkçesinin en önemli yayın organlarından Kardaşlık Dergisi'nin 1961-1977 yılları arasındaki sayılarda yer alan hoyratlar tespit edilmiş ve incelenmiştir. Kardaşlık Dergisi'nin çalışmamıza konu olmasının ilk sebebi, Türkmen edebiyatının çeşitli simalarını, folklor değerlerini, kültürünü yansıtmaları ve bunların yeni nesillere aktarılması bakımından Irak Türkmen Türkçesi için önemli bir kaynak olması ve dergide yayımlanan hoyratların hepsini kapsayan bir yayın bulunmaması; ikinci sebebi ise daha önce bu hoyratlar üzerine bir dil incelemesinin yapılmış olmamasıdır.

Söz konusu tarihler arasında derginin yayımlanan 125 sayısı taranmış ve bu sayılarda geçen "Folklor", "Folklor Araştırmaları", "Genç Kalemler", "Açılan Cumbutlar", "Horyatlar", "Cinaslı Horyatlar", "Seçme Horyatlar", "Horyatlarımızda Toy" ve "Horyatlarımızda Eski Giyişler" başlıkları adı altında toplam 1552 hoyrat tespit edilmiştir. Bu tez çalışmasında, hoyratların transkripsiyonlu metinleri verilmiş; metinlerin dil özellikleri incelenmiş ve sözlüğü hazırlanmıştır.

Metinlerin çeviri yazıya aktarılmasında Irak Türkmen Türkçesi Kerkük ağız ses özelliklerine uyulmuş, Kerkük ağızındaki uzun ve kısa ünlüler belirli işaretlerle gösterilmiştir.

İnceleme bölümünde metinlerin ses ve şekil bakımından sergiledikleri dil özellikleri ortaya konulmuştur. İncelemeye konu olan hoyratlarda, Kerkük ağızıyla ilgili tespit edilen en belirgin özellikler şunlardır:

Irak Türkmen Türkçesi, uzun ve kısa ünlülerin bulundurması itibarıyla standart Türkiye Türkçesinden farklı bir görünüm sergilemektedir. Irak Türkmen Türkçesinde düzenli sayılacak şekilde, kelime içinde geniş ünlülerden (**a, e, o, ö**) sonra dar ünlülerin (**ı, i, u, ü**) gelmesi halinde geniş ünlülerin uzadığı görülür. Bu şekilde uzun geniş ünlüler (**ā, ē, ē̄, ō, ō̄**) ortaya çıkmaktadır.

Eski ve Orta Türkçede ve hâlâ bazı Anadolu ağızlarında görülen kapalı “ê” Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında da sıklıkla görülmektedir.

Kerkük ağzında kalınlık-incelik uyumu tamdır.

Eski Anadolu Türkçesinde ve Anadolu ağızlarında olduğu gibi, Kerkük ağzında da düzlük-yuvarlaklık uyumu tam değildir.

Kerkük ağzı, Irak Türkmen Türkçesinin “v” grubuna girmektedir. İyelik eki 2. teklik ve çokluk çekimi, isim kök ve gövdelerine +v, +(U)v ekleri getirilerek yapılmaktadır.

Kerkük ağzında dönüşlülük zamiri “öz” kelimesi ile yapılır. “ile” son çekim edatı, ekleşme ve ses benzeşmesi sonucunda +DAn/ +nAn ekiyle gösterilmektedir.

Irak Türkmen Türkçesinde soru eki yoktur. Ses tonu değişikliği yoluyla vurgulayarak soru ifadesi verilir.

Şimdiki zaman, Türkiye Türkçesinden farklı olarak “-r, -Ir, -Ur, -IrI, -UrU” ekleri ile gösterilmektedir. Teklik ve çokluk 2. kişi çekiminde şimdiki zaman ekinin “r” ünsüzü düşer.

Öğrenilen geçmiş zaman, teklik ve çokluk 1. kişi çekimlerinde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi “-mIş, -mUş”, teklik ve çokluk 2. kişilerde “-Ip, -Up”, teklik ve çokluk 3. kişi çekimlerinde ise “-Ip, -Up, -mIş, -mUş” ekleriyle gösterilir.

Gereklilik kipi, Türkiye Türkçesinde -mAll ekiyle yapılırken Irak Türkmen Türkçesinin Kerkük ağzında, istek kipinin önüne “gerek” kelimesi getirilerek yapılmaktadır.

Emir kipi 2. Teklik kişi çekimi, Türkiye Türkçesinde eksiz gösterilirken, Kerkük ağzında hem eksiz hem de -gInAn ekiyle yapılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akkoyunlu, Canan: “Kerkük Türklerinde Horyat Geleneği”, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1986.
- Banguoğlu, Tahsin: **Türkçenin Grameri**, 9. bs., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.
- Bayatlı, Hidayet Kemal: **Irak Türkmen Türkçesi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1996.
- Bender, Ali, Ziyai, Mustafa: **Azerbaycan Bayatları ve Irak Türkmen Horyatları**, Kültür ve Tanıtma Bakanlığı Genel Kültür İşleri Yayınları, Bağdat, 1989.
- Buluç, Sadettin: **Kerkük Hoyrat ve Manilerinde Başlıca Ağız Özellikleri**, 1. bs., Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1968.
- Çetinoğlu, Oğuz: “Kardaşlık”, **Kardaşlık Dergisi**, S. 41, İstanbul, Mart 2009, s. 10-11.
- Damacı, Raci: “Kerkük Hoyratları ve Manileri”, **Türk Sanatı Dergisi**, C. 3, S. 44, Şubat 1956.
- Demirci, Fazıl: **Irak Türklerinin Dünü Bugünü**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991.
- Demirci, Sait Besim: “Hoyratlarımızın Edebî Değeri”, **Kardaşlık Dergisi**, 6. Yıl, S. 1-2, Bağdat, Mayıs-Haziran 1966, s. 34.
- Duman, Bilgay: “Irak’ta 2014 Seçimleri IŞİD Operasyonları ve Irak’ın Geleceği”, **Orsam**, S. 190, Haziran 2014. s. 14.

- Ergin, Muharrem: **Türk Dil Bilgisi**, Boğaziçi, İstanbul, 2013.
- Ergin, Veysel: “Irak Türkmen Kültüründe Önemli Bir Kilometre Taşı: “Kardeşlik”ten “Kardaşlık”a”, **Kardaşlık Dergisi**, S. 69, İstanbul, Ocak-Mart 2016, s. 28-32
- Ertuğrul, Ümit: **Irak Türkleri ve Türkiye**, Kerkük Vakfı Yayınları, 1. bs. , İstanbul, 2006.
- Güç, Kadir: “Kerkük Hoyratları ve Melodik Kalıpları Üzerine Bir İnceleme”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Erzurum, 2019,
- Gülensoy, Tuncer: **Kütahya ve Yöresi Ağızları (İnceleme, Metinler, Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.
- Hattat, Mehmet İzzet: “Kardaşlık Çıkarken”, **Kardaşlık Dergisi**, 1. Yıl, S. 1, Bağdat, Mayıs, 1961, s.25.
- Haydar, Choban Khidir: “Irak Türkmen Ağızları”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul, 1979.
- Hürmüzlü, Erşat: **Irak’ta Türkmen Gerçeği**, Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul, 2006.
- Hürmüzlü, Erşat: “Kerkük Hoyratlarında ve Manilerinde Türklük Şuuru”, **Türk Kültürü Dergisi**, S. 62, Aralık 1967.
- Hürmüzlü, Erşat: **Irak Türkmenlerinin Dünya Görüşü**, 1. bs. , Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul, 2019.
- Hürmüzlü, Habib: **Irak Türkmen Türkçesi Sözlüğü**, 2. bs. , Türkmeneli İşbirliği ve Kültür Vakfı Yayınları, Kerkük, 2013.

- Jaafer, Kubra Saadun: “Irak Türkmen Ağızlarıyla Yazılan Haydar Baba’ya Selam Nazireleri”, **Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Bursa, 2017.
- Jumaili, Junaid Faisal Ahmed: “Irak Türkmenlerinin Yayın Organı: Kardeşlik Dergisi (1961-1963)”, **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Kayseri, 2019.
- Karaağaç, Günay, Açıkgöz, Halil: **Azerbaycan Bayatıları**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1998.
- Kareem, Ayver Abbas Kareem: “Kardeşlik Dergisi (1961-1976) Bağlamında Irak Türkmen Türkçesi Atasözleri ve Deyimleri”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2018.
- Kazancı, Mehmet Ömer: **Kardeşlik Dergisi, Yurt Gazetesi ve Birlik Sesi Dergisi Üçgeni İçerisinde Türkmen Öykücülüğü**, Irak Kültür Bakanlığı Yayınları, Bağdat, 2012.
- Koçsoy, Şevket: **Irak Türkleri ve Türk-Irak İlişkileri 1932- 1963**, Boğaziçi Yayınevi, İstanbul, 1991.
- Korkmaz, Zeynep: **Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vocal) Uzunlukları**, , Türk Dil Kurumu Yayınları, C. 1, Ankara, 1995.
- Korkmaz, Zeynep: **Grammer Terimleri Sözlüğü**, 2. bs., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2003.

- Korkmaz, Zeynep: **Güney-Batı Anadolu Ağzları Ses Bilgisi (Fonetik)**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1956.
- Korkmaz, Zeynep: **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, 3. bs., Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.
- Küzeci, Şemsettin: **Irak Basın Tarihi (1869-2009)**, 1. bs. , Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, Ankara, 2009.
- Mahdi, Sarmed: “Kerkük Horyatları ve İcrası”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara, 2010.
- Mazlum, Osman: **Kerkük Hoyratları**, Bağdat, 1951.
- Merdan, Nusret: **İki Yüzyıl Arasında Irak Türkmen Basını 1911-2016 (الصحافة التركمانية في العراق بين قرنين 1911-2016)**, Kerkük Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010.
- Mohammed, Hayder Adıl: “Kardaşlık Dergisinde Irak Türkmenlerinin Hikâyesi: 1961 – 1977”, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Ankara, 2015.
- Muhammetoğlu, Sabır: **Kerkük’ün Müntehab Horyatları**, Maarif Matbaası, C.3, Bağdat, 1957.
- Muhammetoğlu, Sabır: **Kerkük’ün Müntehab Horyatları**, Selman Numan Matbaası, C.1, Bağdat, 1951.
- Muhammetoğlu, Sabır: **Kerkük’ün Müntehab Horyatları**, Selman Numan Matbaası, C.2, Bağdat, 1953.
- Mustafa, Mustafa Shakir Mustafa: “Irak Türkmen Türkçesi İle Yazılan Halk Şiirleri Üzerine Bir Dil Bilgisi İncelemesi”,

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya,
2019.

Özbek, Mehmet: “Türk Halk Edebiyatı ve Müziğinde Hoyrat” **1.**
Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,
Ankara, 1977, s.281.

Özkan, Mustafa, Esin, Osman, Tören, Hatice: **Yüksek Öğretimde Türk Dili**
Yazılı ve Sözlü Anlatım, Filiz
Kitabevi, İstanbul, 2001.

Paşayev, Gazenfer: **Irak Türkmen Folkloru,** Kerkük Vakfı Yayınevi.
İstanbul, 1998.

Rıdha, Zainab Adnan: “Muhammedoğlu Sabır’ın “Kerkük’ün Müntehab
Horyatları” Adlı Eserinden Hareketle Standart Türkiye
Türkçesi ile Kerkük Ağzı Karşılaştırmalı Ses ve Şekil
Bilgisi”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler**
Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Erzurum, 2019.

Rıza, Resul, Paşayev, Gazanfer: **Kerkük Bayatıları,** Bakü, 1968

Saatçi, Önder: “Habib Hürmüzlü ile Kardeşlik’ten Kardaşlık’a”,
Kardaşlık Dergisi, S. 51, İstanbul, Temmuz-Eylül
2011, s. 20-22.

Saatçi, Önder: “Irak Türklerinin Varlık Mücadelesinde Bir İrfan
Ocağı: Kardaşlık Dergisi”, **Atatürk Araştırma**
Merkezi Yayınları, Türk Basın Tarihi Uluslararası
Sempozyumu 19-21 Ekim 2016 / Elazığ, C. 1,
Ankara, 2018, s.345-378.

- Saatçi, Suphi: “Türkmen Basınından Parlak Sayfalar”, **Kardaşlık Dergisi**, 10. Yıl, S. 38, İstanbul, Nisan- Haziran 2008, s. 2-3.
- Saatçi, Suphi: **Irak Türkmen Boyları, Oymakları ve Yerleşim Bölgeleri**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015.
- Saatçi, Suphi: **Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri**, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2007.
- Sabır, Şakir: “Hoyratlarımızda Eski Giyişler”, **Kardaşlık Dergisi**, 1. Yıl, S. 8, Bağdat, Aralık 1961, s.48-49 .
- Sevimli, Mehmet Habib: **Kerkük Hoyrat ve Manileri**, İstanbul, 1950.
- Shahbaz, Hussin: “Kerkük Ağzı”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul, 1979.
- Tekin, Talat: “Türk Dil ve Lehçelerinde Ünsüz İkizleşmesi”, **Hacettepe Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi**, C.3, S.1, 1971, s.1-8
- Tekin, Talat: **Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler**, Yay. Mehmet Ölmez, Simurg Yayınları, Ankara, 1995.
- Terzibaşı, Ata: “El Horyat Neş’etühü ve Tatavvuru (الخوريات نشأته وتطوره)”, **Kardaşlık Dergisi**, 2. Yıl, S. 5, Bağdat, Eylül, 1962, s. 8-11.
- Terzibaşı, Ata: “Hoyrat Lafzının Aslı”, **Kerkük Gazetesi**, Kerkük, 1953.
- Terzibaşı, Ata: “Kardaşlık’ın Altıncı Yılı Yazı ve Şiirleri”, **Kardaşlık Dergisi**, 7. Yıl, S. 1-2, Bağdat, Mayıs- Haziran 1967, s. 23-26.

- Terzibaşı, Ata: “Kerkük Hoyratlarımızda Usul”, **Kerkük Gazetesi**, Kerkük, 1953.
- Terzibaşı, Ata: **Kerkük Havaları**, Rabıta Basımevi, Bağdat, 1961.
- Terzibaşı, Ata: **Kerkük Havaları**, Zaman Basımevi, C.1, Bağdat, 1989.
- Terzibaşı, Ata: **Kerkük Hoyratları ve Manileri**, El-ümme Basımevi, Bağdat, 1970-73.
- Terzibaşı, Ata: **Kerkük Hoyratları ve Manileri**, Ötüken Yayınevi, C. 1, 3. bs. , İstanbul, 1975.
- Terzibaşı, Ata: **Kerkük’te Matbuat Tarihi**, İstanbul, 2005.
- Terzibaşı, Ata: **Türkman Keşkülü**, Gamgin Kitapevi, C.1, Kerkük, 2007.
- Tuzlu, Sermet Mehdi: “Irak Türkmen Sözlü Halk Edebiyatında Horyatın Edebi ve Musiki Yapısı”, **Uluslar arası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/ Edebiyat Dergisi**, C. 20, S. 80, 2014, s.221- 244.
- Tuzlu, Sermet: “Horyat Sözcüğünün Etimolojisi”, **Kardaşlık Dergisi**, S. 46, İstanbul, 2011, s. 42-45.
- Wazir, Ammar Sameer Wazir: “Irak Halk Şiirinde Cinâs Sanatı El-Ubudiye ve Türkmen Hoyratlarının Karşılaştırılması”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Konya, 2017.
- Yakuboğlu, Enver: “Kerkük Hoyratları”, **Türk Sanatı Dergisi**, İstanbul, 1953.

Elektronik Kaynaklar

Etimoloji-Türkçe Etimoloji Sözlüğü, (Çevrimiçi) <https://www.etimolojiturkce.com>
30 Temmuz 2021.

Kubbealtı Lugatı, (Çevrimiçi) <http://lugatim.com> 14 Ekim 2021.

Nişanyan-Türkçe Etimolojik Sözlük, (Çevrimiçi) <https://www.nisanyansozluk.com>
10 Ekim 2021.

Sümer, Faruk: “Türkmenler”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C. 41, s. 607, 2012
(Çevrimiçi) <https://islamansiklopedisi.org.tr/turkmenler> 24 Şubat 2021.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr> 01 Ekim 2021.

EKLER

Ek 1: Dergide Hoyrat Yazan Kalem Sahipleri

1. Abbas Allahverdi HURMATULU	20. Adnan Süleyman KOÇ
2. Abbas BEYATLI	21. Ahmet Hüseyin KERKÜKLÜ
3. Abbas Fazıl BEŞİRLİ	22. Ahmet KUŞÇUOĞLU
4. Abbas Fazıl ZİREK	23. Ahmet Nuri
5. Abbas TİSİNLİ	24. Ahmet OTRAKÇIOĞLU
6. Abdin AKSU	25. ALİ BEYATLI
7. Abdullah Şakir BEŞİRLİ	26. Ali Hamit Hüseyin
8. Abdullah Tahsin	27. Ali Hasan Ali
9. Abdülemir ŞAHKEREM	28. Ali KAZIOĞLU
10. Abdülhüseyin İbrahim	29. Ali MARUFOĞLU
11. Abdülkadir BOSTANCIOĞLU	30. Ali RAMAZANOĞLU
12. Abdülkadir CANPOLAT	31. Ali Rauf Ali
13. Abdülkadir VANLI	32. Ali Reşit ORANKAY
14. Abdülselam KENNE	33. Ali Rıza
15. Adil BAĞVANCIOĞLU	34. Alican KÖPRÜLÜ
16. Adil BEŞİRLİ	35. Allahverdi BERBER
17. Adnan ASSAFLI	36. Ata Abdullah
18. Adnan Enver	37. Avni Ahmet BAKKALOĞLU
19. Adnan KASAPOĞLU	38. Avni DOĞRAMACI

39. Aydın BEZİRGAN	60. Cercis BAĞÇACI
40. Aydın Kemal Abbas KERKÜKLÜ	61. Cevdet Muhammed Ali
41. Aydın NEFÇİZADE	62. Cevdet Özcan
42. Ayhan Fayık KÖPRÜLÜ	63. Cihat ÇOMAOĞLU
43. Aysel KALELİ	64. Cuma Zeynûlabdin BOYACI
44. Azğar Abbas BEYATLI	65. DEDEOĞLU
45. Azğar Nuri BEŞİRLİ	66. Edibe KİFRİ
46. Balkız İbrahim Adem	67. Ekber ULUSOY
47. Bahattin AKKOYUNLU	68. Ekrem Cuma PAMUKÇU
48. Bahattin Halil BAYRAKTAR	69. Ekrem TUZLU
49. Behçet GEMGİN	70. Elmas Muhammed MALLI
50. Burhan BACALAN	71. Emel Rauf KİFRİLİ
51. Burhan HANCI	72. Emir GÖZÜYOLDA
52. Burhan YARALI	73. Emire TÜRKMENKIZI
53. Cafer Asker	74. Enver Ali DEDE
54. Casim İsmail KÜZECİ	75. Enver TERZİ
55. Cebbar Ali TAZELİ	76. Erşat HÜRMÜZLÜ
56. Cebbar Enver YAHYAVALI	77. Ertem Muhammed TUZLU
57. Celil Hüseyin TERZİ	78. Eşref Enver Demiral
58. Cemal Hattap HATTAT	79. Eyüp Hikmet KERKÜKLÜ
59. Cemil Ahmet Zeki	80. Ezhar KASAPOĞLU

81. Fahrettin ERGEÇ	102. Galip KİFRİLİ
82. Fahrettin Şevket	103. Galip NECCAROĞLU
83. Farah GÖKKAYA	104. Güler TÜRKMENKIZI
84. Faruk Fayık KÖPRÜLÜ	105. Hadi SERTTÜRKMEN
85. Fazıl Abdullah	106. Hadi Veli
86. Fazıl Abdullah TUZLU	107. Halide Ömer SALİHİ
87. Fazıl Abdülvahit Mehdi	108. Halil İsmail
88. Fazıl Kamber KAHYA	109. Halil Mehdi KAZANCI
89. Fazıl KENNE	110. Halil Reşit LEYLANLI
90. Felah KERKÜKLÜ	111. Halit BEYATLI
91. FELEKOĞLU	112. Halit Hamit MUHTAROĞLU
92. Ferhan İzzet	113. Halit Osman ŞENGÜL
93. Ferman Hamit TUZLU	114. Halit Şevik BEYATLI
94. Feryal SARIKAHYA	115. Hamdi Hacı Ahmet
95. Fethullah Ahmet	116. Hamit Muhammed Şerif
96. Feyzullah SARIKAHYA	117. Hamit Şükür CERRAH
97. Freydun SEFEROĞLU	118. Hani Asker TUZLU
98. Fuat BEZİRGAN	119. Hasan Kevser
99. Fuat Cuma KÖPRÜLÜ	120. Hasan Cuma TAZELİ
100. Fuat Mecit	121. Hasip Ali BEYATLI
101. Fuat Şeyh Mustafa	122. Hasip ATEŞOĞLU

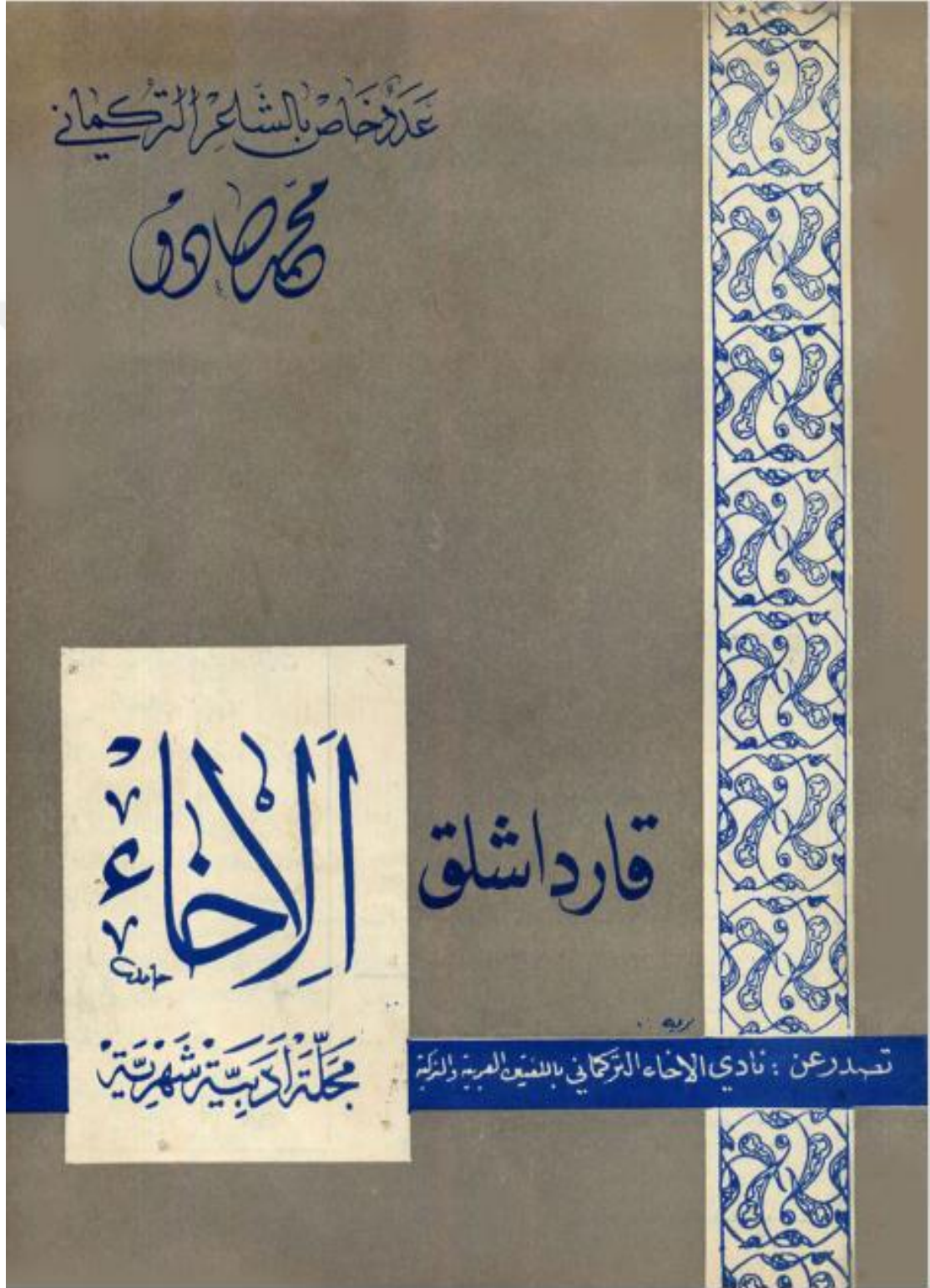
123. Haşim Ahmet BERBER	144. İbrahim Hacı Said
124. Haydar KASAPOĞLU	145. İbrahim KASAPOĞLU
125. Haydar Şamil LEYLANLI	146. İbrahim Muhammed KEBAPÇI
126. Hayriye ERTÜRK	147. İbrahim TOKATLI
127. Hızır Hurşit NECCAR	148. İhsan LEYLANOĞLU
128. Hızır Reşit BEYATLI	149. İhsan Reşit BEYATLI
129. Hicran KAZIOĞLU	150. İlham BEYATLI
130. Hicran Zeynel BEYATLI	151. İman Abdullah VENDAVİ
131. Hidayet Hamit	152. İsmail Emin
132. Hidayet Kemal BEYATLI	153. İsmail Hakkı BAYRAKTAR
133. Hikmet BEYATLI	154. İsmail Hasan
134. Hikmet Nusret BALIKÇI	155. İsmet Süleyman Ali
135. Hilmi ŞENSES	156. İzzettin Abdi BEYATLI
136. Hurşit Mecit TERZİ	157. İzzettin AKKOYUNLU
137. Hüseyin Ali Mübarek	158. Kahtan Muhammed
138. Hüseyin HACIOĞLU	159. Kalender İHTİYARLIOĞLU
139. Hüseyin SABIROĞLU	160. Kamber Gani
140. Hüseyin Şakir İMAMLI	161. Kamber Şahbaz
141. Hüseyin TUZLU	162. Kamber Şükür GÜLERCAN
142. İbrahim Abdülmecit KİFRİLİ	163. Kasım KARA
143. İbrahim Casim BEŞİRLİ	164. Kasım KARAARH

165. Kasım Muhammed Hamis
166. Kasime Zeynülâbdin
167. Kamile GEMGİN
168. Kerem GÜLMEZ
169. Kevser Saki BAĞVANOĞLU
170. Kudret Fahri Kevser
171. Malik BEYATLI
172. Masum KÖPRÜLÜ
173. Mecit Hamit MÜHENDİS
174. Mecit Vahap KİFRİLİ
175. Mehdi DAKUKLU
176. Mehdi Mustafa KERKÜKLÜ
177. Mehtap SEHERKIZI
178. Mevlüt Taha KAYACI
179. Muhammed Ali Çoban
180. Muhammed Ali Ekber BEYATLI
181. Muhammed Asker TUZLU
182. Muhammed Hacı Ahmet TUZLU
183. Muhammed Hurşit
BOSTANCIOĞLU
184. Muhammed Hurşit DAKUKLU
185. Muhammed İzzet HATTAT
186. Muhammed Muşir
187. Muhammed Necati HÜRMÜZLÜ
188. Muhammed Nuri
TÜRKMENOĞLU
189. Muhsin Ali KERKÜKLÜ
190. Muhyettin Ömer
191. Musa BEKTAŞ
192. Musaddak Muhammedemin
193. Mustafa AYOĞLU
194. Mustafa GÖKKAYA
195. Mustafa Kemal Ahmet
196. Muzaffer Hidayet ERASLAN
197. Mümtaz Yasin Taha
198. Naci KÖPRÜLÜ
199. Nafi TERZİOĞLU
200. Nail Hakkı HÜRMÜZLÜ
201. Nasıh BEZİRGAN
202. Nazım DEMİRCİ
203. Nazmi Nazım HÜRMÜZLÜ
204. Nebil Siracettin Nakip
205. Necat ERBİLLİ
206. Necat Hasan ÇOBANOĞLU

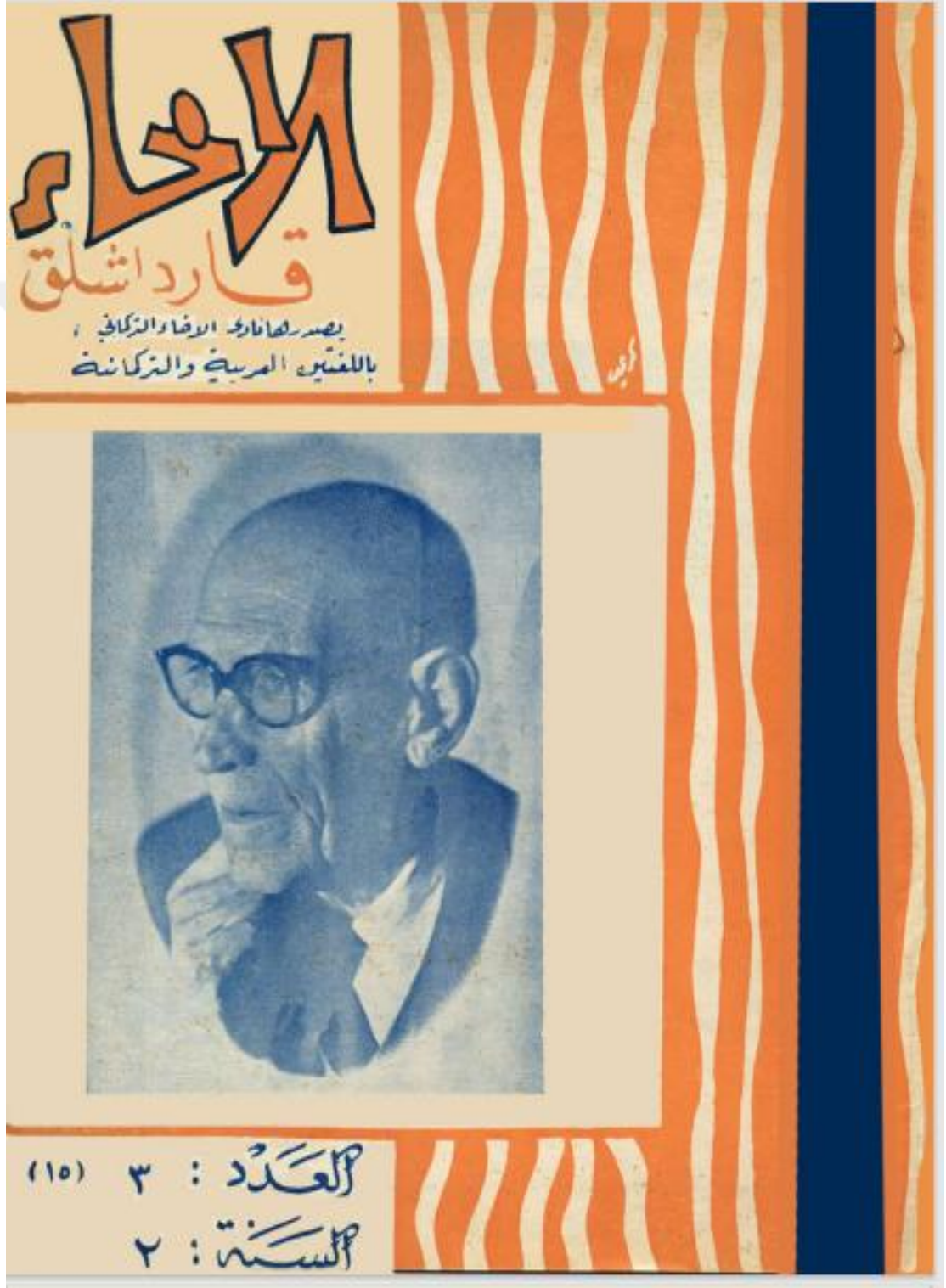
207. Necat Mustafa LEYLANLI
208. Necdet Abdülkadir
209. Necdet TUZLU
210. Nimet KÖPRÜLÜ
211. Nizamettin Erdem
212. Nurettin EERBİLOĞLU
213. Nurettin SAATÇI
214. Ömer ÇAÇAN
215. Ömer Hattap
216. Ömer Muhammed BEYATLI
217. Ömer Sabır TÜRKMENOĞLU
218. Özcan BEYATLI
219. Recep Hasan Ali
220. Recep Mecit TUZLU
221. Remzi HÜNKAR
222. Remzi Kerim KÖPRÜLÜ
223. Remziye Habib MEYYAS
224. Reşit Ali DAKUKLU
225. Rıfat KAHYAOĞLU
226. Rüzgar KÖPRÜLÜ
227. Sabah Ahmet
228. Sabah KERKÜKLÜ
229. Sabah Şemsettin
230. Sabır DEMİRCİ
231. Sacide Reşat SALİHİ
232. Sadi KÖPRÜLÜ
233. Sadun Osman KÖPRÜLÜ
234. Salih Aziz
235. Sami Asker DAKUKLU
236. Sami Cafer TUZLU
237. Sami Vefik
238. Sattar GÜÇEROĞLU
239. Selahattin AVNİOĞLU
240. Selahattin Merdan ERBİLLİ
241. Selahattin SEFEROĞLU
242. Selma KASAP
243. Semir Sabır ERBİLLİ
244. Seyfettin LEYLANOĞLU
245. Sıddık LEYLANLI
246. Sinan İzzet ATTAR
247. Suphi Hamit Aziz
248. Suphi KARATALİH

249. Süleyman BEYATLI
250. Şadan SÜLEYMANDEDE
251. Şahin HÜRMÜZLÜ
252. Şakir ÇOMAOĞLU
253. Şakir DAKUKLU
254. Şakir Sabır MÜHENDİS
255. Şekibe VENDAVİ
256. Şemsettin AKGÖNÜL
257. Şemsettin TÜRKMENOĞLU
258. Şengül ATEŞ
259. Şevket Kemal
260. Şirvan TUZOĞLU
261. Şirzat Tahir ERBİLLİ
262. Şükran Hamit TÜRKALANLI
263. Şükür Mahmut KERKÜKLÜ
264. Tahir KAPLANOĞLU
265. Tahsin DEDE
266. Tahsin SERTTÜRKMEN
267. Tahsin Ahmet TAZELİ
268. Talat Ahmet MARUFOĞLU
269. Talat SÖNMEZ
270. Talip Abdullah
271. Tarık SÖNMEZ
272. Türkeş Reşat SALİHİ
273. Üryan Ali BEYATLI
274. Vehbi HAFIZOĞLU
275. Yasin YAHYAOĞLU
276. Yaşar Bilal DEDE
277. Yaşar TELAFERLİ
278. Yavuz KARAGÖNÜL
279. Yavuz Şakir IRAKLI
280. Yılmaz GÜNDÜZ
281. Yılmaz Mehdi DAKUKLU
282. Yunus HATTAT
283. ZAMANOĞLU
284. Zehdi Hacı İbrahim
285. Zennun Taha KÖPRÜLÜ
286. Zeynülabdin Abdülkerim
287. Ziler KASAPOĞLU

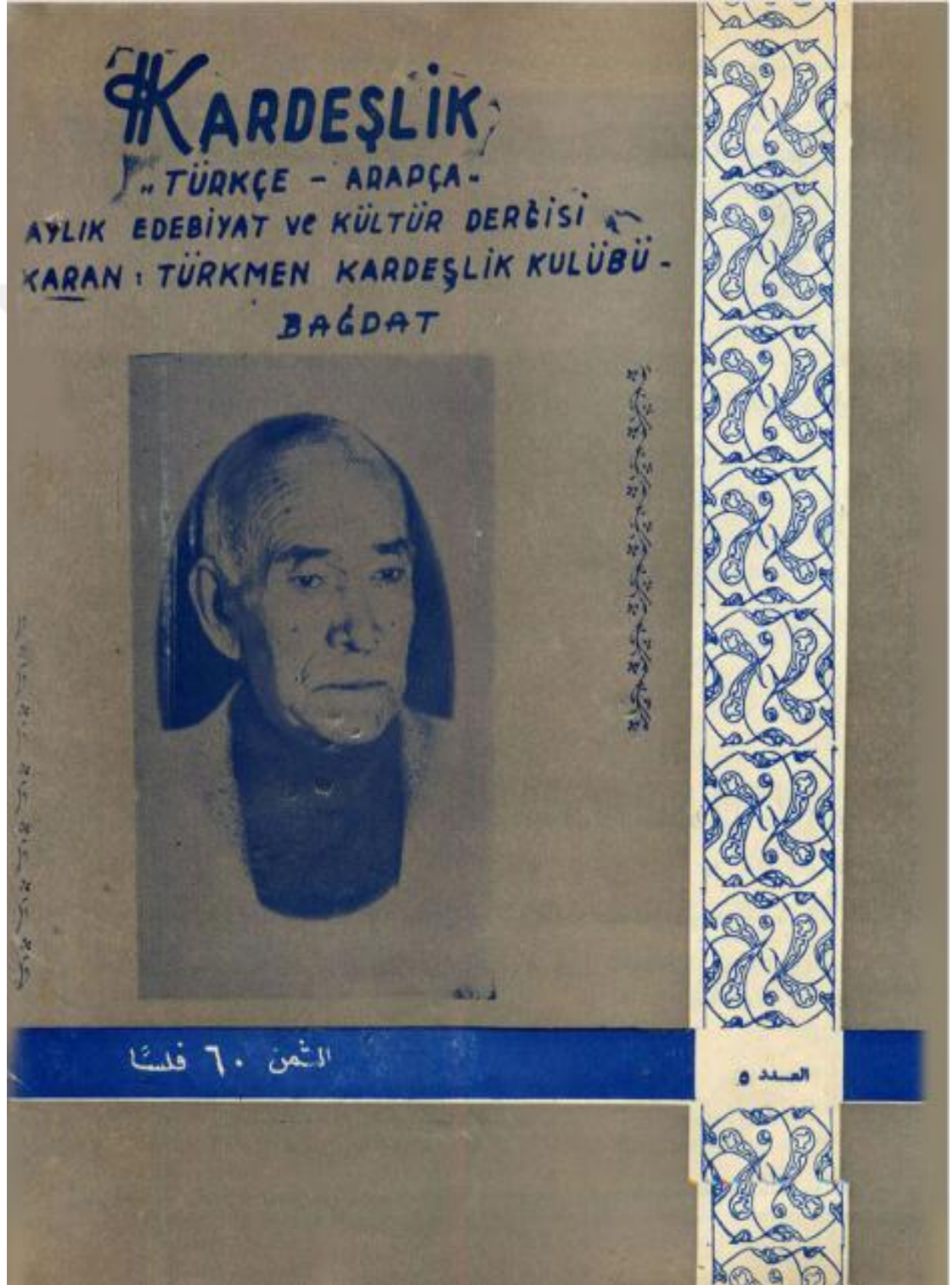
Ek 2: Derginin Ön Kapak Örneği

Ek 2.1: Derginin Ön Kapak Örneği

Ek 3: Derginin Arka Kapak Örneği

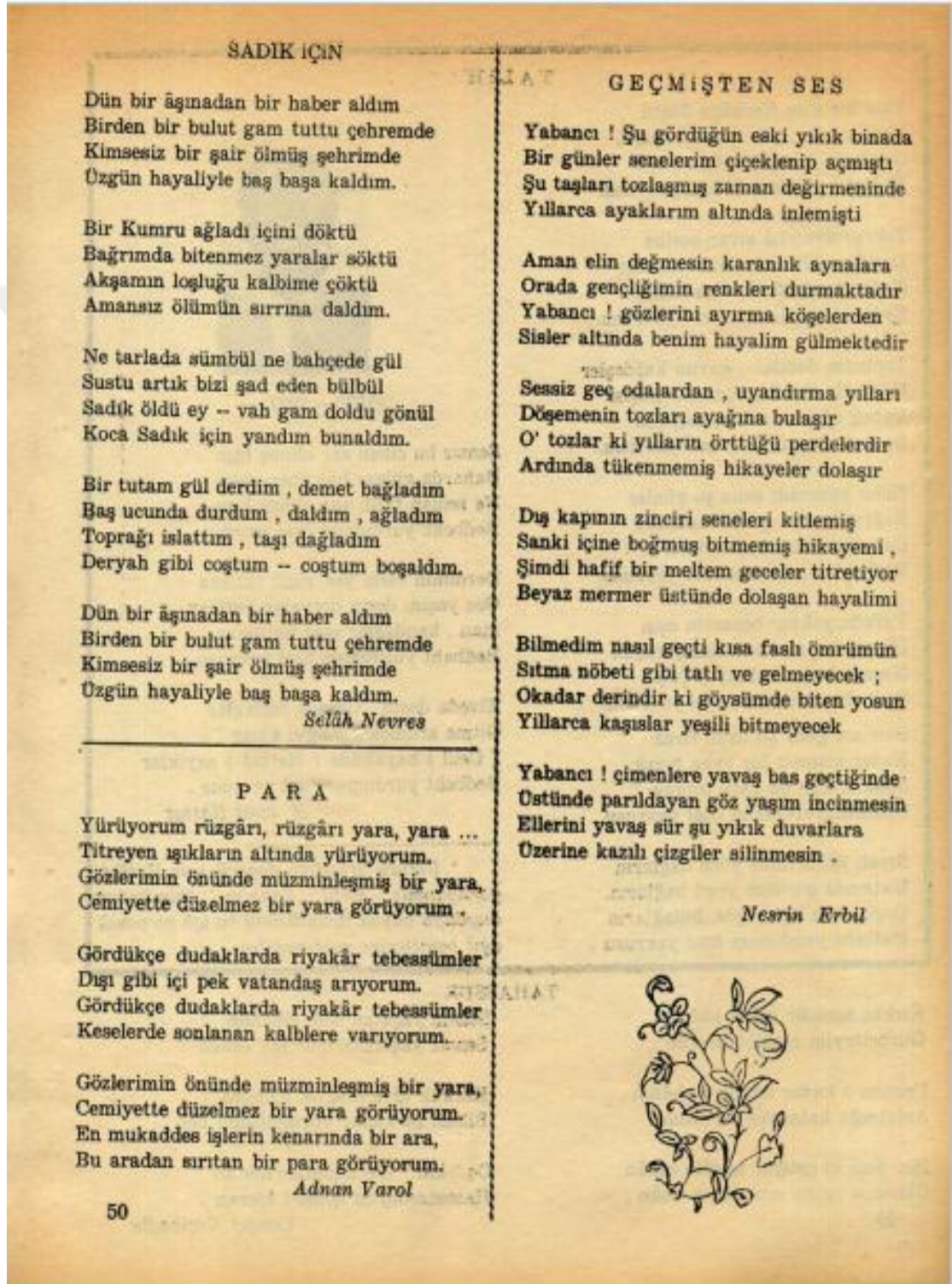
Ek 3.1: Derginin Arka Kapak Örneği

Ek 4: Derginin Arapça Kısımından Bir Örnek

Ek 5: Derginin Türkçe Latin Alfabesi ile Yazılan kısmından Bir Örnek

Ek 6: Dergide Hoyratların Bulunduğu Sayfalardan Bir Örnek

گنج قلملار

فره له دی سورمه ، گوز فره له دی فلک منم گوزمده دنیا نی فره له دی ● قار آلان دی فیش گل دی ، قار آلان دی منم حیاتم جانم گوزمده فره له دی ● قار آلمان فیش گونی قار آلمان گوللری خوش گیجه تک گولکی هیچ قره لسه ز دوزن : احسان ازاجی اوغلو کرکوک ● مندلیسی عراقک مندلیسی خبر اولسون سزلره اولدم تورکمان دلیسی ● جانم قربان روحم هم جانم قربان فالدرام من بو جانی ویردم تورکمانه قربان ● فره یازمه باغلاما فره یازمه فلک سکا یالوارام باختمی فره یازمه پایان - ت • بیاتلی کرکوک	یاغچه ده باخدم دالا دولاندم صاغه صولا آوچی بر بلبل ووردی یرنده قالدی بالا ● بو بلا چوق چتیندر بو بلا بلبل دنیادن گیتی یتیم قالدی بو بالا ● باردم سکا قاوونو یاردم سکا غم یه یتیم یاورى تاکریدر یاردم سکا محمد حاج احمد طوزلو طوزخورماتو ● ارییل گولی کرکوکى ارییل گولی هار گیتسه گول سونه ز هیچ سونه ز ارییل گولی ● گول کرکوک غونجه ارییل ، گول کرکوک ارییل سکا قارداشتی ال آله ویر گول کرکوک ● بر گوله کرکوک ارییل بر گوله دنیا نی راقب آله ده گه ییلز بر گوله دوزن : محی الدین عمر ارییلی ارییل	« فیش یاردیمی » هفته سی پازان : شکیه ونداوی - مفری دنیا تک هر بو جاغده ، فیش موسی گلیر گلیر ، یوقسول و محتاج کیسه لر ایچین یاردیم و تبرعلر طوبلا تیر • بو یوقسول کیسه لره یاردیم و معاونت ایتک ایچین بتون او قویجیلری دمعون ایدیورم ، لطف واحسانکزه محتاج اولان بو یوقسول و طنداشلر مژه معاونت ایتک هر بریزک انسانی و وجدانی بر وظیفه سی سایلیز • اسکیده ن دده لرمزک دبدیگیسی « طوخک آجیدن نه خبری وار » آنا سوزنک تقید و عتاب دولو یوکسک معناسنی بر ده فکر مسمزه صیندیروب ، طوق ایسه ک ده بر آن ایچین آجلری دوشونه سز • دینی بر فرضی برینه گتیرمشی اولماغزدن باشقا ملی بر وظیفه ده یزه یابدیرمش اولور • ایسته بو یوکسک دوشونجه یله هپسز « فیش یاردیمی » هفته شه شوقله ، گوکلله ، و سهوینجه قاتیلا •
--	--	---

- ۴۲ -

مشهور مثاللردن

يارانى ويرمن دودوغي چالار

هر ايش ياره ايله ييتر وياخود
باره سز كييه ايتمديگنه
اولاشاماز معانسه گلير .

بو سوز مرحوم خواجه نصر
الدين لك گوزل قهرلرندن يازيله
ايگيلى اولديغي بو حكايه دن
اگلاشيلماقدادر .

گونك بيرنده ، رحمتلى ،
كويون شهره سفر ايتك اوزره
ايكن كويك چوجوقلرى باشنه
طويلاتيلار . هر يري آيريجيه
خواجه دن يور آرمان ايستولر
بوتون بوغردن يالكر بر طالعسى
خواجه ارمانك قارشى يلىنى
اولارات بر «آقچه» ويرر .

مرحوم شهر دن دوتجه ،
چوجوقلر آرمغانلرني آلماسنى
اميديله باشنه طويلاتيلار . رحمتلى
هيمندن بر دودوك چيقلاروب
اقچه يي ويرمن چوجوغه اوزاتير ،
وسوكرا ديگر چوجوقلره دولوب
«يارانى ويرمن دودوگى چالار»
مشهور سوزنى ديوب اوشنه
دوغرى پورور .

- قرقانك آهى ، نختان آندىوي
- شاهى
- فاضلا آتش ، قارين آغريدى
- يا باش
- قورت نوكى دگيشديوي ،
- خوينى دگيشديومز
- قايير دوزلفته باخلر ، ديسوده
- اوزالمنه
- قازانه نه قوسو چمچيه او
- گملى

جناسلى خورياتلر

بغدادى
من سيورهم بغدادى
چوخ باغ وار ايچى ويران
ديولرده باغدى آدى

● ● ●

باغ دادى
چوخ شيريندى باغ دادى
بوز باغ منه ويوسلر
هه گوزم او باغدادى

● ● ●

باغ دادى
بوستان بارى باغدادى
بارم مئمن كوسيليب
گزم بصره باغدادى

اشكى عادتلردن

ياغسور كسيك بگى ييقرده

● هيچ سو گوتورمه يي عادت
ايتمين بر قادين ، جمعه آذانسى
اوقولوركن آرقدن ير (شربه) سو
گوتوروب قيله يه قارشى اولان ير
مرزيب دن دوكر .

● ياباسيده اكينجى اولان ير
اكينجى يى ، وياخود قيرنسى
آكزين سو آرقه آتارلر .

● ياغسور ياغديرماق اميديله
(چمچيله قير) ياييلير .

● كويك ايلرى گلن وجسارتلى
قادينلرى طويلاتيلر ، بوزدن فاضلا
اولورلر . اللرنده كى قابا آغاچلره
ديگر بر كويه گيدرلر . او كويك
اينه ك سوروسنى (ناخير) سوروب
كويينه دوغرى آيلرلر . كويه
خير گيلنجيه ، او كويك ده

قادينلرى اللرنده آغاچ قارشيه
چيقلارلر . ايكنى طرف چارشيرلر .
اولكى كويك قادينلرى اينه كلرى
قورتاروب قاولايله دوام ايدرلر .
مغلوب اولان طرف ايچين غايبت
قصورلى وعيب صايرلر مشس .

اينه كلر كويه دوتجه ، اك آيسى
سيچيلوب كسييلر ، ومحلده پسر
مرزيب آكتنده پيشيريلر ، وكويك
هپسى ياغيسندن يرلر . وسوكرا
ييلين اينه كك پاره سى آرادان
طويلاتوب ، باشقا بر اينه ك آيلر
وسورويه (ناخير) قاييلير .

اينانجه گوره ، اينه گسى
پيشيرمن آتشك كوشى مطلقا عيى
گيجه ده ياغسور ياغيب سيچلوب
سوپوروشمش .

سجده خور یا تار

دوزن : علی معروف اوغلو

بار بارام اویسیدی گیتیدی
قابولک صوییدی گیتیدی
شاهینلر بالالارک
بوواده قویسیدی گیتیدی

یار عظم ایدی گیتیدی
گیولیمی چالیدی گیتیدی
قوش اوچماز گروان بیچیز
یوللاره سالیدی گیتیدی

درد منی لئزهر اولیدی
چالیمده گیزهر اولیدی
غم یوکک اهللر چاتم
چکمن بیزار اولیدی

درد بیر کسن هزار اولیدی
جان دوزیمیز بیزار اولیدی
بر یلرادی یییک ییردن
آل فاتم صیزار اولیدی

او یولدن تانلر میچمر
پوسلمک آنار میچمر
درد ، غمی بر یرنه
قارا گون قانلر میچمر

اوخ اوخسه دهئر میچمر
سینه من سهئر میچمر
نامردلر لهر میدانک
گورسه باش لهر میچمر

اوسا ایلان ، یزی حاتت بیان قورولماستی ایشیدنجه
باریشیران تولدوگندن صبر کراده اناغیدکی پارچهیی دوزو ویرمیدی
شفقتلی قوجاغنده ساقلی قوسان اما نه یازیق که وقتسز بر خستلک
سهوگیلی یورد ایچینده :
پوزندن قونفره سالوتسیده
اوقومادان گری قاشتیدی
آصیلده یان
یان گیدهر آصیلده یان
وطنه خدمت ایچین
فتیل اول آصیلده یان
باش من
قیلیج سنن باش من
یورده خدمتدن قاجام
گیتسیده یو باش من
ای خلقه زک علم و ادب رهبری استاد (۱)
ای یورده زک عرفان و کمال گوهری استاد
ای فصولی یوردنک الله هنر خارسلری
ای که میدان فصاحتده هنر فارسلری
آجیلان قونفره زده سزلری تبریک ایلر
سزلره یانلی اولان اعیدی تحسیرک ایلر
(۱) یو فصیده دن یانکز اوج بیت آلمیشدر

یانکز بو آتسز خور اترلرله گوزمل اوقول ، امکسز دوق اولماز
قلمایان دافوق شاعری شعر صبر تحمل ، چالیشقان و تنبل ، بابا
آلاتسدهده اوکلملی ازلر قید اوگوتی آدلی پارچالاری چوچوق
ایتمیشدر .
کرکوکده ابلک تورکمان دولدورمشدر یو آدینده ابلک
اوگره تنلر قونفره سیک آدیلر ساییله گره کدر .

شمال یوز ایلیک و کانی

فابریقه سی

صاحبی
بهادر الدین حاج توفیق

اطلس باورده یی کرکوک / تلفون نمبری ۹۲۱۶

- ۳۷ -